b. vujkov

DO NEBA DRVO

BALINT VUJKOV — DO NEBA DRVO

zkvh.org.rs

BIBLIOTEKA OSVIT

7

Uređuje:
REDAKCIJSKI KOLEGIJUM

OSVIT
izdavačko odjeljenje časopisa „Rukovet"

886-32

DO NEBA DRVO

HRVATSKE NARODNE PRIPOVIJETKE IZ VOJVODINE

Sakuplo i obradio:
BALINT VUJKOV

Osvit — Subotica — 1963.

zkvh.org.rs

BIBLIOTECA CROATICA
br. 1266
ŽKVH SUBOTICA

Naslovna strana

HANGYA ANDRÁS

GLADNI MATIJA

Jedan Matija uvik bio gladan. To njemu dojadilo. Očo u šumu pa će se obisit. Zašto željan da živi, zašto da se ne obisi kad se ne mož' ni čestito najist. Gleda jednu granu, gleda drugu, gleda na koju će i misli bar grana da bude debela kad je 'rana uvik bila tanka, kad tamo pod jednim drvetom đavo sidi.

— Šta ti, Matija, tude tražiš?!

Matija misli: ovaj već došo da me nosi. E neće! Pa mu kaže:

— Gledam 'di ću te obisit.

— Nemoj, Matija, nemoj, daću ti viku dukata.

— Daj, pa ću ja već nać drugog koga ću obisit.

Nevolju će obisit o klin samo kad dobije viku dukata. Đavo dao drage volje i očo da ga ni vitar ne bi stigo. Al' to nisu bili njegovi dukati već ga iz pakla poslali s tom vikom dukata da svrši poslove, pa kad su doznali u paklu šta je naradio, na njeg svi bisno:

— Ne možeš ti naš novac davat gladnom Matiji, već o'ma' uzmi od njeg.

Siroma' đavo ode pa lipo:

— Matija, daj novac jel će me u paklu obisit ako mi ne vratiš.

— Ne pada meni svaki dan u šake gromila dukata — ne dam.

— Onda me bolje obisi.

— To već mož' samo moraš sačekat dok dođeš na red, jel prija tebe imam da obisim bar sto đavola.

Onaj se sad samo uplašio, al' se plaši otić brez novaca i u pako, pa moli i moli dok jedared gladni Matija njemu kaže:

BIBLIOTECA CROATICA
ZKVH SUBOTICA

— Znaš šta — da bude ovako: ko će obnet čilašu triput oko kuće, da tog bude vika dukata.

Bolje i tako neg nikako. Đavo je jak, gladni Matija ko i svaki gladni, pa se đavo uzda u snagu. O'ma' on čilašu pod pazuvo i nosi je triput oko kuće al' kad poslidnji put došo do praga, on je ispušti.

Matija se nasmije:

— Nisam mislio da si tako slab. Vidi: ja čilašu neću ni odizat, ja ću obnet na nogama.

Uzjaši na nju i ode triput oko kuće. Đavo gleda, stvarno vidi čilašu kako ode na nogama. Opet gladni Matija dobio viku dukata.

Šta će đavo kad ne smi brez dukata u pako, već moli:

— Matija, daj novac.

— Ne dam ja ono što sam zaradio. Da ne plačeš na mene, eto da se kladimo još jedared.

— Dobro, da se utrkivamo.

Kad đavo oće i gladni Matija oće, pa će se sad utrkivat, al' Matija kaže:

— Neću ja, imam sina. Da prvo vidimo oćeš li bit brži od mog sina. Šta ću se ja utrkivat s tobom ako ne budeš brži ni od mog sina.

— Dobro, a 'di je tvoj sin?!

Đavo pristaje samo da kako dođe do dukata.

— Ukraj šume, — kaže gladni Matija.

Odvede đavola tamo 'di ima zecova, pa kad je prvog poplašio on vikne đavolu:

— Trči s njim, eto mog najmlađeg sina.

Đavo trči, pa trči i već da u'vati zeca al' onaj skoči priko šanca pa mu đavo uvati samo rep i otkine ga. Zato zec ima kratak rep. Ode zec priko šanca a đavo ostane. Opet je izgubio okladu.

— Matija, kako ću brez dukata?! U paklu mi neće bit mista ni živom ni mrtvom? — opet on moli.

— Ne dam, al' da se kladimo još i treći put, da ne kažeš da nisam pošteno zaradio viku dukata.

Sad će se hrvati.

— Al' neću ja — kaže gladni Matija. — Imam ja u šumi didu, pa ako ni od njeg ne budeš jači, šta da se ja hrvam s tobom.

Dobro, đavo pristaje. Gladni Matija ga odvede do mede. Ovaj se najio meda, pa spava. Đavo došo, pa ga koma al' medo samo spava.

— Dida, ajde pa ćemo se hrvati, — đavo ga opet koma, al' medo samo spava.

Jedared će đavo gladnom Matiji:

— Šta ti oćeš s ovim? Kaki je stari ovaj se neće ni razbuditi.

Al' jedared medo skoči i kad je onda počo radit đavo ode sav iskidan i izgrizen.

— Kud bižiš, dida još nije sasvim budan, nećeš valjda od sramote otić dok se dida još nije ni počo hrvati s tobom? — gladni Matija viče za njim.

Nek viče al' đavo nit čuje nit do pakla staje. Kad su u paklu čuli kako je prošo sa gladnim Matijom, sad će ići sam najglavniji đavo — ne da on gladnom Matiji viku dukata. Došo ona pa viče:

— Matija, daj viku dukata.

— Ne dam.

— Ne daš? Ja se neću s tobom kladiti, ja ću na tebi vatrenim plugom orati, vatreni sersam na tebe mećati, vatrenom zoblju te zobiti samo kad dopadneš kod mene u pako.

Priti se on gladnom Matiji al' ovaj kaže:

— To ja znam da ćeš raditi al' ti ne znaš šta ću ja! Neću doć prazni' šaka, ja ću donet svete vode i tamjana pa ću poškropiti i zakaditi po svem paklu.

Kad je najglavniji đavo čuo za svetu vodu i tamjan već ga nije bilo. Ode đavo u pako a gladni Matija osto i živio kako nije svaki, a kako i ne bi kad ima viku dukata.

Jedared i njemu isteklo vrime, umro gladni Matija, pa će na rajska vrata, ko veli kad mu je na kraju dobro bilo na ovom svitu, zašto da mu nije dobro i na onom. On na rajska vrata, a sveti Petar:

zkvh.org

— Tude nema mista za tebe, ti si uvik s đavolima imo posla, pa ti je i sad misto u paklu.

— Nije meni bilo rđavo ni sa s njima, — kaže gladni Matija i ode on u pako.

Kad su ga vidili da dolazi najglavniji đavo viče:

— Zatvarajte sve kapije, iđe gladni Matija!

— Ne nosim ni svete vode, ni tamjana, — gladni Matija bi da se skloni i u paklu, samo da ne ostane na putu, al' đavoli njemu ne viruju.

Šta će on kad ga niko ne prima, već ode opet prid rajska vrata i tamo sidne. I mi ćemo ga tamo naći kad pođemo u raj.

KAKO SU NAPAJALI VRBU

Idedu tako jedni obalom Dunava te naiđu na vrbu. Voda joj isprala žile i sve vire iz zemlje.

— Ljudi, vidite li — ova vrba je žedna, — kaže najpametniji.

— Žedna, još kako žedna!

— Ajd da mi nju napojimo.

— Baš da je napojimo — svi pristaju — al' kako?!

Onaj što se prvi sažalio zna već i kako će.

— Lepo ćemo mi nju saviti do zemlje, pa nek pije do mile volje.

Popne se on prvi, obesi se rukama o vrbu, popne se drugi te se prvom obesi o noge, treći drugom i tako redom, al' kad su se već svi povešali, još nikako ni oni vodu da do'vate, a kamoli vrbu da saviju.

— Ne ide — viče onaj dole.

— Ko to kaže?! — prsi se onaj najgornji. — Treba samo složno povući.

— Treba.

— Čekajte, braćo, da ja samo pljunem u šake, — naređuje najgornji, najpametniji.

I otpusti se on da i uradi što je reko. Kako su složno popadali u vodu, još i sada ispijaju Dunav i neće iz njeg dok ga svega ne ispiju.

zkvh.org.rs

K A N D Ž I J A K A Ž E

Dva brata, dvi momčine ko grom, natovarili volovska kola žita pa nose u varoš. Čuli da se tamo otvorila dobra suvaja. Baš su upregli šest madžaraca al' na kraj varoši upali u buzalicu pa volovi nikako da izvuču teška kola. Braća jaka, jedan podupre s jedne strane drugi s druge pa kreću volove.

Nike varoške badavadžije, sve sam fićfirić, stoje i gledaju. Štogod munđaju, motre kako se braća muče. Kad su momci krenili kola iz buzalice jedan fićfirić čisto poskoči pa počne pokazivat na točak. Drugi ko da pitaju, svi oko njeg ko zolje, pa se ništom jedan lupi po čelu ko da je sad s'vatio, drugi tako pa svi redom i najedared svi počnu upačivat na točak.

Baš su kola krenila iz blata al' kad su braća vidila da ovi tako pokazivaju na točak oni pomislili da se točak nije slomio el koja druga nevolja da je, pa upušte kola.

— Šta je ?! — jedan će na fićfiriće.

— Ta ništa — nasmiju se onda fićfirići.

— Kako da nije ništa?!

— Ta za vas nije ništa. Znate, ovaj naš pajtaš je nim pa nam on nimski kaže da se točak okreće!

Ni momčinama nije tribalo kazat da su se fićfirići dogovorili da od nji' naprave majzeke, pa se oni samo pogledali i jedan uzme kandžijetinu što dovaća priko šest volova. Ne kaže on ništa već skoči do fićfirića pa udari negleduš — šiba 'di do'vati a do'vaća po svakom.

— Šta to triba da znači?! — buni se jedan pa drugi.

Oni viču i jauču a momak samo ćuti i šiba. Kad je posijo masnice onda njegov brat kaže fićfirićima:

— Ta nije to ništa. Znate, moj brat ne samo da je nim i gluv već je i lud, pa on ne zna kazat već misto njeg kandžija kaže: kad vas gospocka koža toliko svrbi da ne možete u njoj ostat mirni onda je triba počešat, al' dobro!

zkvh.org.rs

LAKO JE TUĐU KOŽU NOSIT NA VAŠAR

Majstori zgotovili sensku crkvu, ostalo samo da se križ metne na toranj. To će bit na posvećenju. Popo skupio selo al' baš kad će počet svetkovina udari nevrime. Majstor neće da meće križ.

— Kako ti to misliš — nećeš pa gotovo?! Šta će svit na to kazat?! — popo se buni.

— A šta će kazat moja dičica ako ja padnem pa ostanu siročad?! Ko će pametan izlazit na vr' tornja u ovoj vitrini?! — majstor ko čovik.

— Ti se bojiš?! — popo će probat da osramoti majstora.

— Ne bojim se samo me je stra' — majstor opet ko čovik razgaljen i razgovitan.

Majstor neće pa neće da ga popo kako okreće i jedared se popo razbisni:

— Ako tebi nije sramota da jedan popo zatakne križ na toranj ja ću to i uradit. Šta se tu imaš bojat i stra'ovat?! Jama je spremna, samo zatakneš križ i gotovo!

Majstor sluša pa u sebi veli: e,moj popo,alaj bi to bilo lako da se ustima mož uradit. A na glas kaže:

— Kad je tako, gospodine, onda ću i ja s vama.

Popo zapaso suknju, uzo križ na rame pa se prvi penje kroz toranj da pokaže svitu šta smi i umi. Popo žuri — majstor samo polagacko za njim. Sve je bilo lipo i lako dok na vrvu nije tribalo izać iz tornja — tu se popo najedared ušvrćko. Majstor ga prošo i prvi izašo na vr' tornja pa će:

— Gospodine, šta je — niste valjda posustali?!

Šta će popo, kojikako se uzventro al' kad ga je vitrina udarila najedared se rukama sav zaklinčio za toranj: nit se miče nit kud gleda. Majstor će opet:

— Gospodine, neće valjda bit da se bojite?!

Kad je popo onda poviko:

— Ne pridiči već kaži u koju jamu da zataknem križ — u desnu el u livu — pa da se što brže sklanjamo odud.

Majstor na to uzo križ, popu vratio u toranj, pa se nasmijo:

— E,moj gospodine, kad vi od jedne jame vidite dvi onda ne moram pitat je l' vam drću gaće nit vam moram održat pridiku kako je lako tuđu kožu na vašar nosit.

zkvh.org.rs

ZMIJA JE MIJA JE

Bili kralj i kraljica a nisu imali dice. Kraljica kaže čoveku:

— Svako se ditetu raduje a ja nemam nikog.

Jednom bili oni na šetnji u šumi. Iđu kući kad evo zmije vodi zmijčiće.

— Viđeš — kaže kraljica čoveku — i zmija ima poroda samo ja nemam. Ne marim da je dite ko zmija samo da ga imam.

Ne misli šta kaže al' kad dođe kući ona ostane naseća i kad je došlo vrime kraljica rodi muško dite. Sad ona plače kad viđe šta donosi na svit.

— A joj, bože, šta ću roditi!?

Dite 'vamo lipo a tilo zmincko. Plači ne plači kako dite raste tako i zmincka košulja raste. Dok je bio mali još je dobro al' potli ga morali pušćivat među dicu. Dica njeg gledu, tuču ga i sprdu mu se:

— Gleđi ga — zmija.

I samo ga tako izdivu: zmija pa zmija!

Oni se sprdu al' on se nije ozlio, on sa svakim lipo. I tako raste dan za danom, uvik veći biva i došo i do ženitbe. Nedaleko bila jedna kraljeva divojka. On tamo išo k njoj. Kad oni otiđu do jedne slame on skine tu njegovu košulju i bude lip momak. I te se kraljeve divojke dopo on.

— Mamo, — kaže on jednom — ja ću se ženiti.

Ona sluša a sve ne smi al' pitati mora:

— Koga 'š, sine, uzeti ?!

— Divojku štogoda lipu, divojku tog i tog kralja.

Kad je ona to čula sva se ražalostila:

— Sine, neće ona. Njoj ne tribu ni bolji. Ta divojka je ko cvit.

A on:

— 'Oće, mamo, 'oće, samo vi nju prosite. Za svakog cvate cvit, svak dobije svoj dil — ona će biti moja.

Ona sirota iđe pa misli: kad me pitu za sina šta ću da reknem?!

— Sve da sam samo mama da nisam, — plače kad je ostala sama.

Al' je mama! Ošla ona i prosi. Divojkin otac i majka ne daju divojke al' ona kaže da će se udati za Zmijajle Mijajle. Mada stari ne daju njoj drugi ne triba. Momkova mama sad došla kući i kaže:

— 'Oće.

A Zmijajle Mijajle:

— Da kupimo svatove!

I sad će biti svatovi. Kako ne bi bili kad momak 'oće, divojka 'oće. 'Oće ona mada je on njoj kazo da se ne može s njom vinčati drugim načinom već samo ko zmija. Ošli svatovi na vinčanje a Zmijajle Mijajle ošo za njima ko zmija. Vinčali se lipo i iđu kući a divojkina majka samo plače. Majka plače al' je divojka vesela. Njoj to ništa nije što Zmijajle Mijajle iđe za njom ko zmija. Ona vesela i svatovi veseli.

Zmijajle Mijajle malo bude u sobe i onda izađe ko zmija otpuza se pa do kuvarica što kuvu paprikaš.

— Kud ćeš ovamo, joj, ti, — kuvarice ga latu s varjačom i udaru.

On otiđe dalje, skine zmincku košulju i dođe lip momak.

Evo ga u sobe:

— Dobro veče, kume i stari svate! Da l' je slobodno poigrat s vašom divojkom?

— Jeste, jeste, slobodno je!

On lati mladu, migi na nju pa je poljubi. Njegove mame sad još gorje, još težje što se mlada volji s drugim.

Svatovi pitu njega otkale je?

— Iz Varjače varoši.

— Jel l' je to daleko?!

— Daleko je ojoj!

zkvh.org.rs

On malo bude u sobe, plati kumu i starom svatu što je igro s mladom i opet izađe. Navuče njegovu košulju, pa se ko zmija valja ovamo-onamo i dođe nuz majku a ona mu kaže:

— Sine moj, 'di si bio?!

— Spavo sam malo napolje.

— Ijoj — ona plače — da si vidio lip momak poigro s tvojom mladom. Migi on na nju a ona na njega i poljubio ju.

Ona plače a on samo kaže:

— Neka, mamo, to mene ništa nije, nek ljubi.

— E, sine, ona će tebe zaludivat.

— Neće — kaže —, mamo, neće.

Sad se on opet izvuče opet skine zmincku košulju. Sad se valja do oni' što gibanicu peču i tepcije peru.

— Kud ćeš ovamo ?! — pa ga udaru tepcijom.

On opet izađe, skine zmincku košulju i opet dođe lip momak. Evo ga u sobe:

— Dobro veče, kume i stari svate! Da l' je slobodno poigrat s vašom divojkom?!

— Jeste, jeste slobodno je!

On lati mladu, migi na nju pa je poljubi i kaže:

— Otale sam prošo, čujem paradu, došo da se malo razveselim i ja.

— A otkale si — svatovi ga pitu.

— Iz Tepcije varoši.

— Je l' je to daleko?!

— Daleko je ojoj!

Malo bude u sobe, plati kumu i starom svatu što je igro s mladom i opet izađe.

Mater opet plače:

— Sine di' si bio?

— Spavo sam malo da ne smetam svitu.

Ona mu kaže kako je opet bio lip momak, migi on na mladu a ona na njega i opet je poljubio.

A on samo kaže:

— Neka, mamo, plakati.

— Sine, to tebe nije žo?!

— Ništa me, mamo, nije žo.

Došla noć, ošli svatovi širom, mladi legli. Drugo jutro njegova majka pita snaju:

— Je l', ćero moja, nije tebe stra' leći kad je on zmija?

— Nije — snaja se smije.

Drugo jutro opet pita:

— Je l', ćero moja, kaki je on — nije on 'ladan u krevetu?!

— Nije — snaja se smije.

Bilo to već misec dana ona svako jutro kuša snaju:

— Kaki je on?

A snaja onda već kaže:

— On je momak što nema para!

— Kako to?

— Tako lipo! Svaku noć on skine tu zmincku košulju, svako jutro je navuče.

Kad je čula majka će sad reć što će one učiniti.

— Ćero moja, kad on zaspe ti izađi, daj tu zmincku košulju pa je on neće više navući.

Tako i bilo. Mama lati, naloži peć i zmincku košulju baci u peć. To jutro Zmijajle Mijajle da se digne a košulje nema. Pita ženu:

— 'Di je moja košulja?

— Mama uzela. Košulja je položita.

— Zašto?

— Da više nisi zmija. To je mamina želja.

Kad je on č'o to digo se i sprimio. Ošo i kaže:

— Evo, majko, sad me gleđi — nikad me više ne'š vidit. Ti si mene takoga željila takoga si rodila. Kad ti taki nisam dobar ja sad moram it'.

Majka plače al' to ne pomaže. On mora iti. Kaže on i žene:

— Ti si, ženo, noseća — ti ne rodila dok ti moja ruka na prsa ne dođe.

Plače i žena. Ništa ne pomaže, Zmijajle Mijajle ošo. Sad misec za misecom žena napridovala i došla do devetog a ne mož' se porodit.

BIBLIOTECA CROATICA
ZKVH SUBOTICA
zkvh.org.rs

— Šta ću, majko željna moja i rođena, sad radit?! Moram tražiti 'di je ga moj Zmijajle Mijajle.

— Ćero moja, moraš.

Izašla ona iza sela, tu bilo tri puta, pa se ona jednim uputi prema suncu zapadu. Sotim putem došla do jedne kućice a to bila kućica sunčeve majke. Ona joj otvori i pita:

— Otkud tu mož doći kršćanska duša?

— Moram, majko. Tražim pomoć. Jeste l' vi čuli za Zmijajle Mijajle?

— Nisam, sinko, čula ništa. Ja ne znam, moraš čekat dok moj sin ne dođe.

Majka mladu sakrila, možda će se sirota od sina uplašit. Sunce zašlo — sin došo kući. Dok je došlo sunce pita:

— Je l' tu ima kršćanska duša?

— Ima, sine.

— Dajte ju 'vamo. Šta je ona došla?

— Traži svog čoveka. Jesi l' ti č'o, sinko, za Zmijajle Mijajle?

— Nisam. Ne znam ništa o njemu. Neka iđe do brata mojega miseca.

Tu noć lipo bila kod nji' a drugo jutro sunce kaže:

— A šta ćemo joj, majko, dati?

— Daćemo joj zlato i prelju, neka prede. To će presti kad joj bude tribovalo.

I sunce je lipo uputi do brata miseca. Ni misec nije č'o za Zmijajle Mijajle.

— Moraš — kaže it do brata mojega vitra.

Ni on ju ne pušća prazne ruke.

— A šta ćemo joj, majko, dati?

— Zlatan čekrk i vitašce da to izmata kad joj bude tribovalo.

Misec joj to do i sad ona lipo dođe do vitra. Vitrova majka ju lipo dočekala, al' ni ona nije čula za Zmijajle Mijajle. Kaže:

— Moraš, sinko, čekat dok moj sin ne dođe.

Ona ju sakrila da se sirota ne uplaši od vitra, a on čim došo pita:

— Majko, je l' tu ima kršćanska duša?
— Ima, sine.
— Dajte ju 'vamo. Šta je ona došla?
— Traži čoveka. Jesi l' ti čo za Zmijajle Mijajle?
Vitar kaže:
— Ne samo čo, ja znam 'di je. Vido sam ga. Kaki bi vitar bio da svukud ne zavirim?! On je u devete kraljevine oženit.
I vitar joj do zlatnu kvočku i piliće, zlatnu kašu što će i' 'raniti, kola što sama iđu da može brže doć. I kaže:
— Tamo otiđi, dušo, na pijac. Prvi dan metni prelju i predi zlato. Nikom prodat neka, nego kad dođe dvorkinja te kraljice ta će kazat njezine kraljice da tu ima žena što zlato prede. Kad dođe kraljica sa devet pratilaca što je pratu onda ćeš ti reć: — nije za novce već za jedanput spavat s čovekom.
Tako je i bilo. Ona u devete kraljevine na pijac i prvi dan metne prelju i prede zlato. Dođe dvorkinja te kraljice, dođe, viđe i već ošla. Evo sad kraljice.
— Pošto to prodaješ? Daću ti toliko i toliko.
A mlada kaže:
— Za jedanput spavat s tvojim čovekom.
— Daću ti još toliko i toliko.
— Ne, za novce nipošto. Samo tako ću dat kako sam kazala.
Kad kraljica viđe da ova ne popušća, ona kaže:
— Hajde onda za mnom.
Kad je ona došla Zmijajle Mijajle ošo u lov. Kraljica ju odvede u jednu sobu, ostavila ju. Kad je došo mrak, došo i Zmijajle Mijajle.
A kraljica njemu lipo:
— Pa lezi, samo evo ova čaša vina, pa lezi.
Ona njemu metne sana u vino i kad je lego o'ma' je i zaspo. Onda ošla do mlade i kaže:
— Sad možeš it' k njemu.
A ona kako je otvorila vrata o'ma' zaplakala:

zkvh.org.rs

— Dragi moj Zmijajle Mijajle, al' okreni se na mene! Kako si me mogo ostaviti da se ja moram za tobom truditi?!

Ništa ne pomaže. Ona ga ljubi, plače da je sav bio mokar, al' on ništa ne zna, kad mu je kraljica metila sana u vino.

— Šta sam ja sav mokar? — pita on drugo jutro.

— Ne znam, ja ništa ne znam, — kaže kraljica.

I tu noć su sluškinje slušale, al' kad čuju šta kraljica kaže i one ne kažu ništa.

Drugi dan mlada ošla na pijac metnila zlatan čekrk i vitašce i sad izmata zlato. Evo opet dvorkinje te kraljice, dođe, viđe i već ošla. Evo sad kraljice opet:

— Pošto to prodaješ?

A mlada:

— Za novce nipošto, već za jedanput spavat s čovekom.

— Hajde onda za mnom.

Kraljica je opet odvede u jednu sobu, a kad došo mrak došo i Zmijajle Mijajle iz lova.

— Ženo, opet sam taki umoran, ništa mi nije dobro.

Ona opet lipo:

— Pa lezi, samo evo ova čaša vina pa lezi.

Ona njemu sad metne još više sana u vino i kad je Zmijajle Mijajle lego već je i zaspo. Kraljica došla k mlade i kaže:

— Sad možeš k njemu it'.

Ona kako otvorila vrata o'ma zaplakala.

— Dragi moj Zmijajle Mijajle, al' okreni se na mene!

Ništa ne pomaže. Sana je u vinu i za dva čoveka. Drugo jutro Zmijajle Mijajle opet sav mokar od suza.

— Šta je to — zašto sam opet sav mokar? — pita.

A kraljica:

— Ne znam, ja ništa ne znam.

Ako ona ne zna, al' on sad već viđe da tu nije sve u redu. Sluškinje i tu noć slušale i sve čule. Ošo on k sluškinjama i pita, a one kažu:

— Tu je bila jedna žena, pa toliko plače: — al' okreni se Zmijajle Mijajle, okreni se na mene, al' požali, već deset je miseci, a kod mene ništa nema.

Kad je on to čo nije tribovalo reći ko je došo i zašto je on već drugo jutro sav mokar. Niko u te kraljevine nije zno da je on Zmijajle Mijajle.

Treći dan mlada na pijac i metne zlatnu kvočku i piliće, 'rani zlatnom kašom. Evo dvorkinja te kraljice i već hita po kraljicu. Ona došla i sad već ne išće za novce neg' kaže:

— Hajde za mnom.

Opet odvede mladu u jednu sobu. Kad je došo Zmijajle Mijajle ona čašu vina i metne još više sana al' on nije 'tio pit. Pravi se da pije, a ne pije. Kad je lego pravi se ko da je 'o'ma i zaspo, a kraljica došla k mlade i kaže:

— Sad možeš k njemu it'.

Mlada došla, legla do Zmijajle Mijajle a on baci na nju ruku, baci na prsa i ona lipog sina rodila.

Sad je bila radost i radost i 'oma su na zlatnim kolima što sama iđu ošli kući.

Tu je samo bila radost kad je majka ugledala Zmijajle Mijajle kaki je lip momak.

zkvh.org.rs

C I G O N A N A U K U

Bio jedan cigo u selu, pa će se ženit. Što nije bilo nek budne, smislio i on da se vinča u crkvi. Došo kod pope da se udivane kad će i kako će doć na nauk, jel zna da se drugačije ne mož vinčat. On bi da budne sam kad nije baš naučen na crkvu al' popo kaže:

— Sinko, ne mož. Neću se ja trudit za jednog, već dođi kad budne vas više.

Jedanput nakupilo se tri para. Očli oni na nauk, a gospodin će najpre da pita niku Maru:

— Mare, kaži ti meni koliko ima bogova.

— Molim, gospodine, tri.

— Kako ti baš znaš da ima tri?!

— Znam, pa gotovo.

— Dobro, 'di ti bogovi onda stoju?

— Molim, gospodine, jedan na nebu, jedan na zemlji a jedan u crkvi.

Šta će popo kad Mara zna pa gotovo, već nek s njom budne gotovo. Onda došla nika Roza na red.

— No — kaže, — Roze, kake si ti vire?

— Molim, gospodine, ja sam bunjevačke vire.

— O, ja nisam dosad ni znao da ima bunjevačke vire.

— Molim, gospodine, al' ja znam, pa gotovo.

Kad zna, pa gotovo, nek je i s Rozom gotovo. Onda će popo njezinog đuvegiju:

— No, Mate, znaš li pokajanje?

— Molim, gospodine, znam.

— Moli.

— Kajem se za male grije.

— A 'di su velike?

— Molim, gospodine, velike sam zaboravio kod kuće.

Šta će popo, nema kada da Matu šalje kući rad veliki' grija, već će uzet cigu na red.

— No, cigo, znaš li molit očenaš?

— Molim, gospodine, ne znam ko je otac naš.

— A znaš li molit Zdravo Mariju?

— Molim, gospodine, ne znam.

— Znaš li barek molit virovanje?

— Av, gospodine, za to nisam nikad ni čuo. Kod nas niko nikom ne viruje.

Kad je popo to čuo, on će:

— Cigo moj, pa znaš li ti da ćeš ovako otić u pako, pa će te tamo sikirama sić, vilama bost?!

A cigo lipo:

— Av, gospodine, biće prdljevine!

zkvh.org.rs

ZAHAJDUČIO SE U KUDELJI

U Babinoj Gredi živio jedan što nije znao za grijotu i sramotu. U svakoj kući na poso hrlu, svega imaju, a u njeg ni jedno krme ni kokoša ni gusaka, ni klipe drveta za zimu samo dva goluba, a i ti nisu parnjaci — jedan gušav, drugi gaćav. Žena škrtila i patila se, on samo ide u čizama ko da je svaki dan nedelja, prolazi kroz selo ko peto i smije se:

— Nek velu šta oćeju — lošo oni živu.

Žena naškrtila se napatila se, bila ogorčita i naoštrita pa jedared kaže:

— Vi'š kaki si, a vid'e kaki su ljudi! Treba da se stidiš proč kroz selo!

— Ne znaš ništa osim to malo posla kučanskog — počo on da se ciri. — Oni su tako ot'raniti a mene je moj dada od malena ovako ot'ranio — da mislim, da tražim boljeg života. Poslem ćeju oni viditi ko sam ja.

Drugi dan iza jutra on nabio torbu i ošo u kudelju. Tamo vručina, komarci navalu da ne znade šta bi od nji'ove besnosti, sav se ojedio već prvog dana al' sedi unutri, dok iz torbe nije nestalo. Iziđe on onda iz kudelje — a to je bilo istom kad naišo jedan iz sela.

— Komšija, je l' pitaju za mene u selu?!

— Niko ni ne znade da ti nisu u selu.

— Je l' moguče da se nije pročulo da sam se ja zahajdučio odavde-odande biće sedam-osam dana — hajduk se nabesio.

On mislio da su to u selu dali na javu da su svi drhtali i štrepali a vid'de: ovaj se samo nacirio i ošo.

Sad se samo nabesio. Ide on u selo. Kad nisu znali 'di je bio oni ćeju doznati kad on pretisne. Biće: prepovedaj pa prepovedaj 'di si mudrost sakupio — samo kad

dodže dilo na vidilo. Nije to šala: niko se još nije zahajdučio ni do pola noči, a on toliko bio u kudelji!

Iza jutra nakitio se ko diver i ode proč se kroz selo. Taman on do crkve, kad vidi na tornju izrasla trava, a popin bik jede zelen, paštrnjak i mrkvu. Evo njemu drvo pod sikeru. Da vidi 'oćeju l' se sad opametiti i njegovu mudrost dati na javu.

— Ljudi, — kaže on — ubićeju vas nevolje kad niste čuvarni. 'Di je to još bilo da bik jede paštrnjak i mrkvu dok imade trave?!

Dobro, al' kako ćeju kad je trava na tornju?!

— Lako. Po merdevina'! — kaže on. — Kad popase travu tako će i sići.

Nikad bik na merdevina nije išo na tavan al' sade ga nosu po merdevina' na toranj. Mora se — trava je tamo. Baš su bili na tim poslu istom popina kuvarica ćubne pod merdevine da vidi to čudo. Što dalje to gorje, dok jedared ne puče, počelo se krnđat i bik pade na kuvaricu, pa je ubije.

— Jaoj, šta si naradio?! — digla se cela ajka na njeg ko na vuka. — Kako čemo popi kazati da je bik pao na kuvaricu?!

A on veli:

— Lako. Bolje da je pao na nju nego kojem od vas na mamu, jel bi ljudi još mogli pomisliti da ste od bika roditi.

Ljudima odlane — vidu da bez njega nema ništa, oćeju-nećeju vidu da njegova pamet mora na kantaru bar po kile prevagnit već nji'ova.

Oni tu stoju kad idu jedni, našli šarage. Svaki pita:

— Šta je to?!

Nikad za veka niko nije vidio tako što. Svi čute a on samo dodže, pogleda i veli:

— Rebro Kraljević Marka.

Ljudi sade samo stoju, pa se čudu:

— Mi baš ništa ne znamo, a ovaj zna sve.

A on:

— Ko vam kriv, što se i vi niste zahajdučili i prošli sveta i sveta ko ja!

zkvh.org.rs

V I L O V S K O K O L O

Bio jedan kralj, u njeg ćer jedinica. Svako veče ona ode igrat — niko ne zna kuda — svako veče pokida cipele, toliko igra. Kralj razglasi: ko sačuva njegovu ćer dobiće je za ženu i još polak kraljevine, a ko je ne sačuva, glava će mu biti na kocu. Javilo se svakaki velikaša jel je kraljeva ćer lipota ko zvizda Danica, al' niko ni u trag da joj uđe. Niko da je u'vati kuda ona odlazi u igru. Oko kraljevski' dvora već koc do koca s glavama.

Kralj imo nikog slugu Nikolu. Javi se Nikola: on će je sačuvat.

— Ne bojiš se ti nje?! — kralj pita.

— Nikad mi za tolike godine nije kazala ni: crne ti oči u glavi —šta bi se bojo lipe divojke?!

— Dobro.

Al' baš nije. Kralju žao da izgubi tako dobrog slugu al' Nikoli ni na kraj pameti da bira koc za glavu. On imo kericu i mačku, to je sve što ima. Pridveče došo s njima i lego prid divojkin prag. Leži tu kondar spava. Kad došlo divojkino vrime ona prikoraci priko praga pa priko Nikole. On ništa! To se njoj čini al' Nikola u potaji ode za njom. Kerica u'vatila divojkin trag, pa ga ne ispušta.

Divojka došla u bakarnu šumu, tamo na bakarni bunar, uzela bakarnu čašu i napila se bistre vode. Ostavila bakarnu čašu i ode dalje, ni ne obzire se kad zna da Nikola spava prid njezinim pragom. Kad bi spavo! Al' je Nikola tu. Napije se i on pa bakarnu čašu u džep i za divojkom. Otkine još grančicu, šuma jekne a divojka:

— Joj, neće bit dobro!

Došla ona u srebrnu šumu, pa na srebrni bunar. Napila se bistre vode, ostavila čašu i ode dalje. Nikola za njom. Napije se i srebrnu čašu u džep. Otkine grančicu, šuma jekne a divojka:

— Joj, neće bit dobro!

Došla ona u zlatnu šumu na zlatni bunar. Napila se bistre vode, čašu ostavila i ode dalje. Nikola za njom. Napije se i zlatnu čašu u džep. Otkine grančicu, šuma jekne a divojka:

— Joj, neće bit dobro!

Ona jojka, a Nikola:

— Meni oće. A i tebi će se osladit, divojko!

Iz zlatne šume divojka ode u vilinsko kolo. Tu se igra kondar su svi pobisnili. A divojka se u'vatila do samog vilovskog kralja.

— Tu ti kidaš cipele! — Nikola šaplje sebi, divojki se priti.

Još kad je vidio zašto se ona vaća baš do vilovskog kralja! Ona se 'tila udat za njeg. I sad će bit vinčanje.

— Virne moje sluge — kaže Nikola kerici i mački — pomažite vašem Nikoli ako nećete da se sutra njegova glava s koca keci na vas.

Otkale bi se on mogo pokazat u vilovskom kolu, a još na vinčanju vilovskog kralja?! Raskidali bi ga onako droljavog. Al' kerica i mačka nisu čeljade. Kerica se uzvrtila oko divojke i dotle je saplićala dok njoj vinčani prsten nije spao. Kerica njeg sprtljala, o'ma ga mački na rep navukla, a ova ga iznese Nikoli. On prsten u džep pa biž! Vratio se, lego prid divojkin prag i pravi se da spava.

Kad je sašlo vrime evo i divojke. Ni' se mogla vinčat brez vinčanog prstena. Došla, prikoracila priko Nikole i kaže:

— Spavaj, spavaj, sutra će ti glava na koc.

A Nikola šaplje za njom:

— Dobro će meni bit i u kraljevski stoc.

Sutradan divojka ocu:

— Evo, cipele su pokidane, nije me sačuvo.

zkvh.org.rs

V I L O V S K O K O L O

Bio jedan kralj, u njeg ćer jedinica. Svako veče ona ode igrat — niko ne zna kuda — svako veče pokida cipele, toliko igra. Kralj razglasi: ko sačuva njegovu ćer dobiće je za ženu i još polak kraljevine, a ko je ne sačuva, glava će mu biti na kocu. Javilo se svakaki velikaša jel je kraljeva ćer lipota ko zvizda Danica, al' niko ni u trag da joj uđe. Niko da je u'vati kuda ona odlazi u igru. Oko kraljevski' dvora već koc do koca s glavama.

Kralj imo nikog slugu Nikolu. Javi se Nikola: on će je sačuvat.

— Ne bojiš se ti nje?! — kralj pita.

— Nikad mi za tolike godine nije kazala ni: crne ti oči u glavi —šta bi se bojo lipe divojke?!

— Dobro.

Al' baš nije. Kralju žao da izgubi tako dobrog slugu al' Nikoli ni na kraj pameti da bira koc za glavu. On imo kericu i mačku, to je sve što ima. Pridveče došo s njima i lego prid divojkin prag. Leži tu kondar spava. Kad došlo divojkino vrime ona prikoraci priko praga pa priko Nikole. On ništa! To se njoj čini al' Nikola u potaji ode za njom. Kerica u'vatila divojkin trag, pa ga ne ispušta.

Divojka došla u bakarnu šumu, tamo na bakarni bunar, uzela bakarnu čašu i napila se bistre vode. Ostavila bakarnu čašu i ode dalje, ni ne obzire se kad zna da Nikola spava prid njezinim pragom. Kad bi spavo! Al' je Nikola tu. Napije se i on pa bakarnu čašu u džep i za divojkom. Otkine još grančicu, šuma jekne a divojka:

— Joj, neće bit dobro!

Došla ona u srebrnu šumu, pa na srebrni bunar. Napila se bistre vode, ostavila čašu i ode dalje. Nikola za njom. Napije se i srebrnu čašu u džep. Otkine grančicu, šuma jekne a divojka:

— Joj, neće bit dobro!

Došla ona u zlatnu šumu na zlatni bunar. Napila se bistre vode, čašu ostavila i ode dalje. Nikola za njom. Napije se i zlatnu čašu u džep. Otkine grančicu, šuma jekne a divojka:

— Joj, neće bit dobro!

Ona jojka, a Nikola:

— Meni oće. A i tebi će se osladit, divojko!

Iz zlatne šume divojka ode u vilinsko kolo. Tu se igra kondar su svi pobisnili. A divojka se u'vatila do samog vilovskog kralja.

— Tu ti kidaš cipele! — Nikola šaplje sebi, divojki se priti.

Još kad je vidio zašto se ona vaća baš do vilovskog kralja! Ona se 'tila udat za njeg. I sad će bit vinčanje.

— Virne moje sluge — kaže Nikola kerici i mački — pomažite vašem Nikoli ako nećete da se sutra njegova glava s koca keci na vas.

Otkale bi se on mogo pokazat u vilovskom kolu, a još na vinčanju vilovskog kralja?! Raskidali bi ga onako droljavog. Al' kerica i mačka nisu čeljade. Kerica se uzvrtila oko divojke i dotle je saplićala dok njoj vinčani prsten nije spao. Kerica njeg sprtljala, o'ma ga mački na rep navukla, a ova ga iznese Nikoli. On prsten u džep pa biž! Vratio se, lego prid divojkin prag i pravi se da spava.

Kad je sašlo vrime evo i divojke. Ni' se mogla vinčat brez vinčanog prstena. Došla, prikoracila priko Nikole i kaže:

— Spavaj, spavaj, sutra će ti glava na koc.

A Nikola šaplje za njom:

— Dobro će meni bit i u kraljevski stoc.

Sutradan divojka ocu:

— Evo, cipele su pokidane, nije me sačuvo.

zkvh.org.rs

Kralju bi bilo žao virnog sluge, pa ga pita:

— Jesi čuo šta ona kaže?

Al' se Nikola ne boji, već iz džepa vadi bakarnu čašu i grančicu iz bakarne šume, pa divojki meće pod nos:

— Kaži: jesi l' bila u bakarnoj šumi, pila iz ove čaše sa bakarnog bunara?

Šta mož na to kazat već:

— Jesam.

Nikola vadi srebrnu čašu i grančicu iz srebrne šume:

— Jesi l' bila u srebrnoj šumi, pila iz ove čaše sa srebrnog bunara?

— Jesam.

Nikola vadi zlatnu čašu i grančicu iz zlatne šume:

— Jesi l' bila u zlatnoj šumi, pila iz ove čaše sa zlatnog bunara?

— Jesam.

Dalje Nikola ne pita već kaže:

— A onda si u vilovskom kolu derala i poderala cipele i 'tila se vinčat s vilovskim kraljom.

— Jesam.

— Al' nisi, jel si ostala brez vinčanog prstena, a on je u mojem džepu.

I izvadio on i prsten pa ga pokaže kralju i kaže:

— Da ja ovaj prsten nisam dono ni ona se više ne bi vratila. Je l' tako?!

A divojka:

—Ne mož lagati, tako je.

— E, jesam je sačuvo el nisam? — Nikola pita kralja.

A kralj njemu:

— Daj joj, sinko, prsten i vodi je na vinčanje.

I sad su bili svatovi i veselje da je Nikola u njima podero zlatne čizme koje mu je kralj darovo, a kerica i mačka su 'ili iz zlatnog tanjira, na kojem je nji' Nikola dvorio.

SAD ĆU I TEBE DA POJEM

Bili deda i baba. Imali punu kuću dece i još jedno ne mož da stane. Šta ćedu deda i baba, metuli dete na šor. Plačedu deda i baba a dete krene. Ide, ide, dođe na groblje. Naiđe na starca što sedi na grobu.

— Kuda, 'rano moja?

— Nikuda!

— A što plačeš, dete?!

— E, jedan deda i baba imali puno dece, jedno ne mož da stane u kuću. To sam ja.

Starac poslušo pa kaže:

— 'Oćeš ti, 'rano moja, da služiš kod mene?

— Kod tebe a kod drugog — moram.

— Dobro. Nećeš imat težak poso, ništa drugo samo ćeš mi prat noge.

Sad će on o'ma' prati dedi noge. Lepo pere, pere a uto došla i noć, spustio se mrak. Dete jedared pogleda starca pa se uplaši:

— Deda, što si se ti tolko iskesio?!

A deda ondak kaže:

— He, moj sinko, što sam ja dece pojeo! Sad ću i tebe da pojem!

Napomena: *Privovjedač poslijednu rečenicu izgovara naglo, brzim ritmom, povišenim tonom upirući prstom u jedno od djece kojima je pričao. Pod dojmom toga dijete prestravljeno reagira:*

— Joj, što baš mene?!

— Sve one ću koji neće na spavanje!

— odgovara pripovjedač.

zkvh.org.rs

GLAVNO JE DA ČUJE

Švaba imo opakliju — moraš stat pa gledat. Imo al' padne mu s kola na putu, izgubi je. Ode on u opštinu i javi. Tamo kaže du da dobošar ide pa nek dobuje da je švaba izgubio opakliju.

Švaba bio dobro čačkalo, misli kad njega nema luda kujna, neče on da se njemu radi iza leđa, oče i on s dobošarem da čuje kako če dobovat. Dobro, nek čuje kad jedva zna rič-dvi šokački.

Dobošar dobuje i viče:

— Slušajte, ljudi, ovaj švaba izgubio opakliju, ko je našo nek odriže sa nje jaku pa nek napravi od nje kapu pa nek opakliju metne u boju pa nek nosi ko svoju, jel inače ovaj če se švaba zdravo rasrditi. Jeste l' dobro čuli i razumili?

A pita i švabe:

— Je l' tako?

Onaj šta če kad ne razumi več:

— Tako, tako!

— E, onda sritan bio svako!

ŠEST STOTINA OVACA I JEDAN OVAN

U davna vrimena živila tri brata. Ostavio njima otac šest stotina ovaca i jednog ovna. Ovaca ostavio dosta, al' dvojici stariji' pometi nije baš dosta ostavio. Da je manje blaga, a više pameti i obraza ne bi oni ovce tako dilili. Diliće se oni, al' to blago nikako da podile. Najmlađem je svakako dobro. Ne mari on makar štogod i manje dobio samo nek je bratski, al' onoj dvojici svaki trn oči bode. Zakiljivaju oni svačem. Lako je, kažu, podiliti ovce, svakom dođe podjednako, al' se još nije rodio onaj koji će ovna podiliti na tri jednake strane. Kad je tako, a najmlađi ne mari nek nji' dvojica uzmu i ovna, a samo ovce nek dile sva trojica. Ne mari on, al' oni i na to zanovetaju. Oni bi bajage baš po pravdi, pa nek se dili i poslidnja škramica.

Tako se oni dilili, al' se nisu podilili, dok jedared dva starija ne smisle da svaki sebi napravi korlat, pa će puštiti ovce i u čiji koliko uđe, nek mu je. Pristane na to najmlađi, al' brez riči, a ne zna zašto su se oni sve dosad skanjivali. Nisu oni nizašto drugo toliko mudrovali, već zato što su smišljali kako bi najmlađeg privarili i sami se dilili, a da to izgleda i pravo i svakom drago. Sad se njima činilo da će to baš tako izgledati i o'ma' se late praviti korlatove.

Dva starija o'ma' uzmu svu građu i naprave korlatove od greda i dasaka, ta lipe da staneš i gledaš. Najmlađem nije ostala ni makula građe i šta će on, već napravi sebi korlat od onog šta ima: od kukuružne i sina. Ona dvojica se sve smijuckaju, pa najstariji još kaže:

— Šta se nisi i ti požurio, pa bi i tebi doteklo na lip korlat.

zkvh.org.rs

Tako oni njemu, al' u najmlađeg nema srca. Ni ne klapi on kako ona dvojica misle da će sve ovce na lipe korlatove. On lipo misli: nek bude kako bude samo da se već razdile i da bude među njima braćinski, kako je i bilo dok i' je otac krilio i na noge podizo.

Pušte ona dvojica ovce pa i' sve vabe na svoje lipe korlatove, al' su se bome sad iznenadili: ovce ko ovce pa ne gledaju na lipe daske i grede, već sve sunu na sino i kukuružnu. Kad su to vidila ona dvojica, al' taj čas zaborave na stid i sram. Napujkaju svoje puline i ovi za čas utiraju sve ovce u njeve korlatove. Najmlađi ni onda al' ni da trepne, već stisko svog pulina za uši pa mirno gleda. Odu sve ovce u korlatove dva starija, a samo se ovan otisko pa u korlat od sina i kukuružne.

Raduju se dva starija što njim je pošlo za rukom kako su 'tili, pa makar rukom malo i varnili, al' ni najmlađi ne tuguje.

— Nije baš uvik vridno ono čega je gromila, već ono što je dobro — kaže on i lipo timari svog ovna.

Jedva se oni razdilili, kad se rasčulo da kralj udaje svoju ćer. To bio niki čudan kralj, pa razglasio da ćer udaje za onog ko je pet puta vidi. Gledat mož svaki, al' u dvor ne mož uć niko. Ko oće da je vidi, taj mora uvik dat po tri stotine ovaca kadgod se divojka pokaže isprid dvora. Pristaje kralj i da mu se ne plati tri stotine ovaca, al' onda nek se prosioc stara kako će divojku izvarati prid dvor.

Čula to i ova braća, pa najstariji o'ma' konten. Nije baš svaki imo po tri stotine ovaca, a pet puta tri stotine se baš ni u kralja nije našlo. Nakitio se đuvegija i o'ma' osvane s čoporom ovaca pod kraljevim dvorom. Misli se on, srića ga poslužila kod diobe, pa će ga i ode poslužiti: jedared će divojku vidit za ovce, a kad krene, valjda će je već kako izvarat. Misli on u svojoj glavi, ako nikako drugačije, izvaraće je na lipotu, samo nek ga jedared vidi. Na lipotu, al' baš ko ovce na lipi korlat!

Dao on tri stotine ovaca, a kraljeva ćer izašla prid dvor, malo se pokazala i već se vrata iza nje opet i zatvorila. Jedared je đuvegija vidio, sad još samo četri puta, pa gotov kraljevski zet. Dobro bi to bilo kad bi bilo kako on želi, al' ovaca više nema, a divojka ne izlazi makar koliko se on okrećo oko dvora. Ni nije on pošo kući dok ga glad nije otirala. A kad došo, pulin se nije dobro ni zatrčo u prazan korlat, sridnji ga oma pita kako je prošo.

— Iđi pa ćeš viditi, — ociče on, al' više ni riči.

Sridnji vidi, da mu brat baš nije najbolje prošo, al' se bome još raduje. Da je najstariji brat posto kraljev zet, di bi se našo još jedan ovaki kralj, koji će ćer udati i za čobana. Ovako je on na konju s njegovi tri stotine ovaca. Nije se on dugo mislio, već o'm'a krene s čoporom prid kraljev dvor. Ni tu se nije dugo mislio, već prida ovce i misli se i on ko najstariji: jedared će viditi divojku za ovce, a onda će već ona izać i sama. Izaće ona, ako ne na drugo, a ono na lipotu: al' baš ko ovce na lip korlat. Povirovo on to tvrdom virom jel čim su ovce ušle na jednu kapiju, a divojka se već pokazala na drugoj. Kako i ne bi virovo, kad se divojki tako žuri. Žurilo se njoj prid dvor, al' se još više žurilo u dvor i jedva je on dobro pogledo, a za njom se kapija već i zatvorila. Sad još samo da je četri puta vidi, pa gotov kraljev zet. Dobro bi to bilo kad bi bilo kako on želi, al' se u dvor ne može, a divojka prid dvor ne dolazi. Čeko on tu i čeko, pa se od dvora nije ni mako ni dan ni noć dok ga glad nije kući otirala.

Sav runio, u licu pogrudio, pa ga najstariji ni ne pita kako je prošo a ni on se baš ne fali. S najmlađim opet baš ni neće da govore, kad u njeg nije ni bilo tri stotine ovaca. U njeg nije bilo ovaca, al' u nji' sad nema, a on ima ovna.

Ne govore oni njemu ništa, al' on njima veli da će poći prosit kraljevu ćer.

— Di ćeš ti s tim tvojim pustim ovnom, škembo jedan? Mi smo imali po tri stotine ovaca, pa se nismo

zkvh.org.rs

dobro ni o dvor očešali, a ti ćeš tisniti s tom tvojom rogatom nevoljom?!

Tako oni na njega, pa se smiju i rugaju mu se. Nek se oni rugaju, al' on kaže onako potenane:

— Bolje je imati jednog pametnog ovna nego tri stotine ludi' ovaca.

Spremi se on lipo sa ovanom i ode. Iđe sad i iđe i jedared na putu sustrije jednog cigu.

— Kuda ćeš, kume moj, tiraš taj ovan? — pita njega cigo.

Kaže on kakim je poslom pošo, a cigo se ponudi za divera.

— Drage volje, — obraduje se momak.

Odu sad nji' dvojica do šume prid kraljevim dvorom, ociku jedno mlado drvo i jedan kraj zatešu na vrvasto. Spremili se tako i o'ma' prid dvor. Raspremili se oni na ledini, pa tim drvetom počeli bosti ovna u uši. Dreči se ovan, da sve ječi. Izašlo na dreku i mlado i staro, pa i sluškinja kraljeve ćeri. Smije se ona, a cigo je nju samo i čeko. Kako on nju ugledo, već je i poviko na svog pobratima:

— Kume moj, ješi l' ga žaklo?

Kad je sluškinja to čula, o'ma' je utrčala kraljevoj ćeri i kaže joj:

— Al' 'ajte, da vidite kako nika dva luda kolju ovna! Tako štogod svit još nije vidio!

Sluškinja se smije, ta i bolesnog bi razveselila, pa ni kraljevoj ćeri nije tribalo baš pripovidat, već đipi pa napolje. Izašla ona, pa kad je vidila onu dvojicu kako s zaušiljastim drvetom kolju ovna u uši sita se nasmijala, al' onda kaže sluškinji:

— Alaj iđi pa njim zakolji tog ovna da se ne muče toliko.

Posluša nju sluškinja i lipo zakolje ovna, a kraljeva ćer onda ode u dvor. Ode ona, al' cigo šapne momku:

— Ješi l' je vidio, kume moj dragi?!

— Jesam, — kaže momak, pa će sad derati ovna.

Nema tu sad dugačkog razgovora, jel su se oni još u šumi dogovorili, već vežu ovnu po dvi noge, provuku

ono drvo i obise ga na dva naspramna drveta. Odu onda svaki na svoju stranu, a cigo poviče:

— Zatrči še, kume moj, pa poškočiš, da še vidi.

Zaušiljaju se oni onda, pa kad dođu do ovna svaki skoči i otkine po komad kože.

— Ješi l' ga odero, kume moj? — poviče cigo.

— Ta još malo, — na to će momak, al' ozbiljan je ko sinoćni kupus.

Tako se oni paštre, pa se samo zaušiljavaju, a cigo uvik viče:

— Poškočiš, kume moj, bolje, da še vidi!

Bome su nji' opet vidili, pa kad su čuli, da se tu ovan sad dere, izašlo opet i mlado i staro pa se smiju da sve ječi. Izašla opet i sluškinja kraljeve ćeri, pa kad je razumila o čemu se radi, o'ma' utrčala i kaže svojoj gazdarici:

— Al' 'ajte da vidite kako sad deru ovna. Ni ovo baš nije svit još ugledo!

Izašla kraljeva ćer pa se sita nasmijala al' kad ćeući, kaže onoj:

— Alaj iđi, oderi njim tog ovna da se ne muče toliko.

Posluša sluškinja i za čas odere ovna, pa ode, al' cigo šaplje:

— Kume moj, ješi l' je vidio?!

— A jesi l' ti vidio ovu?! Ni to baš nije cura na odmet, — momak će njemu.

— A zašto bi ja viko: škoči, da še vidi! Škačem i ja, kume moj!

— Tako je i pravo.

Izrazgovarali se oni, pa će sad kuvati ovna. Izvadi cigo iz torbe svoj kotlić, pa namistio i sadžak. Dok dlanom o dlan, već je i vatra gorila. Gori tu vatra, al' ne pod sadžakom već u kotliću, a dva momka siku meso i bacaju pod sadžak.

— Je l' već škuvano to mešo, kume moj?! — podvikiva cigo.

— Loži malo jače, pa će već biti, — uozbiljio se momak.

zkvh.org.rs

— Ta kuvaj brže, ko da ćeš za švatove, kume moj, — kaže cigo, pa se paštri oko vatre.

Bilo je tu opet smijanja, pa sluškinja kraljeve ćeri potrče i kaže:

— Alaj 'ajte da vidite još ovo! Latili se sad u kuvanje, pa ne makako već oće da se pokažu ko da za svatove kuvaju. Al' 'ajte da vidite to svatovsko kuvanje! Kaki bi to svatovi mogli biti za koje bi ova dvojica kuvali?!

Izađu nji' dvi pa se kraljeva ćer opet sita nasmijala, al' kad će već ući opet kaže:

— Alaj iđi, pa njim operi to meso da se ne muče siroti.

Posluša nju sluškinja i dok dlanom o dlan, već je oprala meso i s njim u kotlić, a vatru pod sadžak.

— Ajd »svatovci«, sad ćete barem za vas moći skuvati, — nasmije se ona i ode unutra.

Ode ona, al' cigo još vikne za njom:

— Ližaće pršte i naše divojke, šamo kad vide šta njim mi kuvamo.

A na pobratima će:

— Kume moj, ješi je vidio?

— A ti tvoju?

— Švaki švoju, — kaže cigo, pa će se oni sad malo i okripiti.

Meso još nije ni kuvano, al' prosioci ne čekaju. Sili oni jedan spram drugog, pa će 'ist. Latili se momci, al' ne meću zalogaje u usta već meso jedan drugom u nidra bacaju, a žvaču da njim sve pucaju zaušnjaci.

Žvaču oni, a cigo još viče:

— Žuri, kume moj šlatki, okripi še. Triba današ još i špavat.

Zgrnio se tu opet svit, pa se smije i na to istrčala i sluškinja. Nije dobro ni pogledala šta ova dvojica rade, već je bila kod kraljeve ćeri i kaže joj:

— Alaj da i' sad još vidite šta rade! Užnaju a ne meću meso u usta već bacaju u nidra, a žvaču ko da su se đuture pogodili.

Kraljeva ćer o'ma' istrčala, al' se samo malo nasmijala pa joj žao momaka i kaže sluškinji:

— Ajde da i' naučimo 'sti ko ljude da se već ne muče toliko. Zaslužili su barem to kad su nas već toliko nasmijali.

O'ma' ona ode do čobana pa ga lipo 'rani, a sluškinja cigu. Na'ranile one ovu dvojicu, pa kad će ići kraljeva ćer još zapita:

— No, jesmo l' vas dobro na'ranile?!

— Ne žnamo, možda ćete naš još dugo morati učiti, — kaže cigo.

Nasmiju se nji' dvi pa odu, a cigo će na pobratima:

— Ješi vidio, kume moj šlatki?!

— Ta još i ostio, — kaže čoban.

— E onda je vrime da špavamo

Namučili se momci od silnog posla, sustali, pa će se snom okripiti. Prostrli oni kabanicu. al' di bi oni legli ko drugi ljudi, već se zatrčali pa se našedili i tako stoje naglavački. Jedva se oni našedili, a evo kralja iz lova i kad i' vidio oće da pukne od smija.

— Šta vi tu radite?! — pita on nji'.

— Prošimo divojke, — kaže cigo.

— Prosite divojke, a šedite! Ko je to još vidio, — smije se dalje kralj, a daborme ne zna šta se tu već dogodilo i još će viknit: — Alaj, ćeri moja, al' 'odi ovamo da vidiš kako se prose divojke!

O'ma' njegova ćer istrčala, a s njom i sluškinja. Ova dvojica još i onda strpljivo šede.

— Šta sad opet rade? — zapita ona oca.

— Ta kažu da prose devojke, — kaže on njoj, al' smij ne mož da zaustavi.

To on kaže, al' na to skoči čoban i vikne:

— To već ne! Di to piše da mi još i sad prosimo divojke!?

— Šta veliš?! — vikne na to i kralj, al' srdito. — Pa niste sad kazali da prosite divojke?! Vi bi mene valjda utirali u laž?!

— To baš ne, — lipo njemu čoban, — al' mi smo prosili, a sad smo već i isprosili.

zkvh.org.rs

— Otkud to sad?

— Otud što smo vašu ćer pet puta vidili i to za jednog ovna, jel ja više nisam ni imo.

— Je l' istina? — o'ma' će kralj na svoju ćer .

Bome kad je kraljeva ćer to čula, onda je samo došla sebi. Sad je ona vidila s kakim »ludama« je imala posla i kaže lipo ocu kako su je ova dva nadmudrila i pet puta vidila.

Kad je kralj to čuo, bome se tako obradovo da je dva prosioca o'ma' izljubio.

— Kurtala i ovaca! Ovo su ljudi! Ovaki meni tribaju! Samo koji je sad moj zet?!

— Švaka divojka je švog đuvegiju 'ranila, — kaže na to cigo.

Tako su mislile i divojke i o'ma' tu udri u kolo, pa se počeli svatovi. Dok dlan o dlan sakupilo se tu svatovaca, pa kralj vikne i na reduše:

— Spremajte se, ko će sve ovo na'raniti ako se svi samo kola držimo?!

Al, se na to javi cigo:

— Ne brigajte, ima još u našem kotliću. A valjda je i to ža švatove kuvano!

N E M A M U S M R T I

Ni jednom jageru jezik se nije prekrljo od laži al' se nađe i 'dikoji ribar kojem ždralovi letu s jezika. Bio taki jedan stari ribar koji nek samo vidi mačku na zid već se zaklinje da je vidio ajgira. Kad je prilika da se fali njegova pamet već nije kući.

Kadgod bio dobar ribar al' ostario, čovek se tavori kako mož, pa mu ostala samo fala. Mlađi mu ne dadu mira, navodu ga, a on vole i jedared tako ne vidi da ga provlačidu kroz badžu već udari u priču ko da će to da bide prava istina.

— Ej, čim moji sinovi dođedu s decama ja njima navek moram pripovedit kako je bilo kad sam vidio soma što ga niko živ nije.

— Bio velik?!

— Sedam meteri dugačak!

— Deda, kako si vidio kroz vodu?!

— Nasuko se.

— Što ga nisi ulovio?!

— Ulovio?! Nisam smeo ni blizo. Znaš ti kolika su to peraja?! Ubio bi me.

Zapalio se deda, priča ko da sad bega od strašnog soma dok jedan ne kaže:

— Deda, šta ćeš ako bide da to nije istina?!

Drugi dočeka:

— Kako da ne bide istina kad sam i ja vidio tog soma!

A deda ovom:

— To nije moguće.

Zapalio se deda još više, ruke mu sve udaradu o astal, al' onaj:

zkvh.org.rs

— Deda, ta ja sam vidio ne samo njega već i njegovu ženu. Kažem ti nisi ti jedini vidio tog soma.

— To nije moguće — deda opet.

— O, deda, pa ti ne pamtiš da si me baš sretio i sa mnom divanio?! Ti begaš a ja idem, i kažeš mi kak'og soma si vidio.

— Ne sećam se.

— Nije ni čudo, ustravio se. A ja bliže i vidim soma: stvarno se nasuŕko. Ne da sam ga samo vidio, ja i divanio s njim. I sa ženom mu. On se baš svađa š njome.

— To nije moguće — deda opet.

— Deda, kad ti ja kažem! I ja počo da begam kad onaj som viče za mnom: stani, ti si meni dužan! Slušam: divani ko čeljade; gledim: plače ko čeljade. Mislim: nije taj opasan, na suvom je, nevolja je kad plače. Stanem i kažem: nisam ja dužan nikom — ni caru 'arača ni kumu kolača — pa ni tebi. A som opet ko čeljade: meni baš jesi. Seti se kad si ono alasio i ruku prekrljo, mogo sam te preturit u vodu a nisam! Ja se setio: istina. Dobro — kažem — šta bi ti od mene?! A on: ne vidiš, ja o'de u klopku a ona moja torokuša oteže somovske ludajnice neće da mi ponogne već se smije što onaj deda bega. Sad ja bolje zagledim: taj som, deda, nije veći od tebe.

— To nije moguće! — deda skače na noge.

A onaj ne da sebi:

— Deda, ja mu pomogo pa je tako očo u vodu. Ko mož bolje znat koliki je. I još mu kažem šta si ti kazo, da je sedam meteri i da begaš jel se bojiš da te ne ubije. A on i žena se pogledu i da si onda čuo kako se smejedu. Pitam ja: zašto?! A oni meni ko čeljade: lud je taj deda što bega — zar on ne zna da njemu nema smrti?! Sad se ja čudim: kako da mu nema smrti?! A som lepo divani: kad on mož slagat da sam ja sedam meteri pa od ote laži nije umro onda njemu nema druge smrti.

TEŠKO JE POGODITI OTKALE NOVCI

Ljudi moji ko nije bio među pijancima taj ne zna zašto se kaže: ko ludi sudi kad se luda ludi. Ko nije bio tamo 'di se sašiveno šije, komarac brije pogačom gužvarom svinji 'rane valjuškima od osivaka kum dočekiva taj ni ne mož' znat kako i svršen čovik mož' bit natrćene pameti. E, a ja sam bio svudan: od velikog buđelara do prosjačke torbe. Zato znam i za ovu pripovitku.

Ja znam — vi ne znate; ja ću pripovidat — vi slušat!

Ščoporalo se sedam gazdački sinova sve bogatiji od bogatijeg sve pustahija do pustahije, pa se dali na sve što nije dobro. Pit, bacat novce, pratit se sa svirkom — a sve se nadmeću ko će brže stat na kraj silnom imanju.

Najbogatiji bio najviše ludoglav i prvi propuštio kroz grlo i kroz vitar sve svoje imanje. Sad jedno vrime pije na tuđu čest, podsidne za čašu, otpije ako i ne nude, al' jedared se sitio da mu je ostalo malo obraza makar je i bećarski.

— Neću ja tako — iđem u svit. Kad sam bio kadar svu očevinu propuštit kroz prste ko džak brez dnola znaću ja i zaradit. Neću se vratit brez džaka novaca. Onda bidnite spremni za veselje.

Pajtašima lipo kazo, još jedared se s njima opio i ošinio se u svit.

Kud je očo, 'di se potuco, to on zna. Godine prolazile, počeli ga već i zaboravljat, dok jedared jedan po jedan nisu počeli umirat i od nji' osto još svega jedan a i taj prosi prid crkvom. Jedno jutro prosjak baš namišća ciglju na crkveni vrati kad evo karuca kaki' još vidio nije a na njima dideskara sav u zlatnim gajtanima.

zkvh.org.rs

— Ta jesi l' ti to?! — onaj će s karuca na prosjaka.

Rič ovamo rič onamo i vidi ti čuda — onaj na karucama nije niko drugi već ludoglavi pajtaš što je očo u svit. Izvuko iz karuca džak iljadarki.

— Na! — zgrabio pregršt iljadarki i bacio prosjaku među oči — nek niko ne kaže da je moj pobratim siromašak.

Sida ga nuza se na karuce a prosjak samo zinio:

— Otkale tebi ti silni novci?!

— Pogodi!

Smije se onaj, razvalio usta ko crkvena vrata i ne da prosjaku da dođe sebi već ga nosi u najboljú mijanu. Daj tu ist-pit, dvorbe, svirke, a džak drži pod nogama. Kad se raspoložio onda će naređivat prosjaku:

— Znaš šta: ja ću se malo odmorit od puta, a prid veče ti skupi sve naše pajtaše pa da se vidi i čuje kad ja njima priredim veselje!

Prosjak gleda pa se misli: je l' ovaj lud el pust?! Računa prosjak, ta nji' dvojca su još ostali u životu al' zajedno moždu sastavit jedno sto sedamdeset-osamdeset godinica, a onaj divani ko da su se juče rastali. Ni na kraj pameti mu ne pada da zapita je l' kogod još osto u životu.

Ako nije imo pameti dok je imo blaga i bogatstva borme je u prosjaku sazrila pamet, pa ko veli: bolje da ćuti nek onaj misli šta misli u njegovoj ludoj glavi.

— Dobro, onda ćemo se prid veče naći svi na okupu, — kaže prosjak.

— Al' svi. Ti sastavi mene sa našim starim društvom a dalje ne brigaj. Nek se zna šta sam reko kad sam pošo u svit.

Pridveče prosjak došo po pajtaša, sio nuz njeg na karuca i rudu okrenio upravo u groblje.

— Nisam ja došo da plačem i žalim, šta ćemo tu?! — onaj će se bunit.

— Pa je l' tvoja rič vridi el ne vridi?! Jesi l' mi reko da bidnemo sa svim našim pajtašima na okupu?!

— Dabome da sam reko.

— E, onda smo na pravom mistu. Svi naši pajtaši iz mladosti su tu, oni su već svi na okupu i odavno te čekaju da dođeš.

— Av sto mu kola bundeva i krpu mu zakrpljenu, kako ćemo sad?! Ja rič ne trzam, brate moj rođeni, ja njim moram pokazat kako se veseli kad ja plaćam, — onaj počo treskat s džakom 'iljadarki.

Kad on oće prosjak mu se neće protivit već kaže:

— Ja mislim tu drugog puta nema već da se ti lipo usmrtiš pa ćeš i' častiti na onom svitu kad već na ovom nisi stigo.

— Umrit ne marim al' da dižem ruku na sebe — to neću. To je smrtni grij.

— Lako ćemo ako je samo to hiba. Kako pamtim ti nikad nisi znao plivat.

— Dobro pamtiš.

— E, vidiš, rano moja, — prosjak ga uzo u svoje ruke — otićemo na ćupriju, ja ću te lipo turit u vodu, ti ćeš se srićno i blagosoveno zadavit — nikad kraćeg ni mekšeg puta do onog svita.

— Tako već mož'.

Onaj pristaje samo nek grij nije na njegovoj duši. Došli oni na ćupriju, onaj se prikrstio — bože, prosti mi prije moje — a prosjak:

— Daj džak s novcima.

— Šta će ti?! Nije ti dosta što si dobio?!

— I pridosta, al' kaki si ti neuputan u davljenu ti ćeš još bit kadar upuštit džak pa će ga voda odneti. Čime ćeš onda plaćat na onom svitu pajtašima?! Ne bi bilo lipo da ostaneš pod sramotom. Daj džak ovamo pa se mirno davi, a ja ću novce ponet za tobom.

Onaj saslušo taj mudri divan pa kaže:

— Baš je vrime da se selim s ovog svita. Sad vidim da ja ništa pametno ne bi svršio da nije tebe.

Razoružo se on od džaka, al' prvo izvadio pregršt 'iljadarki:

— Evo ovo je tvoje.

— Za čega?!

zkvh.org

— Ne misliš valjda da bi ja dopuštio da ti radiš za mene badavad. To ti je plaća što ćeš novce nosit za mnom na onaj svit.

Tako oni sav poso lipo sredili, onaj stao na kraj ćuprije ko žabac kad se sprema za skakanje, prikrstio se još jedared, zažmirio i prosjaku:

— E, sad pomozi, bože!

Prosjak njeg nogom u tur da se prikošedio ko bundeva, al' kad se onaj već zakoprco prosjak se dositio nevolje.

— Slušaj ti — poviče za njim — mi nismo dokonali kako ću te naći kad donesem novce na onaj svit.

Onaj već pije vode i kad je ne želi al' se odaziva:

— Lako. Ako se sa svetim Petrom dalo trgovat ja ću mu obećat po džaka novaca što će me puštit u raj. Ti mu istresi polak 'iljadarki ako čuješ da sam u raju, ako nisam ti prvo pitaj na paklenski vrati 'di su kartači, ako me ne nađeš tamo ti samo lipo pitaj za lopove, pa ako ni tamo nisam, među' haramijama ćeš me cigurno naći.

No šta mislite jel' teško pogodit kako je zapatio taj silni novac?!

Ko ne znao pogodit ispio naprstak pelina, zasladio šavoljom sirćeta, zapržio džakom soli — pa šta mu bog da gori šta mu bog da doli!

GAZDINSKA UDOVICA I MAJSTOR

Gazdinska udovica, koju je celo selo znalo ko veliku ciciju, spremila je žute zemlje i pleve, pa se je pogodila z jednem majstorem da ji čatljuje ižu. Pogodili su nuz platu da ga i 'rani.

Kad je došlo vreme da južinadu, ona mete na stol putera i 'leba.

Majstor se nastavil ko jeden da je. Podebelo maže i guta. Nju je muka 'vatala gledeč kaj on dela. Čutala je dok je čutala pa mu onda veli:

— Majstore! Vi dobro mažete.

Majstor ju je znal kakva je, pa ko bajagi da to ide na njegov zanat, on ji odgovori:

— I ljudi me fale.

A ona na to:

— Da, da, al je puter skup.

— Ako je skup i valja — odgovori majstor, pa još delje maže.

Ona opet:

— A da l' znate, da kila košta forint?

Majstor samo maže pa ji odgovara:

— I vredi! I vredi!

zkvh.org.rs

V R E B A C, V O I M A Č A K

Vrebac se namečio prid salašku kujnu 'di je dotle samo mačak vreb'o zalogaje. 'Di bi to mačku bilo pravo?! 'Oće on diliti pravdu, 'oće vrepca za vrat. Dobro bi mu i bilo da jedared zine — dva zalogaja progune: da omasti brke vrepčijim mesom i opet ostane sam gospodar prid kujnom.

Mačak 'oće, al' je vrebac budan i u snu. Ne da sebi blizo, 'vaća cigurnu zavitrinu. 'Di će se sit naspavati, kad mačak dere opanke za njim čim se digod zavuče?!

Ne bi bio vrebac, da nije huncut.

Ukraj naslama leži vo viragasti', oštri' rogova, i prživa ko da je u pravdu i rođen.

Vrebac lipo ćućnio na vr' roga i tu drima.

— Iša, vrebac, nemoj me kititi, kad sam ja običan vo što liže so.

— Prživaj ti tamo doli u miru, a meni pušti da sam gomba na tvojem zaoštrljastom šeširu.

Vo zama'ne glavom da ga strese, vrebac pr'ne pa opet na vr' roga.

— Da mi nije tako teška noga vidio bi ti tvog boga, — vo opet zama'ne glavom da ga strese, vrebac pr'ne i opet sidi na rogu.

— Koji ti je bis da sidiš na iglenom stocu?!

— To ne bi' kaz'o ni rođenom ocu!.

— Iša, vraže, puštio bi' te da nisi rođena napast.

Vo samo zamanjiva glavom dok ga znoj nije poč'o probijati. Vrebac onda njemu:

— Ma'ni se, brate, bolje sad neg onda kad ti dosadi. Teže je tebi glavurdom klamićati, neg meni krilicama uzlićati. Da nisi vo koji liže so, ne bi' ti mor'o ni kazati.

Tako nji' dvojca divane ko od dragosti, a vo ne vidi što vrebac gleda ispod oka: da se mačak prikrada oko naslama.

To vo ne vidi, al' jedared vidi da vrebac ima pravo: glava je već teška vratu od silnog zamanjivanja, pa će vo ko pametan čovik:

— Dobro, sidi u tom iglenom stocu, nek je pravo i tebi i tvom huncutskom ocu, samo ti se lipo molim da mi ne gadiš po glavi.

— 'Di bi' ja tako što radio na glavi, koja će me čuvati ko oči svoje.

— Ja tebe da čuvam ko oči u glavi?! Od mene crk'o i pricrk'o, dabogda o'ma'.

— A, ti to samo tako kažeš, onako baš ko dá si luckast.

— Baš i jesam, kad se s tobom pripirem. Bolje ću lizati so.

— Da ko će?! Nisam ja vo' da ližem so.

Dositio se siroma' vo da s onim na njegovoj živoj pajanti ni tako neće izaći na kraj, pa ga se kanio. Lipo licka so i priživa, a vrebac rastres'o svoju perinu, uvuk'o u nju vrat i bajage: ćuć-ru, ćuć-ru, — ko da drima.

Mačak je to i ček'o. Vrebac drima, vo drima: nikad bolje zgode. Sakrio nokte, omekš'o opanke i od slamke do slamke pipa zemlju oko naslama, pa se tako vuče volovoj glavi. Nema za njeg ni svita ni boga osim vrepca, samo u njeg gleda. A onaj samo: ćuću-ru, ćuću-ru! — na rogu.

Doš'o mačak na do'vat volove glave, zaštrik'o nogama po zemlji, zatres'o repom ko da s njim piše svoj račun, pa kad je dobro izračun'o svoje, najedared će skočiti volu priko glave među rogove.

Odbaci se mačak, da sve plivu vije iz izvijane slame pa će na vrepca, al' se vo trže, kad je oš'tio da mu štogod leti očima. Trže se brže, pa se još više uplašio kad je vrebac pr'nio ko iz puške, i udri rogovima u to što leti među oči. Udara vo jednim rogom po mačku,

zkvh.org.rs

udara drugim, i dok se nije sitio kaki bumbar mu se zaleće očima, mačkov kožu' je bio već i isparan i crveno našaran.

Jedva se mačak do'vatio na noge, pa će u bižanje a vo bi ga gazio i nogama.

— Ti ćeš meni oči kopati, pogani stvore!

Mačak praši, vo ruži, a vrebac već na rogu ćući i samo drimucka bajage: ćuću-ru, ćuću-ru!

Volu pobig'o mačak, pa se vo sad srdi na čitav svit. Na koga će se srditi, već na onog ko mu je najbliže, pa će vrepcu:

— A ti samo tako: ćuću-ru, ćuću-ru, — drimaš, pa ni brigeša te što onaj tiska.

— A zašto da ne drimam?! Zar ti nisam rek'o, da ćeš me ti čuvati bolje neg oči u glavi?! Šta sam ti ja kriv, što ti nisi virov'o, a mačak opet ni klapio nije da će to baš tako biti. Ćuću-ru, ćuću-ru!

MORSKO GROŽĐE OD BUBAŠVABE

U ono vrime kad je još moj baćo bio momčuljak tu u našoj Subatici bio niki Šima perečar. Deran rano osto siroče — gotovo se sam od'ranio, al' je bio ko živa vatra. Nek prođe ko ker što je priko trinejst ograda i četrnejst kapija svatkovo on opet na noge staje. Nikad u njeg žalosti što ne razgali radošćom. Oči na vr' glave, a nos ima valjda u laktu i u peti — uvik nanjuši kudan se najlakše prođe.

Prvo bio perečar kod jednog pekara — sokacima duduče u pisak, nosi u kotarici perece, kifle i zemljičke, a kad jedared majstor iznenada umro — svit nek se samo čudi — Šima posto pekar. Nit je on zanat učio nit ko zna otkud njemu snage u buđelaru, samo u Šiminim rukama osvanila majstorova pekarnica.

U to vrime po varoškoj kući bilo gospode već nagusto, a nakotilo se i drugi' zvanija. Šima navalio i za kratko vrime sva ta gospoda kod njeg kupuju. Nije ni čudo jel u njeg zemljička ko lepur; kad ti se kifla topi na jeziku ko med to samo mož' biti iz Šimine pekarnice, ta sve od njeg prvoklasno. Do samog velikog kapetana Šimi se svud otvaraju vrata.

I šta će bit jedared baš s velikim kapetanom?! Ručaće on u zvaniji zemljičke u biloj kafi. Gospodar će drobit al' kako načo zemljičku u njoj velika bubašvaba. Onako u tisto zakuvana i pečena još se ugojila, nabubrila kako se kiselila, pa ispala ko dobar dičiji palac.

Nije to šala — baš velikom kapetanu to da dođe pod zub! Pandur leti rad Šime. Veliki kapetan uzo njega prida se:

zkvh.org.rs

— Šima, ti jedan taki pekar — ta ja te falim i glas ti svudan raznosim — dopuštaš da se s tvojim zemljičkama tako štogod dogodi!

— Šta to, gospodaru!

Šima se pravi lud, a pandur je njeg već obavistio u čem je nevolja.

— Kad još i pitaš a ti gledaj! — veliki kapetan njemu pod nos zemljičku s bubašvabom. — Da znaš, kaštigovaću te i razglasit po svem svitu baš zato što sam te toliko zavolio, a ti meni ovako vraćaš.

Šima uzo zemljičku, zagledo se ko da nikad za života zemljičke nije vidio, pa će opet:

— No pa šta ima u tim rđavog?!

Veliki kapetan se dosad ispod brka i smijo — jel je Šimu zapravo volio — al' sad se uozbilj rasrdio.

— Jesi l' ti poludio el oćoravio?! Ne vidiš?! U tvojoj zemljički bubašvaba — i baš meni za ručak!

Šima sad ko bajage razgoračio oči na velikog kapetana pa na bubašvabu, opet na kapetana, opet na bubašvabu i jedared je samo iščupo iz zemljičke pa ko mutav:

— Ovo je vama bubašvaba?! Gospodaru, ta ovo je morsko grožđe!

Dok veliki kapetan nije došo do riči Šima bubašvabu u usta i ham-ham! progunio je.

Kad je veliki kapetan to vidio najedared ga prošo bis i počo da puca od smija.

— Šima, bog te ne ubio, kako morsko grožđe?! Ta to je bila pečena bubašvaba!

A stari huncut Šima njemu onda ko rođenom bratu:

— Gospodaru, znam ja to bolje neg vi — al' kažite vi meni: 'di je vama sad dokaz?!

TI ĆEŠ KAZAT KAKO JA

I prija kadgod učili za popa, pa iz jednog sela uču dva. Jedan voljio piti, baš ko ja, a jedan neće neg samo uči. Prošla godina, prošle dvi i po redu došlo vrime triba da polažu znanje.

— Kako li ću ja?! — onaj će što je voljio piti.

— Ni brigeša — onaj će što sve znade — ti ćeš sve kazat kako ja.

Dobro. Prvo pitu onoga što znade:

— Šta bi ti uradio kad bi govorio misu pa mušica uletila u kalež?

— Ja bi' — kaže — u'vatio mušicu u sveta dva prsta pa bi ju olizo, a ako nije gadna ja bi je pregunio.

— Dobro, dobro, ti možeš bit popa.

E sad će onaj što ne zna. On dobro slušo, dobro ubardo. Sad njeg pitu:

— Šta bi ti radio da su Sveta tri kralja i da je prid crkvom bure sa vodom, a tu mlogo naroda čeka da vodu posvetiš, pa naiđe tu jedan ker izmeđ naroda i skoči u bure.

A on kanda ga svi prid crkvom slušu, viče ko s gamare:

— Ja bi ga latio u sveta dva prsta pa bi ga olizo, a ako nije gadan ja bi ga pregunio!

— A rep bi ti osto napolju! Napolje i ti!

zkvh.org.rs

STARAC PETAR

U stara vrimena živio jedan siromašak. Nije on im'o ništa osim zemunice pod šumom, ženu i u nje čitav čopor dice. Svega jedan je dorast'o za svinjara, kad umre siromašak, a malo posli i žena. Taj najstariji se zvao Petar. Sva dica jedan drugom do ušiju, pa sad Petar osto ko kopun među gladnim ustima siromaške siročadi. Svi od njeg ištu kruva, kad je najstariji i najjači, pa je sve staranje palo na Petrova pleća. Tako njeg braća i sestrice nisu zvali imenom, već mu svi kažu »starac«.

Na praznom ognjištu je lako ostariti, a kad još tolika nejačka usta zivaju oko zdile, onda je tu staranja uvik pridosta, makar noć u dan pritvorio. Al' se starac Petar tog nije uplašio, već se zasuko. Traži on po šumi korenje, lovi zvirenje, pa tako dicu i na'rani, i obuva i odiva. Dosta je on naučio i od oca, al' kad je njemu palo slime na time, pa moro i tuđe pragove obijati, naučio se starac Petar svemu, samo da toj siročadi nađe života.

Oštra je sablja, al' još je oštrija pamet u starca Petra. Zna on i slamku rascipati, ako ćeš i na dva tuceta strukova, al' tako da su svi strukovi jednaki ko da metneš jaje do jajeta. Spušti starca Petra u bunar, al' nemoj misliti da tu za dan neće procvatati tikvina vriža. Oštra pamet, zlatne ruke, pa se starac Petar ne boji života.

Pročulo se to uskoro da starca Petra nije lako nadmudriti. Nije ni prošlo dana da se kako potucalo el' nazlabalo nije okrenilo kod starca Petra da se s njim oproba na pameti. Al' je Petra život naučio, pa neće on samo tako uludo i jalovo, već za okladu miri pamet. A u što se okladi to on i dobije, pa za njegovu siročad nestali

crni dani. Kad se starac malo skućio i dicu podigo na noge, manio se nadmudrivanja, već radi na njivama i u vinogradu, al' mu jedared kralj pošalje poruku da će mu poslati tri sina. Vrati starac Petar poruku da mu se pamet zaparložila, a i da nije, ne bi on dorasto pameti kraljevski' sinova. Ne bi on 'tio kaku bedu i nevolju sebi na vrat, al' ga kralj stao konabiti i konabiti. Otresa se starac Petar, al' se kralj nadotalio i jedared poruči ovako:

— Rič više da ne čujem, već skupi svu pamet i čekaj sutra moje sinove. El' s njima omiri pamet, el' ću ti glavu skiniti, pa ću onda povirovati da više nemaš pameti.

Šta će starac Petar, zna on da sila nikog ne pita, pa će se s njom omiriti. Al' je to veče i ukasnio, a sutradan i poranio, pa i braću i sestre pripravio da dočekaju kraljevske sinove kako triba.

Al' i kraljevski sinovi su se pripravili. Njima je otac kazo, kako je i starcu Petru poručio:

— Nadmudrivajte se kako 'oćete, al' uvride nema. Oklada je od dva kraja, pa ko jače povuče, taj će dobiti.

Kralj je bio na riči tvrd čovik, pa se sad starac Petar ne boji ničega. Obećo je kralj da se Petru ni dlaka na glavi neće iskriviti, ako ma kako nadmudri njegove sinove. Kralj jedino 'oće da prokuša svoje sinove, jesu l' već odrasli da s njegovi' ramena skinu brime.

Izašo starac Petar to jutro, pa zadio veliko bičalje u buzalicu, i tu čeka kraljevske sinove. Kako sunce granilo, a tri krasna momka dojaše na lipim konjima. Usput se oni dogovorili da se neće zvati imenima, već će svakom dati kako prdačno ime, pa će već i tako privariti Petra.

— Šta dobro radiš, starče Petre? — o'ma' oni na njega, kad su došli.

— Pa eto nadgledam, je l' ovo bičalje dobro čuva moje svinje, — lipo odgovori Petar.

— Kako tebi to bičalje može čuvati svinje?! Šta divaniš take ludosti?!

— Moje svinje bome čuva ovo bičalje, al' tako da bolje ne može biti.

zkvh.org.rs

Tako njima starac Petar, al' ni rič više. Ona trojca vide da je to već jedna Petrova zagonetka, pa se počnu osvrćati za svinjama. Nema tu svinja na ledini a ni pod šumom, al' kad su ušli u salaš, čuju oni svinje iz obora. Tri kraljeva sina o'ma' tamo, a tu obori dobri, sva vrata čvrsto zatvorena i potpačena, pod 'ranjenicima čista slama, a po alovima se vidi da su svinji baš sad dobro na'ranjeni.

— Pa kako svinje čuva bičalje, kad su u oborima?! — zapita na to najstariji kraljev sin.

— Baš tako, — nasmije se starac Petar. — Uradi ti sve oko kuće, svaku jamicu dobro začepi, pa je ostavi i na trulom stupu.

Sad kraljevi sinovi vide kako bičalje u buzalici čuva Petrove svinje, a Petar još kaže:

— Ovo nadmudrivanje nek vam je na zdravlje, a sad da vidimo u čega ćemo se kladiti.

— U tvoj čopor ovaca: ako te nadmudrimo naš je, ako nas nadmudriš dobićeš od nas tri taka čopora. Samo da bi znao od svakog tražiti po čopor, mi ćemo ti kazati kako se zovemo, — kaže najstariji. — Eto, ja se zovem Krtina, ovaj sridnji je Trava, a najmlađi je Kukuružna.

— Malo su vam, braćo, nezgodna imena, — nasmije se starac Petar, — al' nisam ja kumovo, pa nećete na mene ni žaliti, ako kod mene naiđe jedan pretelj, što se isto tako čudno zove.

Sve su oni lipo svršili, pa će sad tri dana ostati kod starca Petra. Ugosti on nji' pa kud oni tamo i domaćin, i čeka sad u čemu će ga nadmudriti. Iđu oni tako po kući i okolo, i Petar jedared vidi, da su se oni nasmijali kad su bili među kamarama slame. Najstariji još i kvrcne Petra po stivoj luli i kaže:

— Dobar domaćin ne puši pod slamom!

Smijuckaju se oni, al' Petar već zna šta su smislili. Ne kaže on njima ništa, al' kaže svojoj braći i sestricama. Pridveče, kad su pojili marvu, dičurlija se zasigrala pa se poliva iz kablova. Malo poškrope po sebi, al kablovima po kraljevskim sinovima, i dok se Krtina, Trava i Kukuružna nisu sitili, bili su prokisnuti ko mišovi.

— Nećete se maniti, dičurlija nikaka, — ružiće nji' bajage starac Petar.

— Ta ne diraj dicu, — još će njeg miriti ona trojica, a Krtina se još i nasmije, pa kaže, — možda se oni spremaju za čega.

— Dabogme da se spremaju, — kaže starac Petar, al' se ne smije naglas, već u sebi.

Kraljevski sinovi misle u sebi: da znaš, Petre, šta ti spremamo, bome bi ti dicu učio da polivaju. A Petar misli u sebi ovako: da vi znate šta vam ova dica spremaju, bome se ne bi' smijali.

Odu oni sad u kuću, a Petar donese tri stara odila i kaže kraljevskim sinovima:

— Prisvučite se u ova odila, a vaša ćemo do ujtru posušiti.

Poslušaju njeg kraljevski sinovi, pa svoja skupa ruva dadu Petrovoj najstarijoj sestri, i još je učvrste da i' metne na dobro misto da se zacigurno osuše do ujtru.

— Da te ne vidim u kući, ako već u zoru sve ne bude suvo, — zapriti joj još i Petar. — Nećeš mi valjda osramotiti kuću prid gostima.

Večerali oni sad, pa legli. U zoru, kad je cila kuća spavala, jedared kogod buba na Petrova vrata.

— Šta je, ko je?! — javi se starac Petar, al' je sav bunovan.

— Kaki »šta je, ko je«, — viču kraljevski sinovi, — već skači u opanke, jel ti gori guvno!

Zapalili oni Petrovo guvno, pa sad misle da će onaj zajaukati. Al' se starac Petar privrnio na drugu stranu, zivnio jedno veliko, pa onako natenane kaže:

— A šta ste vi mislili da ću ja ta skupa ruva kraljevski' sinova valjda na parasničkom banku sušiti?!

Kad su ona trojca čula ovaki razgovor, potrčali su o'ma' do kamara, koje su zapalili, al' su bome kasno stigli. U plamenu se vide samo zlatna puca, a od njevi' odila nije ostalo ni ugarka.

zkvh.org.rs

Snuždili se oni, pa taj dan sve cunjaju i taru pamet kako bi nadmudrili starca Petra. Nisu došli ni na večeru, već se dogovaraju i jedared najstariji kaže:

— Znate šta, braćo! Kad njemu bičalje čuva svinje, da mu u zoru puštimo sve svinje u šumu! Dosta je gladni' kurjaka, pa će mu sve svinje raskidati, a ako i' ne raskidaju, svinji će se razići da i' nikad više neće naći. Onda ćemo ga zapitati, kako mu bičalje čuva svinje.

Ona dva o'ma' pristanu. Kako i ne bi, kad će tako nadmudriti starca Petra. Al' starac Petar ne spava, već visi iznad nji' u odžaku ko slipi miš. Nije on očo spavati ni kad je to čuo, već o'ma' digne svoju dičurliju i tovari s njima štogod po mraku sve do ponoći. Legli oni onda svi, pa hrču ko gajde, al' jedva je Petra u'vatio prvi san, a na njegovim vratima već bubaju.

— Petre, kako si sinoć zatvorio obore, kad ti u njima nema ni jednog svinčeta!? Valjda si zaboravio na bravu metniti bičalje?!

— Kako bičalje?! — ozovne se sav bunovan Petar.

— Ne pitaj kako, već skači u opanke, pa trči za svinjima po šumi, ako 'oćeš da ti kurjaci ostave bar jedno, — smiju se ona tri. — Bičalje ti neće dotirati natrag svinje!

— Neće bome, — kaže starac Petar, kad je niko na pragu. — Njemu je dosta da je svinje samo otiralo, a natrag ću i' ja i sam. Ja ne volim nikog pritovariti i primarati.

— A kud je to bičalje otiralo svinje?! — kece se ona trojica, ta smiju se ko da će njim zubi poispadati.

— Kud bi, već da na'rani svinje, — na to će starac Petar. — Ne vidite da već svanjiva, valjda neću 'ranjenike držati gladne.

Ona trojca gledaju, pa se čude: je l' ovaj lud?! Al' se starac Petar ni ne obazire na nji', već vikne:

— Ustajte, dico, pometite obore, sad će tu biti svinji!

Potrče on u šumu iza kuće, a ova trojca se pokunjili, pa za njim. Kad oni tamo, a svi svinji na velikoj

rpi kukuruza, koju je Petar sa svojima tu prino do ponoći.

Petar otira svinje, al' do jednog u obore, a ona trojca obisili nosove, pa iđu za njim. Zaostali oni malo, a Petar puštio čopor dobri' kerova, pa mu pomažu oko svinja. Baš kad su kerovi spratili svinje, stignu i kraljevi sinovi iza obora, pa će najstariji:

— A di su dovraga bili ti silni kurjaci?!

Kako on to izusti, a s druge strane trči Petrov komšija, pa još izdaleka viče:

— Komšija, kurjaci mi sleptali ovce! U pomoć!

— 'Di su?!

— Tamo otkud baš iđeš, — pokaže onaj na tu stranu, di su još stojala tri kraljeva sina.

— Baš tamo?! — upači sad i Petar na kraljevske sinove. — O, po njima, o po njima! Šta bar nisi došo malopre? O, po njima!

Kako on viknio »po njima« a svi kerovi skoče na kraljevske sinove, kad je Petar na nji' upačivo.

Petar bajage ne gleda, već samo kara komšiju, al' kad su kerovi počeli kidat one krpe sa kraljevski' sinova, a oni udarili u dreku, onda se Petar obazre i o'ma' na kerove:

— Tamo dalje!

— Jesi l' ti lud, da na nas pujkaš kerove?!

— Ko, zar ja pujko kerove na vas?! — čudi se bajage Petar.

— Ma, ludi čov'če, kako da i' nisi pujko, kad si u nas upačio, a sve vičeš na nji' o, po njima!

— Ljudi ljucki, — umiša se sad onaj komšija, — nit znam ko ste ni šta ste, al' moram reći da moj komšija nije viko na kerove, već na mene.

— Šta, još i ti ćeš se rugati?! — sunu oni na komšiju.

— Di bi se ja, ljudi, vama rugo?! Ja vam kažem ljucki, da je moj komšija Petar viko na mene, jel se ja zovem Ponjima.

Kad je onaj tako otkreso, a kraljevski sinovi se pokunjili, ko da njim je zamličio oči. Sili oni sad u za-

zkvh.org.rs

pećak, pa tamo i ručaju i gataju u čemu bi Petra nadmudrili. Al' i Petar sad neće čekati, već ko veli: drugi je dan, a što je u sridi najviše vridi. Smislio je i on kako će goste još proveseliti, pa kaže braći i sestrama da je ovo njev dan.

O'ma' posli ručka sva uzbunjena utrče Petrova najstarija sestra i poviče:

— Starče, šta ću tužna i žalosna, krtina mi sav usiv u bašći isturala!

— To je bar lako! — izbekari se kobajage na nju Petar.

— Otkud lako, kad štetočina burla i rije?!

— Daj ti samo meni ašov, a vi spremite kerove!

Kako on to reko, braća njemu ašov u ruke, a sve kerove drže na lancima. Kraljevski sinovi se nisu ni sitili, a starac ašovom za'vati pod najstarijeg, pa će ga izbacivati. Onaj zinio od čuda, pa mu se uštapile i noge i ruke. Ne može se ni braniti a ni rič izustiti, kad ga starac Petar tako iznebuha slepto s ašovom. A kad se sitio u čemu je stvar, onda je bilo kasno. Petar ga izburdo do praga, pa poviko:

— Tako, napolje s krtinom, a kerovi će je već udesiti da više neće štetiti naš usiv u bašči.

— Nemoj, Petre, tako ti žive glave! — otela se sad rič onom.

— Pa jesi l' ti krtina?! — pravi se Petar nevišt.

— Jesam, al' se ja zovem i Mate, — kaže onaj.

— Pa dobro, brate Mate, ti si nam onda tribo kazati da se prid ljudima zoveš Krtina, a prid kerovima Mate, pravi se Petar luckast i rastira kerove.

Kraljevski sinovi bi sad već svi kazali svoja prava imena, samo da i' nije sramota, al' Petar ne popušta. Došlo taj dan i podne, a on ni šake kukuruza u alove. Svinji gurliču da i' muka slušati, al' starac Petar ne miče ni malim prstom.

Utrče jedared najstarija sestra, pa goropadno na njega:

— Starče, šta ti misliš?! Onu rpicu kukuruza u šumi, al' do poslidnjeg zrna, razneli vrane i vrepci, a

svinje sve kidaju alov od gladi. Ti se ne staraš baš ništa! Čime ću ja 'raniti svinje?!

— Ženska glavo, pa nećeš njim valjda dati čutke da glabaju?! Čime sirotinja 'rani svinje, ako drugo nema?!

— Travom!

— Dabome! Daj tu dicu, pa nek bace trave u obore!

Kako on to kazo, a njegova braća nagrnu na vrata pa sridnjeg kraljevskog sina iz zapećka. Jedni vuku za noge, drugi za ruke, pa začas došli s njim do obora. Već se zaukali da ga bace prid svinje, kad se onom od čuda i od stra' otela rič.

— Ma šta 'oće ovi sa mnom, Petre pobratime, do groba da si mi pobratim?!

— Pa zar ti nisi trava?! — pravi se starac Petar opet luckast.

— Jesam, Petre pobratime, al' se ja zovem i Pajo.

— Dobro je, brate Pajo, samo što i ti nisi kazo da si samo prid ljudima trava, a prid svinjima Pajo, — na to će Petar i mane braći da puste kraljevskog sina.

Užegurili se sad kraljevski sinovi. Vide oni da starac Petar zna skuvati papulu, al' tako da svakom zagusti, pa bi se manili svega, samo da i' nije sramota. E, al' kad neće da sramota izađe na vidilo, moraju trpiti.

Sili oni sad za užnu, pa se Petar i njegovo društvo dobro napuckali, a onoj trojci zalogaj sve zapinje u grlu. Dici sve pucaju zaušnice tako dobro rubaju, i kad su se nasitili i okripili, šta će dica, već u sigru. Digli graju oko salaša i jedared evo nji' na prag:

— Starče, — kaže jedan mali bucko, — mi bi' vaćali vrebaca, al' nema ni jednog. Kud su se mogli zavući?!

— A kud bi, šta mislite? Napunili torbe s one 'rpe kukuruza, pa se zavukli u badanj kukuružne i drimaju.

— Onda ćemo i' lako po'vaćati, — vikne bucko. — Samo složno, čupaj kukuružnu sa svi' strana!

Kako ovaj poviko, navale svi i počnu čupati najmlađeg kraljevog sina. Ne gledaju oni, je l' to uvo, nos, prst, već 'di ko stigne. Bome je onaj malo stisko zube, al' kad su se dica počela otimati oko vrebaca, on poviče:

zkvh.org.rs

— Pobratime Petre, do groba da si mi pobratim, kaka je ovo beda?

— Pa nisi ti kukuružna?!

— Jesam, pobratime Petre, al' se ja zovem i Loša!

— Pa šta nisi kazo, brate Loša, da se ti samo prid ljudima zoveš Kukuružna, a među vrepcima si Loša.

O'ma' on mane dici, pa i' pošalje napolje. Puštio goste da se malo odmore, pa će pridveče ići s njima oko salaša. Kako iđe, Petar njim pokaziva kojišta, pa će kazati:

— Vidiš Krtino, i ti Travo, i Kukuružno . . .

Al' nije mogo rič završiti, ona tri se obazrli, ko da su opareni, pa sve u jedan glas kažu:

— Samo ti nama kaži, Mate, Pajo i Loša.

— Kako je vaša kraljevska volja, — lipo će na to starac Petar.

Provodo on nji', dao dobru večeru i onda lipo pođe na odmor. Al' nije dolazio san na oči one trojce. Žeže i' sramota, al' još više bis. Dolazi već i poslidnji dan, a dosad su uvik oni ostali doli. Lupali oni glave sve do ponoći, al' ništa da smisle. Petar onda usto i baš obašo svoju čilašu u košari. Kad se Petar vratio, a čilaša zarzala za njim.

— E, znam šta ćemo uraditi! — vikne Krtina, kad je čuo rzanje.

Kaže on šta je naumio, a starac Petar već u odžaku. Ona trojca o'ma' u košaru i svrše šta su naumili, pa onda na počinak, al' se malo posli i Petar vratio iz košare, pa onda i on ode mirno na počinak.

Osvanio treći dan, a kraljevski sinovi se linčare. Ne ustaju oni, al' čuju 'di se i Petar proteže u krevetu.

— Starče Petre, jesi l' već zobio tvoju čilašu?! — viknu oni.

— Sad ću, — zivne onaj iz druge sobe.

— Hajde, i mi ćemo naše konje, — odgovore kraljevski sinovi, al' se smiju, ko da će njim se usta raskiniti.

Još oni Petra i zagrle, pa tako odu u košaru. O'ma' oni do Petrove čilaše, pa ko vele, sad će Petar ziniti!

A kako i ne bi zinio, kad su oni na sve četri čilašine noge oderali kožu i zavrnili je. Al' ne znadu, da je Petar njevim konjima sasiko usne.

— Vidi, vidi, starče Petre, šta je ova tvoja čilaša naradila od sebe?! Valjda joj nisi često prao čorape, pa i' od sramote 'tila skiniti?!

Tako oni vele, pa misle da će Petar propasti u zemlju, al' starcu Petru se ni trepavica ne miče, već on kaže:

— To će i biti na stvari. Eto, zato se vaši konji i smiju mojoj čilaši!

Sad oni samo pogledaju svoje dobre konje, pa kad su vidili kako su iskecili zube, bome braći nije bilo više mista u košari. Dosta njim je bilo starca Petra i makar je treći dan jedva započo, oni bi da je već i svršen. Išli bi kući, al' kako će u tim krpama i dronjcima, već sačekaju mrak.

Otac njim naredio da dovedu sa sobom i starca Petra, pa oni tako i urade. Dođu oni uveče kući a kad je otac vidio kako mu sinovi i njevi konji izgledaju, o'ma' ja znao kako su prošli, al' opet zapita. Oni ćute ko da je svakom jezik u olovo zaliven, al' starac Petar veli:

— Ta kako su prošli, svitla kruno kralju?! Tako, da se Krtina mož' sakriti pod zemlju.

— Samo da nema ašova i kerova, — žalosno će najstariji sin.

— Pa i tako su prošli, — dalje će Petar, — da znadu: 'di starac Petar stane tamo trava ne raste.

— Bolje je, da i ne raste tamo 'di ima svinja, — na to će sridnji.

— Pa i tako su prošli, — na kraju će Petar, — da su naučili: kukuružnom ne možeš ni kera čestito udariti, jel se ona i od vitra slomije.

— Još kad je vrepci salete! — žalosno će najmlađi kraljev sin.

Stari kralj je onda počastio starca Petra i zapovidio mu da ispripovida sve po istini kako je bilo. Kad je kralj sve to čuo, zapito je Petra:

— A 'di si, sinko, sve to naučio?!

zkvh.org.rs

— Trbuvom za kruvom po svitu, pa sam od svita i naučio, — kaže Petar.

Stari kralj se zamislio, kad je to čuo i naposlitku kaže:

— Slušaj, sinko Petre, ja ću dati tvojoj braći i sestrama krilo i staranje. Neće bit ni gladni ni žedni, a ti znaš šta ćeš raditi?!

— Vi, kažite, pa ako bude pametno, ja ću i poslušati.

Vidi kralj, da svaka rič starca Petra vridi, pa ga zagrli i kaže:

— Ićeš po svitu s ova moja tri, pa kad i oni nauče od svita što triba i kako triba, onda ću njim pridati moju kraljevinu, a ti ćeš njim biti desna ruka.

— Ako ja dotle ne zapatim sebi kraljevinu, — na to će starac Petar.

— A ti njim onda budi dobar pretelj i komšija.

— Kako to ne bi bio, kad su mi bili gosti.

Tako stari kralj i starac Petar razgovaraju, al' se u to umišaju i ona trojica, pa kažu:

— Babo, a zašto Petar ne bi nama bio, al o'ma' šogor, a vama zet?!

Kralj se na to nasmije i kaže:

— To sam ja 'tio reć već isprva, samo sam 'tio viditi jeste l' se vi već čemu naučili od Petra. Sad vidim da jeste. Al' triba pitati i Petra, a i divojku.

Kako on to kazo, braća potrče kod sestre. Jedinica je, al' je lipa ko ruža, a bome i Petar nije bio momak na odmet, pa se jedno drugom o'ma' dopali, i sad je bila čast, mast, astal do vrata, a na astalu svašta-ništa, i kad su se svati razišli, nije ostalo ništa osim ove pripovitke.

ISTIRO PRASE IZ KROMPIRA

Ode cigan u jedno selo i dođe do pope. Uniđe u avliju i pravac u kujnu. Kad tamo nema nikoga. On zagleda u rernu a u tepsiji pečeno prase i puno krompira. Istrese krompire i prase metne u torbu.

Pogleda na duvar — vidi šešir, nov. Metne i šešir u torbu. Vidi na duvaru i sat. I njeg uzme pa ga metne u džep. Ide cigan napolje, a sluškinja baš ide iz place, nosi zelen, i pita cigana:

— Šta radiš ti tu?!

— Evo došo sam tražim gospodina popu da se ispovidim.

— On je u crkvi, idi ti njemu pa 'š se ispovidit.

Cigan dođe u crkve i o'ma' ide pravac popu. Bilo je žena dosta koje su se ispovidale al' on kaže:

— Pustite mene žuri mi se.

Žene ga pustile i on ide pravac popu, dođe i kaže:

— Došo sam da se ispovidim.

— Šta si sagrišio?

— Gospodine, istiro sam jednom čoviku prase iz krompira.

— To nisi sagrišio to si dobro napravio. Imaš još šta grija?

— Jednom sam gospodinu digo šešir.

— To si dobro napravio, to nije grij. Gospodina triba služit.

— I ja tako mislim.

— Šta drugo si sagrišio?

— Našo sam sat.

— Podaj onom čiji je.

— Evo vam, uzmite.

— Podaj ti onom čiji je.

zkvh.org.rs

— Davo sam mu — neće.

— Kad neće da uzme ti ga uzmi sebi.

Cigan požuri da se što prije ispovidi i u'vati vrata pa ode.

Kad popa završio ispovist i misu dođe u kujnu, kaže sluškinji:

— Daj to prase da se malo založim.

Sluškinja pogledi u rernu — nema praseta, samo krompiri. Popa pogledi na duvar — nema šešira, nema sata. Onda se siti da je cigan bio u crkvi, ispovidio se, davo mu sat, kazo da je digo šešir a da ga je on još falio i govorio da to nije grij, pa veli:

— Mogo sam ga u'vatiti lopova, još mi je i davo, a kad sam ga još i falio nek mu bude sritno.

POSTANAK BAJMAK — VAROŠI

Kadgod kad je Bajmak posto selo — pripovida se da je to bilo silom — napravili dva reda kuća, pa o'ma' i flaster. Eto, to je sad selo. Naselili se svi oni što su pod moranjem došli.

Sad, poklem je postalo selo tražu oni da imadu i gospode, tražu nataroša. Koga će varoš poslati u to silom-selo, pošalju jednog što nije tribo u varoši. Kako selo taki i nataroš.

Jedno jutro izašla jedna da mete s puta pa gledi: flasterom trče ništa bodljivo što ona nikad nije vidila. Šta da se misli — o'ma' će ona komšiju da vidi: možda on zna šta je to čudo. Ne zna ni on, nije ni on tako što vidio. Daj drugog, daj trećeg — skupilo se sve selo, svaki gledi, niko ne zna. Nije miš, nije krtina, bodljivo je — šta to mož bit na novom flasteru?!

Jedanput kaže jedan:

— Znate šta, zvaćemo mi našeg nataroša on je čovik učen, on cigurno zna šta je to.

Jedan čovik se o'ma' uputi do nataroša.

— Gospodaru, tako i tako.

Digli gospodara nataroša onako ujutru rano, on ni ne oblači se, već u gaćama i košulji skočio, pribacio samo kabanicu priko ramena pa će razgalit. Izašo na flaster, gledi, gledi, a flasterom trče ono bodljivo. Kad seljani inkad nisu vidili ježa 'di će ga vidit gospodar pa još taki što ni u varoši nikom nije tribo. Al' kad je nataroš nek se i zna da on sve zna. Pogledo jedared-dvared pa će ko pravi:

— Ljudi, pa vi ni to ne znate?! To je štogod — iđe kudgod!

zkvh.org.rs

Tako je to bilo kad je s dva reda kuća i flasterom postalo o'ma' selo. Otuda je valjda postala i pisma:

Bajmak-varoš subatički jaroš,
Bajmačani silom varošani,
devet kuća u taljige sprežu,
koji špicu koji srčanicu,
u dva ama a čilaša sama,
devet kuća jednu kozu muzu
još se fale da se dobro 'rane.

KAKO LI JE NE POZNAJE

Za vrime prvog svitskog rata poneli i naše ljude u rat, a Sonćane prvo poneli u Peštu. Iđu sade sve žene u Peštu da vidu svoje ljude. Idu sve pa i Marica kaže:

— Idem i ja momu Tuni.

Stariji je odgovaru:

— Ne idi, nemoj ti it', Marice, ka' ne znaš madžarski.

A ona se ne da:

— Svaki ide zašto da ne idem ja?

I ošla ona u Peštu pa izbirne ovaj sokak, izbirne onaj sokak, prođe Marica kanda je od male maloće u te sokake bila. Naiđe ona tako na jednoga i pita:

— O bi mene 'tio reć 'di je ga moj Tuna?

Onaj gledi, ope' sluša pa:

— Nem tudom.

— Kaki Nemtuda?! Moj Tuna! Njemu ja idem.

Onaj ope':

— Nem tudom.

A Marica onda:

— Pa ti ni mene ne poznaješ?! O bože! Čoveče, ja sam iz Sonte, kod Mazabrka prikoputa, ima na ćoške kamen.

zkvh.org.rs

ZMAJEVSKA KRV

U velikoj šumi, iza jedni' kraljevski' dvora, bila je koliba mladog čobana. Bio je momak-sirotan, koji je imo koju ovčicu i magarca, pa je malo čobanovo, a malo ogrivom dvorio čeljad oko dvora. Ni'ko od svita nije zalazio u tu šumu, jel se znalo da u njoj pribivaju nečiste sile. Svi se boje šume, a čoban ni najmanje. 'Di bi se boj'o, kad se u njeg uljubila vila, koja je lipa k'o izmišljena.

Kad su prvi put razgovarali, oni su već nagatali da će biti svoji. Vila je samo čekala zgodu, da svojim starcima kaže šta je naumila. Bojala se da oni neće baš lako pristati, jel kad se vila uda za zemaljsku dušu onda više nije vilovske krvi.

Vila je čekala, a nikako da joj dođe na zgodu. Momak se već poplašio, da od nji' dvoje ne će biti ništa, al' jednog dana evo iznenada njegove divojke. Zaduvala se k'o da je bižala isprid smrti i kaže:

— Sad o'ma' se moramo uzeti, pa makar me moja rodbina nikad više ne pripoznavala.

Momku nije nepravo, al' se uplašio za svoju divojku, jel vidi da štogod nije u redu. Uplašio se ne uplašio se, vila mu ne da do riči dok se ne vinčaju. Ne mari nek se vinčaju i pod vrbom, samo nek se zna da su svoji. Ne mari ni čoban, a kad nji' dvoje 'oće lako je sve drugo. Baš su stojali pod starom vrbom i k'o da su ga zvali, evo na granu jednog ćoravog vrepca. On na vrbu, a do kolibe dotrče zec.

— E, dušo moja, kad bi ti da se zna da smo otsad svoji, o'ma' će se i znati, — podvikne momak. — Evo nam na grani grlatog kuma, a vidi kako se nogati stari svat časti na mom kupusu. Oni će najbrže razneti glas

o našim šumskim svatovima, kad baš 'oćeš da se čuje o tom.

— Uvik sam 'tila, a sad još i moram, — kaže vila al' ne u šali, već zdravo ozbiljno.

Momak je tu, divojku nuz njeg i obadvoje 'oće, a još imaju takog kuma i starog svata, da i' ne bi šale našli ni na kojoj drugoj vrbi, pa šta tu još drugo triba za svatove! Nikad lipči' šumski' svatova! Sad su bili momak i divojka, sad su čoban i vila čovik i žena.

— E, sad ću ja otići mojim starcima, jel ti ne smiš u vilovski atar, — kaže nova mlada. — Iđem da vidim šta će mi kazati, al' nek kažu šta 'oće samo kad smo mi svoji.

Ukratko će ona sad kazati i čoviku zašto joj je udaja najedared postala tako žurna. Iđe ona ovamo, kad evo prid nju sedmoglavi zmaj iz komšinskog atara. Ona je već mislila na zlo, al' zmaj je lipo dočeko' i nije samo lipo divanio k'o pravi momak, već se poč'o toliko umiljavati, da je čak pomilov'o po kosi.

— Onda sam vidila da se nisam badava pripala. Znaj, da zmaj neće šale pomilovati ma koga, jel zna da više nikad ne može nauditi onom koga jedared pomiluje tom gadnom zmajevskom rukom. Kad me je pomilov'o već sam znala šta 'oće.

— Šta?! — čovik se najedared dao u velik stra', a ni sam ne zna zašto.

— Ništa drugo, već je o'čo da me isprosi k'o i drugi čestiti momak. Nije me 'tio otimati, da ne bude u omrazi sa vilovnjacima. A sad nek' me prosi, nek' me i dadu, nema od tog ništa kad sam tvoja žena.

Kad je mladoženja čuo kako je prošla njegova vila, sav je zaplamtio od bisa.

— Bome je zmaja uzalud zabolio zub na tebe dok sam ja živ, pa nek' je on stoput zmaj!

Nikom draže neg' mladi što je njezin čovik tako za njom, al' sad neće gubiti vrime, već će ona iz ti' stopa do svoje rodbine. 'Oće da zna na čemu je i kako su dočekali zmaja-prosioca.

zkvh.org.rs

Mlada ode, a siroma' čoban nikako da je iščeka. Ona nije dobro još ni očla, on bi da mu se već i vrati. Zaboravio je da ona više nije vila već njegova žena. I jedared nije mog'o zapoviditi sebi, već se zakasa da ode za ženom makar i u vilovski atar.

Potrč'o je, al' je o'ma' i zasto. On se krenio šumi, a otud se zatresla zemlja i prid njeg se lupi glavom sedmoglavi zmaj.

— Jesi li ti ta ljudska mrvica?! Čerez tebe sam ja ost'o prosioc pod sramotom?! — zabembuk'o je baš k'o bisni bik.

Kad je mladoženja razumio, da su zmaja i vilini starci nemilo ispratili, najedared se obradov'o k'o da je dobio zlatnu jabuku. Ne da se uplašio, već mu još došla volja da prkosi zmaju. Ta 'ko će sa sirotanom, kad je vilu uz'o za ženu?!

— Slušaj ti, zmajevska glavurdo, — podvikne mu — nisam baš ljudska mrvica al' i da jesam, vidiš da i onda imam veću čest neg' ti sa svi' sedam glava.

Zmaju je i brez tog bio krvav čitav svit, a još kad je čuo da mu se čoban i ruga, samo je zabembuk'o:

— Pokazaću ja tvoju čest k'o što sam pokaz'o i onom 'ko ti je dao.

I tu nije bilo drugog razgovora, već zmaj sune na čobana. Zmaj navali da čovika sabije u zemlju, al' ovaj ne čeka, već skače među oči. Zmaj zamanio. a čovik mu već iskop'o oči iz jedne glave. Zmaj zine da čobanu odgrize glavu, a ovaj mu otare opanak o jezik i već mu je skočio priko glave.

— Natakniću te na žarilo, da ne kaljam ruke, pa ću ti tako istresti kosti iz te šugave kože, — još i prkosi zmaju.

Ta čiji je čitav svit ako nije čobanov! Vilu je uz'o za ženu! Siromak zaslipio od radosti i misli da mu ni'ko živ ne može ništa naškoditi. E, al' je to bila njegova nesrića. Kad je zmaj čuo kako mu se sirotan ruga, najedared se užegurio. Povirov'o je, da je čoban dobio od vilovnjaka kak'o čudno mogućstvo. I sad nije nava-

ljivo ko na ljudsku mrvicu, već ko na snagu s kojom se ne triba šaliti.

Nije se više pouzdavo u junačku snagu, već je gledo da se na privaru domogne čobanove glave. Okrenio se ko da će bajage bižati, a repom počo trzati isprid čobanovi' noga. Čobanu drugo nije ni tribalo. Rasigro se ko da je ušo u njeg sam đavo rogati. Stao zmaju na rep i podvikiva:

— Da vidim je l' ti rep jači neg' u guštera?! Biž, zmajevska glavo, evo kerova da te kidaju!

Čoban se posprnđava sa zmajom, a onaj je to i čeko da mu stane na rep. Kad je onda ošinio repom, čoban je iz oblaka gledo kako je lip ovaj svit. Kako ga je slatko bacio, zmaj ga je još slađe dočeko. Lipo ga dočeko u krilo kako ne bi ni rođena mater, al čim mu je čoban dopo šaka, zmaj je pokazo šta je to zlotvor.

— Ti bi mene treso iz kože, ti šuša šušina! Prvo nauči nos otrti! Al sve mislim da si zakasnio i za to. Ja tebe neću tresti iz kože, već ću ti prikrupiti kosti u tvojoj rođenoj koži! 'Oću, sinko medeni, 'oću na sitno, da mi svinji ne zabave kad i' naranim s tom prikrupom.

Šta je dalje bembuko to on zna, a čoban nit je vidio nit je čuo. Kako bi i mogo, kad mu je zmaj počo lomiti kosti. Jedared ga zgrabio u šake, čobanu su noge bile slomljene. Još jedared ga zgrabio — slomljene su već i ruke.

Sva je srića što nije imo vrimena, da ga i trećiput dovati, jel se onda 'tio mašiti vrata. Al ni zmaj nije 'tio brez ruganja dokrajčiti svog nepretelja. Kad mu je izlomio kosti, bacio ga je na zemlju i počo se keciti ko crknuti ker. Zmaj bi se potsmijavo, al ne vidi što je čoban baš u taj par ugledo. Baš je u krvavima mukama, al zato vikne zmaju:

— Reži, gadžo, reži, al gaće podveži!

Zmaj od bisa ne vidi, a čoban je opazio da mu žena ne trči, već leti kroz šumu ko da je još i sad vila. Dok se zmaj nije sitio, žena je već bila između njeg i svog čovika. Kad je vidio prid sobom, zmaju je pao mrak na oči. Navalio je ko bisan, a žena se samo smije i raz-

zkvh.org.rs

manjiva pletenicama koje joj je pomilovo. Kako i' se dotakne, zmaj se odbije ko da je čelom udario o kamen.

— Šta je, junak nanin, da se ne bi tuko sa ženama?! Ta nisi ti vridan ni za to! — mlada ga još i draži.

Mlada se ruga zmaju, a samo gleda da zakrili čovika. Zmaj reži i urliče ko nedoklano goveče. Kako ne bi bio bisan, kad ne mož' ništa ženi, a tom je sam kriv. Nikad on još nije pomilovo nikog, ta ni rođenu mater, a šta sad naradi luda glava, pa ne jedna već sedam. Skače odud, skače ondud ne bi li kako privario mladu i dovatio se čobana, al ona maše pletenicama ko da mete đubre isprid svog praga.

Ona prkosi zmaju, a njezin čovik još i više. Muke su muke, al je zaboravio i na nji' samo kad se zmaju može narugati i osvetiti.

— Ženo, — podvikne on kad se zmaj već sav znojio od igranja oko nji', — samo ti sviraj s pletenicama, a ovaj nek igra dok se ne naigra. Ni tako nismo imali nikog da nam zaigra u svatovskom kolu. Dobar je nama i medvid, kad već nemamo drugog, samo da smo mu još metnili brnjicu u nos, pa lip lanac i da ga na njemu trzaš.

Zmaju je najedared bilo dosta veselja. Ko da se okamenio kad mu je mlada viknila:

— I ti si mi lip momak: malopre si me milovo, a sad bi me kido živu!

Al nije dugo zivo u vitar, već se najedared okrene i skoči šumi. Već je i razmanio krilima, al se najedared sitio čega. Obazre se ko strila i svom snagom zadane mladu.

— Kad ti drugo ne možem, nek ti je bar taj spomen od mene, — zabembuko je još i ode da sve ruši šumu iza sebe.

Čoban se uplašio za ženu, al se ona ne obazire ni na kog već i ona potrče u šumu, al ne za zmajom već da nađe vilovsku kobilu. Imala je sriće, jel je kobila baš tamo zasigravala svoji' devet ždribadi. Mlada brže-bolje pomuze vilovsku kobilu i vrati se čoviku. Nit šta kaže nit šta sluša dok ga nije oprala mlikom vilovske

kobile. Kako ga je oprala, on skoči na noge i slatko se protegne.

— Šta je ovo, ženo moja slatka?! Jesam li klapio da mi je zmaj slomio noge i ruke el su mi izrasle nove?! — čudi se on, a od dragosti ne zna di bi ljubio ženu.

Ko zna dokle bi je ljubio i grlio, da ga ona jedared nije opomenila:

— Čov'če, ti ćeš još upropastiti prćiju, koju mi je dao moj baćo.

Čoban misli da se žena šali, jel ne vidi ništa u nje, al se opet obraduje:

— Vidi, vidi, izgleda da ja nisam poslidnji zet u očima mog dide, kad ti je dao još i prćiju. Samo ne vidim di je ta prćija.

— Kad ne vidiš, a ti gledaj, — nasmija se mlada i iz nidara izvadi lastino gnjizdo.

Čoban se iznenadio toj prćiji i ovako, a još kako se iznenadio kad je pogledo šta je u gnjizdu. Šta bi moglo biti u lastinom gnjizdu već laste: dvi matore i nikoliko lastića. A šta mislite zašto se čoban toliko iznenadio?

Kako se ne bi iznenadio, kad su te laste od glave do repa bile ko snig. Bar da je jedna piga na njima! Bile su ko snig, a samo kljun i noge ko pozlaćene

— E, ženo moja, — obradovo se čoban, — baš nek je fala tvom baći što nas se sitio s ovakom milošćom. Valjda je znao da više volim lipu ticu neg ne znam kako blago. Ta i on živi u šumi, pa zato i zna šta triba čoviku koji je odrasto u šumi.

Ženi je još draže što je čovik zadovoljan s prćijom i čerez same lipote lasta, pa mu onda kaže još i to šta vride te laste.

— Čov'če, na čijoj kući je njevo gnjizdo, taj nek se ne boji da neće biti blagosova u poslu. Nema tog simena koje neće nikniti pod njegovom rukom i roditi dobro i lipo.

— Šta će onda tebi biti živiti nuza me makar više nisi vila, — raduje se čoban ko malo dite i kad je počo ljubiti bile laste, sad bi nji' zagušio, da ga žena nije opomenila.

zkvh.org.rs

Od velike dragosti jedva se jedared sitio da zapita ženu, kako je prošla kod svoji'. Kako? Baš je stigla kad i sedmoglavi zmaj. Čim je kazo zašto je došo, a ona ocu, da se već udala. Ona ocu kaže da se udala za čobana, a on njoj:

— Ne boj se, ćeri, ja te ne bi dao ovom komšiji baš da se i 'oćeš udati za njega.

Kad je zmaj to čuo, više nije čeko ni jednu jedinu rič. Ošinio se kroz šumu i di prođe tamo ni gari ne ostaje od drva tako i' pali. Vilin otac samo odmanio rukom i lipo kaže:

— Ćeri moja, kad ti više voliš biti žena jednog čobana-sirotana, neg' da si vila, onda si zaslužila prćiju kaku ja ne dajem svakoj ćeri.

Lipo joj je dao gnjizdo s bilim lastama i ispratio je jedan komad kroz vilovski atar. Kad je ostala sama, požurila je kako živa može, al je jedva izašla iz vilovskog atara, kad joj iznad glave prouji zmaj. O'ma' je znala da zmaj ode do čobana i nije časa časila, već je potrčala kako nije nikad i srićno je i stigla.

Kad je sve ispripovidala, još kaže čoviku:

— A znaš li šta ćemo sad? Odselićemo se pod kraljeve dvore.

— Ne marim ja ako ćemo i na kraj svita, samo kad smo zajedno, al ne bi bilo bolje, da smo nas dvoje sami o'de u šumi, — čovik kaže šta misli.

— Za mene i za tebe bi bilo bolje, al ovako će biti bolje za svit, — kaže žena zašto bi da se sele.

Njeve bile laste će se nasporiti, pa nek i drugi siroma' čovik ima lastino gnjizdo na kući. Njima je dosta i jedan par, pa zašto i druga čestita čeljad ne bi imala blagosov od bili' lasta.

— Kad se za to selimo, onda iđem drage volje, — pristane čoban brez riči.

Čobana je znao svaki oko kraljevi' dvora, a i sam kralj. To nije bio kralj ko svaki drugi, već nika parasnička glava. Više je volio liti u gaćama i u košulji poraniti za svinjama i s bičom pucati ko i drugi svinjar, neg se izležavati u svilenoj postelji. Zato se i znao u

glavu sa svojim svitom i lipo se poštivo sa svakim poštenim čovikom.

Kad je čuo da se čoban-sirotan oženio i da će se skrasiti u njegovom selu, o'ma' mu je našo komadić dobre zemlje. Čoban se jedva zafalio, a već se latio posla, da napravi kolibicu i malo staje za svoje siromaštvo.

Latio se, a poso ne iđe već leti. Čoban se samo čudi: 'tio je napraviti kolibicu, a pod rukama mu ispala lipa kućica. On se čudi, svit još više, a mlada se smije:

— Izgleda da ove naše laste vole, da njim je gnjizdo na lipoj kući.

Kad je kuća bila gotova mlada uzme gnjizdo iz nidara i metne ga na dovratak. Kako ga je namistila, gnjizdo je piraslo za dovratak. Kako je čobanu u selu bio blagosoven prvi poso tako mu je bio i svaki drugi. Al nije samo njemu sve išlo za rukom. Malo pomalo i bile laste su se nasporile, pa nema te kuće na kojoj nije bar jedno gnjizdo. Ljudi su zavolili laste već i zato što su tako lipe bilje od sniga, a još kad su doznali da njim one donose beričet u kuću, čobana i njegovu mladu su poštivali amaha ko kralja. A sam kralj kaže:

— Kraljevski stoc ću dati, al ne dam ni jedno jajence od naši' lasta ni za koje blago svita.

Tako su sad živili čoban i njegova žena i kad je došlo vrime da se i u njevoj kući zaljulja prva kolivka, niko se nije čudio što je mlada donela na svit trojke. Kad je blagosov u svemu ne mož' to biti drugačije ni u dici. Koji dan ranije i u kraljevskoj kući su se najedared zanijale tri kolivke, samo je kraljica obradovala s tri ćeri, a čobanka s tri sina.

Čoban ima lipa tri sina, ta kako bi i mogli biti ružni, kad njim je mater bila prilipa i za vilu. Ne znaš koji je lipči, al' nisu slični. Prvi je garav ko da je kroz odžak došo na svit, a ona dva, koji su se kasnije rodili, lipi plavi ko da njim je kosa pozlaćena. Dva plava se dreče ko i druga dica, a crni stisnio usne ko da ne da duši da izađe iz njega.

Kako je tako je ocu i materi su svi podjednako dragi. Kad se mater pridigla iz kreveta, kaže čoviku da

zkvh.org.rs

će s dicom malo u šumu. Ode prvi put i tako svake nedilje po jedared. Čovik zna i da ne pita, da njegova žena nosi dicu u vilovsku rodbinu, al će jedared baš zapitati ženu šta ona radi u šumi. Nije bio baš ljubopitljiv, već se više počo bojati za ženu, makar zna da joj zmaj ne mož' nauditi.

— Čov'če moj, ne boj se ti za me, — umiri ga žena. — A kad već nisi pogodio zašto iđem u šumu, ja ću ti kazati. Svake nadilje naša dica se nadoje pravim vilovskim mlikom. Ako već nisu vilovske krvi ni po materi, al' vilovsko mliko njim neće škoditi.

Čoviku ko da su se najedared otvorile oči kad je to čuo. Daborme, zato njeva dica rastu ko iz vode! Mater i' je nosila triput, a kad je pošla četvrti put, onda su momci već trčali prid njom. Kad su još triput bili s materom u njezinom rodu, čoban i' nije mogo iščekati već ode prid nji' u šumu. Malo je nestrpen što se njegovi ne vraćaju, a malo se i on zaželio šume. Ta nije badava odrasto u njoj.

Jedva je zašo pod drveće, kad ima šta i da vidi. Trči vilovska kobila, vodi devet ždribadi, a tri derančića s njima. Kad jedno ždribe uvate za rep i skoče mu na leđa, kad se pribace na drugo i jaše ko matori. Čoban ne zna šta bi od dragosti. Druga tolika dica još su u povoju, a gle njegove: sigraju se s vilovskom ždribadi. Čobanu srce raste od dragosti, pa se sakrio da ne buni dicu i šaplje sebi:

— Vidi ti šta radi vilovsko mliko!

Mogo je i gledati, jel kako je to kazo kad evo i njegove žene.

— Dico moja, — lipo okupi sva tri sina, — hajte da vas nana umije. Nije red da uprckani iđete iz naninog roda.

Lipo je pomuzila vilovsku kobilu i s tim mlikom umila dicu. Kad je čoban to vidio, još manje se 'tio pokazati, već udari priko kući, a šaplje za se:

— Šta misli odraniti ova moja žena: sinove el orijaše?! Kaka će to snaga biti kad se dica svake nedilje

umivaju u mliku vilovske kobile, a mene je jedared umila onako izubijanog pa sam posto pravi kremenjak.

Nit kaže ženi da je vidio kako se dica goste u njezinom rodu, nit kaže drugo šta. Šta bi i divanio, kad mu nije nepravo što žena dicu tako odranjiva. Ne zna se šta i' čeka kad žive u komšiluku zmaja, pa nije zgoreg da dica budu čvrsta. E, al kad je već prošla i godina dana, čoban se najedared siti, da je kod garavog derana štogod neobično. Sva tri derana su živa ko čikovi, a veći i jači su neg' druga dica od sedam-osam godina i dva plava i divane ko dva matorka, a garavi nikad da bar otvori usta.

Čoban se i zamislio i uplašio. Bis mu dotle nije dao mira dok jedared nije zapito ženu:

— Šta je to s tog našeg derana, nikad ni da gukne el da pokaže zube.

Žena se snuždila, pa prvo samo uzdiše, al kad je čoban navalio, onda mu kaže:

— Čov'če, ako nećeš ništa uradit protiv moje volje, ja ću ti sad već kazati šta je s tog našeg derana.

Di bi on uradio štogod protiv volje svoje žene?! Taku dobru ženu i taku mater dici nije šala naći.

— E, onda znaj: dva mlađa derana su i tvoji i moji, al ovaj garavi nije od tebe. Sićaš se kad me je zmaj zadanio od csvete — onda sam ostala teška s ovim crnim deranom. A znaš li zašto on nikad ne otvara usta?! Zato jel su mu zubi crni. Sad znaš, pa radi kako oćeš, al ja sam mater i njemu.

Daleko je od tog da se čoban obradovo tom glasu, al se nije dugo mislio već lipo kaže ženi:

— Ako i nije od mene, al je i on ležo pod tvojim srcom i da više ne čujem tu rič, da su samo dva sina i moji i tvoji. Što je tebi rođeno meni je još rođenije, pa nek je i stoputi zmajevska krv.

Žena je od dragosti samo zaplakala, a čovik nju miluje po kosi ko malo dite i počeće se još i šaliti, da je samo utiši:

zkvh.org.rs

— Vidi sad žene kak'e svit nije vidio! 'Oćemo li plakati zato što nemamo samo dva sïna, već smo dobili najedared tri!

On se šali i uradio bi svašta samo da mu žena nije žalosna, al se najedared dao i on u brigu. Sad već vidi, da sinovi neće biti ko druga dica, već će od vilovskog mlika biti jaki kako samo mož' biti, pa se najedared uplašio za najstarijeg, za onog s crnim zubima. Šta će to biti ako u njemu naraste snaga od vilovskog mlika, a uzavre zmajevska krv?! Što je mislio to je i kazo ženi, al ga ona umiri:

— Čov'če, pa ti ne misliš da i materino srce boli za svojim ditetom?! Ne boj se ti ništa, jel tog našeg derana doji vila koja je dosad odranila svojim mlikom priko sto dice, a od svi' nji' ne bi znao izabrati koje je najbolje po srcu jel su svi bolji od boljeg.

— E, kad je tako onda vodi naše sinove toj dojilji dokle 'oćeš, — obraduje se čoban.

— Vodiću i' dok vilovska kobila ne odrani treću ždribad.

I nije više bilo razgovora o tom, da između njeve dice ima razlike. Svake nedilje mater ode s njima jedared u rod, a dica ko i drugi dica, samo se sigraju oko nje. Samo kako se sigraju?! Dođu iz šume, pa onako od šale donesu nji' trojca drva, da je dosta za tri godine za tri kuće,a dica su jedva koju godinicu. Što od šale donesu toliko drva i to je začudilo čobana, al kad je pogledo, a ono svako deblje ko da je brijačom ocičeno.

Ne kaže on ništa, već se jedared iskrade za njima u šumu. Šta se ima tajiti, bome se i čoban začudio tom što je vidio, makar je znao da mu se dica odranjivaju na vilovskom mliku i da se umivaju u mliku vilovske kobile. Onaj manji plavi, koji je poslidnji došo na svit, trči od drveta do drveta i samo lupi podlanicom iznad panja, a drvo već ocičeno. On se tako sigra, a garavi prkosi nikim divljim ovnovima. Razdraži i' ko da bi se bucko s njima, a kad koji ovan navali, derančić samo pukne usnama i ovan već nema rogova. Malo

posli evo i niki' bisni' bikova. Nisu ni oni prošli bolje, garavi deran je i njima grizo rogove ko šargaripu.

Kad je otac to vidio, samo je kazo u sebi:

— E, sva je srića što ovog našeg derana s crnim zubima doji ta dobra vila, a teško svitu kad bi u njemu izbila zmajevska krv.

I sad udario prikim putom, da ga njegovi ne bi vidili. Al sad mu vrag ne da mira, već malo-malo pa motri dicu. Kad su priko dana oko kuće, oni se sigraju ko i druga dica. Garavi doduše ne divani, al rukama on pokaziva tako, da ga braća razume u svemu. Otac je vidio dvojcu, al ko veli, ta i onaj drugi plavi mora da već zna kak'u majstoriju. Nije uzalud vrebo, jel je jedno veče uvrebo šta zna i onaj veći plavi.

Misečina ko dan, pa čoban sidi iza pendžere i gleda u avliju. I jedared šta vidi?! Evo njegova tri sina, pa se garavi i manji plavi trljaju na guvnu, a veći plavi se popo na dud i malčak ga zatreso. Samo ga je zanijo, a zemlja grmi ko da se osuo krupan led. Nije badava to dud u kući koja je prva zapatila bile laste: na njemu svako zrno ko palac, a šećer sve kipi iz zrna.

Čim je deran natreso duda evo pod drvetom veliki ježevi. Deran skočio među nji' i sve njim bira lipče i gojaznije dudove, a kad su se ježovi na'ili ko bubnjovi, on se najedared počo valjati s njima. Vidi se da ga ježovi dobro znadu jel se sigraju s njim ko sa svojim rođenim.

— Vidi ti njega! Kaku kožu taj ima, kad se tako trlja s ovim bodljikavim prasicima, — otac se nasmije od dragosti.

Živili su oni sad i dalje po starom. Dica se priko dana uče poslu s ocom el materom, sigraju se sa svojim vršnjacima, a najviše trče oko bili' lasta. Nediljno jedared odu s materom u njezin rod i tako je vrime prolazilo da ga čoban nije ni os'tio, dok se jedared nije sitio, da će dica za koji dan navršiti dvadeset i jednu godinu.

— Ženo, — stao on prid nju, — ma dokle će se dojiti ova naša dica?!

Ona se samo nasmijala:

zkvh.org.rs

— Kazala sam ti: dok vilovska kobila ne odrani treću ždribad.

— Pa koliko vrimena triba toj kobili da odrani jednu ždribad? — čovik se sad samo začudio.

— Sedam godina, — žena se opet samo smije. — Vidiš, čov'če, da si prija pito možda bi prija i bilo. Sutra ću poslidnji put s dicom do njeve dojilje.

Drugi dan je čoban jedva čeko da žena ode s dicom, a još više je čeko kad će se vratiti. Ko da se nado, da će kod dice biti kako novo, bio je tako nestrpen. Kad je ugledo dicu onda je i mogo vidit, da je u nji' novo pa veliko. Pišice su očli, al dolaze na konjima. A kak'i su to konji?! Pod plavim momcima vranci ko kumaša, a garavi momak jaše na čilašu, koji je tako bili da se ne stidi bili' lasta.

Konji ni potkovani ni zauzdani, al ni osedlani. Odu po ledini, a ispod kopita plamen šiba. Odu po ledini, al kad je otac pogledo, ne da njim nije ugledo traga, već se sa trave još ni rosa nije okrunila.

— Avjak, ti ko da lete, — čoban se najedared počešo po glavi, kad je njegovo društvo protrčalo isprid njega.

Konji nisu osedlani, al na takim konjima ni ne triba sedlo. Griva je u nji' tolika, da je od nje prava uzgljanca misto sedla, a kak'i je još rep?! Momci side na konjima ko da su prirasli za nji' i svaki nosi po zlatno gnjizdo s bilim lastama, a garavi momak nosi prid sobom još i mater. Ko jabuku sad je prida jednom bratu, da je malo proljulja na svom konju, sad je prida drugom, al najviše je nosi on.

Momci su optrčali oko oca i najedared stali prid njim. Dok se siroma' čoban nije ni sitio, sinovi su mu već i poljubili ruku, pridali mu svoju mater i opet skočili na konje. Odeše tri sina ko tri strile upravo kraljevskim dvorima.

Čoban gleda za sinovima i od dragosti samo suče one velike brkove, a kad je vidio kako prid tri momka izlaze kraljeve tri ćeri, on će ženi:

— Nane, nane, šta će to biti od tvoje dice?! Neće l' to ispasti tako, da si momke danas odbila od sise, a sutra ćeš i' već i ženiti.

Čoban se šali, pa će se i žena šaliti:

— Vidi, vidi mog čovika: njemu ko da nije dosta što se opreteljio s vilovskim rodom, sad bi se opreteljio već i s kraljevskim.

— A zašto ne bi?! Ta i kralj je od mesa i od krvi, a naši sinovi nisu ma kak'e šuše.

— Već najlipči na svitu, je li? 'Di bi za nas i bilo lipče dice od naše, — žena u šali prkosi čoviku.

Čoban se nasmijo, pa je u šali 'tio ženu šeširom, al je najedared zaboravio sve drugo i samo gleda u kraljevske dvore. Tri kraljeve ćeri izašle prid momke, a ovi njima dadu po zlatno lastino gnjizdo. U čobana i vile jedan sin crn, a dva plava a u kralja dvi garave ćeri i jedna plava. Garav momak dao gnjizdo plavoj divojki, a plavi momci garavim divojkama. Kome drugom bi i dali ta lipa gnjizda, već divojkama s kojima su se sigrali od ditinjstva.

Momci su baš bili u razgovoru s divojkama, kad evo i kralja. U'vatio lip roj čela i jedva čeka prvog čovika, da mu se pofali kak'e je sniće bio u šumi. Počo je vikati još izdaleka, al kad je vidio kak'i dar su dobile ćeri, od dragosti umalo nije puštio roj.

— Ćeri moje, tako što se ne ostavlja napolju. Svaka nek namisti gnjizdo iznad uzglavlja svog kreveta, — kaže kralj. — A kad sam isti dan našo ovaj roj, borme ću i njega metniti u zlatnu košnicu.

Ćeri su o'ma' poslušale oca, a kralj osto u razgovoru s momcima. Ovi se latili i miluju konje po grivi, a kako povuku rukom iz dlake lete varnice. Kad je kralj vidio to, podvikne:

— Av, dedara mu, pa vama ne triba svića kad uveče jašite do svoji' divojaka. Da se još jedared ženim, koji od vas bi mi moro pozajmiti konja, jel bi ja rad divojke jašio na ovak'om konju el na nikak'om.

zkvh.org.rs

Kralj se šali, a momci uzeli za ozbilj i nude mu konje, da malo projaši na njima. Kralj 'oće, al uto zagrmi glas od šume:

— Ostavi se ti razgovora o tvojoj ženidbi, kad se ja ženim!

Kralj se umalo nije ostavio razgovora za cili život, jel umalo nije zanimio kad je vidio ko to grmi. Od šume se spušta glavom sedmoglavi zmaj. Evo njega, al evo i matere momaka. Zmaj baš leti na krilima, al dok se nije spuštio do kralja, čobanova žena je već stala isprid momaka, a evo za njom i čobana.

— Koji put je tebe nano ovamo?! — zapita kralj zmaja, a sve proklinje sebe što je brez sablje pošo od kuće.

Znao je dobro da zmaju nikad ne triba virovati, nit se od njeg čovik mož' dobrom nadati. Kralj pita, a zmaj odgovara:

— Zar nisi čuo? Ženim se. Ako si posto nagluv, možem malo i vikati, — o'ma' se zmaj počo i rugati. — Meni sad tribaju tri žene, pa sam se sitio da ti baš imaš tri ćeri za udaj.

Kad je kralj čuo šta zmaj goneta, planio je ko živa vatra:

— Imam, al ne za tebe.

Nije čeko šta će zmaj kazati, već vikne u dvore, da mu donesu sablju. Kralj traži sablju, a čobanova tri sina su već nuz njega. Niko ne mari što u rukama nema ni kukuružnu, svi su gotovi da srnu zmaju u kob. Nek on samo tisne, dočekaće ga i noktima. Momci i kralj se nakostrušili, al se zmaj samo nasmije:

— Svitla kruno kralju, nisam došo da zamećem kavgu, već da čovičanski isprosim divojke.

— Kaki čovičanski, kad bi ti najedared tri divojke?! — kralj mu utrči u rič. — Ni mišalj ti nije čovičanski. Ko je to još čuo, da jedna glava uzima tri žene?!

— Ne tiče se mene šta se čulo a šta nije, ja radim po svojoj glavi i kažem ti, da bi ja lipim, pa da ostanemo u dobroj ljubavi. Ako nećeš tako, biće drugačije, al biti mora svakako kad ja štogod naumim. Nemoj

kazati da sa mnom ne mož' divaniti ko s čovikom: eto, daću ti vrimena da se pridomisliš. Za tri nedilje me čekaj, a zatim nek niko ne misli, da će moja ruka pomilovati još koga u ovom životu, ako ne bude po mojoj volji.

Čobanki nije tribalo kazati prid čijim vratima laje ker. Da zmaj i nije zakrvavio očima na njezino društvo, ona bi i onda razumila, da bi se zmaj i sad svetio njoj i njezinim rođenima. Zato ni ona nije 'tila ostati dužna zlotvoru, već mu poviče:

— Al mi ćemo te pomilovati ako se drugačija ne dao opametiti, samo mi se čini da nam nećeš zafaliti na tom milovanju.

Izgleda da se zmaju nije dopado taj divan, jel je dunio iz sve snage i poletio čim je čobanka počela da maše pletenicama. Kad je već bio iznad šume, otud je zabembuko:

— Svitla kruno kralju, ako se za tri nedilje ne pridomisliš, svemu se nadaj od mene a dobrom nikako!

Uto se baš vraćale iz dvora kraljeve ćeri, i kad su čule o čemu je rič, sve tri će ko jedna:

— Baćo, mi ćemo u grob, al zlotvoru nikako.

Kralj se nakostrušio ko da se već u'vatio za kose sa zmajom i sve grmi:

— U grob još imate kad, a ne bojte se, onom u šake nećete nikad dok je moje glave na ramenima.

Tu se okupio već i svit. Nikom nije do posla, već ljudi pitaju šta će sad?

— Šta tu triba pitati? — nakostrušio se i čoban. — Svi u kovače, pa ko sablju, ko kosak, ko sikiru al svaki da iskuje štogod oštro i zaoštrljasto s čime će dočekati ovog mladoženju. Nećemo valjda dopuštati da nam se kerovi posvađaju oko zmajevog mesa — moramo imati u rukama štogod s čime ćemo ga rastrončirati.

Ljudima nije tribala druga rič. Kralj je mogo zaustavljati svit i govoriti da čekaju dok on ne razmisli, al ga više niko ne sluša. Kralj ne bi da svit gubi glave čerez njegovi' ćerivi, već bi on sam dilio mejdan sa

zkvh.org.rs

zmajom, al divanio svitu el ovom gluvom duvaru. Što je čoban reko to je svakom ko sveto.

Kralju sad jedared zapravo i nije nepravo što ga njegov svit ne sluša, al čerez običaja mora malo mrnđati i počo je ko u rukav:

— Nije to šala vući prsta s tak'om silom, pa još svitu koji nije naučio na kavgu već na miran i pošten poso.

Kralj to kaže, al samo čobanu. A kome bi drugom, kad su se svi drugi već rastrčali i vade sve gvozdeno, ta od kose do žarila, da se naoružaju. Kralj bi još zvoncko, a čoban odma'nio:

— Svitla kruno kralju, šta ste se kog kera dali u mišalj?! Bolje pitajte tog zmaja s kojom glavom će me najbolje pripoznati? Čudićete se, a ja vam kažem, da će me najbolje poznati s onom u kojoj nema očivi, jel me je ta dobro upamtila.

Čoban bi se sad raspripovido s kraljom, al je žena za leđima.

— Šta će to biti, — ona će na čovika, — 'oćemo l' sad otvarati didačko prelo?! Ti si dao s'vit drugima, pa ko veliš, sam možeš čekati dok ti rđa ne po'ide žarilo.

Nije čekala šta će ko misliti, već uzela uzde u svoje ruke. Sinovima kaže nek iđu u šumu i traže tak'u vodu, koja teče iz gvozdenog kamena. Od tog nek odvale komad kak'i samo moždedu i nek kuju sebi sablje. Ona će ostati s kraljevim ćerima.

— Svitla kruno kralju, — čoban divani isprid svoje žene, — dok je nje, vi se ne bojte za vaše ćeri.

Čobanka se samo nasmijala u sebi, a bajage zdravo ozbiljno će karati čovika:

— Opet se ti pleteš u razgovor! A ko će tvom pulinu nasići zmajevskog mesa?! 'Oćeš da baš tvoj ker ostane gladan kad se kolje ovako marvinče?!

— Evo me, ženo, evo već se vraćam sa satarom iskovanom od sedam kola gvožđa, — poskoči čoban i ma'ne sinovima, da pođu za njim.

Svaki je pošo za svojim poslom, a čobanovi sinovi nisu dali konjima ni da onjuše svoju novu košaru, već

krenu pravac u šumu. I njima je prvo da nađu što njima triba za sablje, jel se nadaju da će oni biti prvi koji će se počupati sa zmajom.

Kako su se zaukali taj dan nisu ni stali, al vodu koja teče iz gvozdenog kamena nisu našli. Tako su išli po šumi već i nedilju dana, a gvozdenom kamenu ni traga. Već su se uplašili da ga neće ni naći, al kad su načeli i drugu nedilju njevi konji najedared stali i počeli strigati ušima. Poslušaju i momci, i onaj sa crnim zubima najedared pokaže braći rukama, da to 'digod rže mater njevi' konja, vilovska kobila.

Konji su potrčali za materinim glasom i uskoro su i našli vilovsku kobilu na jednoj ledini s visokom travom. Oko nje su njezini' šest ždribadi, koja su joj još ostala. Konji čobanovi' sinova su se o'ma' zasigrali sa svojom braćom i sestrama.

— Ajd, nek se bar oni provesele malo kad smo mi uzalud proveli toliko vrimena, — kaže najmlađi brat.

I druga dva pristanu pa sjaše i puste konje, a oni će se dotle malčak odmoriti. Spuštili se u travu, al se nisu dobro ni opružili, već su skočili ko da i' je dopo stra' i jedan vikne:

— Braćo, spasavajte konje, zemlja se prokida ispod nas!

Oni bi već bižali, al uto začuju 'di se niki debo glas slatko smije:

— Kako prokidanje zemlje vas je napopalo, pilići didini?! To moja criva škrobuću.

Momci se trgli i šta će, već pogledati otkud glas dolazi, i bome nek onaj kaže šta 'oće, a prid očima momaka se baš prokida ledina. Kidaju se busovi, a kako se ledina počela dizati, vilovska kobila zarže od radosti i pritrče tamo. Njuškom rastura travu i zemlju, a jezikom zaliziva ono što se diže ispod ledine.

Momci se nisu dobro ni sitili, a prid njima se digla orijaška glava. Ništa drugo se ne vidi iz ledine samo glava dide-orijaša, ko da je kogod raskopo iz ledine veliki panj.

zkvh.org.rs

— Rođeni moji, tu u šumi su čele. Prvo i prvo dajte jedno saće meda, da dida ne umre od gladi, — kaže glava momcima.

Oni nisu znali čemu se više čude: el toj glavi što je nikla iz ledine el tom, da je jedno saće meda dosta orijašu kojem criva tako škrobuću od gladi ko da se zemlja prokida. Čudili su se, al se nisu bojali, jel su vidili da je vilovska kobila u dobrom s orijašom. Skamenili su se od čuda, al se prvi raskravio garavi momak. Potrčo je u šumu i jedna noga tamo, druga noga 'vamo, već je i dono saće meda.

— Pilićune didin, metni mi ga u usta, da možem isisati med, — lipo mu kaže orijaš.

Momak ga posluša, a orijaš se ko malo nasmijo od dragosti:

— Sinko, ti si zmajevska krv, al si materina ćud.

Momci stali i gledaju: šta je ovoj orijaškoj glavi, kak'u zmajevsku krv spominje?! Blenili su u didinu glavu, a ona ko da se pomladila od meda i najedared kaže:

— Ajd, pilići didini, sklonite se malo s mog trbuva, jel bi' sad već da ustanem ispod ovog pokrova. Baš mi je bilo dosta ležati pod njim priko dvadeset i jednu godinu.

Braća odskoče ko da su se zatekli na žeravi. Ta 'di bi oni stojali čoviku na trbuvu?! Kako su se sklonili, a ledina se onda samo počela prokidati i evo iz zemlje čitavog orijaša. Izvuko se, al ne mož' stati na noge, jel mu od kukova oglendžane ko mrtve.

— Eto, eto, zato meni još suzi ovo oko jel nisam baš sasvim ozdravio od rana, — orijaš počo razgovarati sam sa sobom. — Krv moje krvi me je zagrijala i razbudila, al zemlja još nije učinila svoje.

Momci su i ne'otice pogledali koje orijašovo oko suzi, al su gledali, a oko nisu vidili. A 'di bi i vidili oko, kad su u njemu ugledali ono čemu se već nisu nadali. Nije to badava orijaško oko, pa u njemu ni suza nije za šalu. Kak'a suza?! Ta čitav potok teče, al

ne iz oka, već iz gvozdenog kamena, koji se sakrio iza jedne trepavice.

Braća skoče ko jedan i, dok se orijaš nije sitio, već su mu izvadili iz oka kamen velik ko ugojen vo.

— O, vidi ti to čudo, — nasmije se orijaš. Ko bi kazo, da moje oko suzi čerez tog truna!

Orijašu je to trun, a momci ne znadu šta bi od dragosti, već skoče i počnu ljubiti orijaša.

— Pilići didini, zašto ste se toliko obradovali tom kamenu? — zapitaće orijaš.

Kad su mu kazali zašto njim triba taj kamen, orijašu se oči zasvitlile ko dvi peći žerave. Ne čeka da ga pitaju, već kaže:

— Pilići didini, ta s tim zlotvorom i ja imam računa! On mi je slomio krste baš kad se vaša mater udavala. Mislio je da me je ubio, a i žurio se kudgod, pa me je tako ostávio tu. Ja sam došo sebi na vrime i kojikako se ukopo u zemlju, da se sakrijem i da mi zemlja liči rane, jel znajte da ova zemlja liči.

— Al kako vidim nije vas baš sasvim izličila, dida naš slatki, — najmlađi brat će.

— Nije, jel ste me prija vrimena digli iza sna, al ne brigajte: što nije uradila ni zemlja, to mož' gnjizdo s bilim lastama.

Ako je samo do tog onda ni brige. Momci će o'ma' jašiti u selo, samo još zapitaju 'di je orijašova kuća na koju će namistiti gnjizdo.

— Vidićete vi i moju kuću, samo mi donesite gnjizdo, — nasmija se orijaš.

Kaže njim još i to, da ga dobro pokriju granjom i da ćute o njemu, jel mož' biti velike nevolje, ako se prija vrimena dozna da je oživio. Braća će poslušati orijaša u svemu. Onaj manji plavi puštio podlanici na volju i za toliko nasiko granja, a druga dva pokrivaju orijaša. Udesili su sve kako valja i garavi zametne na rame gvozdeni kamen, pa odeše u selo.

Nisu bili ni u po puta, kad garavi momak iznenada pokaže braći na nebo. Kad su pogledali imali su šta i da vide. Nikoliko lasta se rasigralo, kad najedared iz šume

zkvh.org.rs

liznio plamen do neba i laste su već padale ko muve na mrazu. Plavi momci ostali ko da su se okamenili, a garavi njim kaže rukama:

— To ne radi niko drugi, već se prokleti zmaj sladi paprikašom od naši' lasta.

Tu druga rič nije tribala! Kad su puštili vilovskim konjima na volju, nisu se dobro ni zakasali već su bili pod selom. Braća su se baš tamo rodila i odrasla, al ko da su u tuđem svitu. Kad su pogledali po ataru, jedva su ga poznali. Ni traga lipim njivama, već usiv vene i pišti na sve strane. Sad su već znali, da su bile laste na izmaku. Ta da su laste žive ne bi po njivama bila žalost, već beričet i blagosov.

— Av mladoženjo zmajevski, alaj lipu rakiju šalješ na divojke! Možeš se i pofaliti kako lipo si zakitio rozoliju, — kaže momak koji se trljo s ježovima.

On bisni tako, a garavi zgrabio gvozdeni kamen u desnu šaku i s njim se priti na onu stranu otkud je plamen liznio iz šume. Kamen je baš velik ko ugojeni vo, al garavi momak maše s njim ko s peruškom.

I ne'otice su pogledali na nebo, al gori ni jedne bile laste. Nije bilo drugog razgovora. Opet su puštili konjima na volju, jel su se uplašili da će i didi orijašu moći odneti samo prazno gnjizdo. Zazeblo i' srce kad su samo i pomisliti na to, al kad su došli do kraljevi' baščа, oda'nili su sva trojca ko jedan. Tu je bilo sve po starom i momcima sad nije tribalo kazati da su u životu laste iz zlatni' gnjizda.

Garavi momak lupio gvozdenim kamenom prid kraljevu kapiju, a uto se strčo svit sa svi' strana. Istrčo i kralj, a za njim mater momaka i kraljeve tri ćeri. Oni će oko momaka, a čoban dotrčo i o'rna' počo plešćati gvozdeni kamen ko kakog dobrog konja.

— 'Di ste već toliko, momci babini?! — počo je i sinove plešćati. — Vi se leventate, a ni ne znate šta bi već uradio naš kralj, svitla kruna, samo da nije svita i ove vaše dobre matere.

Momci su znali, da je nevolja, a kralj nije ni tajio. 'Oma' je ispripovido šta zmaj porađiva. Tamani bile laste

'di stigne i poručio je, da će spaliti i gnjizda s jajima, ako mu kralj ne dao sve tri ćeri. U čitavom selu nema ni jedne žive laste osim ona tri gnjizda nad krevetima kravljevi' ćerivi. Ne bi bilo ni ti', da i' divojke ne čuvaju u sobi.

Kralj se zdravo snuždio i dao u brigu. Nije se plašio nikad od tog da se sa zmajom u'vati za kose, al šta zna raditi ako mu zmaj ne izađe na mejdan, već ovako potamani bile laste i dotira svu čeljad do gladi?! Ne zna drugo, već da se zmaju pokori i da svoj svit oprašća nevolje. Kralj 'oće, al svit i sad zagrajo, da ne da divojke. Nek pate, al ne dadu. Ta jedared će se naći ko će i zmaju stati na vrat.

Svit navali na kralja, a garavi skočio s konja i stao prid svitlu krunu. Ni sad ne otvara usta, već se samo lupio šakom u prsa. On je istupio, a dva brata s dvi strane ko dva krila na tici.

— Naš brat kaže, da će se on počupati sa zmajom, a što 'oće jedan, to 'ćemo sva trojca, — kaže najmlađi. — Nek zmaj ne dođe na vaš prag, otićemo mi na njegov. Ne ćemo čekati da istekne tri nedilje.

— No, šta sam vam kazala, svitla kruno, — umiša se i njeva mater. — Vi dali divojke, ne dali, moji sinovi će i tako kreniti na zmaja. Onda i' bolje ne dajte, dok ne vidite šta će naraditi ova tri krila materina.

Sav svit je nuz nji' i kralj šta će, već kaže ko sam za se:

— Pa šta da radim?!

— Od zlatni' gnjizda dajte nam jedno, a dok se mi ne vratimo, sakupite najbolje kovače, pa nek nam kuju sablje od ovog kamena.

Kralj je mogo kazati što 'oće, a njegove ćeri već trče sa zlatnim gnjizdom. Garavi momak ga metnio u nidra i već je skočio na konja. On krenio, a braća su već nuz njega.

— Kuda ćete opet?! — začudila se njeva mater.

— Nit pitajte nit vam možemo kazati, — kažu plavi i već odeše za bratom.

zkvh.org.rs

Momci ne kažu ni 'di su bili toliko vrime ni kuda iđu opet, al svit već zna, da su našli štogod dobro. Ta i da niko ne kaže, divani sam za se i gvozdeni kamen. I obradovo se svit već i za to, a još više što su kralja slomili, da više ne divani o tom kako će ćeri dati zmaju. Ne triba tu tražiti kovače, ta nema tog ko ne bi pomago samo da sablje za momke ispadnu što bolje. Bome, kad je kralj to vidio, 'tio ne 'tio, i njemu je bilo lakše na srcu. Ta daleko je od tog, da bi on davo svoje ćeri zmaju, al šta je mogo kad nije znao za drugu pomoć.

Kad su vilovski konji zašli u šumu, zaukali su se tako, da njim živ čovik nije mogo ugledati noge. Samo se čuje di štogod prouji kroz drva i plamen dune konjskim tragom. Stigli su do ledine prija neg što su momci pomislili da će biti tamo.

— O, o, pilići didini, vama ko da se 'digod žuri, — nasmijo se orijaš kad je vidio da su se već vratili.

Momci nisu tajili kud njim se žuri: do zmaja, da se malo uvate nuz njeg u kolo. Orijaš je to znao i da mu ne kažu, al kad je čuo iz njevi' usta, samo se nasmijo.

— Ded, ded, pilići didini, samo vi njeg u kolo, a kad zmaju dođe volja da iskvrcava, ja ću već biti tamo da mu zasviram. Samo se pazite, jel ići zmaju nije ko u svatove.

Izgleda, da se garavom najviše žurilo, jel je o'ma' izvadio zlatno gnjizdo i pružio ga orijašu.

— Čekaj, čekaj, sinko, — na to će dida, — prvo da ja vas darivam.

Čobanovim sinovima nije do darivanja, kad njim je taki veliki poso za leđima, al šta će već moraju poslušati starog čovika. Orijaš vidi da su nestrpeni i kaže njim:

— Nije to obična milošća, već štogod što će vam možda tribati za zmaja.

E, kad je tako onda momcima nije krivo. Ne da njim nije krivo već se garavi momak latio i rukama raspitiva šta je ta orijašova milošća.

— Evo šta je, — pokaže on u desno uvo.

Kad su momci pogledali, a u orijašovom uvu niki crvenkasti zec sidi na dvi stražnje noge, a s pridnjim umiva brkove.

— Šta će nam zeko?! Da se zmaj ne će uštrkljivati s njim?! — momci su se morali nasmijati.

— Možda i 'oće, pa će možda biti brži od zeca, samo slabo virujem da će se pofaliti sotim, — nasmija se i orijaš.

Dabome, da su momci sad već i zapitali otkud zec u orijašovom uvu.

— Otkud?! Jesam bio el nisam tolike godine pod zemljom? Zecovi ko zecovi, kopali sebi bunju i u ovoj ledini, pa su tako dokopali i do mog uva. Valjda njim je bilo dobro vruće, pa su se zakotili u mom uvu. Šta i' se nasporilo za tolike godine, ta nepribrojeno, al su se svi razišli, samo je ovaj jedan osto.

Kaže on, da će momcima dosta biti i taj jedan, i uputi i' šta će raditi s njim ako bude prilika za to. Dida prida zeca garavom momku, a ovaj će njemu gnjizdo.

— Ta čekaj, imam još jednu stvar koju sam zapatio dok sam se računo za mrtavca u ovoj ledini. Možda će se zmaj obradovati i njoj, — nasmije se orijaš.

On zovne momke, da pročeprkaju busove koji su mu bili iznad nosa dok je bio ukopan u ledini. Nisu dugo rastresali busove, kad garavi momak nađe u travi nike sitne crvene paprike. Lišće je na struku ko trnje, a paprikice nisu veće neg nokat, al tvrđe od roga.

— Šta ćemo s njima? — začude se momci.

Orijaš se počo smijati tako slatko ko da je vidio štogod smišno doboga.

— Pilići didini, da vi znate koliko se dida nakijo pod ledinom čerez ti' paprikica!

I kaže za čega njim moždedu poslužiti te paprikice i otkud su nikle u ovoj ledini. Kad je bio mlad, jedna vila se silom 'tila udati za njega. Cilog života ga je mrzila što je uzo drugu, al mu se nije smila svetiti. I vrag je baš nju nano, kad je orijaš nasrado tu na ledini. Jedina ona je vidila kako je prošo sa zmajom. Da je drugi vidio, taj bi javio kome, al ona nije 'tila nikom kazati

zkvh.org.rs

za njeg iz osvete, a luda glava nije ni klapila da je orijašu baš to bilo dobro. Kad se ukopo u ledinu, ova vila je mislila da je mrtav, i zasadila je ove paprikice baš iznad njegovog nosa.

— Ne imo mira od mene ni u grobu, kad ti je druga bila bolja od mene. Kijaj dok ti i kosti ne istrunu, — proklela ga je.

Dida-orijaš još opomene momke, da kako rukama ne taru oči kad meljali te paprikice jel su jake ko otrova. Kaže njim još i to, da zmaj dobro poznaje ovak'e paprikice. Kad i' je tako uputio, orijaš će garavom momku:

— E, ti sad samo drž' to lastino gnjizdo dok se ja ne uselim u moju kućicu.

Momci se obazrli, da vide di je ta orijašova kućica, a on dotle zatako krajičak brade pod perje, koje je bilo prostrto u gnjizdu.

— Pilići didini, da vidite šta radi kolivka u kojoj sam se ljuljo, da vidite kako će mi u gnjizdu zarasti rane, koje ni zemlja nije mogla izličiti, — kaže orijaš i zaplače od radosti ko da je malo dite.

Momci su samo zinili od čuda. 'Di će tolika ljudina u lastino gnjizdo?! Nek se čude, nek gledaju i trojim očima, al orijaš baš ode u to malo lastino gnjizdo. Kako se brada dotakla gnjizda, počela se usukivati ko da se namotava na vrteno. Ode brada ko da je hala guta i vuče orijaša iz zemlje. Zatoliko je iza njega ostala prava doljača, a on se tanji prid gnjizdom ko glista i hop-cup već je nesto u njemu.

— E, sad sam brez brige kad sam u ovak'om tvrdom gradu, — momci začuju 'di se iz gnjizda javlja orijašov krupni glas.

Kad su povirili, a pod perjom se smije dida, orijašova slika i prilika, samo što nije veći od lastine glave.

— Dida naš slatki, jesi li to baš ti?! — momci će u čudu.

— A ko bi drugi mogo ući u našu kućicu, — nasmije se didić, a na to zacvrkuću i laste ko da i one to kažu.

Momci se samo zgledali i onda će jedan:

— A šta ćemo sad?

— Ništa drugo, već uzeti ovu lupinju iznad moje glave, a gnjizdo odneti natrag kraljevoj ćeri. I to takim!

Momci su se prvo začudili, al njim je sad već i smišno što se orijaš tako smanjko i odomaćio se u gnjizdu. Razveselili se, i onaj koji se valja s ježovima, čisto ko podviknio:

— Vidi, vidi našeg dide, kako će on to lipo udesiti! Uselio se u svoju kućicu, u gnjizdo, mi ćemo to gnjizdo odneti u dvore i evo našeg dide pod kraljevskim slimenom. I još ne ma di, već među divojkama, i još ne među ma kak'im divojkama, već među kraljevskim ćerima.

— A 'di bi na drugo misto, kad divojke moram i ja pomalo čuvati dok vi očli na zmaja. Kažem ja vama i opet, da zmaj nije mačiji kašalj. A sad divan na stranu, jel vrime prolazi ko ukradeno.

Momcima je drago što će gnjizdo vratiti u dvore, jel ni tako nema nigdi bili' lasta osim još u dvorima. Ovako će opet sve tri kraljevske ćeri imati po gnjizdo. Drago je i didiću, al ne kaže zašto već uputi momke šta će raditi s lupinjom iz koje se izlego lastić.

Momci slušaju, al već skaču na konje. Sve lete od dragosti što gnjizdo nose natrag. Svi se paštre, al je garavi momak naprid. Kad su stigli, kralj baš proba sablje koje su iskovali za nji'. Siče kamen ko sir.

— Sinovi moji, ako koji i izgubi glavu, al ćete valjda bar zazubice sasići zmaju s ovakim sabljama, — kralj dočeko momke.

Zadovoljan je sa sabljama, pa se već i šali, makar malopre još nije imo rad da momci krenu na zmaja. Kralj se tako šali, al se na to didić javi iz gnjizda:

— No, to bi još tribalo, da moji unuci plate glavama, a da ne otkinu to nikoliko zmajevski' glava! Valjda baš neće tako osramotiti svog didu!

Ljudi se začudili: ko to progovara tako krupnim glasom, kad ne vide nikog. Ljudi se čude, al čobanka skočila gnjizdu ko da su joj opet izrasla vilovska krila.

zkvh.org.rs

— Baćo moj slatki i rođeni, pa vi ste živi?! — zaplakala je od dragosti i o'ma' uzela zlatno gnjizdo. — A mi tugujemo za vama i nikom ne smimo ni kazati za našu tugu, kad ne znamo ni 'di vam je grob.

— Ne znam ni ja, kad ga još ni nemam, a ni ne želim ga baš imati uskoro, — povirio didić iz gnjizda i otvorio usta na svu šir, tako se slatko smije.

Svi su se začudili kad su vidili koga čobanka grli i ljubi u lastinom gnjizdu, al su se najviše začudili čobankini sinovi kad su čuli, da to nije niko drugi već glavom njev vilovski dida.

— Čudite se, čudite, — u šali će i' ko karati njev dida rođeni, — a ko da sam jedared kazo, da ste pilići didini. Nek dida babunja koliko 'oće, a oni ne slušaju, pa ne slušaju. Ajd dobro, bilo pa prošlo, al sad jedared da ste poslušali! Spremite sve što triba i u lov na zmaja, al takim! Samo jedno upamtite: nema šale već se to tiče glave. Zmaj nije mekan momak, a ne voli baš ni da ostane dužan kad je divan o kavgi.

Lipo je pos'vitovo unuke, a svitu još kaže da baš ne moraju udariti na velika zvona, da se on grije pod perjom u lastinom gnjizdu. Ko zna dokle do'vaćaju zmajove uši! Kako je dida kazo tako će i biti. Čobanka unese gnjizdo i metne ga opet na misto, a momci će se spremati za put.

Jedva se dida sklonio u dvore, ljudi su se mogli uviriti da i' nije zalud opominjo. Iznad šume se najedared zacrnilo nebo i kad su ljudi pogledali, zmaj je već i proujio kroz oblake. Nije mu moro niko kazati šta se tu sprema. Kad je vidio momke, samo se nasmijo onako zlobno ko da ker reži.

— Vidi, vidi, da moj budući dida, svitla kruna kralj, ne želi viditi kak'og stanja mu je zet, pa mu zato šalje goste?! — bembuče zmaj iz oblaka. — Pa još za taj poso izabro ovak'a tri momka! Da to nisu možda momci, koji će zaplakati za tri divojke, kad i' ja uzmem?! Ajd, adj, nek samo dođu — ja sam rad gostima, ako dođe red i na to da zaplaču nisam ja kriv već onaj ko i' šalje.

Nije čeko šta će mu ko odgovoriti, već se zavio u plamen i ode za svojim putom. Bome se kralju nije dopadalo što zmaj već zna kome se ima nadati i najedared je opet opuštio nos. Gleda tri momka ko tri rosne jabuke i baš je 'tio zapovidati jeziku, al nije mogo, već kaže:

— Dico moja, ne će to izaći na doro. I vi ćete izgubiti glave i ja ću opet morati dati ćeri, samo da svit otkupim od ove nevolje. Bolje vi ostanite tu 'di ste.

Kralj se dao u nevolju, a garavi momak istupio prid njeg i počo divaniti rukama, al zdravo nikud srdito.

— Šta kaže? — kralj pita njegovu braću.

Kralj pita zdravo ozbiljno, a plavi momci jedva zadržavaju smij.

— Naš brat kaže, da nas ne plašite, jel se mi već dosta bojimo i brez tog, a već kad ćemo i tako kreniti, bolje nam dajte tri volovske kože, al najjače, koje ste spremili za mišine.

— Šta će vam te mišine? — spleo se kralj.

Garavi momak mu počo pokazivati rukama, a braća kažu kralju:

— Naš brat veli: te mišine će nam tribati, al zdravo! Kad se sasvim poplašimo od zmaja, bar ćemo imati 'di da se sakrijemo!

Ljudi su se najedared razveselili, makar nije bilo ni jednog koji se nije uozbiljio, kad je zmaj naletio, a kralj, kad je vidio da s momcima ni tako ne mož' izaći na kraj, odma'nio i zapovidio da njim donesu tri najbolje mišine od volovske kože.

Jedni ljudi odu rad volovski' koža, a drugima garavi momak ma'ne da pođu za njim. U selu je bilo tri suvaje. Za svaku dovedu dobre konje, a momak iz nidara po šačicu crveni' paprikica i saspe da se melju.

Ljudi su se začudili: šta će meljati od šake paprikica i zašto za tako što triba krećati konje?! Ako su se tom začudili, al kako su se samo čudili kad je par najbolji' konja jedva duro dva-tri okretaja! Ljudi ne znadu šta će od čuda, već samo dovode bolje od bolji' konja

zkvh.org.rs

i ni ne gledaju iđe li meljaj u mišine. Kad su u svakoj suvaji proznojili po devet pari konja, a momci će do mišina.

— E, sad već imamo s čime skuvati paprikašić, — kaže najmlađi brat.

Ljudi pogledali i zanimili. Svaki momak zabacio na rame volovsku kožu, a ona sve puca, tako je nabijena mlivenom paprikom. Kako se ljudi ne bi čudili, kad od šake ove crvene paprikice vide toliki meljaj. A još kak'a je to paprika?! Ono malo što se istreslo iz mišine guši, tira na kašalj i na suze, pa ljudi sve krajče iz suvaje.

Kad je kralj vidio šta će momcima volovske kože, moro se nasmijati.

— Slušajte vas troj'ca, — kaže momcima, — niste vi to rđavo izmislili. Ako se zavučete u ove mišine i izdržite u njima živi, onda se ne boijm za vaše glave. Zmaj baš pljuje vatru, al ovak'om paprikom opapren zalogaj ne će proguniti ni on.

— Njegova sveta volja! Kakogod on želi, a što se nas tiče, mi smo mu spremili milošću da ne kaže kako smo mu došli u goste prazne ruke, — kaže sridnji brat, al tako ozbiljno ko da tako i misli.

Svaki je bacio mišinu na konja, opaso sablju i sad će već krećati. Okupio se sav svit, a otac kaže momcima:

— Sinovi moji, sad poslušajte samo koju baćinu rič. Ne marim nek i vi nasradate, al se ne dajte tako da vas zlotvor ne upamti.

Garavi momak se samo lupio šakom u prsa, a otac kaže dalje:

— Ako baćo vidi zmaja makar sakatog i iskasapljenog, lakše će vas prižaliti, ako bi, nedajbože, došlo do nesriće. Jel znajte, da zmaj zato nosi jednu ćoravu glavu, što se kadgod vaš baćo računo s njim, al goli' šaka, a vaša mater ga je šibala, da mu pokaže kako se bisan ker tira s praga.

Čoban je tako ispraćo sinove, a čobanka je samo garavom kazala:

— Sinko, sad već možeš pokazati i zube. 'Di ne dovatiš sabljom, ti 'vaćaj zubima.

Momci su sve lipo poslušali, oca, mater i kralja poljubili u ruke i skočili na konje. Zmaj je letio, al nije brže nesto iza šume neg' momci na vilovskim konjima. Kako su se slatko zaukali nisu se ni sitili kad su prišli u zmajevski atar, samo jedared ugledaju veliko zmajevsko guvno. Konji stali ko da i' je kogod trgo. Momci su se samo pogledali, a onaj s crnim zubima namigo braći.

Najmlađi je imo kožu da se mogo trljati s ježovima ko s jaganjcima, al ni grlo mu nije bilo slabije od kože. Kako je najstariji namigo, a najmlađi puštio grlu na volju i kaže:

— Braćo, ja mislim da zmaj nije zato požurio da nam spremi gospocku užnu, pa ćemo se sami morati postarati za nju.

Onaj s crnim zubima izvadi crvenkastog zeca i repom mu povuče po grivi svog konja. Zecu planio repić ko da se vatra razgorila pod vragovskim kotlom. Zeko skoči iz momkove ruke i ode guvnu ko strila. Stigo zeko, stigla i vatra na guvno.

— Vidi ga, zna 'di triba bižati, — nasmije se sridnji brat. — Nije zalud rđast ko lisica, baš tako i zna 'di se triba sakriti.

Sakrio se isprid očiju čim se do'vatio prve kamare, al su momci zato znali kudan se zeko šeta. On biži kroz guvno, a plamen za njim i dok dlanom o dlan, guvno je planilo sa svi' strana. Kako je plamen buknio, momci začuju bembukanje ko da se tresu nebo i zemlja. Zacrnilo se nebo ko da je vijar podigo nebu sav dim i gar, i momci ugledaju samo zmajov opaljeni rep. Ode gazda sa svog guvna, a za njim i crvenkasti zec.

Kud je zmaj nesto to momci nisu vidili, al uskoro evo zeke natrag. Iđe, skače i zasigrava se baš ko pravo zeče. Došo do momaka, stao na dvi noge i umiva brkove ko da nije imo nikak'og posla s vatrom. Momak s crnim zubima ga digo i braća onda vide, da je zekin rep pokvašen, al nagorena nije ni jedna dlaka. Sad su već

zkvh.org.rs

znali da se zmaju moždu nadati kod kake vode, a još bolje su znali, da i' on misli dočekati 'digod na pripuš. Ta nije on ni na guvnu drimo, već se sakrio tamo da i' propušti i onako odastrag da njim zadoda nož u pabušinu.

Braća ne kažu ni rič, već krenu dalje. Nisu dugo išli, kad dođu do malog a dubokog jezerceta. Momak s crnim zubima migne najmlađem bratu, a ovaj pušti grlu na volju.

— Braćo moja, vatricu smo već zapalili, a evo nam sad i kotlića. Da je ovo jezero veće, mogli bi' skuvati sebi užnu da se i na'idemo, al kad nemamo kotla dobar će biti i ovaj kotlić. Toliko mesa će stati u njega, da bar malo prizalogajimo i poplašimo glad.

Kako je ovaj to kazo, a voda u jezeru se pomakla. Momak s crnim zubima namigne sridnjem bratu, a ovaj vikne tanko glasovito:

— Braćo, vi gledajte da ulovite štogod, a ja ću dotle udesiti katlanku. Otrčaću po ašovčić, pa ću potkopati jamu pod jezero da možem ložiti pod ovaj naš kotlić ko u pravoj katlanki. Dobro bi bilo da nađemo i koje veće guvno, a ne bi bilo zgoreg da je slama i suvlja neg na onom kojeg je malopre čapnila varnica. Ako se slama bude tako teško razgorila ko na ovom, onda ću borme morati duvati i duvati pod vatru, al zato ne brigajte, kad ja udesim vatru i s tim malim, zakisnutim guvnom, voda će i ovako provriti u jezeru dok se ne vratite s mesom.

Kako je ovaj izduvo svoju pripovitku, a voda u jezeru se još jače pokrene. Najmlađi nije čeko da mu crnozubac namigne, već poviče:

— Ajd da mi prvo saspemo ova tri zrnceta paprike, da se zaprška dobro uprži dok ne donesemon meso.

— Imaš ti i pravo, — dočeka ga sridnji brat, — ajd da zapaprimo, pa onda svaki na svoju stranu i gledajmo da se što brže vratimo, jel sam ja zdravo ogladnio.

Nisu dalje ni čekali, već se rastrčali i s tri strane istresaju po volovsku kožu sitne paprike. Kako je paprika pala u vodu, jezerce je počelo vreti baš ko da je

kotlić na vatri. Momci su sad samo vidili kak'a je snaga u toj papriki, al je izgleda kogod to već i ostio, jel se voda ne samo pokrenila, već i zamutila u jezeru.

Momcima nije tribalo kazati zašto se voda muti i najmlađi vikne:

— Ajd sad svi za svojim poslom, pa da se što brže zasladimo paprikašićom iz ovog kotlića!

Nisu se dobro ni sakrili u šumi, kad se voda izbaci iz jezera ko da je vino razbacilo bure. Ode voda iz jezera, al ode i zmaj. Sad mu nije bilo do bembukanja. Lupa se o zemlju da strese sa sebe papriku.

Momci se smiju iz prikrajka, a ne vraćaju se jezeru već odu zmajovim tragom. Ako zmaj leti, ne gmižu ni vilovski konji, i momci su mu zatoliko u'vatili trag.

Na jednoj ledini sila dudova, a pod njima svinja i svinja. Nisu to svinji ko svinji već zmajevski, pa je i prase veliko ko magarac, makar ga zmaj odranjiva na dudu.

— Braćo moja, evo nam mesa za paprikašić, — poviče najmlađi brat.

— Jeste da, samo da je malo više svinja i da su veći, — dočeka ga sridnji momak, — pa da dotekne malo i na dva zuba, ne samo na jedan. Zato pazite da nam ne izmakne ni jedno svinče.

— Znate šta, najmlađi će, — da njim natresemo malo duda. Tako će se svinji zabaviti i neće nam pobići.

— Tako je! Daj to lastino jaje, da se bacim na koje drvo.

Nije bilo daljeg razgovora, već bace lupinju lastinog jajeta. Kako se do'vatila prve grane, a drva se zatresu ko da i' je do'vatila groznica. Nisu se samo zatresla, već se svako zrno duda zacrveni ko živa žerava, a pod drvima je zatutnjilo ko da pada krupan led. Kako je kiša od duda pala na zemlju, a između svinja se začulo strašno urlikanje.

Zrnje duda nije samo izgledalo ko žerava, već se od lupinje zapravo pritvorilo u žeravu i palilo ko vatrena kiša, al ne svinje, već onog ko je tamanio bile laste. Momci su lipo vidili kako je zmaj otperjašio ispod

zkvh.org.rs

dudova. Baš je duvo plamen, al vatrene dudove nije mogo podneti. Kad je zaurliko, a najmlađi čobanov sin poviče:

— Drž, ne daj! Braćo, zar ne vidite da će nam pobići najveće krmče?! S ovim bi napunili kotlić s tom dobrom paprikom.

Zmaju je još samo papriku tribalo spominjati! Ode tako, da bi pobigo i od svog osima. Kad se izgubio, braća slobodno pođu atarom i tako dođu do zmajevski dvora. Domaćini ni tu ni traga, nit se kogod živ javlja. Kapija zatvorena i sve ćuti ko da nisu dvori već groblje.

Momci proveli oko dvora čitav dan, pa su prospavali i noć, al u dvorima bar da miš šušne. Već su mislili šta će, kad jedared koga vide?! Glavom njev otac trči priko zmajevski ledine.

— Dico moja, šta ste se tu zazocali, a kod kuće čeljad misle da ste pogubili glave, — viče čoban još iz daleka. — Zmaj je došo pod kraljeve dvore, jel već 'oće da zna na čeg se kralj priklonio.

— Vidi ti zmaja, — siti se najmlađi — on je nas ko malo zavaro ovamo, pa nek tu dždžimo, a on će dotle brez nas svesti račun s kraljom.

Crnozubac se samo lupio šakom u prsa i već skočio na konja, pa oca uzo prida se. Kreniće oni iz ti' stopa, al najmlađi neće brez uspomene. Zmajova kapija je bila od sami' veliki' klinaca, pa je izgledala ko kaki orijaški jež. Običan čovik ne bi joj mogo ni blizo, al najmlađi čobanov sin se nije badava valjo s ježovima. On 'oće uspomenu baš od te kapije. Zatrčo se i kad je lupio čelom, kapija se raspala ko da je od cakla. Momak uzo komad i kaže:

— Da zmaj ne mož' kazati, da mu nismo došli u goste.

Vilovski konji krenili i kad su ostili da iđu kući, stražnje noge njim u zmajevskom ataru, a pridnje već u vilovskom. Još jedared su skočili i stražnje noge su njim u vilovskim ataru, a pridnje već na ledini ispod kraljevski' dvora. Momci stigli s jedne strane, a zmaj se već razožurio s druge strane. On se pokazo pod šumom,

a svit se sav uzbunio. Kako se ljudi ne bi uzbunili kad je zmaj došo prija vrimena, a čobanovim sinovima ni traga ni glasa. Svaki misli, da su nemilo prošli u zmajevskom ataru. Kralj već spuštio glavu i suzama kvasi zemlju.

Nije on sam zaplako kad je ugledo zmaja, al kad su se momci zakasali dvorima opet su svi zaplakali, al od radosti. Svit ne zna šta bi od dragosti, a zmaj zaurliko ko da mu je sto bisni' kerova u grlu. Nek on urliče, to ljudima i triba, jel su o'ma' znali da je zmaja zabolilo što su momci došli. Ta onaj diže bunu kod koga vatra gori.

Zmaj zaurliko, al ga ne gleda ni bisna ševa, već se svi okupili oko momaka. Ovi njim ukratko ispripovidaju kako su se gostili u zmajevskom ataru i pokažu svitu kak'u uspomenu su doneli sa zmajeve kapije. Svit gleda, al gleda i zmaj. Kad je to vidio od bisa se lupio o zemlju, da se atar zatreso.

Kako zmaj ne bi bisnio, kad je već u svom ataru vidio, da je nakaso na trn, a šta je sad dozno?! Izašo sav svit, a kako ne bi istrčala rođena mater prid sinove! Kad je zmaj vidio ko je mater ovi' momaka, njemu se najedared smračilo prid očima. Nikad nije ni pomislio kako je zadanio čobanku, a sad se o'ladio, kad je pomislio da je jedan od ti' momaka njegov sin. Nije se zmaju o'ladilo srce što bi mu bilo žao kad bi moro stamaniti sina, već je protrnio od stra'. Makar mu sin nije zmaj, u njemu je zmajevska snaga, a još i vilovska. Da bar zna koji je od trojice momaka, al daj vaćaj se ovako u koštac s tak'om snagom!

Al nema drugo već tisniti pa šta bude, el smotati rep među noge i pobići. Zmaj je bisan ko vrag. Kako ne bi bio bisan kad mu ništa ne iđe za rukom. Zna, da se u svom ataru osramotio, pa je dotrčo ovamo da kralja slomije dok svit viruje da su momci poginili, a sad nek razgovara s kraljom! Divojke ne mož' oteti, kad i' čobanka brani s pletenicama, a ne vridi se više ni pritititi naprazno kad se momci već zasukivaju.

zkvh.org.rs

U zmaju uzavrla krv. Vidi da tu nema drugo, već zažmuriti i tisniti na čobankine sinove, pa upeti iz sve snage i potamaniti i' negleduš. Ako to ne uradi, onda će mu zagoriti ova zaprška, koju je sam zapržio, a kad potamani čobankine sinove, onda će se osvetiti njoj, a i kralja će moći zapitati šta misli, kad mu svit počne umirati od gladi.

Al je zmaj lisicine krvi, pa ni sad neće tisniti ko slip, već naumi da malo zastraši momke. Ako su oni pokazali svoju snagu u njegovom ataru, 'oće i zmaj da o'de pokaže svoju pa će se momci možda užeguriti. Nije čeko već skoči u šumu i vrati se iz nje s jednom mišinom kak'u nisu vidili ljudi oko kraljevi' dvora. Od kak'e je to kože to zmaj zna, a kad je rasparo, iz nje počeli ispadati niki vunati ljudi. Svaki je jak ko medvid, a u rukama mu se svitli velika kosa.

Zmaj se zavalio i poviko:

— Svitla kruno, kralju, nemoj kazati da ne znam reda: evo i obrijaću se, kad ću ti postati trostruki zet.

'Tili ne 'tili svi su pogledali šta će zmaj izmajstorisati, a ruku na srce, mogli su i gledati. Oni vunati ljudi se poređali oko zmajovi' glava ko da svaki 'vaća otkos i kad su onda počeli mavati kosama, varnice lete ko da vatreni snig pada oko zmajevski' glava. Šibaju kose, lome se kosišta, al iz zmajove brade bar da jedna dlaka ispadne.

Ljudi stali, pa se borme i pristravili, al najmlađi čobanov sin izvadio onaj komad što ga je odvalio od zmajove kapije i vikne:

— Ej, đuvegijo, možda ti brijanje ne iđe jel nisi nasapunan! Ako nemaš s čim, evo ti ova peruška pa se sapunaj!

Momak se šali, al kad je kralj vidio šta zmaj porađiva, opet je spuštio glavu i samo prošapljo momcima:

— Vidite vi to?! Ko mož' izaći na kraj s ovim, kad mu ni dlaku ne možeš ocići ni s tak'im kosama.

— A vidite li ovo?! — nasmije se zmaj. — S ovak'im truntavim berberima ja ovako radim!

Kako koji vunati zamane kosom, a zmaj samo zine i proguta ga. Nit grize, nit žvače, već guta vunatog čovika s kosom i kosištem učitavo ko vodu. Počo je po jednog, a posli svakom glavom guta po dvojicu i smije se da se ori sav atar.

Kralj se samo uvatio za glavu i stao prid čobanove sinove, al uto evo i čobanke. Ne čeka šta će kralj, već zovne sinove.

— Dida 'oće da vam kaže štogod, — prišapljala je već kad su bili u dvorima.

Kralj osto ko osuđen. Mislio je da se i čobanka uplašila za sinove. Kralj se snuždio ko siroče, a zmaj se obradovo i počo se posprnđivati. I on misli, da mu je pošlo za rukom da sve zastraši, i vikne:

— No, svitla kruno, 'oćeš se još misliti?! Pazi, sad te još jedared pitam lipim, a posli ću ružnim.

Kralj zaplako i ni sam nije znao kako je kazo:

— Hajde, vodi divojke.

Zmaj skoči ko na medene kolače i dotrče baš pod pendžere iza koje su se momci razgovarali s didom. Baš kad je zmaj povirio kroz pendžer dida kaže momcima, šta je čuo dok je drimo u lastinom gnjizdu. Divojke misle da on spava, pa se dogovaraju i sve ko jedna kažu, da će se udati za momke el ni za koga. Ne da neće za zmaja, već ni za kog živog osim za čobanove sinove.

Momci veću novost i dragost nisu čuli u životu. I baš onda je zmaj pogodio da poviriva kroz pendžer. Borme se i on iznenadio kad je misto divojaka ugledo momke, a još kako se iznenadio kad je najmlađi poviko:

— Šta je, zmaje ti vračaš?!

— Šta bi vračo?! — zmaj se trgo i ne'otice odgovorio.

— Kako ne bi vračo, kad nam povirivaš kroz pendžer?! Ta valjda i ti znaš kako se kaže: biće mrca kad ker poviriva kroz pendžer. A ti bi baš bogame želio da kod nas bude mrca, al znaj, da će kod nas biti svatova, jel se ženimo s kraljevim ćerima.

zkvh.org.rs

Ako ga je momak pokrstio za kera, zmaj je to i zaslužio, kad je zaurliko pod pendžerom. Al sad je već i momcima bilo dosta nezvanog gosta. Ta ko bi i' sad mogo zadržati?! Išli su i dosad na zmaja drage volje, samo da otkupe selo od nevolje, a kak'im srcom su sad krenili kad njeve divojke triba obraniti. Ne iđu, ne lete, već se stvore tamo 'di misle.

Zmaj se nije ni okrenio, a tri brata već prid njim zasigravaju konje. Zmaj se zlo iznenadio kad je vidio kako su momci iskočili ko tri turska pivčića. Nije čudo što se spleo, kad se nado divojkama, a ono opet ispala kavga. Zmaj se uzmuvo, pa ni sam nije znao kako je poviko:

— Svitla kruno kralju, ne misle valjda svi trojca na mene jednog?!

Zmaj pita kralja, a čoban odgovara:

— Tri divojke ti nisu tušta, a tri junaka ti pritiču?!

Kad je momak koji podlanicom siče drva vidio oca, vikne mu:

— Baćo, baš je dobro što ste tu: čini mi se vi znate krojiti kožu za opanke.

— Znam, kako ne bi znao, samo nisam imo šta krojiti kako nam je izginila marva, otkad je ovaj potamanio bile laste. Al znam šta ti misliš sinko, i to će dobro biti. Kad već nemamo drugi' volova, dobro će nam doći koža ovog, — čoban upači na zmaja, — samo pazite da je učitavo oderete s njega.

Oni se tako rugaju zmaju, a najmlađi se latio i plete uža. Plete uža baš ko da će kositi žito, al od čega plete?! Jedna od dikice, a druga od krunice. Svit samo zinio: kaka je koža u momka kad može plesti tak'a uža?!

Borme je zinio i zmaj, a momak kaže ocu:

— Baćo, ne bojte se, dobićete kožu lipo odrtu na tarčuk. Istresćemo nezvanog đuvegiju iz njegove kože. Evo zato i spremam ova uža. S ovim tankima od dikice ću mu kosti vezati u snoplje, a sa ovima od krunice ću mu kožu vezati.

— A šta ćeš s mesom?

—Bacićemo ga kerovima, nek se i oni na'idu u našim svatovima.

Oni se latili u pripovitku a crnozubac samo ćuti, al škrguće zubima. I zmaju je bilo dosta pripovitke. Zaškrgućo je i on zubima još i u onoj ćoravoj glavi, i kad je zaurliko, lišće je počelo opadati s drveća. I više nit šta kaže, nit šta sluša.

Zmaj će navaliti, a crnozubac brže-bolje otpaše sablju i baci je ocu. On otpaso svoju, a za njim i braća bace sablje ocu i najmlađi vikne:

— Zmaje, kad ti tako gutaš kose s kosištima, bojimo se da ćeš poručati i ove naše dobre sablje, pa ćemo se radije tući šakački.

Svit se šćućurio ispod dvora i ni živ ni mrtav, samo se čoban rasigro s tri sablje, a čobanka vikne sinovima:

— Dico moja, ne zaboravite da je taj zlotvor zdravo uvridio vašu mater.

Ona zna koga je odranila i ne nada se zlom, al zato ne mož' zatajiti materino srce. Ne kaže nikom, al je ona tu da zakrili sinove ako bi došlo do nevolje.

Zmaju je prikipilo već i dotle, i sad nije čeko, već navali svom snagom da momke satare el sabije u zemlju. Prvo se naduvo ko žabac i kad je onda dunio, plamen je opalio svu šumu ispod dvora. Opalio je i kamen u šumi, al nije momke. Kako je zmaj puštio plamen, a vilovski konji se razmavali onom velikom grivom. Nit njoj plamen udi, nit kroz nju prolazi, već prilazi priko momaka, a griva i' još ladi kako se razvijarala.

Kad je zmaj vidio da plamenom ne mož ništa, on se naduje i kad je pljunio, ledinu je posijo onim kosama kojima su ga brijali. Svit je samo vidio 'di siva i varnice lete, al momcima bar da je dlaka pala s glave, bar da njim koža ogrebana.

— Ovaj ko da nas je tio isići na sičku, samo on ne zna u kak'om mliku smo umivali našu kožu, — vikne najmlađi momak.

Zmaj je dotle dilio mejdan izdaleka, al kad je vidio da tako ne mož' nauditi momcima, najedared je skočio da i' sabije u zemlju. Zmaj skočio, a vilovski konji po-

zkvh.org.rs

letili. Dva skoče ustranu, a konj sridnjeg brata ode ispod zmaja. Dok je proletio između zmajovi' noga, momak lupi podlanicom i ošiša zmaju papak. Zmajevsko meso se otkotrljalo, al niko ni da ga pogleda. Pogledo ga je samo zmaj, al krvavim očima, a momak će mu još i prkositi:

— Zmaje, kako ti je meso, kad ni kerovi neće da ga onjuše, a baš si i' izmorio glađu.

Zmaj ne kaže ni rič, nit bembuče nit urliče, već ispod oka gleda 'di bi momcima stao na žulj. Da mu je bar znati koji je njegove krvi, pa bi prvo navalio na njeg. S drugom dvoj'com bi valjda lakše izašo na kraj, čim bi satro svog sina. 'Di će znati, kad su se dosad svi jednako pokazali.

Šta će zmaj već u varku. Okrene se ko da će bižati, a momci navalili za njim ko bondže za zecom. Čoban je baš 'tio povikati da se čuvaju, al je bilo kasno. Momci skočili ko jedan i već su zmaju na repu. Sad su mu na repu, al su sad i u oblacima. Kad je zmaj zama'nio repom, tri momka polete priko dvora ko tri dobra klisa. Privrću se, al se ne rastavljaju od konja.

Zmaj zaprašio oko dvora i čeka momke, al ne u krilo, ne u šake već u žvale. Razvalio sedam žvala i oštri zube. Nek oštri, ta to mu i triba, jel nije dočeko momke. Kako vilovski konji dođu do zmajove njuške samo zakvrcaju sa sve četri noge ko dobar momak u kolu i lipo se odbace na zemlju. Momci neće u zmajove žvale, njevi konji još manje, al se zmaj zato nije mogo potužiti da je osto brez zalogaja. Najmlađi momak mu je bacio u žvale uža od dikice i krunice. Zmaj se kasno sitio da to nije zalogaj koji je čeko i slatko je zagrizo sa svi' sedam žvala. Slatko je zagrizo, al je gorko pljunio.

Kak'a je bila ta dikica, kak'a je bila ta krunica od koje je momak pleo uža, to on zna, a zmaj je samo znao to da je osto brez polak zubi. Momci su pali, al ne na ledinu već njim konji upali do trbuva u zemlju. Kad je zmaj ispljunio zube, pokrio je i momke i konje ko da i' je sa'ranio. I sad nije čeko. Baš tamo je bilo nikoliko 'rastova, koje je još kraljev čukundida sadio.

Kako su se momci počeli vaditi ispod zmajovi krnjetaka, on zgrabio čitav naramak 'rastova. Iščupo i' ko šaku korova i kad je ošinio s tim snopom buzdovana, pomeo je momke s ledine ko kak'o trunje.

Kraljevski dvori su baš od tvrdog kamena, al kad je zmaj momke prišio za zid, onaj se ugnio ko da je od voska. Izletile varnice iz kamena, a u zidu ostala slika i prilika momaka i konja ko da su sebi napravili kalup. Al na čudo svita i još na veći bis zmaja, momci su bili čitavi, samo su se začas ugojili. Ko se ne bi začas ugojio kad ga tako od sveg srca pritisnu u taki kalup!

Kak'i su tak'i su, al momci sad ne čekaju da zmaj navali. Crnozubac se zatrčo u kob i dok zmaj nije zama'nio naramkom buzdovana, momak ga je već i podu'vatio. Zgrabio ga za nogu, a konj se još i propo da mu pomogne i repom šiba zmaja po očima, da ne vidi. Kad je crnozubac poslo zmaja tamo 'di su oni poletili s njegovog repa, zmajevske glave sve zvone tako se lupaju jedna o drugu.

Zmaj priletio priko dvora, al su i momci već optrčali i viču mu s ledine:

— Ej, što nas tražiš među ticama nebeskim?! Ne okreći glave na sve strane, kad te tu čekamo.

Zmaj nije čestito leđima ni zatreso ledinu, a najmlađi momak ga zgrabi za kose i trgne na noge.

— Zmaje, možda si potkovan caklom, pa bi mi bilo žao da se razbiješ o zemlju, — nasmije mu se momak.

Svit gleda i samo se čudi. Oživili svi oko dvora, a ponajviše kralj. Čovik o'ma' zaboravio šta je dolte bilo i da mu kogod kaže da je on taj koji se kadgod užegurio prid zmajom, bome bi kralj tom pljunio među oči. Trči po ledini doli-gori ko da se on tuče sa zmajom i viče čobanu:

— Pobratime, nemoj da mene kako ispuštiš iz računa! I ja sam osto bos ko ker, i meni triba kože za opanke!

Zmaj prokinio ledinu, al kad su momci navalili na njega on ne biži već svim šakama zgrabi u zemlju. Reži ko bisan ker i sav zapinušio kad je poviko:

zkvh.org.rs

— Sad će vama pocrniti i sunce! Šta da vas milujem!

Momci su već vidili kako iz zmajevi' šaka leti štogod crno ko da pada mrak. Zmaj se već i nasmijo od zlobe, al se iznad glava momaka začuje krupan glas:

— Ej, zmaje, nije baš suđeno da svakog nadobiješ na privaru!

Momci pogledali gori i šta vide? Leti lasta iz zlatnog gnjizda i u nogama nosi glavom njevog vilovskog didića. Oni su samo os'tili ko da i' je vijar zadanio, a malčak kasnije su vidili kako sav onaj pra' pada pc zmaju. Nije badava vilovski dida na vrime razma'nio svojom bradom.

— Tako je on i meni bacio pra' u oči, kad drugačije nije mogo sa mnom. Unuci moji, da znate, na onoj ledini je iz potaje navalio na mene zato što mu nisam dao vašu mater, — poviče dida. — Al sad ga nemojte milovati, već mu se osvetite za sve nas.

Zmaju sad već nije tribalo pripovidati da ne će biti divana ni nazdravljanja. Počo je šakama otresati pra' s očiju i okrećati leđa. Iz jednog para očiju otresa pra', a druge oči mu pra' zasipa. Ne zna koje oči bi prija oprašto, a čoban mu poviče:

— Vidiš zmaje, da sam ti ja dobro učinio što sam ti iskopo oči iz jedne glave. Da sam ti kojom srićom iskopo sve, sad ne bi imo nevolje s pravom!

Čoban se ruga, al zmaju nije do tog da ga sluša. Nije 'tio čekati dok se momci dogovore kako će ga načeti, već se počo stresati ko ker od buva i kad je rastreso malo prava, okrene se da zametne trag u njemu. Zmaj 'oće u bižanje jel se kod njeg već domotalo dotle da se ne pita za sramotu.

Zmaj 'oće, al još više 'oće crnozubac. Momak je kroz pra' ugledo samo zmajov rep, al sad nije stao na njeg već ga 'vaća rukama. Momak je baš čvrste ruke, al se zmajov rep isklizno. Kako i ne bi bio klizav kad je zmaja probio i 'ladan i krvavi znoj, tako je stra' ušo u njeg. Kad je momak vidio da ruke ne pomažu on škljocne zubima.

Nikad niko nije čuo momkovu rič, al sad je poviko:

— E, nećeš mi se oteti kad ti ja plaćam što si uvridio moju mater!

Nikom dosad nije pokazo ni zube, al zmaju jeste. Onim crnim zubima je zgrabio zmajov rep, pa ne pušta, a vilovski konj pod njim zabio noge u zemlju ko da je puštio koren.

Zmaj trza, al crnozupca ne pomakne ni za dlaku. Momak drži rep onim crnim zubima koje niko nije vidio, a braći viče između zubi:

— Šta velite na to, da mi sad već i sabljama počastimo ovog nezvanog gosta! Kad on guta gvožđe, mož' se potužiti da je kod nas osto gladan, jel ga nismo počastili po njegovoj volji.

Čoban je već tu sa sabljama i kad su onda dva plava momka sprid počeli šibati sa sabljama od gvozdenog kamena, a garavi odastrag, dok se pra' nije slego, zmaja su sasikli u žmare.

Svit se zgrnio, čobanka dotrčala i ljubi sve sinove, a prvog garavog. Ljubi momke i vilovski dida, a nuz njeg sav svit, samo je čoban namrsko nos i češe se iza uva ko da ga guši 'ladna gar.

— Baćo moj slatki, — stane prid njeg garavi momak, — šta se vama steščalo?!

A šta bi se čobanu steščalo? Ta da mu kuća gori nad glavom, čoban bi se moro obradovati kad pogleda garavog momka. Kako se ne bi radovo kad je dočeko da i ovaj sin progovori i nazove ga ocom, a kako se još ne bi radovo kad je pogledo šta je pod momkovim nausnicama! Tamo nisu zubi, već dva reda bisera! Kak'i crni zubi — biseri su sad misto nji'!

Sin ga pita šta mu je, a čoban će ko pravi ozbiljan čovik:

— Ta kako mi se ne bi štečalo kad ste me zvali da zmajovu kožu iskrojim za opanke, a šta ste vi naradili?! Isikli ste je na krpe. Pa šta ću sad ja?! Da ostanem pod sramotom?!

zkvh.org.rs

To je kazo i kad je onda zagrlio sina, a za njim i druga dva, pa kad se onda slatko nasmijo bome su se svi morali smijati s njim.

— Zato si se ti naburio, huncut jedan, — smije se i čobanka.

— Kako se čovik ne bi burio, — umiša se i kralj, — kad ćemo sad o'ma' svatkovati, a ne ćemo imati čestiti' opanaka. S ovim starima ćemo lako ostati bosi u kolu.

Kralj nije sam, već vodi svoje tri ćeri i o'ma' prida svakom momku onu koja ga je izabrala. Garavom momku dopala plava, a plavim momcima crne. I niko neće da čeka, već bi svi o'ma' svatkovali.

— Nek vam je po volji, al ne ćemo valjda početi čast dok ne pometemo strv isprid praga, — javi se i vilovski dida.

Kad su ga pogledali, a on sad nije ni mali ko što je bio u lastinom gnjizdu, nije ni orijaš ko što je bio na ledini, već ko i drugi čovik. Nije čeko šta će ko kazati, već uzme od momaka njeve konje i odvede i' do zmaja. Konji su samo razmanili repovima i sa ledine ko da se digo crn dim. Ode dim zmajevskom ataru, a zmaju ni traga na ledini.

Dim ode u zmajevski atar, a uto se iz vilovskog atara javi niki ko svilen oblačić. Kako su ga ugledali oblak se već i spuštio na ledinu i kad se razišo, a na ledini vilovski svatovci. I sad su tu bili taki svatovi, da se o njima pripovidalo i još se pripovida. Ja sam bio s jednim vilovnjakom, koji je u tim svatovima sa staćalama toliko nazdravljo trojanicama, da je osto pod astalom i nije bio vridan da se na vrime vrati u vilovski atar. Zato više i nije bio vilovit, al mi je ispripovido ovu pripovitku.

ZLA ŽENA

Bog i sveti Petar idu jedared po zemlji da vide kako se živi. Sretili u polju žene što kupe čapurje.

— Šta misliš imal' tu koja zla žena? — pita sveti Petar.

— Bez nje ne može bit.

— Koja je — kako će se poznat?!

— Ajde, kumiću, pa ćeš vidit — kaže bog.

Sveti Petar još pita:

— Neće valjda trebat puno nevaljavi reči da se zla žena javi?!

— Ni jedne — dosta je njoj i lepa reč.

Od ote reči bog priđe i javi se:

— Faljen bog, zla ženo!

— Uvek faljen — sve odgovoru.

Sve tako al' jedna ovako:

— Ako sam zla nisam ti oči iskopala!

zkvh.org.rs

SPAVAJUĆ' ČUVA ŽITO

Kadgodar se vrlo na konji', na njivi. Kadgodašnje familije imale velika društva i kad se počne vršaj onda to traje danima i noćima. Onda — što se kaže — sve momce u opance, i pišice i konjanice, muško sve na guvnu. Tude je svaki pogniven na poslu dok žito se ne spremi.

Tako jedno društvo radi već od ponediljka kad u sridu okišilo se, ni' se dalje dalo radit. Šta mož već će kući a jednog će ostavit koji će čuvat žito. Napunili mu torbu da ima šta jist — ko zna kad će kiša stat.

Čuvaće on, 'oće, al' nije to šala danjom radit noćom vijat pa tako danima: kako sio on tako i zaspo. Još se malo i narakijo pa kad je zaspo nek se hrda i nahrda, nek se zvoni i nazvoni ništa on ne zna.

Došla tako i nedilja a kiša nikako da stane. Šta će ljudi već došli na njivu da vididu šta je sa žitom, a poneli i 'rane. Kad oni na guvno a onaj spava. Oni će prvo pogledat torbu misleć da on već nema šta jist, kad oni tamo a torba puna ko što su je i ostavili.

Ded drmaj, ded hrdaj i kojikako probudidu ga.

— Ta ti nisi ni jio!

— Pa kad ću jist kad sam se svega dvaput probudio a ono još uvik mrak, nikad da svane!

Žito je na mistu pa se ovi onda nasmijedu:

— Zato si ti tako slabo jio?!

A on:

— Ne starajte se vi što ja slabo jidem glavno je da žito dobro čuvam!

DA SE NE BI VRATIO IZ GROBA

Živeli deda i baba, deda dosta, a baba oko sto godina, pa proveli svega i svačega. Deda bio pijanac, baba obešenjak.

Samo zovi na neki poso deda je o'ma huljav.

— Je l' vi gorete?! — oštri deda jezik.

— 'Di bi goreli?!

— Zašto onda zovete i mene?!

A kad i krene on uvek ide prvo okolo, nikad pravo na poso.

— Poso nije zec da treba trčat za njim!

Na piće?! Tu je prvi ispred prvog. Tako deda živeo, nauživao se i sve iz nedobrog života doposletke umro. Baba ko plače a ljudi ko razmišljavaju: gle, još i žali što ga se oslobodila.

Bilo blato, kaljavo kad će ga nosit na groblje, a nose ga na nosilama. Ljudi sa nosilama drže sve nuz plot da 'vataju suvlji put a baba — obešenjak će:

— Deco, dalje vi od plota!

Njima muka nije laka s nosilama po blatu pa se čudidu:

— Što, babo?!

— Samo dalje da se ovaj moj ne bi plota pre'vatio da se ne bi kako kući vratio.

zkvh.org.rs

ZAŠTO SE DIM NE KLIZA KROZ ODŽAK

Nije to mala stvar kad se u kući napravi dobra parasnička peć s lipim zapećkom. Zimi se u zapećku dica odranjivadu, oko peći je na okupu sva familija ko pilići oko kvočke, zato se valjda i kaže mudra rič: zapećak je samo jedan.

Nikad dobrog prisnaca ni dobre krumpirače ako nisu pečeni u parasničkoj peći. Zato se dobar majstor -pećar poštivo i kad završi peć onda svaki redovan domaćin počasti majstora. Pećar pali prvu vatru reduša spremi svega najboljeg za pečenje, a na astalu već čeka trbušat bokal s crvenim vinom pa se majstor tako ispraća s posla.

Tako je to u redovnim kućama, al' jedan skoreni bogataš spremio pećaru soparne čorbe. Majstor otrpio i tu mršavu užnu. Po'io kuvanu vodu — soparnu čorbu — zalio je prisnom vodom, kad o vinu ni divana, al' ni rič gazdi da mu nije po ćudi el pravo. Ne kaže o tom ništa al' se ne fali ni o tim da je našo priliku da odžak zaguši. Dok je gazda prtljo oko zdile majstor uzo bublju i zabubljio odžak.

Kobajage zdravo lipo se oprostio od gazde a ovaj ga još lipče ispratio. Zadovoljan gazda: peć lipa ko divojka a majstor ni ne zanoveta čerez soparne čorbe.

Naskoro majstor sustrio gazdu.

— Kako peče ta krasna peć?

— Još pitaš?! — gazda goropadno. — Svaki te fali da imaš zlatne ruke a moja peć dimi i garavi ko za prkos! Kako je to moguće da nuz takog majstora dim nikako da se kliza kroz moj odžak?!

— E moj gazda, to bi ti moro znat! Ti najbolje znaš jesi l' el nisi l' na posvećenju peći s mašćom od šunkice i divenice odžak podmazo!

zkvh.org.rs

P R V O Č A L A B R K N I

Dobar čovek bio kod nas na prošteništu pa mu se tudekana zdravo dopalo, kuću kupio. Bila to prva godina, došlo vreme svinji se kolju, pa ga komšija zove na svinjsku daću.

Čovek došo, je' malo od ovog malo od otog već koliko je red, tako i pije, malo divanio, zarečko društvo, malo poslušo i: zbogom — zbogom!

Posle jednog vremena kolju se svinji kod njega. Sad on zove komšiju:

— Prijatelju, biće svinjska daća nemoj da ne dođeš na večeru!

Ne zna on koga zove, ne zna čovek da je onaj samo živac, a onaj još ko odbija:

— Ne bi mogo, znaš, raskorenila mi se bazga, seću je baš danas pa mi u noć neće bit do sedenja.

— Nemoj, komšija, nemoj tako — šta bi svet reko da tebe nema?!

— Dobro — doću malo da čalabrknem.

Uveče on prvi i sve gledi šta je povešano u kominu.

— Lepo si zaklo, lepo!

Kad je seo prvo kolarin raskopčo, raspaso se i samo je' i je' dok je trajalo. Tude se i pije pa gosti nazdravu s jedne nazdravu s druge strane, a onaj samo je'. Jedareda će i on nazdravit a onaj dobri čovek njemu:

— Kad je svinjska daća e ajde, živili svinjski gosti!

— Živili! — ne doseća se komšija.

Prošla godina, došlo opet vreme da se svinji kolju i sad će prvi klat novi komšija. Onaj ne čeka da se zove već se nudi:

— Danas ću dovest samo malo tuluzine, složit šapurike i ni britvom da maknem više. Slobodan sam, doću ti da malo čalabrknem!

A onaj dobri čovek njemu:

— Dođi dođi pa nek se je' koliko ti pod kožu stane, samo prvo kod kuće čalabrkni.

zkvh.org

Z A P E Ć K O

U davna vrimena živio jedan kralj, pa u njega nikako muškog poroda, al' tri 'ćeri, tri rumene jabuke. Oči u glavi nije čuvo ko što je nji' pazio i mazio.

Da mu je kogod glavu otkinio ne bi toliko žalio, ko kad su mu javili da je jednog dana pao crni oblak prid dvor i o'ma' i nesto, a u njemu i tri kraljeve ćeri.

— Šta mi nisu uzeli glavu, već mi je ostavili da se mislim, a srce mi isčupali, — kuka kralj gore neg kukavica.

Al' je taj kralj već primetnio priko glave i kuse i ruse, pa je znao da suze neće nevolju saprati, već tu triba đipiti na noge, pa se zasukati. O'ma' on razglasi po kraljevini da će dati sve onom ko mu ćeri nađe i zdrave i čitave dovede kući. O'ma' se diglo momaka, ta više neg kad vitar razvije vrane, pa svi krenu da traže kraljeve ćeri. Dao je on svakom šta je ko za put zatražio, samo nek se paštre i što brže 'vaćaju trag ćerima.

U tog kralja bio i jedan svinjar. U svinjara tri sina, sve jedan drugom do ušiju, a najmlađi ko da ga i nema. Taj je puni' petnajst godina siso a kako je ugledo bilog svita nikad se iz zapećka nije mako. Zato su mu i ime zaboravili, pa ga nisu drugčije zvali već Zapećko. Potrčo i Zapećkov otac kući pa pripovida kaka je tuga i nevolja snašla kralja.

— Ne bi l' i vi pošli da tražite divojke, pa bi vas možda srića poslužila, — kaže otac dvojici stariji' sinova.

— Mogu, — javi se na to Zapećko, — al' samo tako ako ću i' ja voditi.

Kad je svinjar razabro ko to govori zlo se rasrdi, pa veli Zapećku:

— Ćuti, šmoljo, jel ako te maknem motkom, prilipićeš se za taj zapećak s kojeg nikad ne salaziš.

— Al' sad ću saći, samo ako mi kralj da što zatražim.

Začudi se stari svinjar, pa se malo zamisli. Da je Zapećka mokrom vrengijom tiro iz zapećka nikad se taj ne bi mako, vidi ga sad kako akuratno govori! Siti se on da mu je ovaj sin uvik zapitkivo šta su radili i šta su vidili, makar nikad nije salazio iz zapećka. Sve to sine ocu u glavu i kad je promislio, a on će lipo Zapećku, baš da ga iskuša:

— Dobro, sinko, a šta bi ti od kralja?!

— Ništa drugo nego nek nam da kako znamenje po kojem će nas poznati njegove ćeri.

Kad je tako, a svinjar će baš da vidi. Pošalje on najstarijeg sina do kralja. Saslušo njega kralj, pa kad je riči razumio, najedared trgne sablju i sune na momka. Ovaj kad je vidio oštru sablju iznad glave pobigo da se sve praši iza njega.

— No, jesi dobio znamenje?! — pitaju otac i sridnji brat.

— Nisam.

— Pa zašto?!

— Iđi, pa ćeš viditi, — kaže on sridnjem bratu.

Ode sad sridnji, al' ne bilo mu ni ići jel je i on pobigo čim je kralj isuko sablju.

Sad se malo protego i Zapećko, pa prvi put u životu skoči iz budžaka.

— Kud ćeš da nas samo sramotiš, — počnu da ga odgovaraju dva starija brata.

A kako ga i ne bi odgovarali, kad je već momak za ženidbu, a on u dugačkoj košulji ko da se još i sad sigra po pravu.

— E, braćo moja, — na to će njima Zapećko, — svi vi mislite da sam ja linčina i nedočuvan. Al, dok ste vi radili, pa onda noću se odmarali, Zapećko je gledo ono što ne vidi svaki! A dosta ste me i vi naučili, jel se na mene primalo pomalo i onog što ste vi vidili i pripatili.

zkvh.org.rs

Malopre se začudio otac, al' se sad čude i braća. Vid' ti njevog Zapećka! Otkud mu se samo jezik tako naoštrio?!

A on onako u dugačkoj košulji, bos i gologlav ode prid kralja.

— Jesi l' valjda i ti došo po znamenje?! — vikne kralj čim je Zapećko koracio priko praga.

— Bolje da nisam moro dolaziti, jel da ste dali mom najstarijem bratu, već bi sad bili u tragu našim divojkama, — lipo njemu Zapećko.

Kralj sablju već istrgo pa na Zapećka, al' se ovaj ne miči s praga već kaže:

— Manite se vi tog. Dosta je vama nevolje i ovako. Ne bi želio da upoznate moju šaku, a bome ću se ja braniti ako me ko napadne, pa makar to bio i kralj.

Kad je stari kralj to čuo, a njemu se o'ma' jedno oko nasmijalo, pa još samo drugo suzi za ćerima.

— Šinko moj, — zagrlio on Zapećka, — tebi ću dati znamenje po kojem će vas pripoznati moje ćeri. To znamenje nije za makaku šušu, pa sam ja zato trzo sablju da vidim ko je vridan tog znamenja.

— A kaka su to znamenja?!

— To su darovi što sam spremio ćerima za udaju.

— No, tog su vridna i moja braća, samo ni jedan ni drugi nije dosta sidio u zapećku, već ste i' prirano upregli za svinjare, — kaže na to Zapećko.

Kralju se nisu baš sviđale Zapećkove riči al' šta će kad je u nevolji, a čovik je bio od riči, pa mora izvršiti šta je obećo. On je obećo sve što mu zatraži onaj ko mu ćeri vrati, pa ako i nji zatraži, mora dati.

— Vidićemo, na kraju švigar puca, — kaže kralj pa o'ma' iznese znamenje.

Da on Zapećku zlatnu jabuku — to je za najstariju; za sridnju da zlatnu maramu, a za najmlađu zlatno paunove perje.

— Sad možemo ići, — kaže Zapećko. — Svi oni što su već potrčali mogu lajati na vitar, kad su krenili samo na sunce. Triba znati koga ćeš pitati, a nek se zna i ko pita, pa je gotov put na pričac.

Sluša kralj taj razgovor pa mu se bome Zapećko počo dopadati makar je u dugačkoj košulji. Pita on njeg triba l' mu još štogod, konji je l' oružje, al' Zapećko veli:

— Dok je moji' šaka i ove tvrde glave, ne triba mi ništa. Dosta mi je samo znamenje da nas naše divojke poznaju.

O'ma' on i ode, jel, kaže, ne triba vrime gubiti na razgovor, ako do ujtru misle divojke doneti zdrave i čitave. Kad je došo kući, a braća i otac samo zinili. Oni su jedva glave izneli, a ovaj nosi od kralja zlatnu jabuku, maramu i paunovo perje.

— No, evo po ovom će te poznati tvoja divojka, — pruži on jabuku najstarijem bratu, — a po ovom će tebe tvoja, — pruži maramu sridnjem bratu.

Sad bi oni pitali, al' se Zapećko ne da, već samo kaže:

— Za mnom, pa me slušajte, a vi se babo spremite za svatove, jel ćete sutra ženiti sva tri sina.

Ode on sad priko oranja i priko šuma, sve se praši, a braća za njim. Tako su oni išli sve dok se nije počo mrak spuštati.

Onda su došli do jedne velike vodenice u gustom vrbaku. Nisu dobro ni skrenili na potok, a vodeničar već izašo na prag, pa širi ruke:

— O, Zapećko, sto godina te nisam vidio!

— Skupljo sam snagu i za šake i za glavu, — kaže Zapećko, pa se o'ma' zagrli s vodeničarom.

Zapećkova braća se čude, pa se samo gledaju. Čude se otkud ovaj vodeničar poznaje njevog brata, kad se ovaj nikad do sad nije mako iz budžaka, a čude se i vodeničaru. Kako je stao na prag, malo nije vratnice razvalio tako je širok, na ramenima glavurda ko panj, a na njoj se opuštili brkovi pa se sve među članke zapliću.

— Da nećeš u atar gvozdene švrake?! — zapita vodeničar.

— Prvo ću tebi u goste, a onda ćeš mi kazati kuda ću, — na to će Zapećko.

zkvh.org.rs

Uđu oni u vodenicu i kad se domaćin na pragu okrenio onda Zapećkova braća vide, da on ima jedno veliko oko i na timenu. Začude se oni, a to oko se na nji' nasmijalo.

— Ne čudite se, — kaže on njima — ja sam pobratim vašeg brata, a ime mi je Dvovidac.

— To vidimo, da ste pobratimi, samo 'di ste se viđali?!

Na to se nasmiju i Dvodidac i Zapećko, al' ne kažu ništa.

Gosti ušli u vodenicu, a žena već nosi večeru. Metnila ona na veliki kamen punu zdilu žganjaca, a nuz nju veliki ćup vina.

— Da se prvo počastimo, pa kad se okripimo, biće vrimena i za razgovor, — kaže Dvovidac, al, se smijucka na Zapećka.

0'ma' nji' dvojica počeli u pladanj, a Zapećkova braća razgoračili oči. Žganjci su užareni ko žeravica, a ni vino u ćupu nije drugačije.

— Ko na žeravici nije zaigro, nek ne priskače plamen, — kaže njim Dvovidac, — zato se okripite.

Vide ova dvojica da Dvovidac i Zapećko u slast mlašću, pa se i oni late. Žganci su ko živa žeravica, al' ne peče ni jedan, već grije ko materino mliko. A kad su se još napili iz ćupa, ko da su se žile napunile vrućeg gvožđa.

— Da se ti, Zapećko, nisi krenio u svatove kod gvozdene švrake? — zapita Dvovidac kad su pladnjeve ispraznili.

— Dakle, na dobrom sam tragu! — vikne Zapećko kad je to čuo. — Samo mi nećemo tamo svatkovati, već ćemo iz ti' svatova uzeti divojke, pa ćemo s njima kod kuće svatkovati. A ti kaži šta znaš o svatovima kod gvozdene švrake? Al' brže da ovake nezvane nastalundžije ne bi kako zakasnile.

Ne da se Dvovidac moliti, već sve po redu kaže. Juče je bila baba-gvozdena švraka u vodenici, al' donela sedam tovara meljaja, a kad jutros, eto nje opet..

To je Dvovidcu bilo pomalo čudo, al' se još više začudio kad je vidio da je baba-gvozdena švraka donela čitav tovar zlatnog žita.

— Pazi, momče, da u brašnu ne bude ni trunka osivaka, — kaže ona Dvovidcu kad su počeli zlatno žito meljati.

Drugom bi dobra bila i zlatna pliva, a ona se brani još i od zlatni' osivaka. Bio bi Dvovidac ljubopitljiv već i zato što je baba-gvozdena švraka dan za danom mlila, pa još i zlatno žito, al' je otvorio sva tri oka kad je vidio kako se gvozdena švraka uzmuvala oko njega. Čim je digo pridnje oči sa meljaja, a ona graknila:

— Tamo gledaj, jel neću ni osivka u zlatnom brašnu!

Što se ona brine za brašno, to bi Dvovidac možda i privarilo, al' kad je primetio kako brez pristanka maše krilima iznad njegovog oka na timenu onda je znao da će ćuprijom proći kogod kojeg on ne bi tribo viditi.

Baba-gvozdena švraka samo leprša iznad vodenič arove glave, ko da bajagi ona gleda u meljaj, al' Dvovidac sad zna da ona zapravo oće da zakrili vrata prid njegovim okom na timenu.

Nije to dugo potrajalo kad jedared tutnji zemlja da se sva vodenica trese.

— Da si onda vidio babu, — nasmije se Dvovidac na Zapećka, — prnila kako ni u mladosti nije, pa mi krilima sve šiba po očima!

Dvovidac je znao da to zemlja tutnji od kopita konja babini' sinova, tri zmajevska kralja, a znao je i to da štogod nose. Pogledat na vrata nije smio, jel bi od babe-gvozdene švrake nasrado, al' je već izmislio kako će je nadmudriti. Uzme on šaku zlatnog brašna pa kaže babi:

— Baš imam tri oka, al' vidite ni trunka osivaka!

Ne gleda baba-gvozdena švraka u brašno, već samo lupa krilima iznad oka na timenu, al' pridnjim očima gleda Dvovidac. Kako i ne b igledo kad je zlatno brašno ogledalo da ga boljeg pod nebom nema, pa lipo vidi u njemu ko prolazi isprid vodenice.

zkvh.org.rs

— I tako sam vidio kako babini sinovi nose tri divojke, tri rumene jabuke, — kaže onda Dvovidac, — a kad me je gvozdena švraka za ponoć pozvala u goste i kazala da ne pitam ništa već nek spremim tri dara, znao sam da će biti svatovi.

— Biće, al' naši, — nasmije se na to Zapećko. — Spremi ti darove, al' za mene i za moju braću.

— Radije ću tebi neg rođenom bratu, — kaže na to Dvovidac, pa se zagrli sa Zapećkom.

— A moraćeš mi biti i u pomoći, pa zato da vidim jesu l' ti brkovi dosta jaki el triba da ti pozajmim malo moje snage.

Tako ova dvojica razgovaraju, a Zapećkova braća se sve ogledaju nema l' tu kaka peć da se zavuku u zapećak, jel se pomalo počeli bojati. Sad već vide da njev brat nije uludo sidio u zapećku, al' šta će on i Dvovidac sad raditi?!

A šta su radili?! Izašli u šumu, pa Zapećko d'ovati stogodišnji 'rast i kako ga je slatko omilovo tako ga iz korena iščupo. Tako jedan, pa drugi, i veže i' Dvovidcu na brkove. Navezo na svaki brk po sedam, pa onda počo tovariti kamenje. Natovario na svaki brk po volovska kola, kad se brkovi počeli kidati.

— Neće izdržati babina krila, moram ti malo snage pozajmiti, — kaže Zapećko.

O'ma' se lati, pa suče jedan, pa drugi brk u Dvovidca i tako je suko brkove dok ga treći znoj nije probio.

— E, sad ni nas dvojica ne bi prikinili, — kaže onda.

Kad su sve tako spremili Zapećko kaže braći nek se oni još goste kod vodeničara.

— A ja iđem kod babe-gvozdene švrake da vidim oće l' od zlatnog brašna peći fanke el lakumiće, — namigne na Dvovidca.

Kreniće on sad al' ga braća onda zapitaju kaki stvor je ta baba-gvozdena švraka.

— E, braćo moja, to je snaga da je nema baš dvi na svitu. To je velika švraka, al' sva od gvožđa, a kljun ima s kojim lakše drobi kamen neg sir. Samo je u nje jedna nevolja: ona je tako teška da bi u zemlju propa-

la čim bi stala na zemlju. Zato ona nikad ne smi mirovati, već leprša i dan i noć. Eto, u nje su tri sina, tri zmajevska kralja. Oni su oteli ćeri našeg kralja. Ja sad iđem u njezin atar, al' tako da me ne pripozna, jel se u njezinom ataru nije šaliti.

Kako on to reko tako se lupio o zemlju i pritvorio se u bumbara. Braća nisu još ni zinila od čuda a Zapećko već zazujio i ode iz vodenice. U babinom ataru je već gust mrak, pa je Zapećko tako došo do dvora da ga niko nije vidio. Prid dvorom bunar s đermom pa Zapećko stao na nju da se malo razgleda. Kako stao, kad jedared čuje di đerma šaplje:

— Braćo moja, alaj to nikud mriši na Zapećka, al' 'di bi se on tu našo kad ga već sto godina nisam vidio!

— O, brate, ta je l' to moje oči dobro vide? Jesi ti to Čvorkukalj? — prošaplje onda i Zapećko.

— Ja sam, bolje da nisam!

— A ja kažem: nikad bolje nego što si baš sad tu!

Kad je Zapećko to reko, onaj se skoro rasrdio. A kako i ne bi, kad je Zapećku drago što ga je tu našo, a šta onaj tu radi?! Nad bunarom velik drač, a kroz rašlje mu provučen čovik dugačak ko orijaška glista, pa gotova đerma. A taj čovik je Čvorkukalj. Njega su zato tako zvali, jel je u njega dugačka kosa da bi i svoju kuću mogo s njom pokriti, a 'di je baci tamo se veže u taki kukalj da se splete u sto čvorova. Ni sad kosa ne visi opuštana, već s njom oko pojasa vezano tuce momaka, al ko snop loze, pa je to pritega na đermi.

— Kako si dospio u ovu nevolju?! — zapita ga Zapećko.

— To ćeš lako doznati, već ti meni kaži kako ću je se kurtalisati.

— I to će biti: ti ćeš pomoći meni a ja ću tebi pa ćeš već i svatkovati kod mene.

Ipripovida sad Čvorkukalj kako je dopo nevolje. Jedna ćer babe-gvozdene švrake stala na njegovu đermu, a dica nisu znala ko je to, pa puštili strilu na nju. Nije ona dobro ni prnila, baba-gvozdena švraka već tu, pa grakne:

zkvh.org.rs

— Bićete vi đerma kod mene, pa će moje ćeri stati na vama dokle 'oće!

O'ma' je istrgla jedno pero iz krila i metnila ga tu na krste Čvorkuklja, pa ga je teret pritisnio u rašlje ovog dračа da jedva mož i daniti a dicu mu povezala za zategu. Tako se pati s dicom već devet godina pa je to još i kojikako, al' kad mu stanu na glavu babine ćeri onda mu svaka kost puca.

Kad je Zapećko to čuo, o'ma' on poište Čvorkulja pa raščešlja dlaku po dlaku i oslobodi mu dicu. Kako kojeg izvuče iz kuklja lupi ga o zemlju i pritvori u bumbara. Odlete tako sva dica kući, a Zapećko onda misto dice natovari velik kamen u kosu Čvorkuklja, pa mu kaže šta će raditi.

Jedva oni to svršili, a vrata na dvoru se otvore i čuju 'di baba-gvozdena švraka kaže:

—Alaj, dico moja, meni tako mriši na Zapećka!

— Ta di bi on tu došo, kad nam zemlja u ataru nije zatutnjila? — umirivaju nju tri sina, tri zmajevska kralja.

Al' je Zapećko već uletio kroz otvorena vrata i 'di će, već bumbar sio u zapećak. Tu je sila svatovaca, al' svi taki ko baba i njezini sinovi, a iz druge sobe se čuje plač tri kraljeve ćeri.

— Sinovi moji, — opet će baba — mene nos ne vara: tu mora da je Zapećko. Već vi iđite, pa uzmite one tri zlatne košnice i nosite i' u atar da nam ne bi izmako. Objašite malo i oko atara da vidite nije l' Zapećko pozvo još kake pođane.

O'ma' će sinovi poslušati mater, al' ni Zapećko nije bio lin. Kako oni vrata otškrinili, a bumbar je već bio u po atara. Biži on skoro da mu se bumbarska krila slomiju. A kako i ne bi kad zna kake su te babine zlatne košnice. Kad i' postavi na tri strane njezinog atara onda iz atara niko živ ne mož priko nji' prići, jel iz jedne vatra sune, iz druge poplava, a iz treće i vatra i voda.

Srićno je zamako iz atara i lupio se ko kamen u vodenicu, pa se opet pritvorio u momka u dugačkoj košulji.

Kaže on Dvovidcu:

— Skoči malo do ćuprije, pa istegni te tvoje oči. Pogledaj koji babin sin će prvi izaći iz atara.

Dvovidac đipio, pa jedna noga tamo druga 'vamo i već kaže:

— E, moj Zapećko, najmlađi je najbrži. Evo ga na moju ćupriju. Sridnji se krenio na ćupriju kod moje stare vodenice, a najstariji je udario na ćupriju 'di je bila vodenica mog babe.

Zapećko se onda okrene braći, pa kaže:

— Sad je došo red i na vas. Ja ću se trljati sa tri babina sina, sa tri zmajevska kralja, al' ja ni za jednog nisam dosta jak ako mi vi ne pomognete. Moja snaga je i u vama i ako se vi poplašite onda smo propali.

Braća obećaju da njim srce neće zadrćati makar i' vodio u vatru i u vodu.

—Tako triba. S ovu stranu ćuprije leži naš atar, vi se samo držite zemlje iz njega pa se ne bojte ničega, — uputi nji' još Zapećko.

Al' sad već nema razgovora, jel se zemlja na onoj obali zatrese. Iđe baba — gvozdene švrake najmlađi sin, najmlađi zmajevski kralj. Zapećko potrči pod ćupriju, a braća u stopu za njim. Al' se u to već i ćuprija zatrese, jel se propela kobila zmajevskog kralja, pa neće dalje.

— Šta si se poduzbila, — drekne babin sin — nisi valjda Zapećka nanjušila?!

— Nanjušila el nije, al' ja sam tu! — skoči na to Zapećko ispod ćuprije.

— Al' nećeš dugo biti, jel ću te prigaziti!

— Od tog ništa neće biti, — nasmije se na to Zapećko. — Ako ćeš se sa mnom ogledati, a ti sjaši, jel tvoja kobila neće na mene. Zaboravio si valjda da smo ja i ona na jednom mliku dojeni?!

Zmajevski kralj ošine kobilu po ušima, al' kad je ona zastrugala varnice kopitama taj čas bi ga lupila o ćupriju da nije skočio doli. O'ma' se on strče sa

zkvh.org.rs

ćuprije, pa u kob, a Zapećko je to i čeko. Uvatili se sad u koštac i kad je Zapećko omanio, o'ma' je s babinim sinom odvalio jedno krilo od ćuprije. Al, kad je zmajevski kralj skočio, pa omanio, Zapećka je do pojasa u zemlju sabio.

— Mislio si da ću se valjda od tebe poplašiti zato što si petnajst lita siso kobilu od koje su naša ždribad?! — drekne zmajevski kralj. — Vidiš li sad da si ti onaj, koji se tribo bojati!

— Čujete l' to, braćo moja?! — na to će Zapećko.

Iskoče ona dvojica ispod ćuprije ko da su na žeravicu nagazili pa poviču zmajevskom kralju:

— U toj brazdi, koja nas je odranila i odnjijala, još te se ni mi ne bojimo, a ne da će se bojati junak ko što je Zapećko!

Zlo se na to nasmijo zmajevski kralj, pa veli:

— Sad ću ja vas malo zvrcniti, gnjide jedne, a ovom vašem junaku imam kada stati na vrat.

— Pazi, da ne staneš na trn! — odgovore ona dvojica.

— Samo u kob braćo, — na to će i Zapećko. — Na svom pragu se ni bisnog kera ne bojte.

Sinu baba-gvozdene švrake je bilo dosta. Skoči i dovati Zapećkovog sridnjeg brata. Zapećkov brat je mali naspram zmajevskog kralja, al' srtlja u kob ko hrčak. Lupi njeg zmajevski kralj, al' otskače Zapećkov brat ko mačak. To je zmajevskog kralja još više razbisnilo i kad je omanio, Zapećkov brat potonio u zemlju do prsiju.

— No je l' te sad pomalo stra'?! — drekne zmajevski kralj.

Ne malo, već i jako bi se ustravio Zapećkov brat, da nije pogledo na Zapećka, al' kad je vidio što se dogodilo, on poviče:

— Al' nimalo! Da si me sabio do ušiju bilo bi mi još draže!

'Di bi ga bilo stra' i 'di mu ne bi bilo drago što je do prsiju upo u zemlju, kad je vidio da je na to Zapećko iskočio iz zemlje do kolina. Ne vidi to

zmajevski kralj. 'Di bi vidio, kad mu već trče u kob Zapećkov najstariji brat. Uvate se oni u koštac, pa udari livo, udari desno, dok zmajevski kralj ne omane pa lupi onog do vrata u zemlju. Kako onom ramena nestala pod zemljom, a Zapećko iskoči sasvim.

Sad je samo zmajevski kralj razrogačio oči, a Zapećko podvikne:

— Šta se čudiš?! Zar ti ne znaš da se klin klinom izbija?!

Kad je Zapećko onda zapaso dugačku košulju, pa omanio, nit je od ćuprije, nit je od sina baba — gvozdene švrake ostalo ivera. Odnela i' mutna voda ko da i' nikad nije ni bilo.

U taj čas kobila zmajevskog kralja priskoči potok i počne lizati Zapećka po obrazima, a ovaj je miluje i kaže:

— E, sestrice po mliku, nećeš više ni ti patiti od kandžije zmajevskog kralja i od žarila baba-gvozdene švrake.

Ostavi on kobilu kod Dvovidca, braću iščupa iz zemlje, pa se o'ma' s njima lupi o zemlju. Pritvore se svi trojica u bumbare i odlete do ćuprije kod stare vodenice, koju je Dvovidcu srušila baba-gvozdena švrāka. Jedva su se sakrili pod ćupriju kad se zatrese druga obala, a zatim o'ma' i ćuprija.

— Šta si se poduzbio?! — drekne zmajevski kralj, sridnji babin sin, — nisi valjda nanjušio Zapećka?!

— On jeste, a sad ćeš me i ti! Al' on neće zakijati od mog mirisa a ti 'oćeš tako da ćeš tu poganu dušu iskijati! — vikne Zapećko i uvati se s njim u koštac.

Kako je prošo prvi tako i drugi zmajevski kralj, pa Zapećko ždripca, brata po mliku pošalje do Dvovidca a sa braćom ode do treće ćuprije. I tu se začas zametnila kavga, al' kad je Zapećko iskočio iz zemlje pa omanio, Dvovidac je osto brez očevine. Zapećko je najstarijeg zmajevskog kralja lupio o ćupriju i o pustu vodenicu, al' tako da ni od ćuprije ni od vodenice al' ni ni od zmajevskog kralja ni spomena nije ostalo. Odnela je sve to mutna voda.

zkvh.org.rs

Zapećko omiluje ždripca, brata po mliku, izvadi braću iz zemlje i kako su noge nosile vrate se do Dvovidca. Tu i' već čekala Čvorkukljova žena. U nje su bile tri curice, koje su došle na svit baš onog dana kad su joj čovik i sinovi pali u šake baba-gvozdene švrake. Jedna curica se rodila u zoru, druga u podne, a treća kad su zvizde izlazile.

— No, prijo, — Zapećko će Čvorkukljovoj ženi — čim mi zamaknemo u babin atar, a ti s curicama uradi kako sam po tvojim sinovima poručio.

— A oće l' to baš tako biti!?

— Vidi ti ženske glave! — nasmije se Zapećko. — Ne pitaj već daj dici po lakumić, ako su već pečeni.

Nije on još riči ni izustio, a Dvovidcova žena nosi tri lakumića. Ispekla i' od zlatnog brašna što je vodeničar uzo za ušur od gvozdene švrake.

A šta će to biti s curičama? Evo šta: kad po'idu po lakumić od zlatnog brašna pritvoriće se u matice, pa će svaka povesti roj iz košnica gvozdene švrake.

Čim su curice počele zalogaj po zalogaj odvađati od buktića, Zapećko i braća zajaše konje, svaki stisne u ruke svoje znamenje i odoše u dvore gvozdene švrake. Kad su stigli pod dvore svatovci se uzmuvali, jel misle da su se srićno vratili zmajevski kraljevi, zmajevske mladoženje. Uzmuvali se svi, a najviše baba-gvozdena švraka, pa već izdaleka pita nose l' joj šta sinovi.

— Ne izlazite dok konje ne nazobimo. Bolje spremite dobru žeravicu, 'oćemo vas iznenaditi pravom svatovskom prženicom, — vikne Zapećko.

Al' ne vodi on konje zobiti već i' ostavi kod bunara, a Čvorkuklju kaže:

— Došlo je vrime, pobratime, da se i ti bar malo odužiš gvozdenoj švraki.

— Ne boj se, — na to će Čvorkukalj, — ako me je baba izdužila ko motku, ja ću joj i srušiti bar jednog or'a, — pa zanija onaj veliki kamen što mu je u kosi visio.

Dok su oni govorili, najedared se otvore vrata na dvorima i evo babe 'di leti napolje.

— Žeravica je već gotova, a šta se ta dica toliko zadržavaju s prženicom?! Ako je moraju derati, ta valjda bar oni znaju kožu oderati, — vikne gvozdena švraka i ode košarama.

Navale za njom i svatovi, a Zapećko će izpotaje braći:

— Lupite se o kopito konja, na njemu je zemlja našeg atara!

Kako to učine Zapećko se pritvori u orla, a ona dvojica u kobe. Svaki drži u kljunu svoje znamenje. Ulete oni u dvore i upravo do tri kraljeve ćeri.

— Evo nama pravi' mladoženja! — obraduju se one kad su vidile zlatnu jabuku, maramu i paunovo pero.

— Ako 'oćete da baš budemo mladoženje, onda bižte napolje do konja al' brže neg što vas noge nose! — poviče Zapećko.

Divojke poslušaju ko jedna i Zapećkova sestra i braća po mliku već su i' nosili Dvovidcovoj vodenici. Odu divojke, al' evo baba-gvozdene švrake i svatovaca. Baba je znala da je zlo, čim je spazila prazne košare.

— Jesam li govorila da mriši na Zapećka, al' me niko nije slušo! Orla vaćajte, to je on! — viče ona al' tako da joj se sve grlo kida.

Da je uraditi ko kazati oni bi orla već i u'vatili. Al' ne mogu se žigniti ni koba, a o orlu ni govora! Lete nji' trojica, pa sve oko gvozdene švrake, a uvik ispod đermine zatege. Graja je tu kaka samo mož biti među svatovcima gvozdene švrake. Skobili se svi oko orla i dva kobe, a Zapećko i braća se vrte sve dok nije pristala tutnjava konjski' kopita. Sad je Zapećko znao da su divojke srićno izašle iz babinog atara i stigle do Dvovidcove vodenice.

Proleti on taj čas ispod Čvorkuljove glave, a baba za njim. Zapećko prikine kljunom Čvorkuljovu kosu, a kamen padne babi na glavu. Nije nju kamen pritisko, ta ni toliko da trepneš, al' je dosta bilo da se baba samo dotakne zemlje. Od tereta je potonila sve do krila, čim za tren oka nije lepršala.

zkvh.org.rs

Još brže se ona iskobeljala, kad su joj krila još ostala iznad zemlje i slobodna, al' je za braću to bilo dosta vrimena da odlete u po atara.

— Da mi nije priči Zapećko, ne bi ti više iz glave ni danio, — drekne gvozdena švraka na Čvorkuklja, al' već leti iz atara.

Krenu za njom i svatovci, al' samo krenu. Kako će koji ispod đerme, a Čvorkukalj samo rasprostre svoju kosu.

— Da ne bi podbili tabane podvoriću vas ćilimom! — nasmije se Čvorkukalj.

Zamrsio je svatovce u kosu, pa na svaki kukalj vezo po sto čvorova. Koprcaju se babini svatovci, al' nema te sile ni snage koja bi i jedan kukalj prikinila el razmrsila.

Al' ni nisu se oni tu dugo koprcali jel dok je Zapećko s braćom na jednu stranu bižo, s druge strane su tri zlatne matice vodile ovamo rojeve iz babini' košnica. Kako su stigle, slete one ocu na time, poištu ga, kosu mu raspletu, pa svatovci poispadaju. Oslobodili se svatovci kuklja, al' upali među tri babina roja!

— Evo vam svatovske prženice kojom vas je Zapećko iznenadio! — nasmije se Čvorkukalj.

Za čas je plamen proguto baba-gvozdenoj švraki i dvore i svatovce. Za to vrime se Zapećko domogo vodenice. Ušo on s braćom, pa tri vodenička kamena navalio na vrata, a žensku čeljad svu posakrivo u brašno da se ne bi pristravila. Prid vodenicom je osto samo Dvovidac, al' se i on dobro sakrio u staroj vrbi iznad vrata.

Jedva su se ovi u vodenici spremili, a baba-gvozdena švraka već lupa na vrata.

— Sad ćete mi sve platiti — zaskiči ona.

— Kad tebi još platimo, onda će biti baš sve isplaćeno, — nasmije se Zapećko.

U to se već i čuju teški udarci na vodeničkom kamenju.

— Za čas će sva tri pročapati gvozdenim kljunom ko kad miš sir prograze, — Zapećko braći pa skine svoju dugačku košulju.

Nije on dobro rič izgovorio, a baba već pruži glavu kroz vodenički kamen. Al' nije dobro glavu ni pružila, Zapećko je košulju već i nabacio na nju, pa je s njom stisko oko vrata.

— Vodeničaru, — poviče onda Zapećko — počukljikaj babu brkovima!

Dvovidac je samo to i čeko. Kad je onda bacio dva brka oko babini' krila, onda je vidila da dotle ni klapiti nije mogla da taka klišta postoje na svitu. Stisko Dvovidac brkom pa baba krilima ni makac! A kako je pristala krilima mavati tako je pala na zemlju. Kako je pala tako je zemlja i progutala ko pisak kišu. Ode baba-gvozdena švraka u zemlju, al' tako da je Dvovidac jedva imo kada brkove opuštiti, a i Zapećko umalo nije osto brez svoje jedine košulje.

— No, sad ću opet morati ziđati novu vodenicu, — kaže Dvovidac kad je sašo s vrbe.

— Zašto?! — zapitaju Zapećkova braća.

— Zato što će u gvozdenu švraku tući gromovi čim se naoblači. Ko bi donosio meljaj u taku vodenicu 'di gromovi prže oko praga a vodeničar sidi na vrbi ko sova?! — nasmije se Dvovidac.

— Ja! — začuje se u to glas prid vodenicom. — Za devet godina na mojoj glavi su se i tako dosta odmarale sove!

— Ja! — začuje se u to glas prid vodenicom. — svoje tri curice. Kaže on da je baš čeko oće l' ga već osloboditi onog perja baba-gvozdene švrake, kad najedared dune povitarac, a perje spadne. Onda je znao da su babu utamanili, pa skoči iz dračovi' rašalja.

— A zašto bi ti dolazio u moju vodenicu makar i gromovi tukli pod prag?! — nasmije se na njeg Dvovidac.

— Kako ne bi dolazio, kad tu moje cure častite lakumićima od zlatnog brašna, — nasmije se i Čvorkukalj.

zkvh.org.rs

— Nit ćeš ti tu dolaziti, — Zapećko će onda na Čvorkuklja — a nit ćeš ti tu više biti vodeničar, — na Dvovidca će. — Eno vam atara baba-gvozdene švrake, pa bratski živite u njemu. A sad svi u svatove.

Izađu sad i ženska čeljad iz brašna, pa da nije svaka divojka došla na svoje znamenje, bome momci ne bi znali koja je čija, kad sve izgledaju ko miš iz brašna. U to evo i Čvorkukljovi' sinovi. Sad svi krenu do starog kralja.

Tu sad radosti i veselju kraja nije bilo. Nit Zapećko moro tražiti divojku, a ni njegova braća, već divojke kažu ocu, da će se one udati za ove momke el n. za koje. Pravo je to i starom kralju, samo kad je čuo sve kako se dogodilo, zapita Zapećka:

— Je l' ti, sinko, a zašto si košulju nabacio gvozdenoj švraki na glavu?

— Zato da ne vidi.

— Pa mogla je košulju raskidati.

— Al' nikako! Ovu košulju neće ni pokidati ni probiti nikaka sila na svitu, — kaže na to Zapećko.

Stari kralj se zamislio kad je sve to razumio i na kraju veli:

— Šta si se ti, sinko, onda toliko mučio?! Zašto se nisi umoto od glave do pete u košulju, pa da si o'ma' do babinog dvora, kad ti u košulji ne bi mogla nauditi?

— Zato što nisam ni jež, ni spuž da se sakrivam i samo branim, već orlov i kobo da mejdan dilim! — kaže Zapećko.

Zagrli njeg stari kralj, al' i otac, koji se sad najviše iznenadio. I onda su bili svatovi kaki nije bilo naširoko i dugačko, pa se igralo i pivalo sedam dana i još bi i sad igrali da se nisu zapleli u Čvorkukljovu kosu.

SITA JE GOSTIJU

Adet je i red da se gosti počaste al' džaba i' bilo kad navalu a vreme im nije. Tako to bilo, čovek i žena kuću će čatljivat kad evo jedni'.

— Faljen Isus, bojite l' se gostiju?

— Taki' gostiju koji dolazu da radu, čovek ne treba da se boji.

Ljudi vidu: ljudi radu, poso je — ljudi razumu. Ne možu se domaćini bavit s njima te gosti reč-dve i lepo ošli. Da, al' jedva ovi izašli na šor tek evo drugi' gostiju.

Džaba sad čovek i žena govoridu kako ne znadu šta će 'di metiti gosti samo sedu ko da čekadu da se brondza mete na nji'. Zaseli, šalu se, smiju — teradu njino jedno te jedno, nikako da odu. Još će ženi:

— Ajde, Maro, ajde, potrudi se s malo rakije, valjda još ima u čobanji.

Šta će žena, iznela šunke, bilo i kolača, bilo i vina. Potrudila se gostima po volji pa će za poslom a jedan veli:

— Ajde, Maro, i ti jesti!

A njen čovek:

— Mara ne može — ona je sita gostiju!

zkvh.org.rs

KO SE ŠTRANGE LAĆA OD ŠTRANGE ĆE I POGINITI

Bio jedan štrangar. Šta je naspram njega crkveni miš?! Siroma' i kad bi valjda 'tio pljunit prvo i pljuvaku mora uzajmit u komšiluku. A dice tušta. Nikad dosta ni suvog kruva.

Šta mož' kad od nevolje ne mož'! Jedared — kad već ni korice kruva nije imo dici — on kaže ženi:

— Bog ubio i onog ko je izumio štrange i štrangare!

Lupio tabane o put, otisnio se u bećare. Haro dok je haro — jedared se samo našo u gvožđima. Osudili ga — višaće ga. Došo i popo, ispovidiće ga. Tiši ga:

— Sinko, okaj grije pa će opet sve bit dobro.

— Kako dobro kad ću omastiti štrangu.

Popo će onda u karanje:

— E, moj sinko, prija je tribalo pamet u glavu! Da si štio sveto pismo vidio bi kako tamo lipo piše: ko se sablje laća od sablje će i poginiti!

A štrangar njemu u brk:

— E, moj popo, lako bi ja i sad samo da imam sablju! Al' 'di to piše u tvom svetom pismu: ko se štrange laća od štrange će i poginiti!

VIŠALCOVA OCIČENA RUKA

Bilo to u jednom selu — ošlo se na prelo. Bili sve momci i divojke. Jedno veće kladili se ko smi otić pod višala 'di su taj dan obisili jednog lopova. Jedna divojka kaže da ona smi otić, a jedan momak njoje veli da će dati dva vola ako ona ode pod višala i donese ruku od višalca. Tako ona ode i ociče ruku od višalca, donese a momak da njoje dva vola.

Kad je ona došla pod višala tamo je bio svezan konj i na njemu sedlo i strunica puna dukata. Ona uzme konja, odvede ga kući tako da je imala dva vola i konja i strunicu dukata. A to je bio konj lopovski, lopovi su tu noć došli u to selo da kradu pa su konja ostavili pod višalama, mislili su: tu ne smi niko doć.

Kada su se oni vraćali iz sela, dođu pod višala a nema konja. Oni su mislili da se konj odvezo, pa je ošo kući. Tako dođu kući al' konja nema ni tamo. Kuća im je bila u šumi.

Onu se noć dogovaraju da arambaša ide u to selo da traži konja. Ujutro ode arambaša u selo i kao traži volova da kupi. Tako dođe i kod ote divojke što je ona dobila dva vola i on vidi svoga konja. On kupi volove i kaže da je mesar, da je momak i nudi divojku da se ona uda za njega. Divojka kaže njemu: dok ona pita rodbinu i dok vidi njegovu kuću.

— Možeš o'ma sa mnom ići.

— Doću ja jedan dan sama.

Ode arambaša kući i kaže lopovima:

— Našo sam konja i kupio sam dva vola. Konj je kod divojke u otom selu. E, samo da mi je ugledat u šumi, živu bi je pekli.

zkvh.org.rs

Išo je on i drugi put kod nje i ona mu obećala da će se ona udat samo dok vidi kuću. I kad je arambaša bio kod nje već i treći put uputi se ona kako je on njoje reko, dođe u šumu i stazom dođe u nji'ovu kuću. Ona ponese mesa i kolača.

Lopovi nisu bili kod kuće. Kada divojka otvori vrata a u prvoj sobi bilo dvanajst kerova. Ona baci kolača i pođe u drugu sobu. Tu je bilo dvanajst kreveta, a u trećoj dvanajst stolica i astal. Ona u četvrtu sobu a tamo puške i oružje i jedan krevet 'di je spavo arambaša, a pod krevetom čabar pun dukata. Kad ona u petu sobu tamo krv 'di kolju i kujna 'di kuvaju. Ona je sve vidila i počne ona da se vraća, da ide kući al' onda čuje 'di kogod ide. Došla je već do sobe 'di su kreveti pa ode pod krevet.

Dođoše lopovi, večerali, sili da se odmore i divane baš o njoj.

— E, samo da nam je dovest živu ćemo je peći.

A ona sluša pod krevetom. Sad ona zna 'di je i ko je taj kao mesar što je njoje nudio da se ona uda za njega. Kada su lopovi legli da spavaju i već su bili zaspali, ona se polako izvuče ispod kreveta pa pođe na vrata. Baš je pazila al' stane jednom na kosu. Lopovi su to, on je ležo na pragu od vrata, na straži. Kako mu stala na kosu on vikne:

— O'de ima živa duša!

A arambaša s kreveta:

— Ćuti, ne buni drugove néka se odmaraju.

Divojka se povuče malo natrag i pričeka dok lopov na pragu nije zaspo. Kad je zaspo ona ope' polako priđe priko njega i otvori ona vrata 'di su bili kerovi. Baci njima mesa i uteče.

Kad je došla kući pripovida svojima šta je vidila kod momka. A otac kaže:

— Ćuti o svemu pa ćemo udesit da se oslobodimo od oti' lopova.

Tako će i biti. E onda ćedu biti svatovi, a njen otac javi sve žandarima i oni opkolu kuću. Idu lopovi na intovu i obuklo se nji' šest u žensko odilo, a šest u muško

ko da su pravi svatovi. Dođu oni a ovi ji' dočekali. Sve je po svatovskom redu ko da tu ništa nema što ne bi tribalo biti.

I kad došlo vrime divojka će sad da javi šta je ona sanjala. Oni su slušali, a ona lipo kaže da je bila kod momka u kući, da je vidila svu kuću: ima dvanajst kerova, druga soba dvanajst kreveta, u trećoj astal i dvanajst stolica, i sve tako redom, al' ne kaže za čabar dukata. I kad je ona sve to kazala još veli:

— Al' nije san već java, to je kuća lopovska, a evo su lopovi i njin arambaša moj momak.

Žandari su već tu, lopove po'vataju i povežu. E, sada će oni nji' vodit kući 'di je divojka bila. Ajde oni kroz šumu! Kada su došli do kuće oni otvoru vrata, potuku kerove i ajde iz sobe u sobu. Sve su vidili i sve su uzeli što je za nji' — a divojka kaže:

— Ja ću uzet meni samo ovaj čabar masti ispod arambašinog kreveta.

— Uzmi, zaslužila si.

Tako ona donese čabar dukata i postane još bogatija i onda se dobro udala, pa su ope' bili svatovi i ja tamo bio, vino pio i još mi je jezik mokar.

zkvh.org.rs

K L J U Č O D Č E R G E

Živio jedared jedan siroma' cigo. Imo trcavu čergu od poderani' džakova razapetu na tri-četri potpačila — i to je sve. S vitrom uđi — s vitrom izađi, kudan 'oćeš kroz čergu proći — kad je jama na pritek.

Jedared siroma' cigo naoro i sebi i drugima, al' toliko da je to krvnik moro podrljati. Sirotog cigu osudili na višale. U to staro vrime nije šala bila bit ni u arištu, a još kad čovika višadu! Usmrte ga prid noć, u mraku sa'rane 'digod pod brigom da niko ne zna ni 'di mu je grob.

Tako je i siroma' cigo očo s ovog svita da ni traga nije ostalo iza njeg. Kad su ga već sklonili evo sirote ciganke. Zakasnila, ni' se ni oprostila od rođenog čovika.

— Joj tužna i žalosna — sve kose čupa, o zemlju se lupa, kad je čula da njezinog čovika već nema. — Šta ću sad?!

Svit će je tišiti:

— Ženska glavo, vidila ga ne vidila ga — njemu je sad već i tako sve ravno. Nemoj se ti ubijati.

— Ta nije meni do njeg, al' kako ću s dicom ući kad je ključ od čerge osto u njegovom džepu!

ZBOG ZAKONA ODE MASNA VEČERA

Kad sam bio mlad momak čuvo sam ovce na pašnjaku. Kad ja ništom pogledo a moji kerovi štogod ganjaju. Ne vidim kroz travu — bila je velika. Kada su ispali na oranje vidim ja: biži pož — sa svom brzinom!

Ja ostavim ovce pa prid njega i mislim: biće dobra večera! Al' vidim ja da su kerovi stali i laju. Idem ja da vidim šta je. Kad ja dođe a on uteko u kuću i ćuti.

E, šta sad?! Ne smim ga dirat! Po zakonu bi bio kriv da ga napadam u njegovoj kući. Vidim ja da sam osto bez masne večere, zakon mu njegov!

zkvh.org.rs

KO ZAPOVIDA U KUĆI

Jedan momak će se priženit u divojačku kuću. Divojkin otac ga uzo nasamo, pa mu kaže:

— Slušaj, sinko, ja ne bi' 'tio da posli bude divana i grija — znaš li ti da u našoj kući žene zapovidaju?

— To ne mož bit — nit sam čuo da tog igdi ima, — momak će se bunit.

— Varaš se, sinko. Al' da ne bi trošili riči bolje da mi uradimo ovako!

Dao on momku puna kola jaja i dva lipa konja, žerava i mrkova.

— Eto, prođi malo po svitu, razgledaj po našim kućama. Nađi makar jednog čovika da je gospodar u kući — bićeš i ti. Dobro?!

— U redu.

— E, onda ćeš radit ovako: 'di nađeš da žena zapovida poklonićeš samo jedno jaje, a 'di nađeš da čovik gazduje tamo ćeš dat konja. Ja bi' da daš i obadva, al' jednog ostavi da ne bi sam kola vuko natrag.

— Dobro. Nek bude kako bude.

Momak đipio ko da će sad o'ma' dilo izać na vidilo, daborme po njegovom, a starac samo zasukiva brkove pa se lipo smijucka ispod nji'.

— Ako voliš kajganu, ne bi bilo bolje da se sad naručaš jel se bojim da ćeš ostat gladan kad se budeš vraćo, — starac ispraća momka.

— Slabo ja u to virujem, — momak se koči i vrkoči.

Ode on ko tane pa u prvu kuću i već s kapije viče domaćini:

— Pretelju, jesi l' ti gazda u kući?

— Šta ja znam kad žena nije kod kuće.

Ode prvo jaje.

— Ko tu zapovida? — momak trče do druge kuće.

A domaćina:

— To pitaj moje žene.

Ode i drugo jaje.

Od kapije do kapije jaja samo odlaze, al' ko u vitar, dok na kraju nije ostalo svega jedno. Momak sve ne zna u koju bi kuću tisnio kad jedared vidi u avliji samog čovika.

— Ko gazduje u tvojoj kući? — reskira se momak.

— A ko bi drugi već ja, kad nikog drugog nema kod kuće.

— Biraj konja kojeg o'š — tvoj je! Dajem ti ga za tu zlatnu rič.

Onaj ne pita zašto već uzo žerava, ko veli da ovaj luckasti momak ne trgne rič. Momak okrenio rudu kući pa kandžija mrkova.

— Baćo, — oglasiva se još sa sokaka — evo mene na jednom konju!

Al' da ima oko na timenu vidio bi da za njim jaše onaj na žeravu.

— Alaj ti dekaš — ni da te stignem ni da te dovičem! — sjašio onaj dok starac nije stigo ni da kapiju otvori.

— A šta bi ti još od mene?! — momak razrogačio oči.

— Šta bi ja?! Ništa — brate moj rođeni, ja baš ništa, al' ti ne poznaješ moju ženu pa ni ne znaš da si se sustrio s njom. Ti od moje kuće — ona baš dolazi. Pita me: otkud mi ovaj žerav. Kažem. Tako i tako, bio onaj momak pa mi kaže da biram konja kojeg 'oću, pa ja izabro žerava. Da si vidio vatre! Zinila: — ludi čov'če, jesi l' ti ćorav — ne vidiš da je mrkov bolji?! O'ma' da si trčo za momkom i uzo mrkova! I eto mene.

— E, moj pretelju, kad je tako daj ti tog žerava — divojkin otac se umiša.

Uzme on konja, a na momka:

— Daj ti i ovom jedno jaje.

zkvh.org.rs

TRGOVCI — PETO I BRAVAC

Gore u planini pod velikim grmom sreli se peto i bravac.

— Šta ti tu tražiš? — peto pita.

— Domaćin mi izgoro. Jedva sam pobego iz kuće.

— Misliš: iz kočina.

— Što sam ja kriv što je to moja kuća.

Bravac se već naljutio al' peto neće svađu.

— Ta i ja sam na belom lebu i ja sam pobego al' ne od vatre nego ispod noža. Moj domaćin čeka goste pa malo alasio, malo bi mog mesa — a ja na vreme preko plota!

Nema svađe kad su se u nesreći našli nego bravac kaže:

— Da reknemo izbegli smo, jesmo, al' kako ćemo živeti bez kočobanje i kuruza u njoj?!

— Idem ja tako u planini, idem i baš i ja izmišljavam. Sam ne znam kako bi al' kad smo dvoje mi bi mogli 'asniti se. Znaš kako?

— Ako si mudriji ti kaži.

— Da se mi držimo kočobanje — svačija da bude naša.

Lepo kaže samo bravac ništa ne razume.

— Divani ti otvoreno — kaže pobratimu.

— Tu ispod brega imao jedan kuću u lagumu. Napustio je. Da mi tamo otvorimo dućan.

— Divani već otvoreno — bravac se opet počo ljutiti.

— O'š dat mi da sve kažem? — ne da se ni peto.

— Kaži već.

— Onda slušaj: ja lako letim — stvoriću se na svakoj kočobanji. Ja ću kuruz kruniti, ti ćeš kupiti pa ćemo u dućanu prodavati.

Kad je kuruz na meti bravac se lako slaže. Rečeno — urađeno.

Vodi peto kroz guduru, vodi peto kroz vodojažu i evo su na mestu. Peto skoči gore kljuca zrno po zrno, baca dole a bravac kupi. Ide poso kako i ne bi kad se radi udvoje al' peto jedared vidi da bravac sve jede. Neka jede — misli peto — i ja usput gutam po koje zrno, nek se čovek prvo nasiti lakše će raditi kad ne bude gladan.

Al' jedared vidi peto i ovo: bravac oslonio dve dorepne šunke na zemlju pa stenje.

— Koja je nevolja?! — peto će.

— Ne može više da stane — pun sam — bravac jedva stenje.

— Ti onda ne možeš više ni raditi!

— Ni sa ovog mesta makniti.

— Kako ćemo onda prodavati?!

— A što me pitaš kad sam vidiš da sam zato seo što i ja baš o tim razmišljavam!

zkvh.org.rs

CRKVENJAK PIJANDURA

Jedan crkvenjak volio piti a nikad dosta novaca. Narod dariva crkvu, ostavlja novce kod kipa blažene divice Marije. Šta će crkvenjak već kad kupi te novce a on:

— Majko božja, o'š mi dat na jedan fraklić rakije?

Uzme lipo koliko mu triba pa tako svaki dan. Jedared se popo ostio, pa se sakrio za kip malog Isusa. Crkvenjak došo pa će opet po običaju:

— Majko božja, o'š mi dat na jedan fraklić rakije?

A popo će iza kipa malog Isusa:

— Ne može!

Popo strogo al' crkvenjak još oštrije na kip malog Isusa:

— Ajde ćuti, šta se ti podmećeš, ne pitam tebe već tvoju mater!

O VUKODLAKU

Kad se vo kolje mešina se obesi da se suši. Kod oti ljudi koji su bili za života antiros kad umru krv se ne pretvori u vodu već u tu mešinu slije se njina krv. Tako postane vukodlak, jel je ta antiroska krv ostala živa u volovskoj mešini.

Tog dana kad mrtvo telo iznose na groblje, čim s njim izađedu na šor, vukodlak — ta krv u mešini vola — otkotrlja se negdi daleko u baštu, tamo se zakopa, ugnizdi se u korov, čuči i čeka. On se otkotrlja polako da ga niko ne vidi.

Tude je on do sutradan, a kad se ondak sa groblja stigne vukodlak već kreće iz korova. Polako bliže kući, bliže i u noć valja se po stepenicama, po hodniku onog kome je za života skrivio i moli ga za oproštaj. Tek kad mu svi oproste krv se oprosti mešine i ode u raj .

zkvh.org.rs

T V O R O V S K A P E Č E N I C A

Slušajte ne slušajte, čujte ne čujte al' to je bila baš prava pravcata istina. Znam da mi nećete virovat al' ne vidio ja ovog bilog dana u ovom crnom mraku ja znam i razumim divan 'tičiji i svakog zvirenja šumskog i poljskog. I ovo što ću sad zagonetat, — da znate — svojim očima ja vidio, svojim ušima ja čuo.

Takoc! sad se znamo ko smo šta smo, pa vidimo i kako smo i kako je to bilo.

Daklem tutekar na sedmom dolu 'di je svaki luckast skido šešir volu, bio salaš na gredi, u salašu gazda, u gazde svega, najviše stegnutog kajiša, najmanje široke ruke. Ne dao bog meni, ni kojem dobrom čoviku, te muke da kod tog služim, još manje s prosjačkom torbom zakvrcam na njegova vrata. Šta da trošim riči, dao ga bog tvrdog i prokletog, žali i oplače svaki zalogaj. A voli po'ist-popit! Kažem — proklet!

Imo lipu živinu. Liti živina noćiva na dudovima. Kad dud zrije ne triba ga tresti — u gazde živine da je pivaca toliko da sav zrio dud popada od kukurikanja kad se oni u zoru jave.

Triba l' tu tvora zvat u goste?!

Došo tvor pod jedan dud na koji se načičkale debele kokoške pa prede lipo ko mačak:

— Ćeri moje ja sam niki doktorski zanat izučio, a vidim kod vas nevolja.

— U kojem evanđelju si to proštio? — zakukuriče jedan pivac čiji brat je Isusa budio na Maslinskoj Gori i sav svit prošo s Matužalemom.

— Ćeri moje, čujem — gušite se u ovoj žegi. Ne znate zašto?! Krvnate ste, zdravo krvnate. Razmazio vas gazda na debeloj 'rani.

— Da bog da se ti mastio na njoj, a on na tebi.

— Nemojte, ćeri moje, ružno je dobru dušu ovako dočekivat. Svit berberu i doktorima plaća skupe novce da krv pušte, da pijavice metnu i gušnje i ognjuštine oslobode, a ja došo da vam badava pomognem, malo krvi rđave puštim.

— Lipo si se očitovo.

— Ne volim ja ružno — tvor samo veze ko utvora. — Samo malo krvi ću svakoj puštit. Zato lipo sađite, nemojte da zasmrdim pa da padnete s visokog — ugruvaćete se.

Kokoš baš nema veliku pamet al' nije ni luda, zna da će se onesvestit ako tvor pušti smrad, al' znadu one na dudu ko njim je gazda. Namistio on gvožđa i vigove pod dudove, nado se on ovakim gostima i već vreba iz salaša.

— No ćemo l' salazit lipo el' da zasmrdim pa me baš briga ako se ugruvate.

Tvor je već nestrpljen, a kokoške njemu pridiče odozgor:

— Samo ti zasmrdi po miloj volji al' ćeš kome i zamrišit.

Nisu dobro tvora ni rasrdile on će bliže pod granu i hop-cup upadne u gvožđa. Kako se u'vatio, a gazda već trče.

— E moj tvore, lipi naš doktore, evo tebi gazde našeg u pođane! Da znaš kome ćeš mrišit al' za pečenicu, jel je ovaj taki tvrdac da pečenice 'ide samo od tvora i tekunice, — zakokodače jedna matora kokoš.

— Ta je l' to moguće — čovik, a tvorovsku pečenicu 'ide?!

— Kad ti možeš bit nama doktor zašto on tvom mesu ne bi mogo bit zlotvor?! Šta ćeš — čovičak nije promizgivalica, nije svoje kese točkolom.

Šta ja znam kakog bi još divana bilo da gazda već ne pipa tvorove šunke. Dovatio lov pa sad on sve prede ko mačak:

zkvh.org.rs

— A, a, a, alaj je ovo lipo prasence za pečenicu! Još ako ujtru izlijem koju tekunicu zornjača mi nikad ne zazorila ako još i kuma ne pozovem sutra na užnu!

Tvor nije lud, vidi da tu ni polak nije šala, pa će se kokoškama molit:

— Kažite mu da nisam prase već pravi tvor, pa će me valjda puštiti, a ja vam se tvrdom virom zaklinjem da vas nikad više neću nazlabat.

— Koliko si godina? — na to će ona matora kokoš.

— Deset.

— E, moj tvore, kad su za našeg gazdu vrane od sto godina pilići za paprikaš, ko će mu dokazat da ti sa tvoji' desetak godina nisi prase?

I tako je lipo tvor otpivo svoju pismu, cilog života smrdio a u mrti gazdi lipom pečenicom zamrišio. Ja sam sve to svojim ušima čuo svojim očima vidio, pa još i to da je gazda-tvrdac to jutro bio tako srićne ruke da je izlio ne jednu, već tri debele tekunice. Bilo je pečenice za užnu, masne i slasne, i kuma je gazda pozvo na užnu ne jednog, već sve. Ko mi ne viruje, evo nek pita ova tri gazdina kuma!

KAKO KOSIM DA KOSIM GLAVNO DA FORINTU NOSIM

Bio gospodar plašljiv ko zec, a volo da tenta druge.

— Kumiću moj, ovega, prit-Mišo onega, snega lanjskega — najviše tenta komšiju.

To bio čovek radan, radio ko vo, a gospodar ne postupa s njim ko s čeljadetom nego ko s detetom. Komšija trpi, trpi a čeka svoj dan, i dočeka.

Trče jedared neki ker. Komšija zna kaki je gospodar plašljiv, pa poviče:

— Bežte, gospodaru, evo besno pseto!

Gospodar zaboravio 'di je kapidžik, skače preko zida, sav se skrljo. Još kad je čuo kako se komšije smejedu! ... Ne sme na sokak, kaki da će na sabor, boji se: svi će da uperu prst na njeg. Kako će da razgovara sa š njima?! Šta će, kako će?! Mora i on kako da komšiju udesi.

Uzeće i on njega na britvu:

— Kumiću moj, znaš ti da se žito kosi za forintu na dan?

— Kako da ne znam kad od oti' novaca živim. A zašto pitate, gospodaru? Da to niste čuli od onog besnog pseta?

— Nešto sam i sa š njim divanio — gospodar se kao ne vređa — al' da ja tebi kažem, kumiću, što je za tebe. Ja plaćam dve forinte ako ti 'teo da kosiš ovaj naš sokak od dole do gore, od gore do dole — tako ceo dan.

Komšija pristane od ote reči. Zna on šta bi gospodar 'teo al' gospodar ne zna šta komšija zna.

zkvh.org.rs

Uzo brus, tobolicu, kosu u ruke i na sokak. Maše kosom po vetru, maše dole, maše gore, a gospodar gledi preko zida i čeka: sad će ga udesiti samo da naiđu prvi ljudi.

Jedared idu i ljudi. Kad su ovega vidli s kosom, skoro isplazili jezik:

— Prit-Mišo, jesi li lud?!

— Nisam ja, nego onaj ko me plaća da kosim.

— Prit-Mišo, al' ti kosiš po prazan sokak!

— Kako kosim da kosim glavno da forintu nosim!

MAČKOV I HRČKOV ORTAKLUK

Mačak se namrsio na piliće i naorco toliko da su mu ukućani već spremili uzicu za vrat kamen za rep i odabrali đermu na kojoj će ga istegnit odud pa do groba. Mačak sluša kako mu spremaju višale pa se misli:

— Zašto bi' ja u smrtnom času gledo vodu u bunaru kad sam uvik više volio mliko — a da o skorupu ni ne divanim. A po duši da kažem ni ove moje gazde nisu bile rđave, zašto da njim se svit ruga da od moje kože nisu imali bolje cviće za kićenje đerme?!

Izbigo on iz salaša i ode u atar. Popo se na visok dud, otud će razgledat na koju stranu bi bilo dobro krenit. Jedva se ugnjizdio kad evo magarca, latio se pa pase čička.

— Ej, komšija, nemoj ti i mene popasit, moje meso nije dobro brez soli — začuje se glas iz čička.

Tamo se šćućurio niki snužden hrčak. Magarac ko magarac, ne haje na hrčkovu bunu, već prvo repom ošinio muve, pa će onda natenane:

— Soljeno ne soljeno meni nije pod zub tvoje meso ni ma čije jel ja pasem.

— Blago tebi — hrčak uzdiše ko prava baba. — Komšija, ne bi l' ti i mene naučio da pasem?! Dobro bi' ti platio.

— E, moj gazda-hrčak, za taj nauk triba velika pamet: magarećija!

— Brez tog ne mož?!

— Nikako. Al' čerez čega bi ti pasio kad su ti pune jame žita?!

— Baš čerez ti' jama — hrčak će opet u uzdisanje. — Moram bižat, ostavit i kuću i ambarove, jel mi ljudi

zkvh.org.rs

svudan pronalaze moje jame. Biće smrti od gladi ako život ne okrenem na drugu stranu.

Snuždio se i magarac kad je čuo za tako veliku nevolju, pa počo mućkat tu njegovu veliku pamet al' nije imo kad da se očituje, jel mačak se na to javio s duda:

— Od take nevolje patim i ja.

— Kaki je to rajski glas?! — magarac se iznenadio.

Mačak ne čeka da ga mole, doli skače i o'ma' počne presti i vesti:

— Gazda-hrčak, šta će tebi trava i čičak dok mene imaš?!

— Ne bi l' me ti 'tio učit da mišove i tice lovim?!

Hrčak se gotovo razgoropadio al' kod mačka nema uvride, on samo prede oko njeg:

— Ne moraš ti ništa učit, imaš ti dosta i pridosta pameti.

— A šta da radim?!

— Ništa drugo već se uortači sa mnom.

— Ja volim žito ti meso — lip bi to bio ortakluk.

— Borme neće bit ružan. Nećemo se mi uortačit na zdili, već na poslu. Evo kako ja mislim: ti ćeš krasti — ja ću varati. Biću dućandžija, prodavaću što ti nakradeš, pa da vidiš zarade i lakog života.

Hrčak naviko da bude sam svoj gazda, pa mu baš ne iđe u glavu da se s drugim spreže nuz jednu rudu al' magarac izgleda najedared promućko sve u toj njegovoj velikoj pameti, pa utrče u rič:

— Komšija-hrčak, znaš ti da ovaj ne divani luckasto — samo ako je pošteno.

Mačak se najedared sav napuvo i naježio:

— Kako da nije pošteno?! El' lipo i otvoreno kažem da ću ja bit taj koji će varati!

— Kažeš, kažeš samo ako'š bit čovik od riči — magarac i popušta i utvrđiva rič. Znaš, komšija-hrčak, — onda će onom tolmačit — i moj gazda je dućandžija, pa da ti vidiš kako taj živi!

— Vidim po tebi — mlaviš suvi čičak! — hrčak se još ne da salomit.

Al' se magarac onda nasmijo ko da je on jedini na svitu proštio sva sveta pisma pa kaže:

— E, komšija-hrčak, sad vidim da si pravo zaostanut, al' ako ćemo kazat istinu to nije ni čudo: ti od rođenja živiš u jami.

— Nemoj ti tako tarmat mog ortaka! — mačak ko bajage đipa na magarca.

Mator bećar ko s vraga sadrt, zna kako se triba ulagivat hrčku. A magarac će se onda pravdat:

— Nemoj ni ti tako! Ne cipam ja nikom zazubice, ja samo 'oću da ovog sirotog momka navedem na pravi put. Komšija-hrčak — sad će on njeg prosvitlit — baš zato i ja živim na čičku što gazda i s mene bolje živi. Metne on meni u žagre i lipog sina, metne, al' me onda zadivani, privari me, i dotle ukrade isprid mene ono sino što mi je ko bajage dao. Jesi sad čuo šta je dućandžija?! A ti se još misliš o'š se uortačit, a malo pre si me još molio da te naučim pasit?!

Glad nema oči, a kad još dvojca tako lipo trune u pamet — ko onda ne bi kleko?! Gazda-hrčak najedared drage volje pristane.

Gazda-mačak sad uredio dućan, dao se na glas po cilom ataru, a hrčak se zasuko i nosi u torbama dan i noć. Gazda-mačak trguje i trguje, masti brkove. Lako trguje. Da za koliko daje uvik skupo prodaje kad za espap ne plaća baš ništa. Za kratko vrime opuštio salo, jedva vuče trbu', a hrčku jedva daje malo kruva i soparne čorbice.

Hrčak ćutio dok je ćutio, trpio dok je trpio, al' se jedared počo lupat u čelo pa će načet razgovor.

— Gazda-mačak ti si obećavo kule i gradove a ovo je nikud sve mršavo i tanko.

— Ne mož to bit ko dlanom o dlan, al' će bit samo čekaj da malo većma utaremo put.

Lipo on prede i veze oko hrčka, opet ga smoto oko prsta i poslo da samo krade i dovlači. Dućan iđe ko bisan i jedared gazda-mačak napunio podrume i tavane, ambarovi da mu se raspuknu od tereta. Imo a ne imo hrčka sad

zkvh.org.rs

mu je baš sve'dno kad se već obogatio. A i hrčak sad već vidi da njegov post nije od nužde, već od mačkovog bisa, pa će otvoreno kazat šta misli.

— Gazda-mačak, kako to da je u tebe trbu' ko bure a meni uvik stežeš kajiš?! Je l' taj naš put već utrven?!

— Otkale da ja znam?! — gazda-mačak će se pravit lud.

— Znam ja! Ti mene varaš!

— Pa to svaki zna!

— I tebe nije sram i stid da to još i priznaš?!

Hrčak udario u bunu, zaprznio kako samo hrčkovi znadu, al' kad je mačak na to đipio:

— A tebi nije sramota da zanovetaš?! Pa jesam ja tebi još na pogodbi kazo — i to pošteno — da ću varati!

Šta će sad hrčak?! Ne mož kazat da nije tako, kad postoji i svidok. Samo počo zivat, a gazda-mačak otvorio vrata pa drekne:

— Napolje iz mog dućana! Neću ja tak'og ortaka koji pogodbu ne poštiva!

NASELENJE OPAVČANA

Vajkada o'de nije bilo sela čak ni jedne odaje, niti tuluzine ili — kazati — ludaje, sve žeža i ričina, jednom rečom sve pusto. O tim se prepovedalo — kažedu — još naš lala je slušo, njemu su pramda i pramba prepovedali kako su naši Hrvati prvi naselili se odekana.

Kažedu — za vreme Marije Terezije stari Pavlovski s braćama krene iz Opave iz Poljske. Daklem oni su prvi pošli, prvi srušili svoj stari plot, uzeli taranu u torbu, kosu, vodir i gladilo u ruke, cestu pod noge, doneli ime selu.

Dođedu oni prvo u Češku, tamo negdi svratu da noće kod Vilčekovi' i Hlovačekovi. Ovi tek opravili — kazati — malo kućice od nabijača, ni trica ne brašna u kuću da imadu al' goste opet zdravo lepo primu.

— Narode, kuda ćete? — pitadu.

— Tamo negdi u Banat.

— Povedite i nas.

— Vodite vi nas. Dalje vi znate put i govor.

Dođedu sad zajedno u Austriju tamo negdi kod Luterovi'. I ovi tek opravili — kazati — malo kućice od baskija, sve je još na hrnjagu, ne držu još ni marve nit oru, al' zato goste zdravo lepo primu.

— Narode, kuda ćete?

— Tamo negdi u Banat.

— Povedite i nas.

— Vodite vi nas. Dalje vi znate kako cesta veruga, dalje vi znate govor.

Dođedu sad svi zajedno u Liku kod Rukavina. Ovi tek pravu — kazati — malo kućice. Sav imutak peto, škopac i huljav konj. Ni trica ni brašna, ni vode dosta

zkvh.org.rs

ne vina, ni koze ne mleka, al' goste opet zdravo lepo dočekali.

— Narode, kuda ćete?

— Tamo negdi u Banat.

— Povedite i nas.

— Vodite vi nas. Dolje vi znate put i govor.

Tako su došli odekana, opravili si kuće, postali svi Opavčani, a Hrvati každedu:

— Braćo, nije važno ko je povo nego ko je dovo — naša je poslednja reč.

Posle su svi bili zajedno na bojnim polju, zajedno po svatovi', svi postali Hrvati, u svaku kuću odekana oni su bili. Zato eto tune ima familija Ilić, Robal, Pavlovski, Luter, Rupčić, Varšic, Bratić, Vilček, Rukavina i Hlovaček.

Sve se to — kazati — znade, samo niko ne pamti ko je od nji' dono čakšire na rkmače, pa da ne bi bilo svađe oko toga čije su one se više ni ne nose u naše selo.

DICA ZLATNE KOSE

Bilo tri sestre, tri divojke. One živile u jednoj kućici kraj šume. Jedna tkala, druga šila, treća radila kućanski poso. Jedared mladi kralj išo u lov i kad je naišo nuz njevu kuću najstarija kaže:

— Kad bi' ja bila te sriće da me mladi kralj uzme za ženu ja bi' natkala da bi za svu njegovu vojsku bilo dosta.

Sridnja će na to:

— Ja bi' sve to sašila.

A najmlađa:

— Ja bi mu rodila derančića i curicu zlatne kose.

Mladi kralj to čuo i uzme za ženu najmlađu. Blaga on ima i na pritek pa ne gleda što je divojka iz sirotog stanja jel zna da neće nać još jednu na svitu koja bi mu rodila taku dicu. Njemu je ona dobra i pridobra al' sve što je na dvoru uzbunilo se što on uzima divojku iz kolibe, a najviše se uzjogunila jedna prokleta baba što je svoju ćer naminila kralju.

Mlada uskoro ostala noseća i došlo vrime da se porodi. Kralj baš moro ić u rat i ko će se utrpat kod mlade kraljice već ta prokleta baba, jel kraljicine sastre radu: jedna zlatnom žicom tka, druga zlatna ruvašca šije. Mlada kraljica rodila lipog derančića zlatne kose, još lipču curicu zlatne kose, al prokleta baba dicu ni blizo materi već podmetne štence, a dičicu zamotala u škatuljicu, dala jednom vojniku da to odnese u šumu i tamo ostavi. Misli baba tamo će zviri dičicu raskidat.

Vojnik ne zna šta nosi al' je ljubopitljiv zašto mu je baba tako strogo naredila da nikom o tom ne govori, pa će baš pogledat. Kad on vidio tako lipu dičicu njemu

zkvh.org.rs

bilo žao da propadnu u šumi, pa škatulju lipo udesi, pušti je na vodu. Ko misli: valjda će voda dicu nanet kakim dobrim ljudima.

Ni' se privario: voda škatulju nosila, nosila dok je nije donela do jedne vodenice. Čim je škatulja zapela za vodenički točak vodenica stala. U njoj bio dida voden'čar sa babom, a dice nisu imali.

— Vidi ti, dida, šta je to kad je naša vodenica stala a to se još nikad dosad nije događalo, — baba će.

Dida vidi škatulju 'di je zapela za točak a kad je otvorio onda je bilo čuda al' i radosti. Raduje se dida voden'čar a još više baba voden'čarka: sad će oni imat dice. Ne gledaju oni el kosa ovaka el onaka, glavno je da su to dičica što oni nikad nisu imali.

Kralj se uskoro vratio iz rata pa mu je prva rič da pita za dicu a ona prokleta baba njemu štence pod nos:

— Evo šta ti je donela na svit ta tvoja šugava iz kolibe. Imaš se čime dičit i ponosit!

Ne da kralj ženi ni da mu prid oči izađe. Naredio da je zaziđaju u zid al' tako da joj se samo oči vide, a ko prođe pljunit mora na nju. Sve to njega baba nagovara, svoju ćer do neba fali ne bi l' je uzo. Kralj ženu zaziđo, al' na štence ne da ni dlaka da padne: dica su da su kaka, grijota je na svoj porod ruku dignit. A ni na kraj pameti mu da njegova dica lipo rastu kod dide voden'čara.

Jedared — kad su dica bila već četrnejst godina — njeg put nanese nuz vodenicu. Deran dotle posto čudo lovac: što očima vidi rukama 'vaća. A kralju lov prvi bog. Dopo mu se derančić i povede ga sa sobom na dvor. Kralj vidi samo što deran porađiva u lovu a nikako da vidi zlatnu kosu kad je deran sakriva pod šepicom, al' ona prokleta baba je vidila. O'ma' je znala da je to kraljev sin da se kakim čudom dite spasilo od zvirenja, pa iz ti' stopa otrče baba do voden'čara. Kad je tamo našla još i curicu zlatne kose, pa još doznala u kakoj škatulji je voda dicu nanela na vodenicu onda je bila cigurna da vojnik nije dicu usmrtio.

— Al' ja sad 'oću — kaže ona u sebi.

Donese ona milošće baba voden'čarki pa medenu uzicu odud ispod nosa medenu uzicu ondud ispod nosa i slomi voden'čarku, nagovori je da poruči deranu kako mu se sestra razbolila da nema drugog lika osim da donese jabuku s jednog drveta što raste čak priko devet voda i devet planina. Znala je ona da će deran za sestru poć i u vatru, a ona se tako 'tila oslobodit derana. Kad njeg ne bude onda će curici lako slomit vrat.

Deran sad išo i naišo se, svačeg se nagledo svašta pritrpio i tako priđe osam voda i osam planina kad na devetu stigo tamo sidi jedan dida sav u biloj kosi i bradi. Dočeko on derana:

— O'de samo kraljevski sinovi dolaze, kako si ti tu došo?

— Ja doduše nisam kraljevski sin već voden'čarov al' ja sam tu moro doć jel mojoj sestri nema drugog lika — deran onda sve po redu kaže.

Dida saslušo pa veli:

— Moj sinko, ti ne iđeš rad jabuke neg na smrt. Al' na tvoju sriću tu sam još i ja.

Kaže on još deranu: prva opasnost je da ovu devetu vodu još niko nije prišo živ, druga opasnost je što drvo s kojeg mora uzabrat jabuku čuva jedan zdravo velik čovik koji usmrti svakok ko dođe i po'ide ga na pečenicu. Ta jabuka raste prid kućom tog velikog čovika, al' deran nek ne iđe do jabuke dok prvo ne uradi kako će ga on uputit.

Dida se onda pritvori u žapčinu pa deranu:

— Jaši na leđa.

Lipo on s njim pripliva tu devetu vodu, i uputi ga kako triba.

— Sad iđi, pa nek ti je sa srićom, a ja ću te tu sačekat. Ne zaboravi šta sam ti kazo.

— Nikako! Ne bi želio da vidim kako me velik čovik okreće na vatri.

Kad deran došo u devetu planinu a tamo kuća velika da joj ni kraljev dvor nije ravan, a prid njom svega jedna jabuka. U toj velikoj kući samo jedna soba i jedna

zkvh.org.rs

košara. U košari devet konja i devet kerova. I konji i kerovi vezani na debelim lancima. Prid konjima kosti prid kerovima sino pa mršavi i jedni i drugi kad 'rana nije za nji' makar je ima na pritek.

Deran uradi kako ga je dida-žapčina uputio: uzme kosti isprid konja pa vući prid kerove, sino isprid kerova pa dade konjima. I kerovi i konji sve se miluju oko njeg. Sad on uđe u sobu. U čitavoj toj velikoj sobi jedan krevet, na njemu spava taj veliki čovik, a nad glavom na zidu sate i tambure. Deran skine sate i tambure pa onda lipo u bašču, uzabere jabuku, metne je u nidra i kako došo tako i očo.

Dida-žapčina ga već čeka. Zna da ga je poslušo u svačem jel da nije, da je prvo uzabro jabuku onda bi sate o'ma zazvrčile, tambure zasvirale, kerovi bi zaurlikali, konji bi zarzali i kopitama lupali da bi se treso sav atar pa bi se onaj veliki čovik probudio i već peko pečenicu od derana. Ovako se probudio kad je deran već izmako iz njegovog atara. Skočio iza sna pa će jašit prvog konja, počo ga mamuzat:

— Prisvisnio prikinio se trči za njim, moram ga stignit jel mi je odno ne samo jabuku već sate i tambure.

Al' konj za'vatio sina pa kad se onda vući sav atar se zatreso kako je velikog čovika zbacio na zemlju. Tako svi konji redom. Onaj će onda na kerove:

— Za njim, raskidajte ga el mi se živi ne vraćajte!

Kako on nji' puštio s lanca kerovi do'vatili kosti pa kad su počeli režit borme bi ga razneli na komade da se nije na vrime sklonio. Šta će velik čovik već potrče za momkom al' ovaj već jaši na žapčini i ode lipo priko vode, a kad su bili nasrid nje on baci sate i tambure. Kako se vode dotakli tako plamen plane i nema satiju ni tambura.

— Tako bi planio i ti da nisi na moji' leđi' — kaže mu dida-žapčina.

Uto dotrčo i onaj veliki čovik pa od bisa natrčo na vodu i njeg plamen sagorio. Deran se zafali dida-žapčini na svem dobrom što je za njeg učinio i ode zdrav i čitav.

— Vidi šta je tebi brat dono, — raduje se on kad je srićno došo sestri s jabukom.

A ona:

— Brate moj, ovake jabuke su samo za kraljevske ćeri.

— Ko ti je to kazo?

— Jedan šantavi zec što se tu vrza.

Deran sluša — šta ta cura govori?! Da njoj bola nije ušla u glavu?! Al' se onda siti kako je i njeg dočeko dida-žapčina i kazo mu da tamo dolaze samo kraljevski sinovi.

Ode on brže u dvor javi se kralju da je stigo a kralju drago ko da mu se sin vratio. Pa i jeste samo kralj to još ne zna, al' zna ona prokleta baba i njoj strašno ne iđe u račun što se deran vratio, o'ma' će tražit drugog puta i načina da usmrti dicu zlatne kose. To sad već i nisu dica već momak i divojka, obadvoje lipota.

Kralju još uvik lov prvi bog — šta drugo bi mu i bilo kad nema ni žene ni dice — pa deran nije dobro ni prag prikoracio kralj ga već vodi u lov. I deran je čuda poraćivo, momak je sad još bolji lovac, al' taj dan ništa mu nije polazilo za rukom. Bar da muvu ulovi, al' ni to mu ne pada na strilu.

Jedared će se već i veče spuštat kad isprid njeg iza džombe iskoči jedan šantavi zec. Njemu ni na kraj pameti da mu je sestra govorila o nikom šantavom zecu, sve zaboravio kako se zauko u lovu, pa poviče:

— Kad mi ništa nije zapelo za strilu bar ovog šantonju da ulovim!

A zec ovamo pa onamo i jedared utrče u niki gustiž. Momak potrče za njim, sad mu zec neće pobić jel se zaplete i zdrav ne da šantav neće, al' kad on tamo u gustižu sidi divojka. Lipa je momkova sestra al' ni ova se ne stidi po lipoti samo što joj kosa nije zlatna. Sidi ona na travi a u krilu joj taj šantavi zec.

Ajd, momče, pušti strilu na zeca kad je u krilu divojke! A ona se još nasmijala:

— Ne bi valjda ubij'o suđenog tvoje sestre?!

zkvh.org.rs

— Šta kažeš?! Ovaj šantonja što mi je toliko naprkosio, ovaj da mi još i šogor bude?!

— Vidi, vidi izbirača! Pa ni žapčina nije baš konj za diku a tebi opet nije smetalo da ga jašiš i neosedlanog. Bar da je imo grivu pa da se imaš za čega držat! A da znaš: to nije bio niko drugi već otac moj i ovog mog šantavog brata. I nemoj mislit da bi te nosio na leđi da mu nisi za zeta naminjen.

— Ako sam baš naminjen ja se od tog neću ni otimat, — momak se nasmije na to.

A zec njemu:

— Da znaš samo: ja ti nisam dao da danas uloviš da bi te tako dovaro do moje sestre.

— A ko tebe, šogore moj, dovarava do moje sestre?! — na to momak, jel se sad sitio da mu je sestra za njeg govorila.

Udarili sad svi u smij a momku ne triba više kazat da su oni vilovite grane kad zna čiji su, al' i da nije znao on s divojke oka više ne mož skinit taka je lipota.

— Kad ste me već dovarali ne bi l' kazali i zašto? — on će onda pitat.

Kaže divojka: on se neće vratit u dvor brez nje.

— Ni neću — momku se otela rič.

— A ja ću se već postarat da i moja divojka bude tamo za večerom, — kaže šantavi zec i sotim on ode kroz šumu ko vijar.

Momak sad vodi divojku a ona mu još kaže:

— Kralj će te sad vodit putom 'di je zaziđana jedna žena. Na nju će svi morat pljunit al' ti nemoj već prid njom odigni šešir. Za večerom nek svi 'idu-piju al' ti nemoj dok ja ne kažem. Kad te kralj zapita 'di si mene našo, ti kaži štogod 'oćeš.

Iđu oni sad svi i kad su došli do zida u kojem je momkova mater zaziđana svi pljunu napram njoj al' on odigo šešir.

Kralj to vidi pa ga pita:

— Znaš li ti moje naređenje?

— Za čije bi znao ako za vaše ne bi.

— Zašto onda nisi pljunio i ti?

— Ja u životu nisam ni na kog pljunio.

Kralj ga baš voli al' od srdžbe sve siva i valjda bi bilo među njima krupnijeg razgovora al' mu oko palo na divojku-lipotu.

— Ko ti je ova divojka?

— Baš ko što ste kazali: ona mi je divojka.

— Da je nisi našo na tom tvom dalekom putu?

— Meni se čini da je ona mene našla — momak se nasmije a na to se borme i kralj moro nasmijat.

Nasmijo bi se on na kraju svakako jel ga srce vuče momku da brez njeg ne bi mogo bit al' nikako. Sad oni svi odeše u dvor i tu će se večerat onako na veliko. Dvoje mladi sili na svoje misto a kad se momak obazro tamo i njegova sestra. Nije sad vrime da je pita kad je ona brže i kako je došla, al' kad je bolje pogledo onda vidi da se njoj ispod pregače štogod migolji. Brat će na nju očima: šta je to? Sestra se samo smijucka a pregača najedared oživila i ispod nje poviri niko drugi već šantavi zec, pa na momka namigiva. E, sad su svi na okupu.

Nosi se večera, tu je gostija puno, dvore sluge i sluškinje na sve strane a prid momkovo društvo zdilu sa čorbom donela ona prokleta baba. Svi gladni — lov izmorio ljude — svi navalili a momak, njegova divojka i sestra se ne laćaju kašike. Kralju zalogaj nije sladak ako momak ne 'ide pa o'ma' spazio da ovaj ne večera.

— Šta je — zašto ti ne večeraš?

A divojka odgovara:

— Mi ćemo onda 'ist kad ovu čorbu date onim štencima za koje držite da su vaša dica.

Kralj se malo vrcnio u glavu pa ko veli baš da vidi šta će iz tog svega izać. Baba se o'ma' uzvrpoljila, pa će pripovidat da to ovako nije red pa onako nije lipo da se čorba isprid gostiju daje štencima, al' kralj se ne da slomit. Kako štenci liznili čorbu tako se i otegli, pa i ukočili. Sad svi vide da je prokleta baba otrova donela misto čorbe pa kralj samo rukom manio a straža babu već 'vaća za kose.

zkvh.org.rs

Večeraće se tu dalje, donose sve najlipča 'ila, al' momak se još ne miče jel mu divojka nije kazala da mož.

— Dobro, pa šta sad ne 'ideš? — kralj opet pita.

A divojka odgovara:

— On će onda 'isti kad onu ženu oslobode iz zida.

Kralj se sad već uvirio da momkova divojka štogod zna što niko od nji' nije ni pomišljo, a neće da kvari večeru momku, pa naredi da se zid sruši i njegova žena dovede. Kad su nju sirotu doveli a divojka momku kosu raskuštrala, njegovoj sestri skinila maramu pa u nji" ona zlatna kosa sva sinila. Kad je kraljova žena to vidila njoj srce puklo.

Sad kralj vidi ko su njegova dica, sad bi on ženu dizo iz mrtvi' al' pomoći nema. Nije mu ostalo drugo već kad je sve čuo od sinovljeve divojke on prokletu babu konjima na repove pa je raskidaju.

Grli on sad sina, pa će ćer i kako je ovu zagrlio njoj iz pregače istreso se šantavi zec.

— A šta ti je to?! — kralj se začudio.

Uto zeca nestane a stvori se krasan momak pa mu kaže:

— Vaš zet!

Svi zinili od čuda pa ne znadu šta bi al' uto se vrata sama otvaraju i evo jednog žapčine skače, pa upravo do momaka i divojaka. Skočio na stoc pa zgrabio bokalinu vina:

— Dosta sam se vode naguto čekajuć na devetoj vodi mog zeta!

— Ko je to? — kralj će.

— Moj otac — odgovara divojka i uto se od žapca stvori onaj dida.

Sad je tu bilo radosti i žalosti, pa na kraju kralj pita didu:

— Pretelju, ne bi l' ti nama kazo ko si?

A divojka odgovara:

— Ko bi drugi bio kad se s kraljom pretelji već vilovski kralj.

A dida-žapčina se nasmije:

— Ćeri moja, lako je to kazat al" triba i pokazat!

Ne čeka on šta će ko na to reći već skoči do mrtve prije, izvadi iz nidara niku travu pa s njom privuče njoj priko prsiju, a ona se sva zarumenila, prolipčala se ko u mladosti, ustala pa kaže:

— Av, što sam slatko spavala!

Sad je bilo veselja i veselja, valjda mu nikad kraja ne bi bilo da pripovitki nije kraj.

zkvh.org.rs

ZAGORILA ZAPRIGA

Bio stari udovac pa se oženi. Dobio dobru ženu, gledi da domačinu bude dobro. On ošo na oranje a ona ko novalija spremi dobru večeru da on imade dobro za pojist kad je radio cili dan. Došo on kući, jide, a žena:

— Kako ti se sviđa večera?

— Dobra je, dobra, al' nije ko što je prva žena kuvala.

Šta će žena več drugi dan skuva još bolju večeru. On došo pa jide a ona pita:

— Kako ti se sviđa večera?

— Dobra je, bolja od one prve al' još nije tako dobra ko što je prva žena kuvala.

Kad svanilo on opet na oranje, a žena se misli: kaka je mogla bit ta nji'va večera kad ona kuva najbolje što znade pa mu nije dobro. Šta će, dozove komšinicu pa se dogovoru šta bi najbolje bilo i sad će skuvat još bolju večeru, al' zadivanili se i dok je ona ispratila komšinicu zapriga zagorila.

— Kako će mu bit ova večera kad mu one dvi nisu bile dobre?! — žena će u plač.

Al' ko veli ako mu se one dobre nisu sviđale ona baš neće pravit drugu zaprigu več nek jide sa zagoritom.

Pridveče evo ga, sio za večeru a ženi nikako nezgodno da pita al' jedared će:

— Kako ti se sviđa večera?

A on:

— E, i one dvi su bile dobre al' ova je baš onako dobra kako je moja prva žena kuvala!

HARAMIJ INA ISPOVID

Jednog haramiju osudili na smrt — pridveče će ga višati. Doveli mu popu — red je da ga ispovidi kad je kršćanska duša makar je tolika zlodila počinio.

Popo će obavit red pa njemu lipo:

— Sinko moj, šta je bilo da je bilo, došlo vrime da se izmiriš s dragim bogom.

— Ne pamtim da smo se svađali.

Haramija ko haramija. Ne priklanja se lipoj riči.

— Sinko moj, nemoj tako! Duša ti se rastaje s tilom. Od zemlje si nasto zemlja ćeš i postat, al' dušu spašavaj da ona ima život vikovičnji.

Haramiji dosadila pridika, pa ko veli da što prija strese s vrata popu kad već štrangu ne mož stresti, pa odmane:

— Dobro, nek sad jedared bude po tvojoj volji kad po mojoj već ni tako ne mož' bit.

Popo se o'ma' zasuko, kojikako ga ispovidio, kojikako ga pričestio, pa nek ojerin sad kalja s njim ruke. Onaj već i čeka, a popo će onda još haramiju 'rabrit za gorki put:

— Sinko moj, blago tebi: ti ćeš danas večerat s bogom-ocom, bogom-sinom i duvom svetim.

A haramija njemu:

— Gospodine, kad je to tako dobro, ajde da se pozarimo — ta ja ni tako nisam naučio da se družim s takim velikim gospodama!

zkvh.org.rs

Č U V A S E V O D E

Kad su švabe naseljavale se u Slankamen jedan dobije kuću na samim crkvenim šoru. Ko bi tražio lepše mesto, ko lepšu kuću kad je ta ko golubica, al' švaba prvo gledi. Vidiš — došlo mu nešto pod kapu — meri očima na sve strane a najviše po Dunavu i po starom vrbovom panju što leži pred kućom. Vodostaj baš bio nizak al' samo triput skoči već si na Dunavu.

— Ko je tu tonela taj feliki panja?! — pita švaba.

— Voda.

— Onda ja tu ne sedim. Po taj panja voda će doći kadgod bilo.

I ode on dalje na breg.

LISICA STANARAC U GUSKOVIM SVATOVIMA

Šta vidi jedared teta lija? Iđe gusak ko da je car. Obuko bile gaće, žute čizme — gaće od perja, čizme od kože što je još u jajetu tkana i šivena, samo na čizmama nema mamuze — pivac mu i' ukro.

— Kud bogdaš, gazda gusak? — teta lija će lipo ko uvoda a misli kako će mu se dokopat vrata.

— Ženim se. Iđem dovest mladu — gusak se sav napuvo.

— Ne triba ti kum?!

— Ovaki mladoženja da ima žensku za kuma?! Ne vidiš da me pod šumom već čeka moj kum rođeni?! Eto, ne marim ako 'š bit s njim kuma.

Kad teta lija pogledala a otud već kasa magarac.

— Kuma ne bi 'tila bit' al' iz časti svakako neću izostat.

Iđe kum al' ne sam već i drugi svatovci. Nastalundžije sve sama pulad, enge su kokoške, tri hrčka su staćale, bravac će bit stari svat, kolovođa buva a sviraće muva zujara i gajdaš komarac.

Misli se teta lija: nuz ovakog ludog i snažnog kuma i još luđe nastalundžije i šarene svatovce neću se lako domoć đuvegijinog vrata, pa čak ni koje kokoške-enge. Triba tu minjat politiku.

— Znaš šta — umiljavaće se ona gusku dok još svatovci nisu stigli do nji' — ja od sramote ne bi da sam u tvojim svatovima običan svatovac, nikako! Nisam ja spuž ni bumbar!

— Pa budi čauš.

— Ajak — to nek je vrebac, nek se on smušava.

— 'Oćeš u staćale?!

zkvh.org.rs

U taj ma' baš došla jedna matora kokoška golog vrata pa se raskokodakala:

— Ni za boga! Lipo bi mi prošle da teta lija sa svakim nazdravlja trojanice! Ne znaš ti da ona ne bi ispijala vino već kokošiju krv.

— Ta nisam ja kokošije pameti! 'Di bi ja tako šta radila u vašim svatovima?! — teta lija će se nemtisati.

— U kakim si svatovima da si al' si ti još uvik u tvojoj koži.

Teta lija nije luda da baš do korena raskopava taki opasan divan već ko podvikne:

— Znaš šta, đuvegijo, da ja budem stanarac!

—E, to mož! Nek bude stanarac. Niko od tete lije neće nastvarat bolje svatovske pečenice — pristane đuvegija.

— Mož', mož' — blagosoviće to i kum-magarac — al' teta onda mora obuć gaće i čizme. 'Di je to još bilo da ženska bude stanarac?!

Oće teta i tako. I namaškaraće se samo da je stanarac. Ko veli: kad se ovako ne da do dobrog živinskog vrata ona će do pečenice. Samo nek njoj dadu stanaračku vladu pa će vidit njevog i njezinog boga.

Zgombali se sad svi momački svatovi pa odeše rad divojke. Ona nji' već čeka na ledini, pa sad svi pod vrbu na vinčanje. Triput obašli oko nje vinčanje gotovo i sad odeše do hrčkovi jama, pa će tu svatkovat.

Teta lija se obukla, pregaču pripasala, pa oštri nožove — svoje zube — da kolje za pečenicu šta se donese. Ona čeka kad jedared hrčkovi nose žita iz jama, pa teti liji:

— Stanarče naš, spremi ovu pečenicu za kokoške i za nas.

Okrenili hrčkovi opet do jama i natrag pa nose ječma:

— Stanarče naš, spremi ovu pečenicu za starog svata — bravca i njegovo društvo.

Uto baš stigo bravac nosi u ustima pravi naviljak lipe trave:

— Stanarče naš, spremi ovu lipu pečenicu za naše mladence.

Teta lija samo gleda, samo sluša pa ne zna el da kaže el da ne kaže, kad evo nastalundžija-puladi nose u zubima čičak, boce i dikice:

— Stanarče naš, spremi ovu svatovsku pečenicu za našeg kuma i nas iz njegove grane.

Kad su joj boce i dikice lupili o njušku pa ta magarećija pečenica počela tetu liju i bosti borme se ona najedared izlanila i nuz tu burgijastu lisičiju pamet:

— Dobro, braćo i sestre, a onak'e prave pečenice od debeli' batakova neće biti?!

— 'Oće, teto, 'oće — lipo njoj ona matora kokoš golog vrata — al' kad ti budeš popo na gušćijem el kokošijem ukopu a ovo su, teto, svatovi a ne sa'rana! Guskovi svatovi, teto, svatovi!

zkvh.org.rs

NE TRAŽI GORJE

Bio par čeljadi u bogatom stanju. Živu oni dobro, novaca na kamare imadu i sve više i više ko da se novci plodu. Tude su uvik pune zdile, kokoša, oroza, pilića otranito uvik izobilja, jide se pije se kao da se uvik gosti. Več dosta dugo vrimena tako živu i jedared čovik ne zna šta če od dobrog života več kaže:

— Ženo, idem ja da prođem svita.

— Što ne bi, — neče njeg ni žena odvratiti. — Idi tam baš u komšisko selo pa vidi imade l' tamo koja kuča da je u bršljan urastita ko naša. Imademo novaca, nek se trošu.

Ode on u svit, daleko, daleko — baš u komšisko selo. Imo on komšiju, zove se Vasa. Kad u tim selu svatovi, a to bilo švapsko selo. Pita on:

— Ko se ženi?

Oni ne razumu šta on kaže pa:

— Was?

— O, to se Vasa oženio! Kako da mene nije zvao u svatove!

Uniđe on dalje u selo kad nosu mrtavca. Opet će pitat:

— Ko je umro?

A oni:

— Was?

— O, siroma' Vasa sad se ožeino i več umro, al' tako mu i triba kad me nije zvao u svatove.

Ode opet dalje i jedared vidi — u bircuzu piju. Opet pita:

— Zašto pijete?

A birtaš:

— Was?

— O, to je dača Vasina! Pa izodo sam se po svitu, osičam se gladnim i žednim, kad me nije zvao u svatove bar ču mu na dači bit.

Imade šta za jist, imade šta za pit — bircuz je to — pa on pojio i popio do čega je došo i onda če napolje. Birtaš misli da je niki probisvit kad ode a ne plača pa ga uvati na vrati' al' onako da ga sve gnjete u krsti.

— Zohlen!

Ovaj misli da ga birtaš zove još na daču pa se otima:

— Ne možem, brate, nacolo sam se da več jedva dišem.

Birtaš ne pušća:

— Zohlen! Zohlen!

—Ajde, brate, kažem da ne možem više al' kad se mora ja ču još.

Vrati se, sio, opet jide pije i kad se izgostijo on če napolje al' sad ode ko zec priko atara da ga ne primete. Ode on al' kad bio kod vrati' birtaš ga opet u'vati:

— Zohlen! Zohlen!

— Ne možem, brate, živit-umrit ne možem pa ne možem više!

Birtaš vuče unutra ovaj vuče napolje dok jedared birtaš ne vidi da od plačanja nema ništa pa udri po ovom. Jedva on odno zube iz bircuza, pa dalje neče po svitu več kuči.

— Šta je — kaže žena — ti več prošo svita?!

A on u zapečak:

— Nigdi ni' dobro ko tude. Kako je da je živit u našem selu al' dalje nemoj ić jel sam ja naišo na tako naopako selo u kojem dobiješ batina čak i za to što ne'š jist-pit.

zkvh.org.rs

KAKO JE POSTALO IME DALMACKI

Istina da je naše ime ritko međ Bunjevcima al' je pravo bunjevačko. Pripovida se i kako je postalo. Kažu da su mog čakundide čak čakundidu našli u kopreni. Biće da je bio niki rat el buna, pa se dite baš rodilo kad su mu nestali otac i mater. U to vrime — nas Bunjevce su zvali Dalmate.

Ko je to ditešce našo ko nije to se ne zna, svakako su bili dobri ljudi. Uzeli dite iz koprene da ne bi poginilo pa ga odneli i na krštenje. To bilo u salašima, tamo bio niki popo što se u vodi samo umivo. On se baš dobro napio pa mu nije do krštenja već bi da skrući poso.

— Brže kažite koje ime da mu nadijemo?

S imenom je lako al' kako će se zvat po familiji kad niko ne zna od čije grane je dite otpalo. Kum se počo češat iza uva, pomaže mu i kuma a najviše se češe popo kad se čoviku žuri jel vino već salazi u noge pa bi išo do kreveta.

U toj nevolji se i dite rasplakalo. Popi je samo to tribalo.

— Ne čujete — pa ovo dite plače pravo dalmacki!

— Baš pravo dalmacki! — potvrđiva i kum.

— E, pa nek se onda po familiji zove Dalmacki!

Tako je naša familija zapatila to ime.

M U D R I Č O B A N

U stara vrimena živio jedan kralj. Nije imo muškog poroda, al' su mu rasle tri ćeri, tri rumene jabuke. Čuvo je nji' stari kralj, pa ne da ni sunce da i' opeče, ni vitar da ošine, i kad je došlo vrime da se nastarija udaje, kralj razglasi da će je dati onom ko je tri put nadmudri.

Divojka nije samo lipa, nego i mudra, da je to za pripovitku. Čim je glas puko, a prosioc prosiocu daje bravu. Divojka kaže, da će se udati za onog koji je tri puta nadmudri, a kojem proscu ne pođe za rukom, taj će je dvoriti sve dotle dok se ona ne uda. Za kratko vrime kraljeva najstarija ćer je imala sluga već i na odmet. Ne nadmudre nju ni sto prosioca, al' ni jedared ne da če jedan tri put. Nije to ni divojki pravo, počela se već bojati da će side kose plesti a čovika ni onda imati neće. Ne dopada joj se, al' neće da pođe ni za takog koji nije bar toliko kadar primetniti priko glave ko ona.

Kad su se prosioci već proridili, začuje za ovo i jedan kraljev čoban. Njega su čobani našli u šumi, kad je još bio u povoju, pa su ga ovce dojile, a vijar ga ljuljo. Tako je on sam odrasto na svitu i što je od čobana dobrog vidio, to mu je bilo sve blago.

— Sluga sam i ovako, sluga ću biti ako me srića ne posluži, — kaže on čobanima kad je čuo kako se kraljeva najstarija ćer udaje i javi se i on za prosioca.

Kiša ga umivala, vitar mu lice sušio, rasto je upolju ko trska, pa momak lip, da ga se nagledati ne možeš. Makar je čoban, udavači se o'ma' dopo, al' baš zato je 'tila viditi je l' i tako oštre pameti.

Pita on nju u čemu će se prvo nadmudrivati, a divojka kaže:

zkvh.org.rs

— Čekaj, dok malo promislim.

Njemu nije teško čekati kad je cilog života čeko dok se ovce ne napasu. Momak čeka, al' sve motri. Drugi dan on čuje, kako je divojka zapovidila da se zakolje sva živina i pokupe sva jaja, jel će biti velika čast. Čim je čoban to čuo, a on prvi potrčo na guvno. Uvatio tri dobre kokoške, jednog pivca i kvočku, pa s njima ukraj šume. Tu sve metne u jedan šupalj 'rast, pa sio na drvo i svira u vrulu.

— Šta ti tamo radiš? — na njeg će divojka kad ga je spazila.

— Čekam! A 'di će čoban, već pod šumu. A nuz svirku lakše vrime prolazi.

Divojka se malo zamislila, al' i sama vidi da je to tako, pa ode dalje da vidi nije l' digod još ostala koja kokoš el' koje jaje. Čoban svira na 'rastu ko da se đuture pogodio, a kako siroma' i ne bi, kad jedared kvočka kvoči, jedared kokoši kokodaču, a i pivac se samo protegne, pa zakukuriče.

U dvoru se goste, ta i kerovima je doteklo bataka i kajgane. Kad već ni kuvanog jajeta nije bilo, dođe kraljeva ćer i kaže čobanu:

— Sad slušaj: dok sunce tri put ne zađe da stvoriš kvočku i devet jaja, pa da kvočku nasadiš. Za tri nedilje nek izleže devet pilića. Sve ovo stvori, al' iz dvora da ne izlaziš.

Ode ona, od čobana ni rič nije dočekala, a on vrulu pa samo svira. Kad će već i veče pasti, on samo stego kabanicu, pa zavuče ruku u 'rast. Tamo tri krupna jajeta. Tako su njemu koke snele i drugi dan, pa i treći. Kad došlo vrime, a on zagrne kabanicu i prid divojku.

Ne vidi ona šta je pod kabanicom, pa ga pita:

— Šta ti misliš, da ćeš sa mnom izaći na kraj, a samo sidiš na 'rastu i sviraš?

— Ta nisam ja samo uzalud sidio.

— Neg šta si radio?

— Kvočio, — nasmije se čoban. — Dosad ja, a sad nek kvoči ona, — kaže i izvuče ispod kabanice kvočku i devet jaja.

— Otkud ti to?! — začudi se divojka.
— Kazaću ti, ako priznaš da sam te nadmudrio.
— Dok kvočka izleže svi devet pilića.

Nasadili oni sad kvočku u zlatnu kotaricu, pa čekaju. Čoban se tri nedilje samo časti u kraljavskom dvoru. Došlo vrime, pilići počeli prokljucavati jaja, pa osam za čaš zapištilo pod kvočkom, al' deveto ćuti. Čekali oni još jedan dan, pa onda vide da je deveto jaje mućak.

— No, ko je koga nadmudrio?! — nasmije se divojka, al' pomalo žalosno.

— Ja — na to će momak.
— Kako, kad se samo osam pilića izleglo.
— Al' sam ja devet jaja našo u dvoru, di ni lupinje nisi ostavila.

Da rič ne bi sporili, momak kaže:

— Otiću ja do kralja, pa nek on kaže ko ima pravo.

Divojka pristane od prve riči i čoban taj čas osvane kod starog kralja, pa mu kaže ovako:

— Svitla kruno, ja sam se okladio s jednim pobratimom da ću s batinom od jednog udarca smlatiti s ora' devet zrna. Izabro ja dobru, čvrstu batinu i srušio od jednog udarca s drveta devet zrna, al' je jedno bilo prazno. Pobratim mi veli, da je okladu dobio on zato što je ovo zrno prazno, a ja držim da sam okladu dobio, jel je ora' devet.

Stari kralj je malo promislio, pa onda veli:

— Dabome da si ti dobio. Orasi su rodili na drvetu, a ne u tvojim rukama, ne možeš ti biti kriv što je jedan prazan. Glavno je da si ti devet srušio.

Kad je divojka čula kako joj je otac prisudio pokorila se i ona. Nema sad drugo, već da izmisli kako će novo pitanje zadati čobanu. Priljubila se nuz njega, pa se ne miče dalje ni za nokat, al' kad ona pije njemu ne da, kad 'ide, njemu ne da. Prošlo tako tri dana, pa se momak nasušio.

— Sad ću metniti prid tebe ćup meda i jabuku rumenu da rumenije vidio nisi, pa da vidim 'oćeš li izdržati tri dana da med iz ćupa ne lizneš, a jabuku ne zagrizeš.

zkvh.org.rs

— Ja neću, pa nek mi se zubi suše i sedam dana, — na to će momak.

— Na kraju švigar puca, — nasmije se divojka.

Vidio čoban da mu kraljeva ćer dobro sprema pod glavu, pa ode do svinjara i ovaj mu sveže ruke na krstima. Sio sad čoban, a rukama ni da makne kad ga svinjar svezo dobrim kajišima. Kako on sio, a kraljeva najstarija ćer donese prid njeg ćup meda, a sridnja nosi rumenu jabuku. Čoban ne smi otić nikud, a one paze kad će navaliti na med i na jabuku. Bi čoban pa jako, al' je zato sebi i svezo ruke. Divojke mu sve priko usana vuku ćup i jabuku, al' on stiska zube. Tako prošo jedan dan, pa drugi i treći dan već počo padati mrak. Kad je udavača to vidila, a ona nož i ociče kajiše na čobanovim rukama. Kako mu ruke oslobodila, a on zagrize u jabuku, ta skoro je svu uzo u usta, pa onda dobro lizne meda iz ćupa.

— No, jesam rekla da će na kraju biti po mojem, — nasmije se divojka.

— Samo to nije tako, — nasmije se i čoban.

Sad se već neće istiravati, već čoban o'ma' ode prid kralja, pa nek on opet prisudi.

— Svitla kruno, — kaže njemu čoban — ja se opet kladio s onim pobratimom.

— A u čemu je oklada?!

— Dojašio ja njemu u goste na dobrom ždripcu. Pobratim me pogostio i veli mi: evo pod kućom dvi bašče, da se kladimo da će i' tvoj konj pogaziti dok se mi častimo. Ja lipo ždripca zavezo za drvo, pa mu metnio zobnicu. Nisam ja dobro ni u kuću ušo, a moj pobratim skine zobnicu. Sad bi konj pasio po baščama, al' ne mož, kad sam ga dobro vezo. Kad došla već zora, a moj pobratim do konja, pa ga odriši. Kako ga odrišio, konj onako gladan navalio na obadve bašče i sad pobratim kaže da sam ja okladu izgubio.

— Kaži ti tvom pobratimu, — na to će kralj, — da bi konj bio lud, kad mu ne bi sve bašče popasio. Ne bio ga drišiti, pa bi okladu dobio.

Divojka je sad nedilju dana mislila šta da radi s čobanom. Onda ga pozove, pa mu kaže:

— Ti si cilog života čuvo stado mog oca, pa ćeš znati i naše patke dobro timariti.

— Živ čovik mož svašta naučiti, — lipo njoj momak.

— A ti ne moraš ni učiti. Znaš da ovcama nema života ako liti u podne ne planduju, a patkama nema pravog života ako se ne nabrčkaju.

— Toliko još znam, — na to će momak.

Divojka ga onda lipo uzme za ruku i izvede iza dvora. Tamo je velik bunar na đermu, na kojem se poji kraljeva marva, a malo dalje je bara na kojoj su bile patke.

— Eto poslidnje što tražim od tebe: tri dana ćeš timariti patke, al' tako da se svaki dan do mile volje nabrčkaju u ovoj bari. Ako bara prisuši, to je tvoja briga. Možeš iz bunara vode navući, napuni baru kako znaš, samo nek se u njoj patke do mile volje brčkaju. To bar nije teško, — nasmije se ona.

— Nije, ako se nađe čovik dobre pamte i dobri' šaka..

Ostavi ona momka s patkama, a on prostro kabanicu na ledinu, pa svira. Patke se brčkaju čitav dan, a čoban i' uveče sprati. Tako i drugi dan. Al' kad došo treći dan, bari ni traga. Te noći divojka skupila sve kraljeve sluge, pa do zore privukli sve kraljevo guvno i baru zatrpali slamom.

Divojka sad ni ne izlazi, već čeka veče. Al' čoban nije čeko. Divojka se mislila nedilju dana, a on otsviro jednu pismu na vruli pa je već smislio. Za čas on povaćo patke, pa jednu po jednu tamo di triba. Prostro onda kabanicu, pa zasviro u vrulu.

Došlo i veče, a divojka onda došla.

— No, pačiji čobanine, jesu l' ti se patke nabrčkale i danas?!

— Al' nikad tako slatko ko danas!

— Di, kad bare nema?! — začudi se ona.

— Ako nema bare, ima bistre vode, — nasmije se čoban.

zkvh.org.rs

Uzme on sad divojku za ruku i dovede je do bunara. Kad ona pogledala, a patke se brčkaju, ta sve se ogledaju u vodi.

— Brčkaju se, brčkaju, al' ne u bari, — kaže divojka. — Nije na tvoje, neg je sad baš na moje.

— Ko je dosad taj će i sad prisuditi, — na to će momak i o'ma' ode do starog kralja.

— Da se nisi opet kladio?! — zapita ga kralj čim ga je vidio.

— Baš tako, svitla kruno, i opet je stvar oko konja.

— Da čujem.

Ispripovida čoban, kako je onom njegovom pobratimu bilo krivo što je već dvi oklade izgubio, pa ga počo konabiti da se i treći put klade. Pozvo ga u goste i poručio da mu neće moći na ždripcu ujašiti u avliju na kapiju.

— U mene je konj dobar,a kapija nije bila visoka, pa sam se ko za glavu nado da ću kapiju i priskočiti, ako je ma čime podupre.

— No, pa šta je bilo? — zapita kralj.

— Šta?! Napravio onaj novu, al' visoku kapiju, a podupro je i panjom i kamenom da je ne možeš ni probiti.

— A ti?!

— A ja se onda zakaso, pa konja natiro na vrataca. Moj ždribac dobar, pa probio vrataca ko pile lupinju od jajeta i kad sam se sitio, a ja već u avliji.

— Na kapiju el na vrataca, glavno da si ti dopro u avliju. Oklada je tvoja. A ti kaži pobratimu da se gost dočekiva u avliji, a ne na sokaku.

Kako stari kralj to reko, a njegova najstarija ćer utrče i kaže mu:

— Kad ste tako prisudili, onda zovite svatovce, jel me je ovaj momak i treći put nadmudrio.

Sad se kralj samo sitio kake su to oklade bile, pa se nasmije i kaže:

— Čobane, zete, zar je ovo tvoj »pobratim«?!

— Drugog ni nemam.

Naredi onda kralj ćeri, da mu ispripovida kako je čoban nadmudrio. Kaže ona sve po redu, a stari kralj će na to:

— Ćeri moja, ovaj je već dvared zaslužio da mi bude zet, jel je tebe tri put nadmudrio, al' je tri put nadmudrio i mene.

O'ma' on sazove svatovce, a čoban svoje društvo od stada, pa je veselje trajalo baš toliko dana koliko su se momak i divojka nadmudrivali. Posli su srićno živili i nisu se nadmudrivali, nego zajedno mudrovali i nadaleko nije bilo dvi take bistre glave, samo kad su se sudarile, onda su letile varnice, da se zapalila sva ona slama s kojom su baru zatrpali.

zkvh.org.rs

BANDALA NEBANDALA DEVETA JE

Naišli tu neki sa strane, valjda nešto prodaju jel svaki nosi obranicu i na njoj po dva krčaga. Čuli su za nju al' nikad nisu videli ljubenicu.

Putovali, obranica i' tišti, ožednili i kad su naišli na bundeve oni će:

— Vidi što su krúpne ljubenice!

Onako žedni i željni navalili, pretisnuli na bundeve, jededu i ni ne vididu da je uto došo i čovek čije su bundeve.

— Ljudi, šta vi to radite?!

— Jedemo ljubenica — i kažu nek ne brine ako su njegove pošteno ćedu platit.

Onom nije do plaćanja već da i' uputi.

— Ljudi, to nije ljubenica već bundeva.

A oni samo odmanuše:

— Bandala nebandala — deveta je!

D V I J E T R O V E

Bile dvi jetrove, jedna bila krasna mlada, baš lipa, al' mirne ćudi, baš ćućava, druga nije lipa al' sva švrćkava, baš draga. Bili su kuća do kuće. I jedna i druga familija ima zemlje, malo vinogradca pa ljudi često u polju a žene same kod kuće. Ona lipa zatvori se u kuću, radi, ne zna ni da postoji drugi svit dok ona švrćkava čas-čas nađe sebi zabave, kod njezine kuće ritko da se ne vrti kaki lip momak. Lipa to vidi al' ne haje sve dok i u nju 'edanput nije ušo vrag.

— Zašto se i ja ne bi malo provodila — kaže ona jetrovi.

— Mani se ti tog, nije to za tebe — ova je odgovara.

Ajak, 'oće lipa pa 'oće, nek jetrova i njoj nađe kakog momka. Još će ona ko oči otvarat onoj:

— Vidiš ti ove naše ljude, zaukali se i uvik tiraju ono od pamtivika — samo radu i radu, samo se nji' dvojca dogovaraje a s nama bar lipu rič da progovore. Ti si prija došla pameti, zašto ne bi' i ja?!

Dobro, kad baš toliko navaljiva jetrova će njozi udesit zgodu. Sutradan ljudi poranili na njivu a jetrova već dovela momka i sotim ode svojoj kući. Al' vrata se nisu dobro ni zatvorila za momkom kad evo čovika. Zaboravio ponet bricu — nema čime 'ist — pa se vratio. Lupa on na vrata a žena kad je čula njegov glas sva se splela, ustrčala se po sobi pa samo jauče:

— A joj meni, šta ću sad?! A joj, šta ću?!

— Ta otvorit mi vrata jel mi samo brica triba!

Kad je ona čula za bricu onda je samo bilo: joj pa joj! Čovik misli u pravdu, poviran je u ženu, ta ni na kraj pameti mu da tu nisu čisti poslovi, pa se čudi:

zkvh.org.rs

šta je ušlo u ženu?! Jedared mu dosadilo, ajd on do one druge, zna da je ona okretna i vridna svašta razgalit.

— Je l' ti, šta je onoj mojoj?! Nikad se nije zaključavala, sad lupam, lupam a ona samo trče po kući, jauče a nikako da mi otvori.

On ne zna al' ova borme zna. A ne triba je učit ni šta će uradit. Samo se nasmijala, odmanila rukom:

— Tako joj i triba kad me ne sluša.

— O čem se radi?!

— A o čem bi se radilo?! Znaš šta je — ženski poslovi. Spravlja niku vračku da bi se pilići bolje legli, al' ja sam njojzi lipo kazala da to ne radi kad tebe nema jel onda ni tako neće bit dobro, a što je najvažnije neće se izleć ni jedan pivčić.

— Luda jedna — čovik će opet u pravdu — šta za to triba toliko jaukat. Kaži šta da radimo kad sam već tu, 'ajde pomozi joj pa da ne jauče toliko, još mož kogod od komšija čut pa će mislit da je bogznašta u našoj kući.

— Ta ništa drugo već vidiš ovu luburu?

Ko ne bi vidio kad je povelička.

— E — kaže — kad dođemo pod pendžer ja ću ti nataknit na glavu ovu luburu a ti 'š onda triput kukuritnit pa će sve bit u redu.

'Oće on dragovoljno samo da ženu otkupi od nevolje. Ova uzme luburu, odvede ga do pendžere pa viče jetrovi:

— Gledaj ovamo, dovela sam ti čovika da te oslobodimo od nevolje. Kad me dosad nisi slušala otsele me slušaj: spremi vračku kad mu nataknem ovu luburu na glavu i da si gotova dok on triput ne kukurikne pod luburom, a ja ću mu već kazat kad triba kukurikat.

Ona iznutra gleda, a zna da je jetrova majstor, pa sad ima pozor šta jetrova radi. A jetrova čoviku nataknila luburu na glavu, onoj unutri pokaziva rukom da vrata otključa i momka švorne napolje. Kad je čula da ključ radi u bravi onda će na onog pod luburom:

— Kukurikni, golube gaćasti!

— Kukurriku! — čovik će ispod lubure pa se još smije od dragosti.

Momak na vr' prstiju ode ko oblak na vitru. A jetrova na čovika:

— Ded još dvaput 'edno za drugim!

— Kukuriku! Kukuriku! — onaj se samo smije ispod lubure.

A jetrova:

— Tako, tako, već je iskočio ne pivčić već pravi pivac!

Za to vrime momak nesto iz avlije pa jetrova čoviku luburu s glave, a on će:

— 'Di je pivac, ja ga nisam ni vidio?!

A jetrova:

— Mani se ti gledanja jel da si ovog vidio onda vračka ne bi valjala ko što njozi nije valjala jel je radila brez tebe.

— A meni baš žao što ga nisam vidio — čovik će.

— Ne brigaj ti ništa, glavno da je njozi pošlo za rukom izleć ovog prvog a sad već mož' i ona izleć kolikogod ti zaželiš.

Al' njegova žena kaže:

— Ajak, nikad više ni jednog: nije to za me!

A jetrova se nasmije:

— Pa ja sam ti kazala, al' kad ti ne slušaš mene onda bolje slušaj svog čovika. Ajd, ajd, daj čoviku bricu da ima čime 'ist pa nek iđe za svojim poslom.

Daće ona i srce iz nidara samo kad je sve srićno prošlo, a i čoviku drago samo kad mu žena više ne jauče. Ode on na poso pa još kaže onoj:

— Ded pripazi na nju, umiri je sirotu.

A jetrova:

— Ne brigaj, sad će sve bit u redu. Znaš ti kako je ova tvoja ćućava, ona se sirota cigurno uplašila da ti tražiš bricu da zakolješ tog pivca što ga je ona u toj vrački s tako teškom mukom izlegla.

zkvh.org.rs

SVE LENŠTINE 'RANIT I BOGU JE TEŠKO

Sveti Petar navek volo po zemlji ić. Kad mu dosadi gore on samo mete torbu na rame, bogu spremi palicu pa:

— Vreme je da malo vidimo kako se dole žive.

Nećedu dangubiti neg o'ma' krenu. Idu tako i jedared u polju vidu 'di jedan pod kruškom leži. U kožunu, a vezo pošu.

— Šta si ti? — pita ga sveti Petar.

— Trgovac.

— Kaki trgovac?!

— Kupujem od turskog cara maglu.

Bog ne kaže ništa neg krene dalje. Ode Petar za starijim al' mu nije pravo, on bi da zna više. I jedared kaže bogu:

— Šta ovaj priča nami kao decama?!

A bog:

— Čekaj, jedared sve mora doć na red.

Idu dalje i sad dođu na potok, put ide preko ćuprije. Šta vidu?! Opet kruška opet onaj leži pod njom.

— Šta sad radiš? — sveti Petar pita.

— Biće kiše — teram ribu pod ćupriju da ne kisne.

Sveti Petar bi u divan i već počo, al' ondak bog već kreće preko ćuprije. Šta će Petar, mora za starijim. Ide al' mu opet nije pravo.

— Ovaj mene tenta.

A bog njemu:

— Prestajem, tako je, al' i ti mene tentaš.

— Ja?!

—Jesam ti reko: jedared sve mora doć na red?!

Dobro. Sad ćedu oni opet u polje. Nisu dugo išli kad evo opet kruške. Pod kruškom onaj, lego na kožun.

— Šta je ovo?! Ovaj ima voćar od krušaka?! — sveti Petar se sad već buni.

A bog ništa, ko da ne čuje, već pita onog:

— Šta sad radiš?!

— Sad sam čobanin, tudekana napasam 'čele.

— Dobro, kaži ti nami kud taj put vodi?

Onaj nogom mane, pokaže pravac i više neće da razgovara sa š njima. Sveti Petar bi se bunio al' bog samo krene dalje. Šta će Petar, mora za starijim. Idu sad i jedared evo devojčice, nosi dve kante pune sa s vodom. Bog nju pita:

— Kud taj put vodi?!

Ona se žuri ne staje ni da kantu spusti neg s punom kantom vode uperi ruku:

— Tamokana u naše selo.

Ode devojčica ode i bog, a sveti Petar za njim.

— Slušaj, Petre, ovu devojčicu ćemo dati onim čobanu.

Kad je Petar to čuo on će se bunit:

— Bože, nemoj dat tu vrednu devojčicu za teg lenštinu!

A bog njemu:

— Moj Petre, mora i tog neko da 'rani, a sve lenštine 'ranit i bogu je teško.

zkvh.org.rs

ĆUPRIJA OD SLAME

U onim paru odekana bio knez što od komšijine kobile nije više znao al' mora da bide kako on kaže kad je knez. A ovaj još bio grlat, pijanac i kad navali ko pustoljina moraš da bideš sa š njim ja l' nikako.

U tim paru Tamiš dolazi širok, raste a on navalio: ćupriju! Navalio, ljude zaćorio, skupu se, sjuru se, skrkaju se — nek Tamiš raste, oni ded pa ded: sagradili ćupriju al' baš na otim mestu 'di Tamiš najviše veruga i raste. Grede: mož tovariti topove, al' kad su ćupriju sagradili Tamiš istero vodu na sve kapidžike, hita se ko huljav konj i zajutra odnese ćupriju ko da je tuluzina ja l' ludaja.

Samo čuješ sa svi' strana:

—Begaj natrag!

Ko će sad taj trošak i teret podnašati?! Svi knezu:

— Šta ćemo sad?!

A knez ko knez već kaki je:

— Šta ste mi se prekačili ko zvono na toranj?! Kako ćemo?! Lako ćemo!

I kaže lepo: ja l' ne vide — Tamiš navezo svega, pođubrio zemlju.

— Šta ondak?! — selo pita.

— Rodiće žito, — knez kaže.

— Neće valjda tolko da plati još jednu ćupriju?!

A knez njima:

— Što da se plaća, lude glave? Rodiće žito ko nikad — i slama će biti jaka. Od slame ćemo oplesti novu ćupriju!

P O' I O Z A Č E` P

Bio jedan gazdački mladoženja koji je živio ko ker u bunaru. Za njeg je zubna bolest kad čuje da se mora 'isti. Blagosovio bi onu ruku koja bi pronašla da se od vode mož' biti sit. A taki čovik triba da se ženi!

'Oće on, nije da se ne bi ženio, samo ako se nađe divojka koja ne 'iđe. Lud a bogat, tu mož' biti za ženu života samo ako se čovik dao dotirat za rukom. Al' ko smi na tako što tisnit'?!

Dugo nije smila ni jedna divojka al' se na kraju opet našla jedna. Kaže njoj mater:

— 'Rano moja, ne brigaj ti ništa — bićeš ti još gazdarica u toj kući, nosićeš ti još tamo šešir, bit sita i napita.

Kaže i kako će to zgodit. Spremila ona 'ila i pila za desetak dana, al' da đuvegija ne zna a njemu kaže:

— Sinko, moja ćer je čeljade što ne 'ide.

— Baš ništa?! — pita on divojku da se iz njezini' usta uviri.

— Ni zalogaja.

Dobro, to je divojka za njega. Oženio se on sad mirno i zadovoljno. Mlada došla u kuću, njemu sve spremi, sve kuva, a kad triba sidat za astal ona krajči ko da se boji 'ila. Lako je njoj kad u torbi ima svega, al' jedared u torbi ni mrvice.

— Nane, šta ćemo sad?! — došla ona materi.

— To i to, — i mater njoj da dvi lipe kruške.

Kako je mater uputila tako ona i uradila. Te lipe kruške metnila na dolaf, a čoviku ne kaže ništa o njima. Kad on došo kući ona se sklonila. On od drugog žali, žali i sam po'isti ono što je njegovo, al' kad je vidio lipe kruške ko da su tamo nikle najedared mu došla dragost

zkvh.org.rs

da napuni crivo. Obazro se pa prvo jednu, osladila mu se pa i drugu polapćo. Žena ga povrebala i kad je vidila da je kruške sa'ranio u trbu nje evo ko da traži štogod. Jedared će ona oko dolafa, pa:

— A juj, teško meni, 'di su nestali začepi?!

— Kaki začepi?! — čovik se uzvrpoljio.

— Ta oni što sam i' mećala u grlo da ne 'idem! Ne misliš da živo čeljade mož' da ne 'ide ako ne začepi grlo.

Divani ona ko u pravdu, a on ni ne klapi o čemu se radi, pa se latio i zasuko da nađu te začepe, al' nji' nigdi.

— Dobro, ženo, što bar ne kažeš kako su izgledali?!

— Tako i tako, tu su bili na dolafu.

On se o'ma počo znojit i priznojavat.

— Ženo, ja sam mislio da su to kruške, mislio da mi je kogod dono milošće, pa po'io.

A ona će se onda ko bajage dat u nevolju:

— Kake kruške, tužni i žalosni moj, čov'če?! To su začepi za moje grlo!

Al' on se zapravo dao u nevolju:

— Pa šta ćeš sad radit?!

A ona:

— 'Ist i pit što dobro dođe na red. Brez začepa za grlo ne možem gladovat. Nisam ja kriva — ti si po'io začepe.

— A ti onda 'i' kad me je anđo el đavo nano da baš tvoje začepe po'idem.

L A K O S K E R O M

Jedan nepoznati čovek ušo u jedan dvor, a tamo bila bisna kera. Ona navali na njega. Ka' on vidio da kera zdravo trči k njemu on se o'ma' počo zasukivat. Gazda i gazdarica bili baš tamo nigdi nuz tarabu sa cipanima drvama, pa gazda lati drvo, lati i gazdarica, oni bi da odbranu keru jel su je zdravo voljili i bilo njim ž'o.

Čovek se sklonjio, a oni ga pitu:

— Ol' bi ti našoj kući?!

— Ja sam unišo da pijem vode — čovek kaže lepo.

— Ajde, ajde, dobro, al' o'š reć šta si bar mislio kad si se počo zasukivat?! Vidiš da je kera zdravo bisna!

— A, lako bi ja s kerom! Ja bi nje o'ma' ruku turio u usta i u'vatio za rep pa priokrenio naopako ko čorapu.

Ka' je gazda to č'o a on gazdarici:

— Srića boga što smo na vrime prišli.

zkvh.org.rs

ZMIJA JELA

Jedan lovac išo u lov pa zaišo u nike planine i upadne u prosik. A tude zmije i liže jedan kamen. On bio već nikoliko dana, ogladnio, a one kad liže kamen okrenu se glavama ko da kažu da i on liže. Jedared će i on lizat i kad liznio on o'ma' sit.

Tude je on boravio jedno vrime s njima kad jedared došo na prosik čovik s nikom knjigom i počo da štije, a zmije se na to počele mutljat. Čovik štije i štije pa jedared kaže:

— Jelo, ti ćeš ići tamo i tamo na jednu njivu 'di ljudi kose žito jednom čoviku, a taj ima jednog sina i kad žito bude gotovo, kad sve snoplje sadiju ostaće na njivi još samo jedan snop, ti se uvuci u njeg. Gazda će poslati sina po taj snop a ti ga onda ujidi pa će momak umriti.

Zatvori knjigu i ode. Ta zmija što se zvala Jela sad će napolje iz prosika i kako krene uvik se obazre, glavom pokaziva na lovca da joj se u'vati za rep. Lovac se jedared usudi i u'vati joj se za rep, a ona uto iskoči iz prosika. Lovac se o'ma' uputio u tom pravcu 'di je onaj sa knjigom naredio zmiji da iđe i kad stigo tamo di radidu risari i on stao pa kosi. Kad su bili gotovi sadili sve snopove, osto samo jedan. Gazda će onda sinu:

— Idi, sinko, tog poslidnjeg donesi ti.

Al' lovac kaže:

— Ne, ne ti, ja ću.

Ne čeka već ode do snopa i kako ga lati a zmija iz njega da ga ujide. On vikne:

— Ne, Jelo!

Kako to njoj reko zmija se stresla i postala lipa divojka i o'ma' se gazdin sin oženi s Jelom. Živili su sad godinama srićno al' je ona njemu rekla:

— Nemoj nikad da me ošineš kandžijom.

Nije on ni imo zašta bi, nije bio ni takog srca da bi ženu ošinio kandžijom, al' jednom smisli da baš vidi zašto je ne smi kandžijom. Za njeg bi bilo bolje da nije — kako je švićnio ona se opet stvorila zmijom i očla. Nikad više Jele.

zkvh.org.rs

I V E T R O Ć K O Š U R I T U

U ono vrime sva peca bila na gromili, tu su bili i mečkari, kruvarke, sirarke, pa one što prodaju kućevni nadiv, pušenu slaninu i meso, a bile su i šatre pod kojima se kuvalo, čovik mož po'ist pladanj čorbe el grava i tako kojišta.

Siroma' ludi Ive el kako su ga zvali Ive Troćkoš pribiva na toj peci. Nije on bio — da se kaže — pravi lud već nikud nije bio sasvim dočuvan. Ona ženskadija s pece dade mu tanjirić čorbice i komadić krušca i tu se on zapravo kruvario. Dadu mu pa se i našale s njim, al' pokatkad i on izvuče rokvu da se sve čudiš otkud staje u tu njegovu glavu.

Tako to bilo i s dvi trske. Došo on jedared na pecu, nosi dvi dugačke trske. Vidi se da i' je iščupo iz rita. Pazi na nji', ne da ni da ko darne.

— Ive, da ne'š striju mećat na kuću? — šale se s njim.

A on:

— Ćuće se.

I čulo se. Jedared sirotog Ivu steglo. Nikad on tako šta nije uradio, al' sad usrid pece jednu trsku zadio prida se jednu zadio iza sebe i ko da je sve u najlipčem redu Ive Troćkoš sturo gaće. Tu su šatre u kojima se kuva 'ilo, a on ćućnio i kebari.

Ona ženskadija ispod šatre nagrnila s varnjačama:

— Ive, vile te odnele, šta to radiš?!

A on njima:

— Cucka vam vašeg, a kako vi mene vidite kad sam ja u ritu?!

PONOĆNO KOLO NA RASKRŠĆU

Jedan sluga još bio neoženit. Za njegovog momčanstva išo jedared oko ponoći od divojke. Kad on na raskršće a tamo igra kolo. Nigdi ni kera da se javi a na raskršću gajdaš svira, kolo igra. Sluga volio igrat, volio svirat, pa se o'ma' uvati u kolo. Tamo baš i njegova gazdarica, sva se prirušila, al' sluga neće ispitivat već baš do nje će u kolo. Igra se tude — šala nije — al' momak ne pita ništa samo kad je on u kolu. Jedared on ište gajde da malo svira.

Nasviro se sad i nasviro pa gajdaš ište natrag gajde. Momak ne da.

— Šta ovaj misli š njegovom mudrošćom da ću ja zaplakat što on ne da moje gajde?! — gajdaš će na one u kolu.

Nek kaže šta 'oće momak ne da gajde. Uto došlo onima vrime, najedared oni uzjašili na metle i odu. Momak onda čuje da su po salaši' zapivali pivci. Oni odu na metli a kako je on očo kući to niko ne zna, al' kad on ujtru pogledo te gajde ono koža crknutog kera, a sva noga mu izgrižena kako je duvo u gajde.

zkvh.org.rs

NE VOLJI SLANINE

U Beregu bila dva brata. Dada već bio stariji pa će braća da se podilu. Što da išću od boga da dada umre, lipo se dilu iznad njeg živog.

On bio šaljivčiv, nikad njega za život glava ni' boljila pa i sade ni' se našo uvriđen nego sidi u ćošku i samo gledi. A i šta bi?! Obrane nema nikake.

A braća: jedan st'o otale pa lati polak svega, drugi st'o ondale pa lati polak svega. Divanu lipo našim jezikem, dada čuje i vidi: njemu ne ostavljaju ni gaće ni košulju, a sve bilo njegovo. Braća lipo podilu, oni sade im'u života pa ni brigeša, al' se mlađi na kraju siti i pita starijega:

— Je li, baća, šta ćemo sa dadom?!

— Pa njemu ćemo dati kruva!

Onda dada će na to:

— Dico moja, pa i tako ne voljim slanine.

K O M P I R — G L A V A

Jedan lovac zabaso u šume. Dojde i noć, bilo tavno da to ni za pripovidat, kad jedared ko na niku puklotinu viđe se malo vatre. Mora da je to na nikom dvoru. Sad on išo, išo kad jedared dojde k vatre. Tude zemlja smrznita a jedan didak baš došo s kolima na volov'a.

— Didače, šta ti tude radiš?

— Neka mi tu bućkat! Ne vidiš da je kompir već zril?! Došo sam kompire vadit.

— Didače, ti to noćom?!

Didak opet:

— Neka mi tu bućkat — koji nemu vrimena danjom ti radu noćom. A šta ti tražiš u šume noćom?!

— Zabaso sam. Neka mi zamirat, o'š ti mene dat malo kruva?

— Komu i za čega da dam?! O'š još čižme i tarak iskat?!

Didak ko osa, a lovac će još:

— Didače, ja sam stradalac a ti nisi baš bratoljubiv i gostoprimiv.

— Neka mi tu bućkat i sve prevrndat. Koji nemu ti slušat moru, a ja kruv nisam kr'o da bi ga tebe badava d'o. Ako 'š mi reć što istina nije bilo dobićeš kruva — ako i tvoja pripovićka zabasa ja ću tebe zavrnit vrat.

Lovac gleda — tude šale nema. Šta će, mora pripovićku reć i kaže:

— Znaš, didače, ja se rodio ujtru a moj dada uveče. Kaže mene dada da mu donesem s neba zlamenja. Da mi bog dva klupka konaca i tri džaka mekinja. Ja konac vežem za nebo pa se penjem. Jedared pogledam — konca nestalo.

zkvh.org.rs

Još dada pita šta sam pono ta tri džaka mekinja. Daj ja sad mekinju na mekinju pa se lipo penjem dalje. Da, al' jedared dojdu škvorci i mekinju po mekinju — viđem, po'ist će mi konac od mekinja. Šta ću — nemam ništa! Lasno — pošaljem ja glavu doma, donese budak. Bacim budak — škvorci odletili, perje ostalo. Sad ja obidem perje pa se penjem dalje i jedared čujem:

— Hajd — hajd!

Pogledam — niki didak vrše sitnu proju na or'u, vrše na šantavom pitlu, gusaku i patku. Proja ostaje gore pliva pada dole.

— Eto tebe zlamenja! — didak veli.

Latim ja plive i pojdem sad dole. Jedared viđem — voda je. Ja krenem dalje na čamcu, al' sam već taki da bi od glada mogo umrit. Šta ću, šta ću — kad na vode velika vriža ljubenica. Latim bricu, 'ist ću. Kako slatko rižem brica ode u ljubenicu. Sad ja nju tražim, tražim, kad evo jednoga.

— Šta tražiš?

Kažem, a on:

— Neka ti to tražit. Ja već misec dana tražim pa ni moji' dvanejst volova ne možem nać, 'di ćeš ti bricu nać?!

— Kako ću ja prid dadu doma ako je ne nađem?!

— To je tvoja nevolja, al' neka po mojem it. Vidiš onaj veliki talas što ga vitar duše — dotle sam ja kupio ovu vodu.

Moram otit kad me i dada čeka. Dojdem doma pa smo projinu plivu kuvali i posijali. Iznikla lipa proja. Dada lati kosu, gladaricu i krošov — idemo rizat proju. A moj dada imo je toliko krava da nije imo dovoljno kajiša za zvona. Jedared dada i mama mrđu:

— Očev ti križ sp'o, šta je ovo naopako?! O bi l' ti mene mogo reć — ti nisi č'o krave?!

Pogledam, krave sve došle s paše, navalile na proju. Kako ja nji' nisam č'o kad svaka ima zvono?! Pogledam — ni jedno zvono nema jezičak.

Onaj didak što na or'u vrše proju stvori se tude pa se smije:

— Ja sam to ukr'o a ti mlad pa nisi č'o, mav ti u ušima!

Mene to ni b'lo baš dobro al' šta ću — fićukam.

A dada:

— Stra' je mene do boga mojega nećemo iznet šaku proje a ti fićukaš.

Ja već naštudiro i kažem:

— Dado, neće krave više nait da ne čujem.

— Kako?! Zvona se ne čuju.

— A što sam ja lovac?!

Satiram krave u tor, latim pušku pa zec na zeca — svakom rep rižem i rep u svako zvono! Zvona zvone, samo zvone!

Latim još štaku i počnem mordavit onog didaka mudrijana, a on biži.

— Ni pijan ne trizan neka još jedared nait — dam mu savit.

A on mene:

— Bolje ti idi u najbližnje selo, potraži tvoju glavu. Možu ljudi da je pomišu s mekinjama.

Onda viđem da se moja glava nije vratila k mene kad sam je poslo doma da donese budak. Latim ja perje što su ostavili škvorci, odletim u najbližnje selo — tamo sve smrznito, svud led. Moja glava napravila noge od site i škliza se — ne možem je u'vatit. Šta ću — napravim ja hrtove od site — oni je u'vatu. Donesu glavu k mene, a moj dada veli:

— To ni' glava, to je kompir iz smrznite zemlje didaka što tebe ne da kruva. Nebo mu naopako, ako on tebe još ne bude d'o kruva i on će misto glave imat kompir.

Kad je didak to č'o on ko osa:

— To ne mož' bit istina!

— E, onda daj kruva!

zkvh.org.rs

L J U B I M R U K E

Kod našeg svita bilo je tako — nek je i sluga ako mu štogod ne mriši on će o'ma' lanit:

— Hej ti gazda, ne mož' to tako!

Drugi red je bio kod madžarski' spaija i velike varoške gospode. Tamo siromak samo nek šmrcne el štucne već gospodaru el gospoji mora kazat »kezi csókolom«, deklem ljubim ruke.

Jedared će i jedan naš siromašak pogodit sina za svinjara kod jednog baruna. Otac upućiva derana kako triba službu poštivat i tamokar se vladat.

— Pazi, sinko, da kako ne ispuštiš komad krušca iz ruke.

Deran bio poslušne ćudi.

— 'Oću, baćo, 'oću.

Siromašak otpravio sina, al' jedva prošo koji dan barun već zove oca — nek vodi sina sad el o'ma'! Otac pokupio bućur pa kara derana:

— Tako ti mene slušaš?! Barunovog sina ćušaš i još mu mater pouješ!

A sin:

— Ko ne bi kad mi je prkosio?! Baćo moj, al' šta ima rđavog u tom što sam ja uradio?!

— O, ljudi ljucki, pa lipo sam te svitovo kako se tutekar triba vladat.

— Baćo, pa ja sam vas i poslušo: čim sam baruničiću opcovo mater ja sam o'ma' nakalamio i ono »ljubim ruke«.

GOSPODAR DOKTOR« U NADNICI

Kad smo već kod kezičokolomovanja sitio sam se našeg Antuna Peticara. Zna se da on nije bio baš barun al' jedared su i njemu kezičokolomovali. Peticar bio jedan pa dosta i nije ni čudo što se to baš njemu jedinom dogodilo u cilom Tavankutu. Jedared on pljunio na motiku, očo u varoš, al' ni tamo nije poljubio ni jedan poso. Izbit dinar iz ma čeg, to se 'vaćalo za njeg — samo nek to nije poso — a velika je to nevolja morala bit kod Peticara koja bi i njeg na poso natirala.

Posli prvog rata je to bilo, jedared niki stari gospodar otvorio prokatoriju u Bajmaku. U ono vrime svit pripovido da je gospodar za stare Madžarske bio niki veliki sudija, a onda nesrićno izgubio sina i siroma' se dao u nemar. Imo od čega živit pa prokatorija u Bajmaku a on svaki dan sidi u kafani u Subatici. Mož mislit taj poso!

Kako je Peticar dopro do starog gospodara to nji' dvojca znadu, samo jedared naš Peticar ispo glavno potpačilo u toj prokatorskoj kancelariji. Ne virujem da je od mene bolje znao pisat, a ja znam toliko što moj prst napiše, osim ako se u varoši nije malo prosvitlio, al' on sad ko niki zaminjiva prokatora. Mož mislit tog posla! A gospodaru i nije do posla. Ko zna zašto je on otvorio tu kancelariju — valjda zato da siroma' ne misli uvik na svoju tugu i nevolju.

Ko zna Antuna Peticara ni da pogleda na tu stranu 'di je kancelarija, al' opet će se nać ko će se privarit. I zapravo — jedared evo, došli otac i sin, bili ljudi Madžari iz madaraški' salaša pa ljudi valjda zato nisu ni znali ko je naš Peticar. Vidi se ljudi su sridnjeg stanja, al' je otac počo prćijat iz deset nokata, bio tuđ sluga

zkvh.org.rs

i to baš kod spaija 'di se tribalo vladat i klanjat — kako već znademo da je po njevom redu — pa čovičak kako u mladosti naučio tog se drži kad s gospodama ima posla makar je sad već i on niki trcavi gazdica.

Sad došo on — misli — prid gospodar-prokatora pa:

— »Kezi csókolom« — ljubim ruke, gospodaru doktore, znate ljubim ruke, gospodaru doktore, to je bilo ljubim ruke ovako . . . ljubim ruke, gospodaru doktore, znate ljubim ruke, to je bilo, ljubim ruke baš ovako . . .

A Peticar smogo 'digod i svečano ruvo, obuko se ko popo za misu, ta mora kad je »prokator« i »gospodar doktor« — zapalio debo cigar, napuvo se ko pravi gospodar i samo blagosiva:

— Da, da — tako, tako!

Sin opet gleda u tog »gospodara doktora« i jedared samo povuc oca za rukav. Otac opet samo kezičokolomuje, ni da se obazre već se otresa i opet počinje:

— Znate, ljubim ruke, gospodaru doktore . . .

Sin jedared vidi da trzanje za rukav ne pomaže pa se nagne ocu na uvo:

— Baćo, zaboga vas molim, pa vi ne vidite da je ovaj »gospodar doktor« prolitos kod nas kopo kukuruze u nadnicu?!

KUM JE RĐAVO SANJAO

Kum kumu išo u goste u komšinsko selo. Kuma će o'ma' sprimit boljega za jisti kuvanoga i pečenoga. Ima tude i vina do članaka, ta i oroz ide u čorapa, patak se primeće na ruka i noga ko točak, još i magarac posto šaljivčiv, vo piva iz diteljine, ta svi imu života kad je kum došo u goste!

Do uveče kum se napunio ko da je br'o kukuruze pa u medra mećo. Jedva dočeko da legne.

Kuma bila bojažljiva navikla sve zaključavat noću, tako se zaboravila i zaključala i kuma. U niko doba noći kum triba napolje. Evo njemu sade belaje — vrata zaključana.

Lupa:

— Pušćavajte!

Niko se ne javlja. Kum po sobe, šta će ku' će?! Zv'o i zv'o, jedared vidi: ne možu mu pomoć kad ne čuju. Šta će ku' će, lipo opet legne u krevet. Ako ga opet 'vatu muke biće što bude. I nije bila rotkva već ono što je moralo doć: kum se uredio u krevetu.

Ujutru študira:

— Šta ću sade?!

Brzo se siti. Napraviće se da spava. Kuma uranila gledi, ovaj se nikako ne diže. Ajde, pričekaće dok poso sredi. Kuma trkala ovdena trkala ondena, na kraju sprimila kuću i pilježž, kum se nikako ne diže. Šta će ku' će, mora ga budit.

— Ajdete, kume, dignite se ja sam sprimila ručak.

A kum:

— Kumo, kod mene nije dobro.

— Šta je?!

— Kumo, ja sam zdravo rđavo sanjao.

zkvh.org.rs

— Pa dobro, kume, kaži bar šta si sanjao.
— Zamisli, kumo, na tornju sukalo medom zaliveno.
— Pa to je škliško!
— Još kako škliško a visoko.
— Ju kume!
— Nije to sve. Na sukalu tepcija, na tepciji tanjur, u tanjuru ja.
— Ju, kume!
— Da, kumo! A vitričak duše. Kako vitričak ljulja tepciju a ja: oću li pasti neću li pasti?! A vitričak duše i duše!

Kad je kuma to čula ona će:

— Ju, kume, kako sam bojažljiva da sam ja tako sanjala ja bi se o'ma' uredila.

A kum:

— Kumo, pa i ja sam.

LISICA ČISTI KOKOŠ OD UŠIJU

Lisica imala kuću — pendžer ni jednu vrata na sve strane — lipu jamu u obali iznad dola. S ote strane nadaleko nigdi salaša a baš prikoputa svega jedan al' taj pun živine. 'Oćeš lipče paše za lisicu! Da, samo da je do živine doći! I blizo je i lipo je, tušta je, al' je i opasno jel gazda drži opake kerove a nije šala ni priko dola prić, još teže s teretom pobić — voda je. Sirota lisica samo poviriva i pomalo se obliziva. Najbolje bi bilo prić u podne kad kokoši drimaju al' je nevolja s kerovima — buve i žestina ne dadu njim da spavaju. Kokoške vide licisu, ne boje se kad su tu kerovi i čeprkaju na samom dolu i još zarepuse prid njom ko da je svaka pivac, prkose lisici. Prkose sve a jedna debela mladica ponajviše. Ta izmislila i pismu pa prdači lisicu:

— Kot-kot-kot-ko-da!
Teti šipka dva!

Laje brezobrazna a sirota lisica ne smi ni odlajavat da kerovima ne bi odala trag. Trpi i samo zube oštri. A još kad je došlo vrime da uda ćer! Ona brezobrazna kokoš dočula i to — ta niko drugi, to je huncut vrebac moro isplećkat — pa onda samo prdači lisicu:

— Kot-kot-kot-ko-da!
Teti šipka dva!

I još nakalami:

— Od slamke stolac, višnjine špice lonac, za vatru cipani konac, ženi se bumbar, ženi se buva, svatovac svira muva a teta se puva jel bi ćer udavala a kokoške nema u tetinom loncu, upuj!

— Grom te ne spalio dok moj zub ne razgalio — otkale sve znaš?! — lisica sve zub o zub lomi od bisa al' na glas ni da pisne.

zkvh.org.rs

Tu su već svatovi, šta će gosti kazat ako na lisicinom astalu ne bude kokošiju?! Lisica ćuti al' pamet u nje radi Sve gleda sve slukti i jedared samo šta čuje — ona kokoš se tuži drugima:

— Druge moje tu se štogod mora učinit: ove uši se dalje ne moždu trpit.

Kad je lisica to čula putovanje priko vode o'ma' se učinilo lako. Prišla gotovo do same obale, sila na džombu od trske pa će onoj kokoški:

Sestro moja, šta ja to čujem da si zaušljivila?

— Baš se to tebe tiče!

— Dobro kažeš — baš mene. Eto vidiš: bog nije nagal al' je dostižan, niko ti neće pomoć ako ti ja ne pomognem.

Lisica se smijucka na kokoš ko drven ker, a kokoš njoj:

— Dabogda vrat slomila prija neg što doživim da mi ti pomažeš.

Nek ona klete i kune lisica zna da uši za nju rade. Drugi dan došla pod ledinu, sačekala kokošku pa se umiljava ko da su najbolje druge:

— No, sestro, jesi l' našla od mene bolju pomoć?!

Kokoš začeprkala od bisa pa samo ćuti. Nije njoj do prdačenja kad uši prave po njoj vršaj. Lisica to zna, sa džombe pridiči:

— Sestro, ja ne medljam, istinu kažem: niko tebe od ušiju ne oslobodi osim mene.

Kokoš obisila glavu i od bisa samo čeprka.

— Znam ja da ti meni ne viruješ — lisica pridiči — a ni ne moraš. Ne boj se, neću ja ni koračaj bliže nit ću te se žignit. Ajak, ne boj se od tog. Samo gledaj pa se nauči. Da vidiš kako se ja kurtališem buva.

I s otim sašla sa džombe, rep zamočila u vodu pa blaženo ko da je glavom sveti Bono:

— Buve, buvice, buvci, buvčekanje, polagacko: ja doli vi gori — ja u vodu vi iz vode.

Kad se rep sav raskiselio u vodi lisica zaronila do krstiju.

— Buve, buvice, buvci, buvčekanje, polagacko: ja doli vi gori — ja u vodu vi iz vode.

Spušta se lisica tako i jedared joj samo nos osto iznad vode. Kokoš gleda i šta vidi?! Kako se lisica dublje zamače u vodu a buve sve izlaze iz njezine dlake i penju se na suvo dok se doposlitke nisu sve skupile na vr' nosa. Dotle je lisica pivala da ona iđe u vodu buve iz vode i sve polagacko, a sad naglo iskoči, strese sve buve s nosa:

— Buve, buvice, buvci, buvčekanje, ja iz vode — vi u vodu!

Otresla se od buva, otresla se od vode i kaže kokoški:

— Ako nisi ćorava sad si vidila kako ćeš se osloboditi od ušiju.

Kako ne bi vidila al' kokoš ko bajage nit gleda nit sluša samo bisno čeprka a jedva čeka da lisica ode. A lisica ko da ima malog vraga: zna šta se kuva u kokošijoj pameti. Smota rep i ode. Al' ne daleko!

Kokoš je već u vodi. Zamočila i ona prvo rep pa piva:

— Kot-kot-kot-ko-da!

Ja ću u vodaa, uši iz vodaa!

Ćućne još malo pa:

— Kot-kot-kot-ko-da!

Ja ću u vodaa, uši iz vodaa!

Tako ona kotkodače zdrava i vesela dok nije i glavu zagnjurila, samo kljun osto iznad vode. Sad će ona iskočit iz vode da strese s kljuna uši al' ne zna da je lisica samo to čekala da joj oči odu pod vodu i već je dojurila. Lisica već čeka iznad vode a kokoš iskoči:

— Kot-kot-kot-ko-da!

Ja ću iz vodaa, uši u vodaa,

Strese ona uši pa će bižat iz vode al' lisica njoj:

— Uši u vodaa — ti u moj torbaa!

I zgrabi je za vrat. Kokoški su se onda oči otvorila pa će u dreku:

— Prokleta bila, zato si ti mene učila kako ću se oslobodit od ušiju?!

zkvh.org.rs

Lisica puštila vrat al' još čvršće u'vatila za nogu pa blaženo ko sveti Bono:

— Sram te bilo, de bi l' te sram bilo — ja se staram za tvoj ženski obraz a ti me još kleteš.

— Ti se staraš za mene?!

— Šta drugo radim?! Ja sam se okupala i od buva očistila da prid svatovcima ne bi bila postidna kad ovaku lipu kokoš budem iznela na astal, a divojko nanina, zar tebi ne bi izgorio ženski obraz da te ovako ušljivu iznesem na svatovski astal?!

BAĆA ŠMRKINA MLADA

Kadgod oko Slankamena bile poljane, ledine, zatim sve gust džbun do planine — raste leska, gloginja, šarkovina, trnjina, kalina i višnjik — pa momci čuvali stoku. Vreme da se žene a oni još ne vide devojke nit ona vidi nji'. Kad je momak za ženitbu roditelji ugovore devojku i onda momak dođe s paše pravo u svatove.

Oženili tako jednog pa mladi i prenoćili prvu noć al' se mlada ujutrudan probudila sama. Ustala pa će po kući. Kad tamo kod ognjišta sedi jedan brkati, puši, šmrka lulu. Kad nikog drugog u kući mlada će njega zapitati:

— Jelte baća Šmrko, ne znate vi za koga sam se ja dovela?!

— Ja mislim: za meneka!

zkvh.org.rs

SVINJSKO DOBRO I SVINJSKO ZLO

Jedan gazda imo sriću u svinjima pa uvik goji po nikoliko čoporova. Nije ni čudo što mu je od'rana išla za rukom kad čovik pazi da svinjima sve bude kako triba. Tu su čisti obori, vruće meće, lipa slama pod nji' — a sve na vrime. Još i vrepci se tiraju sa alova da ne smetaju 'ranjenicima.

Zato je jedan mator vrebac i bio zloban na svinje. Kaže on jednom dobrom bravcu:

— Blago tebi, ta ni svim gospodama život nije udešen ko tebi.

— E, što nisi i ti krmče pa bi i tebe gazda timario i dvorio.

— Bar da sam! —siroma' vrebac samo uzdiše. — Tebe sve češe da se bolje nasitiš a mene šiba i kandžijom i metlom čim čipnem koje zrnce prikrupe. Dobro je tebi i tvojima, vas pazi i mazi.

— Bome pazi! — bravčekanja sve uši diže od o'losti. — Sam neće užnati dok nama ne da. Udešava nam život da bolje ne mož' poželit! Da još sa mnom spava ja se ne bi minjo ni sa samim carom!

Kratko vrime iza tog gazdi ušo niki crv u dušu, čovik se prominio da ga ne mož' poznat. Propio se, dao se u nemar i nezadugo dotiro dotle da ga žena istuče i izbaci iz kuće. Ne pušta ga unutra ni na noćište. Ne vodi on sad brigu ni o svinjima pa se ovi snuždili.

— Šta je — udarilo zlo i u vas? — onaj vrebac će jedared zapitat bravca.

Bravac samo opuštio uši i rep:

— Još kako! Sve je zlo, brate vrepče, a najveće zlo je što sad i gazda spava s nama!

P O P A B E Z G L A V E

Svake godine o'de na breg dolaze 'tice selice. U bagrenju i gloginji leže du se. Jedino ždralovi ne dolaze al' i njina dreka čuje se kad letidu u velikim jatama. Pesma počne Đurđevom pa do jeseni. Prvi je slavuj, navek, a jedne godine nije došo. Da l' izginio da l' bio nepodoban u bolji da dođe — niko nije znao — samo te godine nije došo da pravi gnjizdo.

— Vidićete ovo leto dogodiće se nešto nedobro — ljudi govorili. — Slavuj da ne dođe — to niko ne pamti.

Te godine na mladu nedelju alasi poranili u ajku. Zora još daleko oni već pošli iz Zagrada, prešli preko brsca kad pred njima ide popa bez glave. Kako on po vodi gazi čamac za njim ide. Alasima počela kosa dizat se. Natrag bi — vesla sama nose napred.

Jedared popa progovori:

— Stotine i stotine godina čekam da na mladu nedelju pre sunca krenete u ajku.

Kako to reko štapom udari po vodi, drekne:

— Dočeko sam! Tu si!

Iz vode iskoči zec.

— Begaj, begaj, sad pobeć mi nećeš!

Popa za zecom za popom čamac sa alasi', kad zec udari obali, odmiče. Popa samo dune. Glave nema a mraz udara iz njeg i Dunav zamrzava.

Tu se čamac krva, biće potopljenika! Reknemo: u čamcu se tuži, pa se kuka, al' jedan stari alas kaže:

— Ako nam je tako odsuđeno i od boga naređeno tu pomoći nema.

— Tu niko ne može kazati: ja neću. Ni ja! — drekne popa bez glave i krene po ledu za zecom.

zkvh.org.rs

Zec klizi popa ga goni, već ga stiže kad zec udari repom po ledu. Prosekla se oduška ko kadgod kad se voda pila sa Dunava. Popa tamo a zec kroz odušku u vodu. Ode zec pod led al' popa zaiti šakom vode, leda nestane. Alasi glede: kad je zec opet iskočio iz vode Dunav se digo, sad će i kuće biti podavljene.

— Na čiju asnu će ovo biti? — kukaju alasi.

A onaj stari opet:

— Ako nam je tako odsuđeno i od boga naređeno tu pomoći nema.

Popa tek drekne:

— Tu niko ne može kazati — ja neću.

— Samo ja, — sad prviput progovori zec.

Popi se ne sviđa taj divan, opet zamrzava Dunav, zec opet repom seče odušku i kad je već i treći put sišo pod led za njim će i popa.

— Priča se da đavo živi u vodi, al' to nije đavo već ti — popa grdi zeca.

Nek se popa ljuti, nek grdi, zec samo izmiče. Kako popa u vodu zec iz vode. Tako to išlo dok jedared nebo zacrveni, javljaće se zora.

Popa bez glave stao, nebo gledi i jedared samo zadrhće ko da je na smrt osuđen.

— Stani, bog te ne ubio, stani dok me sunce ne u'vati, stani kad te ja zovem — otac tvoj!

Na tu reč zec stao a popa ko da nije onaj stari sad moli:

— O'š sad već dat mi glavu da živ po svetu ne idem bez nje?!

A zec:

— Znaš da moram kad si na mladu nedelju pred ljudima prizno da si mi otac.

— 'Di je? Daj je već, sad će sunce javljati se.

A zec njemu:

— Brže kaži sve pa me ubi svojom rukom — tuđom jedared već jesi — pa ćeš glavu i sam uzeti.

— Šta ću drugo kad me siliš, bog te ne ubio — popa bez glave sav klone ko da će ga krv udaviti od tog što mora kazati.

Alasi glede: ispod nji' Dunav voda plava teče a popa i zec stojidu, ni čamac se ne miče.

— Baš ne daš olakšice? — popa bez glave opet moli.

— Džabe moliš.

Popa dalje nije čeko. Kaže alasima:

— Ljudi, vi se ne bojte, vi samo morate sve čut. Tako mi je odsuđeno.

Bilo je to tako: u starodrevno vreme kad još ni rimski grad nije bio tu na bregu devojka od njeg ostala noseća. Bila jedinica, imala brata jedinca. Sramota za nju, za familiju još veća, za popu najveća — kad bi se doznalo. On je nagovori, ona očla u šumu da sakrije sramotu, al' on bratu javi za sramotu samo ne i to da je od njega. Kaže mu još da i zid imade uši, nije to dosta što je devojka očla u šumu.

Brat je nađe tu na bregu 'di je sad rimski grad i slani izvor. Baš rodila dete — bilo muško. On dete baci u Dunav. Od otog njoj srce prepukne. Iz mrtvog oka pala suza. Pala na kamen iz kamena izbio izvor — slan. Slan kamen, zato su možda ovom mestu i dali ime Slankamen.

Popa se zavuko u šumu, sve to gledi, misli niko ne znade da je on prisutan, al' voda izbaci potopljenika i mrtvo dete u zeca pretvori se. Iskoči živ zec iz vode i upravo do pope:

— Kuni majku i na onom svetu što te takog nečovečnog rodila.

Skoči, udari ga repom po vratu — baš je taj rep kratak — glavu mu skine, glavu ponese i prokune:

— Bez glave po svetu išo, smrti ne našo dok na mladu nedelju pre sunca u mojoj kolevki pred ljudima mi ne rekneš da si mi otac i tvojim rukama me ne ubiješ.

Pala jesenska noć, zec nesto. S grma pao slavuj što bio huljav pa se tamo sklonio. Krepo, pao mrtav od otog što je čuo i vidio.

Od otog vremena popa bez glave traži zeca nikako da trag mu u'vati. 'Di da ga nađe u kolevki kad kolevke ni imo nije, udavljen je čim se rodio.

zkvh.org.rs

Kad se nije setio za tolike godine nikad se valjda ne bi ni setio da sinoć nije zavuko se u jednu štalu da prenoći. Tamo noćom dolazile vile, zaplićale grive konjima. Vile to veče divanidu baš o njegovoj nevolji i jedna pita da l' su čule za tu kolevku. Nisu, ni jedna al' najmlađa kaže:

— A šta drugo bi bila kolevka tog deteta već Dunav voda plava ispod slanog kamena. Tamo su ga bacili čim je došo na svet.

Popa bez glave jedva dočeko da vilama isteče njino vreme i dotrčo.

— Šta je dalje bilo to ste i sami vidili kad ste prešli preko brsca, — kaže alasima.

Zec ondak kaže:

— Sve si reko po istini, sad ćeš me još tvojom rukom ubit i eto ti tvoje glave pa s njom živi a umri — kako ti je volja.

— Baš moram i to?!

— Ne moraš ako ti još nije dosta da budeš popa bez glave i da se kriješ od belog dana. Nisam to ja krojio, tako je odsuđeno, jel da ti nisi bio proklet ne bi te ni ja kleo.

Sunce se počelo javljat. Popa zeca šakom za vrat. Zec zadrhće, otegne se — a ispod repa ispade popina glava. Popa nju o'ma' na ramena i onda kaže zecu:

— Sine moj, nisi našo za nju bolje mesto?!

Al' džabe je zecu divanit, njeg mrtvog voda već vuče dole. Uto sine sunce. Popa plane i nikad mu više ni traga, onako zapaljen potone. Odošu otac i sin u Dunav.

Pripoveda se: od otog vremena kad Đurđevom slavuj ne dođe da te godine zaiđe neka velika nevolja, al' kad naši vinogradi dobro rodidu onda slavuj pevo ne pevo tu se peva ovako: — pićemo mleko nit od ovce nit od koze namuzćemo ga sa loze, zašto. vodu u sebe da mećem pa ko žabac da krekećem.

A sad: ode krčag na sisak vodojažom — ode asna u štetu — gotova pripovetka.

I J A

Napomena: Ova varalica se pripovijeda djeci kad zahtijevaju u neprikladno vrijeme da im se pripovijeda. Najčešće to biva uveče kad je već vrijeme za počinak a pripovjedač se već zamorio. Tada pripovjedač pribjegava ovoj varalici.

— Dobro, dico, ja ću još pripovidat al' vi na sve morate kazat: i ja.

— 'Ćemo, 'ćemo, samo pripovidajte.

— Dobro. Eto ja išo u šumu.

— I ja!

— Ja čuo 'tice, pivaju ko da je pisma groktuša.

— I ja!

— Ja vidio krumpir 'di je izrastio velik kondar je bundeva.

— I ja!

— Doposlitke došo ja do velikog 'rasta.

— I ja!

— 'Rast se nakrivio.

— I ja!

— Ja 'rast potpočio da ne padne.

— I ja!

— Onda su dva nakrivita zajedno.

— I ja!

— Zato ja računim: bolje da sam 'rast ociko pa ga ne moram potpočit.

— I ja!

— Ja 'rast i ociko.

— I ja!

— Pitam se: kako si ga ti još jedared ociko kad sam ga već ja ociko.

zkvh.org.hr

— I ja!
— Al' dobro je i tako. Ja od 'rasta izdubio alov.
— I ja!
— A svinji 'idu iz 'alova.
— I ja!
— E, kad vi niste postidivi da sa svinjima 'idete iz 'alova, onda ja vama više ne pripovidam. Ajđemo spavat!

Napomena: Ova varalica nosi u sebi potrebu i mogućnost različitih varijacija prema zgodama. Ako su isti slušaoci tada pripovjedač obligatno svakom prilikom mora dati novu verziju, a pri različitim prilikama pak prilagođava sam završetak prema prilikama. Tako na gozbama, naročito u svadbi, kad se iznesu najbolja jela završetak glasi:

— E, kad ste vi sa svinjima po'ili večeru onda tude nećete dobiti pečenice!

ČOVIK BREZ GLAVE

E, u ono staro vrime kad sam ja još bio ženjen čovik rodim se ja ujtru a moj baćo uveče. Mi smo služili kod jednog gazde a taj gazda imo tušta žita i uvik to nosi na pecu.

— Znaš šta, čovče, — jedared će moja žena — uzmi od te naše komencije pa i ti nosi prodat na pecu.

Dobro. Udivanim se s baćom i nakupimo mi punu čorapu žita od naše komencije, bacimo to na kola a u nji' upregnemo šest volova i ajd' sotim na pecu. Kad mi tamo stigli to niko neće da kupi, jel niko nema dosta ambarova da saspe toliko silno žito. Šta ćemo?! Niko neće da kupi a ja i baćo ajd' kući.

Iđemo sad kući pa će baćo jedared:

— Znaš šta, sinko, ja ću sad posadit grašak a ti dotle iđi kod lofre pa donesi zlamenja za ovo naše žito.

O'ma' tu moj baćo posadi grašak iz čorape, a grašak hup-cup! pa naraste do oblaka. Ja opet o'ma' daj, penji se po njemu i dođem srićno u lofrinu kolibicu.

— Di je lofro? — pitam jednog arcilofru.

— Ta eno ga — kaže — očo je čobanu da vidi malo ovce.

O'ma' ja do čobanovi' dvora i kad tamo moj lofro sidi na zemlji pa iz jedne bundevine kore šakom 'ide kiselinu.

— Faljen Isus, lofro, — o'ma' ja njemu.

— Amen, kršćanska dušo, šta dobro tražiš tu? — pita on.

Kažem mu da sam došo rad zlamenja jel mi baćo 'oće sijat žito.

— Pa eto, sinko, iđi u ono žito 'di ovce pasu, one tamo sve drobe zlamenja. Nakupi tog zlamenja koliko

zkvh.org.rs

o'š a mi ćemo našu njivu potorit s kakim jačim đubretom — pokaže mi na to žito i ja tu nakupim zlamenja.

O'ma' se krenem kući al' kad sam stigo na polovinu graška a tamo taka zima da se 'oću smrzniti. Šta ću šta neću — podgrizem nokte s nogiju, iscipam i' pa naložim vatru. Tu se malo odgrijem pa se krenem doli i onda vidim da je grašak ispod mene otrunio pa ne mož dalje. Tu se ja mislio dok me jedared nije udarila jedna čela i ode ja s graška pa baš u jedan velik bunar. Pao ja na dno i nikako ne možem s dnola izać — zalipio se tu. Šta ću šta neću, jedared se rasrdim, u'vatim dno od bunara, bacim ga napolje i s njim i ja izletim.

Daj sad kući i kad sam došo u selo a ja vidim tamo jednog didu 'di pokriva kuću, a jedne noge nema.

— Alaj, dida, kako vi možete ići po kući kad nemate jednu nogu?! — viknem na njeg.

— Iđi, ludi čov'če, — on će na mene — ne vidiš da nemam jednu ruku?! — Pa će još: — Kako ti opet možeš ić brez glave?!

Tako on meni a ja ko pravi pametan čovik odem dalje al' se ništa ne sićam šta je on zapo za moju glavu. Dođem tako i kući. Došo ja kući a tu žena i baćo vršu žito al' toliko da ne mož stat u ambarove. Vršu nji' dvoje pa na draču, a slama i pliva pada doli žito ostaje gori. Gledam šta je to, kad me najedared spazi baćo.

— Hej ti, 'di si već tako dugo? — vikne na mene.

— Ta evo dono sam vam zlamenje.

— Iđi, čovče, otkud bi ti dono zlamenje kad ni glave nemaš?!

— Ta šta ovi' oće toliko s glavom?! — mrnđam ja sebi pa pogledam i onda vidim da nemam glavu.

O'ma' ja potražim glavu a moja glava u džepu, pa natraški metnuta. Onda se ja sitio da sam glavu metnio u džep da mi uši ne ozebu u onoj zimi na grašku — i kad sam se sitio za glavu a ja sve drugo zaboravio.

Meni nije čudo da ja nisam spazio da nemam glavu, al' kako vi to dosad niste vidili?! Ha?! Vidite samo, možda je ni vi nemate?! Ha-ha!

NE VRAČA SE NAVEK DOBRO ZA DOBRO

Dogodilo se nekad ovo: beše jedan šumar i po običaju iđaše u šumu svaki dan. Ništa mu ne umače što bi na nišan došlo. Tako jednog lepog dana pođe on u šumu i kada je zašo poduboko odjednom čuje 'di neko zapomaže, zove i moli za pomoč. On pođe na glas kad na jednom na svoje oči opazi golemu zmiju na koju se navalio bio težak kamen. Nije se mogla izvući, bez pomoči je bilo suđeno da tamo pogine. Zamoli šumara da je spase. Šumaru se bilo jako ražalilo i pomisli: istina zmija je to al' ipak život treba spasiti. I odmače kamen i zmija iziđe.

Zmija pak čim iziđe odma' navali na njega da ga otruje i usmrti. Šumar vidi da tu nema šale i počne da moli zmiju pa reče:

— Molim te kako možeš da imaš dušu da me usmrtiš kad sam ja tebi život spasio?!

Molio a ne molio ne pomaže baš da cilo rimsko carstvo nudi zmiji ona bi samo da ga usmrti. Šumar ondak reče:

— Kud ja odo', kud sam se zabun'o kad znam štogod je brzo to je i kuso, al' najposle ne marim baš kad ne vračaš dobro za dobro neka bude al' nemoj baš ni tako da nas niko ne zna: hajde ovako — da nam bar neko bude sudija.

Zmija pristane i oni se pogode da idu putem kroz šumu pa na koga prvog naiđu on neka bude sudija — šta on presudi tako neka i bude. I oni pođoše. Šumar vidi došo dan da mu je život ništa drugo več puna torba đubreta. On učinio dobro a zmija ne da ne počituje to več još gorje vrača. Njoj ni od boga grijota ni od ljudi sramota. Al' samo kad je pristala da neko bude sudija,

zkvh.org.rs

šumar se sad več nada, pa joj sve lepo divani. Pretvara se jezikom i misli: kad ti se neprijatelj seli iz zemlje i put mu pozlati, lepo sa s njim dok ne ode.

U jedan mah pretrče put lisica i htede da umakne čim spazi šumara al' je on viknu:

— Stani, ne boj se! 'Odi da nam ti budeš sudija.

I lisica se vrati i pošto beše razumela parbu i stvar, reče teta-lija mudrolija:

— Ja 'oču da sudim al' ne znam ni 'di je to bilo ni kako je sve bilo, več hajde da se vratimo na ono mesto da ja vidim. Kad več sudim da ne bude ko pas na senu što sam ne jede — drugom ne da.

I oni se vratiše. Veli lija mudrolija:

— No sad vidim 'di je al' ne znam opet kako je bilo nego 'oču da vidim i onda pravo da sudim.

I zmija se namesti na isto mesto a šumar navali isti onaj kamen na zmiju. I opet veli lija:

— No, je l' bilo tako?

Veli zmija:

— Jeste.

— No, ondak ostani tako a mi hajdemo.

Šumar se jako obradovo i pita liju šta 'oče da ju nagradi a lija veli:

— Neču puno samo da mi daš da ja izbiram u tvom dvorištu jednu kokoš il' petliča.

Šumar pristane. Pristao bi on da ga to košta i đavolski samo kad je glavu spasio. Iđaše šumar pun sreče a lija sve trči napred pa se vrača. Šumar joj reče:

— Nemoj ići nipošto u dvorište bez mene dok ja ne stignem, jer žena je u kući a ima i pušku, ubiče te.

Al' lija se na to nije obazirala več ode napred u dvorište dok šumar još nije stigo. Žena vidi 'di lisica davi kokoši, uzme pušku, opali i ubije lisicu.

TRAŽI NOSI I UŠI

Bio jedan težak al' i čvrst gazda. Kad je umro iza sebe ostavio sina jedinka. Taj opet bio ko razvršena kamara, ko da ni kap krvi ni mrvica očeve ćudi nema u njemu.

Bog nije — al' drugo sve ima, kad mu je otac toliko ostavio. Majurova i majurova, ta sve ni ne zna 'di su, marve, konja, svinja i ovaca — da su u oblaku valjda bi i' više bilo neg kapi kiše. Sluga, komencijaša, biroša, kočijaša obični' i paradeša, govedara, svinjara, čobana i subaša — s polak nji' bi mogo udarit na kralja. Čudo! Bogatstvo! Još i metla s kojom se svinjak mete — još i ta je u njeg zlatna! Čudo! Ima svega što mu srce zaište, što oko mož poželit, pa još i ženu da taku lipotu svit nije upamtio, al' šta sve to vridi kad pameti nema.

Od pustog bisa dao se u piće, propio se al' tako da sve pada putom. Ne stara se on baš nizašta. Pripuštio sve ženi. Tako on iz dana u dan: još se ni ne probudi već se opije. Jedared se otriznio ispod jedne slame pa misli: ne klapim ja to?! Pod kaštelom imo malo 'ezero za ribe. Gleda: polak čeljadi grabi vodu iz 'ezera druga pola 'vaća ribe, a njegova žena rasica jednu po jednu.

— Je l' zapravo vidim?! Šta ti to radiš?!

— Još me pitaš?! Tražim prsten.

Dok je 'ranila ribe spao joj prsten s najvećim dragim kamenom, a jedna riba ga progunila.

— Ako baš nemaš pametnijeg posla, a ti traži.

Poslo on sluge rad vina, opet se lipo opio i gotov razgovor. Nije on posli ni zapito ženu je l' našla prsten, šta je s ribama, šta je s 'ezerom. Nije ni mogo kad je u piću sve i zaboravio.

zkvh.org.rs

Valjda se nikad više ne bi ni sitio da jedared pijan nije pao međ' svinje. Dok ga nisu našli svinji mu po'ili nos i uši. Dosad je bio u pameti ko kamara koju je vitar razvršio, a sad je i oblike ko strašilo na kamari.

Žena nije znala šta se događa samo jedared čuje graju. I šta vidi?! Njezin čovik stoji na vratima obora, čeka svinje na pripuš. Sluge tiraju krmče po krmče, a gazda sikirom tuče u čelo, sikirom svakom rasica trbu' i burla po krmčetovoj utrobi.

Žena ne vidi s leđa kako je on rovašen pa će strogo na njeg:

— Bole te ne 'ile, šta to radiš, luda glavo?!

Kad je on đipio:

— Jesam ja tebi šta reko kad si u ribama tražila tvoj šugavi prsten?! A ja da ne možem u svinjama tražit svoj rođeni nos i uši?!

DA NE OPEČE GUBICU

Cigan i sin očli u vinograde i naišli na pudara 'di pretražuje suve ogrance na oraju. Lojtra kratka, namestio je na prevrnutu podinku, tako se ispeo na oraj. Radi on tamo unutri a pred vinogradom ostavio talige. U njima šlive trnovače i u šaragle se zgurio đak a u njem nešto živo.

— Falen Isus!

— Navek falen!

Razgovor da počne kad se iz đaka javi prase. Ciganov sin će:

— Oho!

A pudar:

— Šta vi tražite?

Sam je, ne raduje se ovakvim gostima.

— Ođođara, — stari cigan spremno odgovara.

— 'Di je tu ođođar i šta bi on vama trebo?!

— Ođak na čergi da počisti.

— I tako šta imade?!

— Pitaj onog ko to znade. A šta ti radiš?

— Ja?! Tamanim noćno paunče. Vidiš ove suve ogrance?! To je sve njegova gusenica upropastila. Tražim ga 'di se zakukuljilo.

Cigan poskočio ko da mu se rudo slomilo.

— Čuješ ti šta ovaj radi?! — na sina će. — Ubija moju decu.

— Kaku tvoju decu?! O čim se tu radi?! — pudar od čuda da padne s oraja.

— Pa ti ne znaš da sam ja otac noćnog paunčeta?! Sad ćeš znat!

Cigan bio neki krljav, sav glimbav i čombav al' opeta bio brži od pudara. Dok se onaj nije dosetio cigan izvuko

zkvh.org.rs

podinku, ode lojtra na zemlju. Sad nek pudar siđe s visoka oraja, ako krila imade!

— Za osvetu što mi braću ubijaš — kaže ciganov sin i uzme đak s prasetom.

Uzeli i šliva i očli ko što su i došli. Pudar udario u dreku, na sreću žandari bili blizo, čuli i teraj za ciganom i njegovim sinom. Stari bio prckar, kad je osetio žandare za petama, uplašio se i veli:

— Bar da vidim to prase kad ću opeta ostat brez njega.

Kako odrešio đak a prase pobegne napole. Bega prase od cigana bega cigan od žandara al' prase pobeglo žandari cigana stigli.

— 'Di je svinjće?!

— Koje svinjće?!

— Bilo je u đaku.

— U ovom je bilo samo čokova!

— Smiš tako što kazat?!

— Kako istinu ne bi smio kazat.

Žandari teraju cigana i sina a prase nek tera ko ga nađe. Stari cigan se pravda da u njinoj kući ni čuli nisu za to svinjće, odavden donden zagovara žandare i kad su već bili tamo negdi kod pudara on sa sinom pobegne.

— Sad smo naravnali račune — kaže sinu — ako nismo na dobitku nismo ni u gubitku: prase pobeglo od nas mi pobegli od žandara.

— Da, al' sad da mi je prase pečeno, ovako bi ga jeo! — sin počo pokazivat kako halapljivo bi jeo.

Stari njega ožeže po frnjokalici:

— A šta ždereš tako vrelo — opećeš svu gubicu. Nije nam dosta nevolje, još mi to treba da se razboliš!

GROF I KATANA PODILILI RUČAK

U staro vrime jedan katana bio na odsustvu pa se vraćo na svoje misto. Odio brodio, naodio se nabrodio se dok nije stigo. Na putu ga svašta snašlo, napatio se, al' sve to nije ništa naspram onog što će ga snaći kad bude došo usrid te varoši u kojoj je katanovo.

Baš je prolazio isprid nikog grofovskog kaštela kad ga najedared protira ona ritka katanska 'rana. Steglo ga na sokaku usrid varoši i šta će momak da od nevolje ne postane sramota već se ogleda 'di bi se sklonio. Oko grofovskog kaštela velika bašča da se grof ima 'di šetat i u ladu provodit. Momak priskoči zid, ko veli u bašči nikom neće bit na oku.

Srićno se oslobodio nevolje i već steže kajiš na čakčirama da se opet pribaci priko zida kad iz granja skoči grof ko da je niko iz zemlje i upači pušku na momka.

— Šta ti misliš da je moja bašča stvorena za to da po njoj sadiš čovčije blato?!

Siroma' momak kaže da on nije mislio baš ništa osim da se nevolje kurtališe i da svitu nije na sramotu. Pravda se on al' grof ne da sebi.

— Lipo ti to vezeš a ne misliš kaki velikaši i gospoje meni dolaze pa se tu šetaju. Na lipo cviće bi nagazili da te ja nisam u'vatio, — grof samo tira svoje.

A katana ko čovik:

— Nemam ja ništa protiv al' šta sad možem kad me tako steglo — da se ubijem?!

— Nećeš se ti ubijat — ja ću te ubit iz puške, al' o'ma', ako to ne po'ideš.

Katani se smrklo makar je sunce peklo.

zkvh.org.rs

— Nemojte, gospodaru, ta i ja sam čovik makar sam jedan siroma' katana.

Momak moli da ga ne prisiljava na to što ni čestito krmče ne radi al' grof ni ne sluša već pušku nateže.

— El ti 'isti el ja pucati! Pokazaću ja tebi čiju bašču ćeš poganiti!

Šta sad uradit?! Glavu spašavat. Siroma' katana zna da grofu nema suda. Kad je katana stigo do polak tog nemilog ručka grof se najedared počo smijat ko lud. Od siljnog smija ispala mu i puška.

— Čovče, jesi ti baš tako lud?! Pa ti ne vidiš da sam se ja samo šalio, di bi ja čovika ubio za to?!

Grof se smije al' katana pušku 'vaća, na grofa upačiva:

— A ja se bogme i bog šalit neću: el ćeš po'ist drugu polu el ću te ubit ko kera jel drugo i nisi!

Grof vidi: tu šale nema — katana zakrvavio očima. Ako se sirotom katani živilo grofu se dvared živi. Kad je muku namučio, sve lipo počistio, katana još puškom isprid nosa:

— I brkova da si olizo.

Onda se katana pribaci priko zida pa ode ko zec a grofu nek drugi donese čašu vode i poželi da mu ručak bude na zdravlje.

Grof je po ruvu znao da je katana iz te varoši i drugi dan otrče glavnom generalu al' ne kaže šta je i kako je već samo to da ga je jedan taki i taki katana strašno uvridio i osramotio pa traži da ga general kašti-guje kako samo mož.

— Ništa lakše — general je spreman da svom pajtašu ugodi — samo ako ga pripoznaš jel je u mene sila katana.

— Tog ću i mrtav pripoznat. To je lako, samo oće l' priznat da me je uvridio jel nikog svidoka nije bilo.

Generalu je opet to lako. Kaže on:

— Ne brigaj ti ništa samo kaži koji je. Izvezaću ga na žestinu pa će na suncu već progovorit.

Sazove general sve katane prida se pa s grofom od jednog do drugog.

— Ovaj je, — grof upači prstom kad je došo do katane.

Generał se takim nakostrušio na katanu:

— Poznaješ ti ovog gospodara grofa?

Katana se nasmije:

— Kako da ga ja ne poznajem kad smo nas dvojca baš juče podilili ručak ko dva brata rođena pa mu je tako slatko palo da je još i brkove olizo.

zkvh.org.rs

PUN DŽAK OBEĆANJA

U ono vrime kad je moj otac pravio salaš — a to je bilo posli njegove ženitbe — ne znam je l' digod po salaši' bilo škule. Otac mi pripovido — po njegovoj pamti — u to vrime ušlo u modu vokšovanje. Kaže, onda je on prvi put vidio kortešovanje.

Došo i tu na Đurđin jedan što bi da postane općinar pa ugađa vokšove za sebe. Pripovida, pripovida, ljudi se čude kako jezik ne slomije, a ništa drugo već samo obećaje.

— Ja ću vam napravit ovo, ja ću vam napravit ono . . .

Kad ga slušaš — on bog! A ni ne mož bit od majke rođen kad je kaputaš a obećava da će parasnicima dat, dok je dotle svaki kaputaš samo odnosio.

Jedared će:

— Ja ću vam napravit put odud do varoši od varoši dovde.

Na to će niki matori baćo već graknit iz budžaka:

— Gospodaru, odud pa do varoši mož al' od varoši dovde nikako — porcijaški egzekutori nas nađu i brez puta a putom će nam svaki dan visit za vratom.

Ovaj će — kako obećava — i porcijaše stresti s vrata, pa se opet zauka u obećavanje i jedared će:

— Ljudi, ako na me budnete vokšovali ja ću vam napravit i škulu!

Baćo iz budžaka:

— Šta će nam škula kad nemamo dice!

A onaj — kako se zauko:

— Ja ću vam onda napravit i dicu!

T R I O D B I J A L I C E

(Kazuju se kada djeca u neprikladno vrijeme navaljuju da im se pripovijeda. Tada se pribjegava jednoj ili svim ovim odbijalicama te se time odbije dječje navaljivanje.)

Puni podrumi vina

Falio se šugavi Andrija
da on ima šest podruma vina
u prvome prazan vitar duše
u drugome ženjen buvac plače
u trećemu šantav patak igra
u četvrtom plišanj burad grize
u petome miš brkove suče
u šestome — prdni pa zavrni!

(Ovom zgodom na cezuri se zadržava nekoliko trenutaka, dolazi do predaha, kazivač kao traži metu, dijete na koje zatim naglo uperi prst i kazuje mu tekst iza cezure, što kod ostale djece izaziva praskavi smijeh. Time je data kompenzacija za izostalo pripovjedanje, došlo se do nekog kompromisa, slično ulomku programa na bisiranje.)

Mačji med

U 'kući za vrati'
svađali se fratri
jedan uzme tačku
pa udari mačku
mačka digne rep
(Grgo) lizne med!

zkvh.org.rs

(Uz postupak koji je naprijed opisan kazuje se ime djeteta koje se uzima na metu.)

Zelena krmača

Bili dida i baba, bogati, pribogati. Imali gluvog kera, šantavog mačka i zelenu krmaču. Zelena krmača svakog prolića oprasi šugavo prase pa dida i baba zelenu krmaču čuvaju, šugavo prase ugoju.

Kad se šugavo prase kolje tu je čast-mast, astal do vrata, gostiju do isprid vrata. Ima od šugavog praseta svega al' toliko da dida u komšiluku pozajmi pun naprstak masti pa nek do mile volje 'idu s mašćom kruva.

A zelena krmača se onda srdi pa priskoči mene — poflićka tebe!

(Kazivač obično pokaže na dijete koje je najviše dosađivalo. Ove tri odbijalice kolaju u okolici Subotice. Zabilježene su iz kazivanja Joce (Jozefine) Šević-Cvancikove, ali prva i treća postoje u više verzija, iako je prva u vezanom tekstu poput druge. Kod posljednje pojavljuje se na prvom mjestu krmača u raznim bojama, a i samo fabuliranje ima modulacija, dok je završna rečenica uglavnom u ustaljenom, ovdje saopćenom obliku.)

ŠTA JE KOME NAPOLJU

Ukraj sela bila jedna čerga koja je i po ciganskoj miri bila u boga siromaška. Ukršteno nikoliko ogranaka — vidi se da su uzeti kako je kojeg vitar lomio — pa razapete nike krpe od ponjave, stari' džakova i ko zna od čega, a familija pod šatrom velika.

Jedno jutro stego mraz, sve osvanilo u bradatom inju. Niki ljudi poranili, iđu poslom nuz čergu. Kad došli bliže vide starešinu čerge 'di još spava. Do vrata je pod šatrom al' glava mu već nije stala, sva je napolju na ledini. Kako je tu ležo priko noći sva glava mu se bili od inja.

— Hej, kume, — ljudi će zapitat — nije 'ladno?!

A onaj otvorio oči pa će:

— Bogme ne znam, jutros još nisam bio napolju!

zkvh.org.rs

K N E Z I T E L E

Jedan naš paor iz godine u godinu uvek on knez. Već je bio zamislio: niko drugi ne mož' biti knez kad je on već bio pola veka. Al' jedared se notaroš usplete — zakopča kolarin na tesno, pritegne pošu i na sabor.

— Ljudi, gledim ja, gledim ovega kneza, bio čovek dobar dok nije počo njegov dim duvati kroz naše komine. Od ta doba on i njegovi vetruju pa vetruju. E, — rećemo — neće dalje!

— Gledim, gledim s nikim ne govorim a vidim i ja — našo se o'ma' jedan paor.

A drugi je još oštriji:

— E, tolko je naoro naš knez da je baš dosta. Sve je kod njega vezano na šeput — a samo on veže on steže, on i razveziva. Baš je dosta bilo.

Prišurile se sve glave ko da oni vodu reč u selo, a znadu: kad notaroš dune ode knez ko varnica kroz komin. Tudekana nije trebalo drugog divana. Lepo bude drugi izabran.

Stari knez sad sedi sam u sobi, plače, al' mu je sramota pred svetom da se potuži. Požalio bi se al' komu bi?! Šta će biti na kraju? Ništa drugo nego jedan dan ode u štalu, zagrli tele i zaplače:

— Ej, boco, boco, da znaš da ti lala nije više knez.

ODE VOZ OKO SALAŠA

Ko na Tavankutu ne zna za Vecu Džondžara?! Tako . . . nije on bio lud, al' izrast'o čovik a pamet ostala dičija. Potuc'o se po svitu, pa 'digod spava, 'digod se na'ide, a pokatkad 'oće štogod i da uradi. Živio tako po svitu i od svita: jedni se pošale s njim pa ga na'rane i napoje, drugi ga požale pa ga opet na'rane i napoje.

Tako ga jedared veče zateklo na gvozdenom putu kod one stražare naspram Štrocinog majura. Stražar pruge doš'o to veče u službu iz časti. Čovik još mamuran, pa ko veli baš će mu dobro doći Veco. Dao mu večeru, pa kaže:

— Veco, ostani ti tu na noćište. Ja ću malo pridrimati, a ti pazi dok ne naiđe voz prid ponoć. Kad čuješ da dolazi da si me takim razbudio, pa ćemo onda spavati obadvoj'ca do zore.

— 'Oću, 'oću, kako ja tebe ne bi probudio, samo ti spavaj, — pristane Veco od prve riči.

Stražar mirno leg'o, a Veco ko Veco: latio se do poslidnje mrvice, pa onda radi po svojoj pameti. Naš'o i stražarov duvan pa puši i puši, a svit nek se privrće ako mu je baš do tog.

Jedared se stražar trg'o iza sna pad kad je malo protro oči, borme vidi da se nebo tanji, zazorilo. Kad je ponoć već prošla? On skoči a Veco se ne vidi od dima, al' samo mirno puši.

Sirotom stražaru je oma' bilo dosta veselja. Biće nevolje! Kad je voz već proš'o, a on nije bio na svom mistu.

— Veco, ubio te grom iz vedrog neba, šta me nisi razbudio kad je voz prolazio?!

zkvh.org.rs

— Pa ja ne znam da je proš'o, — Veco lipo ko Veco, — ja ga nisam vidio.

— Kako ga nisi vidio?! Davno je već mor'o proći.

— O'dan nije, osim ako nije zaokrenio onamo stazom oko Štrocinog salaša, — Veco se bogma ko pravi.

T R A Ž I P R A V D U

Bili čovik i žena, imali sina jedinka. Čim je malo odrasto on ko mator. Štogod vidi da ko radi on već pita:

— Je l' to pravo?

Uvik on štogod cunja, štogod istraživa. Ocu i materi dosadio, kažu mu:

— Šta se ne sigraš ko druga dica?! Šta ti vika boga amena s tom tvojom pravdom — uvik šta je pravo šta je nepravo?

Posto već i momak, zasuče brkove ko mlad misec al' uvik baljezga oko pravde.

— Razgali, bože, dokle ćeš ti tako?! Šta se ne momčiš, ne ženiš da se ženi obisiš na vrat, jel, sinko, nama si već dotužio s tom tvojom pravdom.

Otac i mater badava divane. Prolaze godine ko dan, jedared oni umrli. E, sad on nema nikog, spremio se i ajd u svit: sad će on tražit pravdu.

U to vrime međa i atarova nije bilo. Izađeš u polje i koliko uradiš toliko imaš. Bio ridak svit, iđeš cili dan da naiđeš na selo, iđeš cilu nedilju da naiđeš na varoš. Tako je on išo i išo dok nije sustrio prvog čovika. To bilo prid noć, triba konačiti. Momak dođe do bistre vode, tamo kolibica, prid njom voćka a oko kolibice porađiva jedan dida.

— Dida, ne bi l' vi mene primili na noćište? Kuda ću dalje, sad će mrak.

— Već sam tolike putnike primio zašto ne bi i tebe?!

Rič po rič i dida upita:

— Sinko, zašto putuješ — je l' te koja nevolja tira?

— Tražim pravdu, — i kaže sve od počela do kraja.

zkvh.org.rs

A dida:

— Mislio sam čim sam te vidio. E, kad je tako onda si na dobrom mistu — dočeka ga dida. — Tu ćeš imat prilike da vidiš pravdu.

— Tu?! . . .

Šta misli to i kaže: kako će tu naći što traži kad tu nikog nema, ništa nema osim te male kolibice, voćke i bistre vode.

— Samo si zaboravio da odan vodi i put, — na to će dida.

I kaže još: ništa, nek on samo spava tu noć a sutra će već vidit šta će biti. Dobro. Drugi dan poranili pa mu dida kaže da se popne na tu voćku i nek gleda ko će proći i šta će se događati. Prošo dan, uveče dida pita:

— Šta si vidio?

— Tako i tako.

Kaže momak: prošlo svita, koji se napije vode, koji se odmori u 'ladu pod voćkom i tako redom. A dida:

— Pa da, tako je to obično.

Momak već tri dana dždži na voćki a dida svako veče:

— Pa da, tako je to obično.

Kad četvrti dan iđe jedan Turčin. Jaši čilašu, ogrnio lipu japundžiju. Okupaće se u bistroj vodi. Otpaše pojas, ukažu se kese sve pune teški' dukata. Čovik izvuče nož, zakopa dukate u zemlju da i' kogod ne nađe i da ga ne orobi dok se on kupa.

Turčin se zakupo, voda ga zanela al' ni brige kad su dukati na cigurnom mistu. Uto naiđe čoban. I on će se okupati. 'Oće, al' onda vidi da mu jedna ovca zaronila u zemlju, propala joj noga. Daj on tamo, izvuče ovcu i vidi dukate. Bržebolje izvuče on i dukate. Nema kupanja. Potiro ovce i već ga nema.

Čoban nije dobro ni nesto kad evo jednog prosjaka. I on će se okupati i malo okripiti. Okupo se i onda pokvasio malo kruva pa to 'ide. Sav u krpama, osim malo kruva nema šta a nema ni čim, jel je i brez zubiju, tako je stari.

Jedva je koji zalogaj uzo kad evo Turčina iz vode. Obuće se i onda vidi šta vidi.

— Ko je odan prošo?

Prosjak gricka ono malo pokvašenog kruva i kaže:

— Nikog ja o'de nisam vidio.

— 'Di je onda ovo iz jame?! — Turčin sad goropadno na njeg.

— Nisam ja to ni vidio, — prosjak tira u pravdu.

Mogo je on divaniti šta 'oće kad je Turčin čuo da tamo osim njega nikog nije bilo. Ubio prosjaka ko vrepca, bacio ga u vodu nek ga nosi i sotim japundžiju na se, uzjašio čilašu i ode.

Dida uveče pita momka:

— No šta si vidio?

On pita a bolje zna sve neg momak, a ovaj mu sve po redu kaže. Dida saslušo i onda kaže: —

— To što si vidio to će sad bit pravda.

— Kak'a pravda, dida, kad je Turčin ubio tog sirotog prosjaka koji uistinu nije ni vidio dukate?!

— E, moj sinko, nije sve u tom što je sad, ima štogod i u tom što je bilo.

— Šta mi ne kažeš?

— Kazaću ja, samo ti slušaj. Eto taj prosjak je bio hajduk, a čobanov dida bogat čovik. Prosjak je onda ubio čobanovog didu i ot'o zlato. Uto vrime bio Turčin koji je imo zlatarnice i u jednom i u drugom selu. Hajduk odno oteto zlato Turčinu u drugo selo i tamo mu prodo. Turčin je znao otkale to zlato i jeptino ga kupio. Hajduku lako došlo još lakše ošlo — na kraju eto posto prosjak. Ovaj Turčin je sin onog zlatara. Sad je čoban posli pedeset godina dobio zlato njegovog dide.

— Tako?! — momak se samo čudi.

A dida:

— Bome, sinko, tako. Eto vidiš, pravdu triba iščekati. Ja sam pustinjak, zatvorio sam se u šumu prija pedeset godina. Ti misliš da ja odud ne vidnim svita, a ja sve vidim što tu prolazi.

zkvh.org.rs

BOKINČANI GASILI MESEC

Kad je i kod nas počelo da se u žetvu čuva od vatre žito i u Boku se stražarilo na toranj. Jedno veče dvojica došli na stražu zdravo lepo naoružani. Jedan dono leba s maśćom a drugi rakije dudićare.

— Da j'em što najvolijem, — fali se prvi.

—Da pijem što najvolijem — drugi na oto.

Najeli se napili se i lepo se složu: jedan će spavati drugi stražariti i tako na smenu. Kad bilo jedan sat noći pod selo se nebo zacrvenilo. I onaj na stražu nije baš sasvim budan — čovek duva brbljaču-dudićaru — pa će on drmati druga:

— Pricko, pricko, vidi ti: je l' to vatra?!

Onaj skoči:

— Je l' već na men' red?!

— Kaki red?! Vidi ti je l 'to baš vatra?!

— Tako?! E, prečekaj ti da ja to pogledim onako čestito.

Gledi —- nebo sve crveno.

— Stvarno vatra! Udri zvono u stranu!

Na oto istrčali svi Bokinčani da gasu vatru.

— 'Di je?

A oni s tornja:

— Je l' niste vidli 'di je nebo crveno?

Vidli su, vidli, al' kad su otrčali tamo ondak vide da to mesec izlazi iza šume. Kako očli još brže se vratili pa se bunu al' zdravo besno:

— Ko je vidio vatru?!

— Ja — onaj će što kao nije spavo — al' nisam bio ciguran, a »čestito« je on pogledio, — na druga će.

A onaj se ne da:

— Ja sam je čestito i vidio.

— A 'di je ondak?!

— Cigurno je pobegla u komšijsko selo kad je vidila koliko Bokinčana letu na nju.

zkvh.org.rs

ODE KUMA ZA KUMOM U VODU

Bilo to da je kuma ovolila kuma. Čovik joj kaže:

— Mani se ti kuma.

Ona neče da se mane. Čovik ode popu i žali se: šta če on radit — njegova žena voli kuma.

— Ti si čovik pa joj zapovidaj.

Sluša to i prakatur pa kaže čoviku:

— Nečemo mi tako. Ona je u krunici, baš moli krunicu. Sa' čedu se kruničarke ispovidat. Uzmi ti popinu košulju i štolu pa ti nju ispovidi, bar ćeš znat šta ona oče.

Čovik sidne i radi kako je vidio od pope da ispovida. Došla ona a on njoj:

— Kaži grih ako imadeš više ti kaži grije.

Žena ispovidila sve, ispovidila kako je ovolila kuma i kako s njim ašikuje.

— Imaš još grija?

— Nemam, nego znate šta, da vi meni kažete kako ču ja mog čovika najlakše otrovat.

On sluša pa se misli: je l' ja to dobro čujem, jesam ja to baš u moji' gača i čizama?! Al' dođe on k sebi i ko misli kad je tako udrobito i on če njoj udrobit, pa kaže:

— Dobra dušo, to ti je najlakše. Tvoj čovik ima dobar unos, kuča je vaša oboružana sa svim i svačim ko voda ribovita.

— Baš tako.

— E, vidiš, nemoj ti čuvat i njega bogatit već troši: svaki dan mu kuvaj dobar paprikaš, svaki dan mu misi najbolje kolače i donesi litru vina pa če on od tog za godinu dana očoravit. Al' pazi, ti s njim ne smiš jist i pit, samo za njeg budi ugostljiva.

Svršila ona ispovid pa na pričac otide kući i o'ma' misi, kuva, peče i vino donosi. Čovik došo pa:

— Šta to radiš?

Ne pušća on da se primečuje šta on znade i šta je on zamisio njoj.

A ona lipo:

— Izmirila sam se s bogom pa oču moje dužnosti da vršim.

Kad će čovik jisti a ona sve peškir mu meče po kolinama, čudo porađiva tako ga dvori.

Prošlo tako pola godine: on sve deblji ona sve mršavija kad s njim ne jide sve to dobro. Jedared će ona:

— Kurtala te bilo ti si sve deblji.

A on:

— Deblji, deblji al' meni ni' dobro!

— A šta je?

— Ženo, tako bi' reko da ja ne vidim dobro.

E, onda je dobro — misli ona — upalilo je,. pa ona okrenila još bolje kuvat, donosi ne jednu več po dvi litre vina, a sa kumom ašikuje. Tako če proć godina i čovik onda kaže:

— Slušaj, draga ženo, ja bi tako reko da ču danas sasvim očoravit. Znaš šta, pripravi najbolje jilo što znaš, pozovi kuma, oču još danas da ga vidim.

Oče ona, sve oče kad če on očoravit. Tako ona pripravila najbolju večeru na astal, a čovik:

— Idi, zovi kuma, brez njeg neču jisti ni pit.

Ona ošla a čovik stao pod svetaljku i čeka. Došo kum:

— Faljen Isus, kume.

— Amen uvik, kume.

— Šta si me zvao?

— Još poslidnji put da te vidim, kume dragi, ja sam očoravio.

Žena i kum o'ma' za astal i počeli večerat a čovik samo stoji pod svetaljkom. Jedared če kum:

— Šta ne sidaš?

— Kume dragi, ja več ne vidim.

zkvh.org.rs

To je dobro. Kum ga još i vodi. Side, večeraju, jedared nemadu vina.

Čovik onda kaže:

— Ženo, znaš 'di je vino idi pa donesi.

Ošla ona brez brige rad vina, a njen čovik se onda digo pa stolicu i kuma fis! po glavi. Kum se izvrne a onaj otkine batak od čurke pa turaj, turaj kumu u usta dok se kum nije zagušio. Kad ga je tako batakom nakljuko onda sio na svoje misto i čeka. Kad se žena vratila a on:

— Ženo, ženo, 'di si več, evo se kum ništa batrga, koprca, a ja ne vidim šta je.

Kad ona tamo nema šta več zaplače:

— Vidi naopako, turio batak u usta pa se zagušio.

Plače ona a ko plače i čovik.

— Pa šta čemo sad radit? — plače kuma.

— Natovari ti meni njega na leđa pa ču ga bacit u drače.

Ona mu ga natovari a čovik hajd u selo do bircuza. Dođe on na pendžer:

— Birtaš, birtaš!

— Šta je, ko je?!

— Daj mi za dvi krajcare vina!

— Neču ja ustat ni za krunu.

— Ako nećeš ja ču se obisit.

Svane jutro, birtaš imo brata što je meo, pa taj prvi ustane. Kad on vidi 'di onaj visi.

— Brate, na vrati se ništa cuba!

— Av, taj luda se obisio! Čuti, nemoj nikom govorit, riži uzicu, vuci ga u podrum.

Šta če sad?! Kaže birtaš:

— Lako: pod šupom ima troje kola za vašar, jedan ima seno, strpaj ovog u seno.

Tako i urade. Ujutru ljudi poprezali, krenili i odoše, a onaj u senu.

Jedared se seno rastrese i onaj vidi mrtvo lice. Fičuka on drugu dvojicu:

— Kako nas je to čačkalo 'tilo izrabit? Šta čemo sad?!

— Lako!

Selo bilo gori, tude doli bunar. Naslonili oni kuma na sik, stavili mu šipku u ruke ko da grabi vode i ošli. Kako oni ošli evo žena iz sela, na obranki nose čupezane, idu rad vode. Nazovu oni kumu a kum se izvrne. Vidu sad žene da je on mrtav.

—Šta čemo, naopako?!

— Lako: tu je voda, to je brzica, ima tude jedna čikla, njega čemo u čiklu pa če ga brzica odnet.

Metili ga u čiklu, metili mu vesla u ruke ko da je živ, čiklu natirali na maticu i sve ošle širom, a njeg pustili kraju. Tako kum ošo i ide u čikli po vodi, matica ga nosi i jedared se prid čiklom stvori šest diviji' pataka. Lovac je tude pa viče kumu da ne tira čiklu na patke. Viči ti kad je ovaj mrtav. I lovac vidi — čikla ne sklanja se pa pukne na patke i tako lipo pogodi i čiklu. Ode kum u vodu.

Čorav kum sve to pratio, pa sad dođe kući pa ko plače:

— Ženo moja, sad si izgubila tvog kuma a kad njega nemaš bolje da nemaš ni mene ovako čoravog. Ko če mene vodit kad kuma nema? Možem samo da stojim pod svetaljkom. Neg znaš šta, ja ču na tu vodu, klekniču na kraj ocika, ti se zatrkaj pa me oturi u vodu.

Oče ona, kako da neče. Čovik se namistio na kraj ocika al' kad je ona zatrkala on se makne, skloni se malo i žena pritrkala metu, ošla u vodu.

— U pomoč, u pomoč! — davi se ona.

A on viče odozgor:

— Šta vičeš, luda ženo, pa tamo je i tvoj kum ošo, tamo je i kum ošo!

zkvh.org.rs

ZLATNA USTA NJEGOVA — NIŠTA NISAM RAZUMILA

Dvi su žene izašle iz crkve i pripovidaju u sav glas. Treća došla i ljubopitljivo:

— Slatke moje i rođene, šta ste se tako zapripovidale, 'di ste bile?

— Na pridiki.

— A je l' bila lipa?

— Zdravo j' bila lipa.

Onoj žao što i ona nije bila pa će:

— Kažite mi bar koju rič kad je bilo tako lipo.

A na to će jedna od one dvi:

— Zdravo j' bilo lipo, zlatna usta njegova kad ništa nisam razumila, ništa ne znam.

NEK BIK PASE NA TORANJ

Jednom Pidike vidu da je na toranj izrastila trava. Skupu se, mislu, mislu pa će jedan reć:

— Ljudi, šteta je da propadne trava.

— Šteta — al' ko će je kositi na toranj?!

— Ne kositi, ljudi, ne, nego — rećemo — da to naš opštinski bik popase.

— Veru mu njegovu to nije ludo, al' kako bi to bilo?!

— Lako!

Čovek kaže — ljudi razumu. Stvarno nije ludo nije ni teško. Nećedu dangubiti, sad ćedu oni da prepnu bika na toranj — nek pase. Oko vrata metuli pajvan pa na čekrk bika vučedu. Dok su ga uzvukli bliže travi on se već udavio, a oni ko jedan povičedu od dragosti:

— Povuci još malo! Evo ga već 'oće da pase, pruža jezik na travu!

zkvh.org.rs

SKENDER — BABA

Uvik se pripovida kako smo mi imali jaki' ljudi koji su jednom rukom vaćali za srčanicu, pa dizali volovska kola s teretom, el s konjom na ramenu priskakali zid i razna čudesa porađivali, al' smo mi imali i žena koje se ne rađaju baš u svaki' sto godina.

Bila eto i jedna Skenderova baba. U to vrime svit još nije bio tako nagusto, salaši daleko jedan od drugog i od varoši, pa u toj pustolini moraš bit čovik i kad si u suknji. Nije onda bilo ni velikog bogastva, a Skender babina familija bila i odviše sirota. Tušta dice, a ona još udovica, pa se drž zubima za vitar. Ta bila je tako sirota da su se druga dica njezinoj rugala:

— Skender baba čutku glaba.

Jedared pritisla nika velika nevolja, moralo se žurno trčat u varoš. Ne putom već priko, samo da se brže ode i još brže dođe. U to vrime se raščulo da po ataru haraju nike opasne haramije. Ko će ić već Skender baba.

— Ti si ženska glava ako i naiđeš na haramije, tebe valjda neće napastovat.

— Da sam ženska možda i bi, al' sam ja baba, a da sam sto puta baba ne bojim se ja ma kaki' haramija.

Ode ona ritom, dolom, stazom i stazicom i 'di ima i 'di nema puta samo da brže stigne. Kad je već mislila da je prošla sva opasna mista jedared evo prid nju sedam haramija.

— Stani, novce broj!

A Skender baba:

— 'Od'te ovamo!

Kad su haramije prišle baba otkinila krmelju iz jednog oka pa iz drugog i kad je počela lupat jedared haramije samo jauču:

— Stani, babo, stani, mi plaćamo koliko ti srce zaište samo glave ostavi na ramenu!

'Oće Skender baba, 'oće pa kaže:

— Novce na sunce!

Haramije daju dukate samo da baba ne tuče. Kad su sve kese istresli a harambaša će onda:

— Baba, bog te poživio, kaži bar čime si nas tukla, 'esu l' buzdovani?!

A Skender baba onda kaže:

— Kaki buzdovani?! Krmelja! I radujte se vi, dico moja, što je baba prišla sedam voda pa se krmelja malo otkiselila, a da nisam ne znam je l' bi koji od vas još bio s glavom.

zkvh.org.rs

TRGOVAC OD KUĆE DO CRKVE

Jedareda bio jedan jak paor, što se nuz paoriju bavio i trgovinom. Kuča puna, puni hambari i smočnice. Svi njegovi košulje zlatare nosili, ta bogat je da bi i baglamu na kapidžiku pozlatit mogo samo kad bi 'teo. Ni na oči nije bio šuša, volio sa svakim pročorakat a i znao, nije prazan u glavi, pa ga bilo svud po svetu. Bio i veseljak, obešenjak, volio bit svatovčan, a kad se malo nacvrcka na po 'dikoju njegovu reč i peto bi da propeva. Kad je nazdravičar u svatovi' što da kažem ... da sam bogat ljudi bi mislili da sam to bio ja. Kad čuju da je on došo svi se skupu ko da se u rog dunulo. Kad on negdi zameša zdravicu svatovčanima to je za pamtiti. Evo jedna njegova:

— Da bog poživi našu kuvaricu koja nam dobra jela spremila i koja desnom rukom po šerpenji meša a levom 'di je zasvrbi tamo se počeša, živila! da bog poživi naše tamburaše koji tanke žice diraju i nama lepo sviraju i češće gudala mažu da od nas koju peticu izlažu, živili! da bog poživi svu onu braću koji kroz prozor gledaju i po ulici begaju i viču »vrati se, brate, natrag biće i za nas koji batag« — jest, al' s potkovicom, da bog poživi sve goste koji sede okolo i koji ste kićenim ruzmarinom pozvani al' glogovim koljem rasterani, puž vas vuko rak vas guro nećete daleko otići, živili!

U njegovim rukama sve se u sreću pretvori, ta kod njeg i maćija postaje mati, zasadi oraje pa ne bere s nji' oraja već jaja, sve, sve je srećno samo u jedinom sinu sreće nema. Baš ko ta njegova nazdravica, sin ko da ga rak vuče puž gura, neće daleko otići.

Ako otac nije prazan u glavi al' sin je sav prazan. Da ga otac kojim poslom šilje sin prođe gore neg

kerećiji otac kad je pošo u svatove pa pala taraba na njega. A što je najgore 'trgovo bi i on!

Šta će otac neg nać mu pametnu ženu. Al' 'di će i kako će? Ide po svetu valjda će negdi nać.

Tako i bude. Prolazi tako poslom kad jedareda vidi: mrak će već a jedna devojka sa kosirom skrnjiva lastar u vinogradu, braća plevu. Nije baš lepa, nos frntav, malo čkilji al' ona vodi poso, vredna.

Uto evo i oca — bio sa komšijom u lovu. Ulovili zeca i goluba pa nikako da se podelu. Devojka nafrntala taj frntav nos i samo čkilji. Jedareda njoj dosadilo i kaže ocu:

— Ostarili a ne znate delit. Dajte, ja ću.

Pa komšiji:

— 'Oćeš zeca? Eto ti golub. 'Oćeš goluba? Uzmi goluba! Gotovo!

Kad je ovaj to vidio on u sebi kaže: volijem pametnu neg lepu, to mojem sinu treba.

A devojkinom ocu kaže:

— Prijatelju, imam ja sina, da l' bi 'teo dat mi ovu devojku za njeg?

— Ne pitaj već darivaj!

Onaj znade ko je prosac, zna u kaku kuću će dat devojku.

Paorov sin imade ženu pa bi sad da bude pravi domaćin, sam da trguje! Šta će otac, kupi mu kola pa nek ide po trgovini al' ne sam već navek sa ženom. 'Oće mladoženja samo da imade svoja kola i konje. Kad je dobio kola mladoženja više ni na sokak ni sokačić neće nikako već samo na koli'. A kad Sremac kreće na koli' onda bez sekire i torbe ne ide. Šta znade kad će rudu slomit pa sekirom u šumu, šta znade kud će dospet — torba sa 'ranom nek je spremna.

Tako i ovaj. Da ga šilju po šaku soli on konje 'vata, u kola meće sekiru i torbu. Šta će otac kad znade koga je od'ranio, šta će žena — doznala za koga su je dali. Sekira i torba dan-noč spremni.

zkvh.org.rs

Sve to žena trpi dok nije došla prva nedelja, došlo vreme za u crkvu ići. Njina kuča prva do crkve: crkva je lebac a kuča pupuška, tako su blizo, a on i sad kola, u kola sekiru i torbu.

Tek žena buknu:

— Kad već kola krećeš do crkve, kreći, al' šta će ti sekira i torba?!

A on njoj mudro:

— A usput, a usput?! Ti si zaboravila ko sam ja — trgovac! Ko zna kaka trgovina će se ukazat usput i kud ću morat poći!

CIGO SE BOJI DA NE POCRNI

Na kraj sela bio čoban a na ledini iza njegove kuće cigo imo trcavu čergu. Jedne zime evo cige, torbu pribacio priko ramena, ušo kod čobana i ni »faljen Isus« ni »ima l' tu koga živog« već se namistio u zapećak. Dobra parasnička peć grije leđa pa gost nikako da ode. Jedared će čoban:

— Komšija, pa ti ne kažeš ni zašto si došo?

— Da se malo ogrijem. Udario mi niki sič u krste. Steže me ko da ću al' o'ma' bit u žutim gaćama!

— Dobro, dobro, — čobanka će se umišat u divan — al' čemu ta prazna torba?! Nisi ti, komšija, došo — brez zamire — da štogod ukradeš?

A cigo ko pravi i prav:

— A, iđi ti, komšince, u peršin, 'di bi mogo ukrast kad već polak sata gledam a nema šta.

Kad tako lipo kaže čoban i čobanka se nasmijali al' onda žena kaže:

— Komšija, kad je tako, valjda si se već otkravio i nagrijo. Znaš mene čeka sirenje, triba i mliko uskuvavat a ja ne volim sama radit i čovik mi pomaže. Šta veliš: ako si se ogrijo ne bi l' ti već mogo i otić?

— Ja sam se ogrijo al' triba malo i dici vrućine, čekaj dok nakupim u torbu.

Šta će čoban i čobanka već se smiju, ne moždedu gosta baš za vrat pa napolje kad je prvi komšija. Kad već vrime prolazi ko pusto čoban će opet u divan:

— Dobro, komšija, kad si već tako zimogrizan a zašto ne napraviš u čergi parasničku peć. Bar valjaka nije teško napravit, ima i zemlje, a to malo slame i plive za bublje dao bi' ti i ja.

zkvh.org.rs

— Mislio sam ja o tom, samo 'di ću nabavit ogriva kad ste svi u okolišu dobro ogradili avlije?

Čoban i čobanka opet u smij pa čovik kaže:

— Komšija, pa mogo bi malo i radit.

— Ja?! — cigo se sav ko našo uvriđen. — Kad ja ne radim?!

— Pa šta na primer radiš ove zime?

— Sad ništa, al' se odmaram od litnjeg posla. Dosta sam se namučio.

— A na kojem poslu?

— Trepavicom sam se vućo na muve. Zgodi ti muvu trepavicom ako si junak!

Čoban i čobanka opet u smij pa će čoban:

— A ja velim mogo bi malo razmislit i o kakom jačem poslu.

— Pa, komšija moj, i ne odmaram se ja baš sasvim ni priko zime, — cigo će se pravdat. — Da ti znaš kaki mišalj mene mori i sad!

— Ta ne divani! Može l' zapitat o čem sad razmišljaš?!

— Kako da ne! Mislim ja baš ovi' dana, komšija moj, kako bi ja posto četvrti u svetom trojstvu. Taj mišalj je meni još moj pramdida ostavio. Znaš ti da je on bio naš knez.

— Znam, komšija, znam. Ljudi kažu, da je on bio čak i bogat.

Kad su ga počukljikali po jeziku cigo se isprsio:

— Bogat?! E, moj komšija, za bogatijeg ti još ni čuo nisi.

— Nema to brez laži?

— Nema!

— E, tu istinu volim čuti — čoban i čobanka se sve privrću od smija.

A cigu sad ni šest volova ne zaustavi u fali.

— Moj komšija, — kaže on čobanu — u mog pramdide je bilo i časti i masti za svakog. Jedared klao svinje, al' ko što sad vi koljete! Nadili divenicu toliku da smo je razapeli priko cilog Palića — uzduž i još popriko!

Usrid Palića zadili dvi pridnje šunke od krmčeta — ne triba stupova za tu ćupriju, stražnje šunke su nam još ostale za uskrs. A što je bilo veselja! Što je moj pramdida imo konje! Jednu dlaku iz konjskog repa razapeli od Dunava do Tise — svako selo drugo kolo svira na njoj.

Ono dvoje da puknu od smija. Čoban bio jakog stanja a dobar ko komad kruva. Cigi opet samo ne daj krupnog posla a na sitnom često posluša čobana, a i dica ga podvoru pa čoban i čobanka uvik požale dičicu i nikad cigo nije došo u nevolji da čobanka štogod ne spušti u njegovu torbu. Čeljad se i sad slatko nasmijala pa ko vele komšija je i sad zaslužio da ne ode baš prazne torbe a kad je već došo s njom ne triba njim kazat da je čerga prazna. Daće oni njemu al' čoban namigne na ženu pa će se još našalit s cigom.

— Komšija, — kaže — 'esi l' ti kudgod krenio el' si baš samo do nas došo?

— Kud bi se ovako go i bos krećo u ovu zimu?

Nema u njeg laži.

— Dobro, komšija moj. Meni se ko čini da ti nisi klao od onog vrimena kad je tvoj pramdida razapo tu ćupriju od divenice priko Palića.

— Dobru pamtu imaš.

— A znaš kako se kaže: ko nema kola ne zna šta je lako, ko nije klao ne zna šta je slatko. Kako bi bilo da ova moja čobanka u tu tvoju torbu metne malo od našeg svinjokolja, pa da i tvoja dičica znadu šta je slatko.

— A na to se ne bi rasrdila ni moja reduša.

— Veliš? E, pa mož i o tom bit divana, mož' komšija, samo kad si ti taki jak rabadžija, ja ko velim: ne bi bilo pravo da to bude badava već da ti meni za to na lito malo radiš.

— Da se vućam na muve s trepavicom?! Mož'!

— Ajak! — čoban se nasmije. — Neg znaš šta: da ti pokosiš moje žito. Pošteno: bićeš risar dobićeš i ris.

zkvh.org.rs

Cigo uvuko vrat, smlaća uši al' čobanka već sprema nike krvavice, žmara, pa malo i divenice, pa ne smi otvoreno kazat da neće krste pod kosu već se dositi:

— Komšija, ja bi drage volje al' ne smim.

— Čerez čega?

— Bojim se da ne pocrnim na suncu!

U P O Z N O K R N A V U N U Š K U

Bude to tako čovek se rodi za šalu. Kod nas bio jedan, imo malu kuću trščaru i krnjav nos — to mu je sve — a časkati volo više neg pit. Ne mrzi ga — ode čak u drugi predel samo ako je do šale.

U to vreme još skela vozila preko Dunava. Jedared na skelu dođe nov skeledžija iz Majura. Ovaj krnjavog nosa znao da u Majuru ima imena Buha i Muha. Čim je čuo za Majurčana skeledžiju spremio se i odma' se pribio nuz njeg ko sitna pudarska kiša.

— Poznaješ ti Buhu?

— Poznajem.

— Poznaješ i Muhu?

— Poznajem.

— Kad i' poznaješ a ti i' nosi njinoj kući da su što brže možu u svojem gnjizdu — meni su dosta dosađivale.

Skeledžija gledi: onaj u jednoj ruki drži buvu u drugoj muvu, pruža mu to. Ondak se skeledžija dosetio da ima posla sa starom prdačinom pa besno:

— Poznajem Buhu, poznajem Muhu a sad poznajem i tvoju krnavu nušku!

zkvh.org.rs

SNAŠA NE ODAJE IMENA

Bio niki čovik pa imo tri sina i jedanput oženi najstarijeg. Kadgod se divojka i momak nisu vidili dok snaša ne dođe u kuću, a u to vrime se diver zvao mizinak, baćica el jedinak. Ova snaša došla u kuću al' ne zna ni za kog kako se poštiva, već svakom:

— Ti, hej!

Šta će njezin čovik i njegova dva brata već se dogovoru da će izvest štogod pa da tako barek doznadu kako i' ona zove kad nikako da se očituje. Njezinog čovika spušte u žitnu jamu, sridnji brat će stati prid kućom, ko bajage će štogod tesat, najmlađi će bit u kući, al' će se na sve činit nevišti, neće ni gledat napram žitne jame. I sad onaj iz kuće nju pošalje rad vode a ona je morala proć nuz žitnu jamu.

Kad ona došla tamo a čovik iz jame viče:

— Pomoć, pomoć, vučite me iz jame!

Ona gledi, gledi: diverovi ni da pogledaju tamo. Prave se ko da ništa ne čuju. Ona će onda:

— Hej ti, isprid kuće zovi onog iz iz kuće da vučemo ovog iz jame.

Tako oni opet nemadu ime.

ŠTURMA NA LEPINJU

Još detetom sam slušo — a bio sam jako pamtljiv — kako je to bilo dok su naši po starinskim redu svi bili graničari. U prvi ma' dopo se njima taj život. Svaki dobio sablju, odranili konje . . . što da kažem . . . to nisu konji već hale! 'Oće graničara ko da obiđe a on viče:

— Ne, pricko! Kaži da stanem ondak ćeš me obići!

Nek se nađe da ko kaže graničarima:

— Or'te, ljudi!

— Nemoj da žvalaš, sabljom mi oramo! — graničar već đipio.

Živili tako i živili dok odjedared počeli ratovi. U prvim ratu oni, u drugim ratu oni, u trećim ratu oni — u prvim zolje, u drugim zolje al' jedared vidu da oronjava se familija iza familije, nestaju muške glave. Jedno to a drugo i kad nije rat nikad mirnog sana nema za graničara jel nikad ne zna oće l' u noćno doba trubač zasvirat a ondak svi skačedu, letidu ko jerebice kad i' poplašiš. Otkad dobili sablju navek su š njome. Nikad ne znaš kad je graničar kući kad nije. A kad krene ne znaš kad će doć i da l' će doć iz rata. Još i sad tu na njivu kad se oralo glave čovečije se našle.

Drugi otac tavori se da sinovima ostavi sklad do sklada, graničarski navek mož' čekati 'di će sinovima grob tražiti. Svaka majka sa sinom se diči a graničarska kad rodi sina već drhće za njim:

— Sve da jesam samo da nisam mati!

Zna sirota — rodila sina da pati se.

Da si bik od čoveka dojadio bi taj život i nakon godina ljudi se stisli, radu i više priznaju vedro bistre vode neg sablju.

zkvh.org.rs

Čuje se tu:

— Mlogo sradamo, mlogo udaradu po nama.

Čuje se tamo:

— Volijem da j'em radosnice od osevaka i postružine samo da mirno ležim na krevet.

Ko kaže ko i ne kaže al' jedared svi naklonjeni da se bega od sablje ko krdže ispred puške. To bilo kad je moj deda bio graničarski trubač. Tu na poljanu 'di je popaša bila velika 'umka, tu se pucalo i vežbalo. U jedan par baš kad su se kupili kod te 'umke naiđe car al' iznenada ko da je ispo iz čuna. Tu bili svi graničari, tu bio kapetan. U cara kitnjasto perje, zlatna ogrlica, srebrna poša, kapetan o'ma, vidi s kim ima čest. A taj kapetan bio čovek koji ume da ocene što kad treba, bio jezik-čovek, ako se i ne vidi on se čuje, pa o'ma' više šturmu da car vidi šta umedu njegovi graničari.

Viči ti, kapetane, šta 'oćeš, al' graničarski trubač treba da svira šturmu a mog dede nema. Malo kasnije ide moj deda al' polagano a kapetan seva:

— 'Di si ti?!

— Mesila mama 'leba pa čeko lepinje.

— Ti čekaš lepinje a car da tebe čeka?!

— Nek čeka! Da sam ja na njegov 'leb i ja bi od njeg čeko lepinje pa još s maščom!

Moj deda ne vidi da je car tamo, misli da to kapetan samo stvara u svojoj glavi. A car kad je to čuo ne kaže graničarskom trubaču ništa, ni kapetanu ništa već svom čoveku:

— Pokupi oružje! Do poslednjeg! Sve prekrljaj!

— Care, ko će ti ondak granicu čuvati?!

A on:

— Od ovi' ja treba da se čuvam ne da ćedu oni mene čuvati!

I ode ko da ga nije ni bilo.

Tako su se naši manili graničarstva. Carski čovek pokupi sve oružje a trubu dedi ostavi. Očo i on a deda uzo trubu i zasviro šturmu kako živ mož.

Kad je kapetan đipio:

— Kome sad sviraš šturmu kad više nismo graničari?!

— Lepinji!

I moj deda lepinju s maśćom iz torbe pa navali na nju onako šokački pa slatko.

zkvh.org.rs

S T I P A N B U B I C A

Kaže — bilo jedno selo a u njemu jedan starac kojeg su zvali Stipan Bubica. Nije bio ničim zaposlen neg se bavio da sidi na čoši na klupici. Tamo nije bilo načesto bunara već samo jedan i baš na toj čoši 'di se bavio Stipan Bubica. Oćeš-nećeš tribalo se ići na taj bunar.

Kako se koja nova snaša dovede ona o'ma' prvo jutro obrancu na leđa pa iđe rad vode — taki je starovinski red. Kad snaša prolazi a Stipan Bubica ništom nadigne nogu, odvali jedno veliko i kaže:

— Oho, to si ti seka Doslo!

Kad druga naiđe a on opet tako i podvikne:

— Oho, to si ti seka Pukla!

Trećoj:

— Oho, to si ti seka Perka!

Tako on svakoj novoj snaši izdiva ime, a one se sirote osramote i samo prolaze i ćute. On samo sidi na ćoši na klupici — prava božja napast za selo.

Kad jedanput jedan jedinak, najlipči momak iz tog sela ženiće se i uzme iz drugog sela divojku ne samo zdravo lipu neg je divojka i majstor u pameti. E, sad jutro svanilo, snaša će na vodu al' svekrova ni da čuje. Nek je sto puti taki red da snaša prvo jutro iđe rad vode svekrova ne da pa ne da snaji.

— Nemoj, 'rano, ima tu niki nevaljanac, zovu ga Stipan Bubica, pa će ti nadit kako ružno ime, nama će bit sramota.

Svekrova bi tako al' snaja ne da ni divanit svekrovi.

— Dajte vi, nane, đugu ja ću ić i njega ću udesit. Ne bojim se ja nikakog Bubice samo kad on ima tako zgodno ime.

Ode ona na vodu i kad je naišla Stipana Bubicu vidi već izdaleka kako sidi na klupici, čeka. Nek čeka, snaša se već spremila da i ona njeg dočeka, spremila se šta će mu kazat. Kad naišla pram njega on će po starim običaju dizat nogu da odvali al' snaša već prde i kaže:

— Umh, to je!

Stipan Bubica sav niki uplašio se pa stao i gledi: šta je to?!

A snaša ništa — uradila šta je uradila i lipo ode na vodu. Kad se vratila on usto pa prid nju i polagacko:

— Ja l' ti, mlada, zašto si ti kazala: umh, to je?!

A ona lipo:

— To je barek lako znat: pita moja guzica je l' to Stipan Bubica, a ja kažem umh, to je!

On se sav spleo pa samo zinio:

— Tako?!

— Borme tako! Kad već imaš taku čest da je ona pitala za tebe kako joj ja ne bi odgovorila.

zkvh.org.rs

KVOČKA NADOJILA PILIĆE

Kad sam bio još malo dite išo sam sa stricom prvi-put na Dunav na meljavu. Dođemo mi u Šarengrad kod nikog dida Marka Kuruce, pustimo konje pa ćemo u vo-denicu na čamcu. Do tog doba ja nisam nikada išo na čamcu. Ja bio đavolast, išćem da me povedu i tako me poveli pa i ja dođem u vodenicu. Vodenica radi, melje, vodeničari vodu svoje poslove, moj stric svoje, još oni malo i skobu se, pa ja uvatim priliku i odem na ajtaš. Gledim — nikad nisam bio u vodenici ni na Dunavu — gledim i što dužje sve više gledim dok se je-dared ne omaknem i padnem točno u Dunav.

Kad sam pao mene som proguta. Ja u somu veslam, veslam i tako ogladio. Uzmem britvu, ocičem džigerice i jidem, pijem vode — ima u somu vode, kako ne bi bilo kad je on u Dunavu. Tako se u somu vozio čitav sat i dođem u Ilok. Tu fišeri pripeli alov i uvatu mene i so-ma. Som je bio velik ko konj.

Jedan fišer uzme sikiru i udari soma u čelo. Ja sam u somu čuo kako je to puklo ko grom. Sav sam se potreso i mislio: šta sad naopako?!

Kad jedanput fišeri samo poru soma a ja povičem:

— Nemojte mene posić!

— A otkud ti tu, dite božje?!

— Eto ja spao u vodu i som me proguto, pa u njemu putujem od Šarengrada do Iloka.

Pitaju me:

— Odakle si ti, dite?

— Ja sam iz Kukujevaca.

— Kako se zoveš?

— Gajdašić Ivana Petar.

Kad su čuli čiji sam oni me upute kući i ja odem drumom do Sota, od Sota dođem u šumu, u planinu u Frušku Goru 'di je bio vinograd mog oca. Tamo bio jedan vincilir, bilo mu je ime Letko Janoš.

Pita me:

— Odakle ti ideš?

Ja mu pripovidam kako sam prošo, kako bi udavio se da me som nije proguto, pripovidam ne mož' me sustavit dok on jedared kaže:

— Slušaj ti priša Petre, jesi l 'ti poludio?! Nisi se ti davio ni u somu ni u Dunavu već si ošo na kako kolište pa tamo lipo igraš i pijančuješ a ovamo ti led oberbio vinograd, živad ti popadala, kuću već triba popremit a žena te sve u stravu traži i čeka kad ćeš kući.

Šta ovaj pripovida?! Ja sam još dite pa malo. Odakle meni žena, vinograd, živad i kuća?! Sve to nije bilo za virovat al' onaj meni lipo kaže:

— Nemoj ti meni pripovidat bakice već ti idi lipo kući, pa ni ženi nemoj pripovidat od čega do svega već kaži da si pudario u planini i lipo ostavi mrzu u'vati brzu — kuću triba popremit.

Ja znam kud sam ošo, znam 'di sam bio, znam da sam još dite al' sad ne znam ništa kad mi vincilir tako kaže. Šta ću, dođem kući da baš vidim šta je istina. Kad ja čujem niku graju: žena viče!

— 'Di je taj moj Gajdašić Ivana Petar, niki dan ošo u varoš da pazari pa mu ni traga ko da ga je zemlja progutala, a ja u stravu i nevolji ništa bez njega.

Viče pa viče: joj pa joj!

Gledim, slušam: pa to ne mož druga već baš moja žena kad u Kukujevcima nema drugog Gajdašić Ivana Petra. Al' šta je, šta viče, je l' poludila šta li joj je. Uđem, pitam:

— Ženo, šta je tebi, šta si toliko podigla graju?!

— Kako neću?! Džaba bilo i kvočaka i pilića. Kud si ošo?! Čim sam se osamila, ništa bez tebe ne znam.

— Šta je, ženo?!

— Eto ova kvočka ima petnaest pilića a ne da im sisat.

zkvh.org.rs

Kad imam ženu šta ću već kažem:

— Možda su došli od druge kvočke, pa je to zato.

— Nije, to su njezini pilići. Pogledaj ti zašto im ne da sisat.

Pogledim: nema kvočka neg samo deset sisa.

— O, luda ženo, pa vidiš da ona ima deset sisa a petnaest pilića, a ni deset pilića ne mogu sisat kad je perje poklopilo sise.

— Kažem ja tebi da bez tebe ne znam ništa.

Žena lepo kaže, a ja onda uzmem makaze i ošišam kvočku, redom nadojimo piliće tako da su svi uspili i otranili i bili lipi orozovi i kokoše.

Ja onda ženi ispripovidam kako sam se davio u Dunavu i kako sam putovo u somu. Kad je ona to čula da ste onda vidili u kakom stravu je bila!

— Joj, da si se udavio, ko bi onda kod kvočke pronašo sise, ko bi naše piliće nadojio?!

ĆELAV, ŠUGAV I ŠMRCAV

Bila tri brata pod manom: jedan bio ćelav, al' brez dlake na glavi, drugi šugav a treći šmrcav — iz nosa mu uvik visi svićica. Ćelavog uvik napastuju muve, prave po ćeli vršaj pa i' vazdan mora tirati, šugav se češe vika boga amena, balav samo šmrca i nos tare.

Imali oni deset forinti.

— Znate šta — da mi za naše novce kupimo kola i konje, — jedared će jedan — al' da ne budu zajednički već onog ko najduže izdrži da se ne stara za svoju manu.

Braća su al' su svi gladni na novce, svaki bi da su njegovi deset forinti i braća se lako dogovore.

Sad ćelavi ne smi tirat muve, šugav ne smi se češat, a balavi ne smi trt nos već samo šmrca, al' nije prošlo vrimena ćelavom se već nakupilo muva na glavi — grizu ga, šugavog svrbi da ne zna već šta bi radio od muke, šmrcavom svićice vise već do pojasa.

Tako to trajalo dok je trajalo, duralo se dok se duralo kad će jedared ćelavi:

— 'Ajte, ljudi, da vidite što smo kupili kola i konje!

(Pri izgovoru pripovjedač široko zamahuje rukom kao da pokretom poziva nekoga i pri tom u zamahu prelazi rukom preko glave kao da rastjeruje muhe.)

Na to šugavi:

— A' ćemo se vozati, a' ćemo se vozati!

(Prije izgovora ovih riječi pripovjedač nasloni leđa na dovratak, ako je u zatvorenoj prostoriji, ili na stablo ako je vani, te pri izgovoru češe leđa lijevo-desno o dovratak, odnosno stablo.)

zkvh.org.rs

A balavi:

— Tamo-vamo, tamo-vamo!

(Pri izgovoru pripovjedač ispružena kažiprsta rukom u vodoravnom položaju čini pokrete ispod nosa ulijevo-udesno kao da rukavom briše nos.)

I tako je ispalo da svaki od nji' mož izdržat pa je deset forinti opet ostalo zajedničko ko što je i bilo.

D I D A K I B A B A

Didak i baba imali kravu.

— Znaš šta, didače, prodaj ti kravu — jedared će baba reć. — Vašar je, kupi šta bolje.

'Oće didak, kako ne bi kad baba 'oće. Oće didak kupit bolje.

Ide on na vašar, kad krava jedared stala, ubola noge u zemlju i neće dalje.

Ide jedan — vodi konja.

— Šta radiš, didače?!

— Evo se patim s ovom bidom.

— Znaš šta?! Da se pozarimo: ti mene kravu ja tebe konja.

Pozaru se oni od prve riči. Didak sebe konja, onaj sebe kravu i: zbogom — zbogom.

Onaj ošo a didak će sad objašit konja, al' ne mož. Nikako konja objašit kad je didak stari.

Pati se didak sad s ovom bidom, kad evo jednog vodi svinjče.

— Šta radiš, didače?!

— Eto te napasti, ne možem ga objašit.

— Znaš šta, didače, da se pozarimo: tebe svinjče — mene konj.

Pozaru se oni od prve riči, pa onaj objaši konja i pojde. I didak će it al' svinjče projde tude, projde tamo, sve traži po zemlje a nikako neće na vašar. Šta će didak već se pati. Opet nije dobro.

Jedared evo jednoga tira kozu na vašar.

— Šta radiš, didače?!

— Evo se patim s ovom bidom.

— Daj ti mene svinjče evo tebe koza.

zkvh.org.rs

Pozaru se i svaki na svoje strane. Onaj ošo vesel i radostan, a koza onamo vidi zelen pa trgne, ovamo vidi zelen pa trgne, nikako neće na vašar.

Evo jednog — nosi gusku.

— Šta radiš, didače?!

— Evo se patim s ovom bidom.

— Daj ti mene kozu evo tebe guska.

— Evo — nosi.

Lipo se pozaru i sad didak pojde na vašar. Pojde guska teška.

Pati se didak, pati, kad jedan nosi pitla.

— Šta radiš, didače?!

— Evo se patim s ovom bidom. Teška guska — didak stari.

— Daj ti mene gusku evo tebe pitlo.

'Oće didak, oće!

Lipo se pozaru i sad didak pojde na vašar. Pojde didak na vašar a dojde u prvu mijanu. U mijani proda pitla, pa će 'ist-pit. Ogladnio ožednio, pa i komšiju pozvo u pomoć.

— Šta će tebe baba reć?! — komšija se brine.

— Da se okladimo — ništa!

Okladu se u cinu krave.

Došli doma, a baba:

— Didače, 'di su ti novci?!

— Čekaj, babo, nisam prodo već pozario kravu — za konja.

— Dobro, dobro, imaćemo konja, nećemo it piši-ce. 'Di je konj, je l' u štale?!

— Čekaj, babo, čekaj. Konj se ne da objašit pa sam ga pozario za svinjče.

— Dobro, didače, dobro. Imaćemo mesa i masti. 'Di je svinjče, je l' u kočaku?!

— Čekaj, babo, čekaj. Svinjče slomilo noge pa sam ga pozario za kozu.

— Dobro, didače, dobro — baš nam triba mlika. 'Di je koza?!

— Čekaj, babo, čekaj. Koza đubri po dvoru, pa sam ju pozario za gusku.

— Dobro, didače, dobro. Baš u vankuša slabo imamo perja — biće od guske.

— Čekaj, babo, čekaj. Guska bila stara pa sam ju pozario za pitla.

— Dobro, didače, dobro. Baš nismo imali pitla. 'Di je?

— Čekaj, babo, čekaj. Ja ogladnio ožednio do vašara, eto se patio svim bidama, pa u mijani prodo pitla i sio 'ist pit. Tamo su ošli novci.

— Baš si dobro radio, mogo si od glada umrit, šta bi onda ja radila.

Baba tako, a didak komšije:

— Ovamo cinu krave.

zkvh.org.rs

NAŠO DŽAK ZAKRPU

U staro vrime živila udovica. Iza čovika ostala kuća puna svega, pa udovica zaboravila šta je to briga. Kad nema svoji' briga, latila se ona svačiji'. Tako drugo i ne radi već po cili dan zaviriva u tuđe poslove i razgaljiva i 'di triba a najviše 'di ne triba. Ako se momak ženi udovica je prva da kaže kako je u mladoženje teška ruku. Udaje se divojka, a udovica već tamo da kaže kako se udavači plišanj 'vaća pod pregačom od linosti.

Ne miruje ni dan al' ni noć već samo gleda u tuđe prste i usta, pa je valjda od tog udovici i vid otupio. U nje je bila jedinica ćer, pa udovica i svoju jedinicu mezimicu tako odranjivala. Dok nije došlo vrime za udaju, udovicina ćer je toliko oči trošila da jedva vidila do praga.

Dorasla jedinica za udaju, al' je sad došla nevolja na udovicinu kuću. Nađe se doduše po koji prosioc, al' kad vidi da i udavača i mater stoje s očima ko sovuljaga za dana, a on se počasti i više se za bravu ne uvati.

Došla sad nevolja u udovicinu kuću pa tu i zasila. Prolazi vrime pa što više čekaju prosioca, a za njega se sve manje čuje. Pristala bi udovica i na prosjaka, samo nek je momak.

U ataru tog sela bio jedan siroma' stari čoban. Dođu njemu jedared u goste dva sina njegovog brata. To bila siročad, pa se potucali po svitu. Jedan dorasto za ženidbu, pa mu čoban ispripovida kaka divojka ima u selu na udaju.

— Ne marim ja, — na to će momak — ako je kuća puna svega, a samo pameti nema, onda je to džak za koji sam ja zakrpa!

Oma' čoban poruči udovici, a ona od dragosti povrati punu tikvu rakije da se prosci i okripe za put. O'ma' se oni latili, pa krpe malo pritegli, otresli blato s opanaka, a mladoženja još tu noć sašio sebi i novu šepicu. Čoban će dati magarca, da baš ne bi išli kroz selo ko da nemaju ni kuće ni kućišta.

— Al' kako ćemo svi trojica na jednom magarcu? — zabrine se mladoženja.

— Lako — na to će stric čoban. — Ti i diver ćete uzjašiti, a ja ću za vama s tikvom rakije.

— Al' kad nas vidi divojka na jednom magarcu?!

— Neće, — umiri njeg čoban. — Ni divojka ni njezina mater neće nas čekati prid kućorn, već u kući, jel kažu da se onaj koga na sokaku dočekaju ne zadrži u kući.

Kad je tako, onda se đuvegija krene mirne duše. Sidi on na magarcu, a diver za njegovim leđima. Čoban stego tikvu pod pazuvo i kasa za njima. Daleko je do sela, pa se čoban čas-čas zaduše.

— Ja sam žedan kad kasam za vama! — kaže on.

— Vi dunite u tikvu! — ona dvojica će.

Čobana baš nije tribalo 'rabriti, paštri se on oko tikve i kad su momci stigli pod selo, a čoban se jedva vidi u daljini.

— Doće on za nama, a ti potiraj magarca da nas divojka ne bi dugo iščekivala, — kaže diver.

Tako oni i urade. Kad su došli kod divojačke kuće, sjaše braća i magarca vežu u avliji za krušku. Kako čoban reko tako i bilo. Oko kuće nikog živog, pa prosci zadovoljni što od ukućana niko ne zna da su dojašili na magarcu, a ne na konju, i još obadvojica na jednom. Uđu oni u kuću, a tu već sve spremno za goste. Udovica i' posila u pročelje pa jednog dvori ona drugog divojka.

Spremila je udovica za prosioce i čime će se zasititi, čime će zalogaje zalivati, al' i to da njim se divojka dopadne. Kad je dobila poruku, čitavu noć oka nije sklopila da izmisli kako će đuvegiji pokazati da divojka

zkvh.org.rs

dobro vidi. I smislila u zoru. Zadila iglu u dovratak, pa je ćer morala cilo jutro pipati 'di je igla, dok je nije znala napipati i stisnuti' očiju.

Ima ona svoje račune, al' i đuvegija ima svoje. Malo se vrtio u pročelju, pa se onda primistio leđima do vrata, a i divera tako posio.

— Znate, nane — opravdaće se on, — ne trpe mi oči kad u nji' udara svitlost kroz vrata.

Pravdo bi se on još, a udovici kamen pao sa srca kad je to čula. Misli ona da je i đuvegija pod manom na očima, pa se obradovala: barem neće mladi zanovetati zbog njezine mane. A prosci se namistili do vrata da udovica i ćer ne vide magarca pod kruškom. Ne znaju momci da divojka do kruške vidi ko u magli.

Raspoložili se oni sad, pa ne znaš je l' rič je l' vino bolje teče, kad udovica najedared stisne palac na livoj ruki. Divojka već zna šta će na to, pa bajage zapita:

— Šta ste naradili, nane?

— Ta, u velikom veselju mora biti nezgode makar male: ušo mi trn u prst.

— Lako je s tim: sad ću ja potražiti 'digod iglu, pa ću trn izvući.

— Dobro i kažeš, rano moja, — na to će mater. — Sinoć sam 'digod u dovratak zadila jednu iglu.

Mater i ćer govore ko da štiju iz knjige. Skoči divojka do vrata i do'vati iglu ko da joj je na dlanu, pa o'ma' začeprka po materinom palcu.

— Ne daj njim više vratima, — šapne đuvegija diveru — ta ove vide bolje neg kobo. Ko je to nalago da ova ne vidi dobro.

O'ma' oni povuku stoce još bliže vratima, pa sve šire ramena da udovica i divojka kako ne bi ugledale magarca pod kruškom. Al' jedva se oni počeli te nevolje spašavati, a divojka baci oko kroz vrata i ko kroz maglu ugleda magarca kako striže ušima. Odrišio se pa stoji prid vratima.

— Izgleda, da vam je došo rođak. Samo što ne ulazi, već maše štogod, — divojka će na prosce.

Momci se uplašili, da je kaka nevolja kad onaj maše na nji' pa se ne bi okrenili ni za živu glavu, a još više se boje da divojka ugleda magarca.

— Puštite vi našeg rođaka, — kaže đuvegija divojki, al' priko ramena — doće on ako mu što triba. A, pravo da kažem, on je malo i posusto od tikve, što ste vi, nane, poslali.

— Zato se valjda i drži četveronoški, — na to će divojka.

Kad su prosci još i to čuli od sramote njim počo obraz goriti, pa ne znaju kud bi pogledali.

Udovica vidi da su se momci zabunili, pa da bi se opet odobrovoljili, ona okrene na šalu:

— Ništa to nije. Vaš rođak se samo ociguro da ne padne. Neg ti, ćeri moja, — na divojku će, — uvedi ga lipo u malu kuću, pa će se tamo na krevetu odmoriti.

Prosci nisu imali vrimena ni da zinu, a divojka već potrčala. Ta kako ona ne bi podvorila rođaka njezinog đuvegije! Izletila ko strila, al' se uskoro i vratila.

— Taj vaš rođak siroma' mora da je slab na piću, — o'ma' ona na prosce. — Ja ga povela u sobu, a on nagnio pod naslam pa sunio na sino i valjda od muke, grize sino ko da je pogača.

— Kurtala i našeg strica, — šapne đuvegija diveru. A divojki kaže: — Ne spominjite ga više. Tako mu i triba, kad se ne zna vladati u čestitoj kući.

Udovica je o'ma' vidila da se momci pomalo stide zbog rođaka, pa se latila drugog razgovora, da brže-bolje zabašuri stvar. Jedva je njoj to pošlo za rukom, kad se najedared otvore vrata i u sobu bane đuvegijin stric. Crven je ko da ga mraz ištipo, al' je rakija već izvitrila iz njega.

— Eto, jedva jedvice stigo i ja! — veselo će na udovicu.

— Glavno je da niste zakasnili, — još veselije odgovori ona.

Čudi se doduše i udovica, al' još više divojka, kako je rođak sad već ciguran na nogama a još malopre je

zkvh.org.rs

batrgo četveronoški, al' ne kažu ništa kad je to rođak prosioca.

A stric ne zna ništa, već misli na ono što se zadržo u avliji. Kad u avliji nije vidio magarca on je malo zavirio po ćošama, i sad šapne đuvegiji:

— Šta ste tako slabo vezali ular?! Da nisam malo povirio pod naslam moglo je biti nevolje, al' je sad sve u redu.

— Da, vama je u redu, kad dolazite tu na prag četveronoški ko magarac, — srdito na njega đuvegija.

Stric zinio na đuvegiju pa se zaboravi i naglas kaže:

— Otkud mene na pragu, kad sam ja bio pod naslamom?!

— To znamo mi, pretelju, da ste bili pod naslamom, — umiša se i udovica. — Kako ne bi znali, kad vam je moja ćer još pomogla.

Stric sad samo zinio od čuda pa mu se rič zamrzla na grlu. A kad je još i divojka počela:

— A pravo je čudo kako vas je to naše sino diglo na noge! Sad vidim da ker i mačka ne grickaju zalud travu kad su bolesni. Eto, — materi će, — pretelj je jedva mogo po'isti pregršt sina pa se već ni ne vidi da je rakije ručo.

— Šta sam ja radio sa sinom?! — jedva dođe do riči stric.

— Sigrali se magarca, — srdito mu šapne đuvegija, — al' sad je već dosta od vas. Ćutite i ne sramotite nas više.

— Šta ste da ste radili, živom čoviku se svašta dogodi, — umiša se udovica — neg vi, pretelju, sad udrite po ovom »sinu« što je na astalu.

Sirotom stricu se sve smutilo u glavi, pa ko veli, da će i najbolje biti ako se privati onog svega dobrog što je naspremano. Okripiće se rođak, a divojka će ga podvoriti, kad je stric misto svekra. O'ma' će ona prid njeg i zdilu i čašu, al' na nesriću đuvegija baš prid strica metnio svoju novu šepicu.

— Vidi ti dosadnog stvora! Šic, sa astala, — vikne divojka.

Kad se šepica taj čas nije pomakla, a divojka je udari da je odletila čak u ćošu.

— E ova mačka baš ne zna za stid i sram!

Siroma' stric se baš 'tio latiti, al' mu je stala kašika. Okrene se on pa u potaji kaže đuvegiji:

— Ružio ti mene, a ne ružio, al' ova nije samo ćorava već i luckasta, kad mi tu divani koješta o sinu, a evo šepicu drži za mačku!

— Jesam vam reko da već jedared zanimite, — đuvegija na njeg zlim. — Luckasti ste vi, stričko, al' ko luckasti magarac. Divojka ne samo da dobro vidi šta je prid njom, neg vidi i zna šta se ranije događalo. Zato je bolje jezik za zube, kad nas ovako lipo primaju, a znaju ko smo.

— Ta šta znaju?! — ne može se stric umiriti.

— Znaju eto to da je meni bilo sramota doći u onom poderanom šeširu, a kad nisam imo ovcu, ja noćoš odero mačku, pa sam od njezine kože sašio novu šepicu. A divojka je dobra domaćica, pa ni mrtvu mačku ne trpi na astalu.

Kad je stric to čuo moro je i sam viditi da ta divojka ima pometi i više neg što triba, pa kaže:

— Sinko, baš si dobro uradio što si odero tog mačka i tako mi je već bilo muka gledati ga kako kod mene gladuje.

Diver je sve dosad ćutio ko da mudrost što mu se skupila pod kosom čuva za sebe. Sad je obilio zube i on.

— Tu nema šta tajiti, ta ovi i tako vide ko smo, — šapne on bratu. — Lipo ti njima kaži kako mi kabanicu jednu još i imamo, al' košulju ne baš uvik.

Đuvegija se na to o'ma' okrene udovici i kaže:

— Nane, da ne prodajemo mačku u džaku: ja ne samo da nisam dojašio na konju ko dobar prosac, već osim deset nokata drugo i nemam. Ja sam pusti siromak.

— A 'di bi bio siroma' kad ćeš ovaku divojku dobiti za ženu, — prisiče mu rič udovica.

zkvh.org.rs

Bome je ona požurila, kad je čula da je u kuću došo već i taki prosac, koji bi se praga lipio, a ne ostavio ga iza sebe ko zaborav.

Al' kad je ovake riči čuo stric, oživio i on ko riba kad je bace u vodu, pa sve sipa riči:

— Dabome: taku lipu, dobru i pametnu divojku! Zar ti siroma' nuz toliko blago?!

Poskočilo srce u udovice, pa ne bi marila da je momak i go i bos.

— To je razgovor, — pofali ona sad strica.

— S pametnom ženom kako mož, neg samo pametno.

Udovica se skoro rastopila od dragosti, pa veli dalje:

— Da je divojka lipa, to ona vidi najbolje kad se ogleda makar i u bunaru, da je dobrog srca, to ste, pretelju, vi vidili najbolje kad vas je vodila na sino, a da je pametna to ti vidiš, sinko, najbolje, — okrene se đuvegiji — kad pristaje da se uda za takog krasnog momka.

— Vidimo, vidimo mi sve to, — u jedan glas kažu sva tri brkonje.

— To je meni dosta, — kaže onda udovica. — Glavno je da mi ćer dobije čovika, koji će je znati ciniti koliko ona vridi, a u našoj kući je berićeta i tako dosta.

I o'ma' su svršili, da se đuvegija iz kuće više ni ne miče.

— Kazo sam ja: ako za ovaki džak triba samo zakrpa, onda je od mene bolju nigdi nećete naći, — pokaže sad svoju mudrost i novi zet.

— Al' sam i ja kazo, — na to će brže-bolje stric — ako je divojka lipa, dobra i pametna, al' ni mater ne zaostaje za njom. Kaka jabuka, taka je i grana od koje ju otpala.

— Da vi, pretelju, niste udovac? — čobanu će udovica kad je čula tako pametan razgovor.

— Al' stari, i sam brez diteta i grdeta.

— Šta tu triba još riči trošiti, — pokaže sad i diver svoju mudrost — već da pravimo dvostruke svatove, a u ovako lipoj, dobroj i pametnoj rodbini naće se već mista i za mene.

Kako je on reko, tako je i bilo i u svatovima on je dobio magarca, da sam jaši na njemu, a da bi se mogo i podičiti, đuvegija mu je poklonio i onu novu šepicu, koju je sebi napravio od mačkove sirove kože.

I posli su svi srićno i zadovoljno živili, dok i diver nije našo džak na koji je on pristajo baš za zakrpu.

zkvh.org.rs

T O D A I L O P O V I

Bio jedan čovik, imao ženu, zvali je Toda, valjda zato što ništa ne radi samo klepeće ko roda. Jedared čovik očo orati, ona će mu nositi užnu. Dok je on užno Toda legla pa zaspala. On užno, uprego volove pa ore, ona samo spava. Došo na kraj njive pa onda već kaže:

— Todo, idi kući.

— Čekaj malo dok prilegnem.

Čovik obašo drugi put pa će opet:

— Todo, idi kući.

— Čekaj malo dok prilegnem.

Čovik vidi da ne pomaže ništa. Ostavio nju da spava. Kad došlo veče on njoj kosu nasmolio pa podigo gori da izgleda ko strašilo i očo. Jedared se ona probudila pa se sad pipa:

— Jesam ja Toda — nisam ja Toda?!

Čovika nema, noć, šta će Toda?! Jedared se smislila pa će ić kući. Vidiće: ako vaške zalaju na nju onda ona nije Toda. Tako došla prid kuću pa viče:

— Gazda, je l' tvoja Toda kod kuće?

Kad su je vaške vidile onako nasmoljenu, pravo strašilo ko da je kaka vištica zagedžavila, nagrnile i samo laju. Ona biž! Vidi: nije ona Toda.

Kako je bižala naiđe na jedne lopove. Oni nju prime u društvo, poslaće je naprid kad idu krast — ako u'vate nju neće nji'. Eto, našla i Toda sebi priliku. Došli oni do jednog podruma pa će krast meda. Poslali Todu u podrum. Ona sašla pa viče:

— 'Oću l' najveći lonac?

Lopovi biž! Oni biž a Toda za njima i stigne ona nji'. Šta će siroti lopovi, ne mogu se oprostit Tode. Sve misle i misle kako bi se oprostili nevolje i kako su išli naiđu

na jednu njivu, na njoj velik komad kupusa. E, sad će bit što bilo nije. Dali Todi velik nož nek ona riže kupusa, oni će donet jagnje pa ćedu jist.

Toda uzela nož pa siče, isikla sav kupus na njivi i onda će ga rizat. Uto došo gazda. Kad je vidio onako nadignute kose, svu nasmoljenu, uplašio se: strašilo na njivi! Očo pa će dovest popu da njivu blagosovi. U to vrime nije bilo kola. Šta će gazda već metio popu na leđa i nosi ga samo da blagosovi njivu i spase ga od strašila. Uzjašio popo na gazdu, al' kad su došli blizo njive Toda nji' ugledala, pa misli da lopovi nose crno jagnje, uzela taj veliki nož pa viče:

— Ja ću ga zaklat!

Kad je popo čuo kaki blagosov ga čeka on skočio gazdi s leđa pa biž! I tako ostala Toda među kupusom pa ga valjda i danas riže.

zkvh.org.rs

V E L I Š M A R T A

Zmajevac se kadgodar zvao Velišmarta. A znate zašto? Tamo su bili vinogradi grofice Marte. Sve do Dunava bilo je njezino. Ona je imala i kompu priko Dunava, baš zato je i mogla imati tolike vinograde. Ko je prišo kompom priko Dunava moro je platit dukat, a ko nije imo dukat taj je tri dana moro kopat vinograde.

Jedared za to čuje kralj Matija. Napravi se putnik, kaže nema dukat.

— Kad nemaš ti kopaj tri dana vinograde.

Nije on došo za to da ne vidi šta grofica Marta radi pa pristane. Priđe kompom i kopa. Polak dana kopo_pa mu dosadi. Baci prida se dukat:

— Ja našo dukat, ne moram dalje kopat!

— Blago tebi a teško nama koji se moramo znojit još dva i po dana — drugi sve uzdišu.

Kralj Matija plati dukat i ode al' uskoro pošalje grofici Marti glasonoše da ona dođe njemu u Budim el da ociče od sebe tri funte mesa i to pošalje. Kad je saslušala šta glasonoše kažu ona se uplaši. Znala je da je kralj Matija ne zove da joj čestitka rođendan već da se radi o glavi.

Neće ona ići već obuče se u najlipče odilo, sidne u najlipča karuca i s najvećeg briga se zatrče u Dunav, pa se udavi.

Dođe kralj Matija pa gleda to misto 'di se grofica Marta udavila, gledi vinograde i kompu pa kaže:

— Veliš, Marta — dukat!

Od tog vrimena selo se zvalo Velišmarta.

DA SU RAKIJI OČI IZBILI

Jedared ribari se spremili da 'vatadu ribu za sebe da sami častu se. Idedu oni zajutra 'di je ribe izobilja. Vataćedu samo najbolje, najkrupnije, svaki će da je' što najvolije. Ponesu 'alov, vrške, metljice, trbuk da vatadu ribu svakojaku. Ponesu litru rakije da se pije, ponesu i litru sirćeta za spremanje ribe.

Jedan hitno trbuk pa džaka štapom da ribu plaši iz jame, drugi met'o vrške, treći baca metljice — sve mreže radu, svaki bi danas 'teo da je promizgač! Sve da imadu — promizgači — još da je droždine i dropca! Radu trudno, radu svi al' jedared samo vidli: ribe nikako. Ko da je udarila neka straota.

Radu, radu, ćute al' jedared jedan zin'o pa ogorčeno:

— Čest mu njegovu, ko da je izgorelo riblje gnjizdo! Izgleda moraćemo da bidemo jako mali u ovoj časti.

Na to drugi:

— Da se nebo podigne il zemlja propadne nešto ipak mora da bidne!

Kot'o spreman na pužu — moralo bi bar nešto da bidne al' u tim dođe i veče a oni nikako nemadu ništa u ruke. U jedan ma' izbacili 'alov — i to je bilo prvo što su izvukli — u 'alovu kravlja balega.

— Ja ću da jem deteljine il' tuluzine al' ribu više ne 'vatam.

Pobesnio prvi. A drugi:

—Ne 'vatam ni ja!

— Ni ja!

— Ni ja!

Gotovo je. Kubura je — vidu — nema ribe ko da je neko poništćava. Šta će — pođedu kući. Kad je tako daj

zkvh.org.rs

bar rakije povuci. Jedan litru i u toj furi pogrešio, nago sirće. U besu dobro nago, dobro se okiselio al' ćuto je.

— Da te odmenem u poslu — drugi već 'vata litru.

Nago i taj sirće, ćuto i taj pa dao dalje. Tako redom niko nikom ne kaže — popilo se sirće.

Ništa! Sotim došli oni u selo. Žene onako po starinskim volele da kupu vlaće pa baš bile na utrine. Prečekale i jedna-druga ispitiva svog čovika kako je bilo na poso. Ribari ne mož' u oči da pogledu kad znadu kako su prošli i falili se kako oće da pravu čast. Da, al' torokuše navalile, svaka sve šljapa jezikom. Med ribare bio jedan vucibriga pa kad žene navalile a on kaže ko da je obrazdio bez oplazine:

— Za oto pitate?! Ta lepo je bilo ko da teglimo testo za ludajnice i sve bi bilo još lepše i od hasne samo da smo se ranije setili da rakiji izbijemo oči.

— Zašto oči rakiji da izbijete?! — žene sve ko divlje zolje.

— Da ne vidi onu kravlju balegu što smo jedino izvukli za celi ovaj dan, a ovako se tolko ogadila da se i ona pretvorila u sirće.

KURJAKOV REPUBURETU

Kad sam bio malo dite išo sam sa mamom kod tetke. Kad sam došo tamo ja se sigro i razbijem koršov. Poplašim se i utečem, niko me ne mož' sustavit. Mama plače što me nema:

— Ku' je moje dite sad ošlo?!

Dođem ja pravac putem u jednu šumu, zove se Grabovac. To je sotska šuma. U njoj misto da idem pravim putom ja skrenem krivo u šumu. Zove se šuma Ravna. I odem ja u prosiku i zabludim. U'vati me noć, luto sam, tumaro sam i nisam mogo više nać' puta. Tako sam došo do druge prosike i legnem. Jesenska doba, pokrijem se lišćem i zaspam.

Kad je bilo niko doba noći čujem niko tumaranje i govor. Uplašim se: ko je?! Noć, šuma — kad ono bilo dvanajst lopova i arambaša. Oni naložu vatru i zakolju vola. Na ražanj nataknu vola i peku, a još ne znaju da sam ja tamo. Jedared evo ti jednoga, ide od društva i naiđe na mene, stao mi na nogu. Ja dreknem:

— Joj, ko je?!

On pita:

— Otkud ti tu — ko si?!

— Ne znam ja 'di mi je kuća, ja sam zabludio.

On mene uzme za ruku i odvede kod vatre. Ja sam bio već ozebo i dođem do vatre, sav sam smržnjen, malo se ogrijem. Dadu mi — ja jio mesa, dadu mi vina — pio vina. Pitaju mene otkud ja tu? Ja njima pripovidam kako sam bio kod tetke i zabludio. Onda ja kod vatre ugrijo se i zadrimam, a oni 'oće da idu i kažu:

— Šta ćemo s ovim malim ditetom?!

Jedan veli:

— Da ga ubijemo.

zkvh.org.rs

— Da ga ponesemo sa sobom i učimo da bude lopov.

Arambaša kaže:

— Ne triba on nama neg ćemo ga metit u bure 'di je bilo vino da ga ne bi pojili kurjaci, valjda će ko naić' pa će ga nać'.

Lopovi se spakuju i odu. Ukolikim su oni ošli ja zaspo u buretu zatvorit. Kroz malo vrimena došli kurjaci i jidu globure od vola, sve puca kako jidu kosti. Ja se uplašim u buretu, al' kroz malo vrimena jedan kurjak metnu rep u bure da vidi ima l' vina. Ja u'vatim kurjaka za rep, dobro omotam oko ruke i viknem iz bureta:

— Upuj, kurjo!

Kurjak zagreba i odvuče mene i bure, potegne na do, zove se šuma Maleč. I bure na do biži, udari se o 'rast i puče, a kurjak od stra' crko.

Ja uzmem moju britvicu i oguljim kurjaka, izađem na Pakledin, na put prama Kukujevcima. Idu ljudi iz Sota na poso, na oranje i tako me povezu kući. Ja dođem kući, donesem kožu od kurjaka i dobijem nagrade — puno novaca, vina i darova kojekaki'. I tako moja mama bila vesela što sam došo kući i znao doć' sam i bio kuražan ubit kurjaka.

KAD BI SE SVE VODE PRETVORILE U VINO

U Sremu svi volu da popiju. Govoru da sad već i vino je navek žedno al' njemu nesrećniku vodu daju za popit. Nije se čudit što je ovdena i jedan slovački popa navek bio žedan. Bio dobar čovek, vino dobro — moraju se združit.

Jedared kod njeg bio crkveni god. On imo običaj da predikuje samo po dikoju reč, ne nateziva se, prelazi o'ma' na »amen« al' sad naumio da predikuje nešto veliko. Biće i kako se galija topila, kako se jedan u'vatio za trsku kad se topic i svega redom, sve on to smišlja a ruke radu oko čaše. Kad je bilo vreme on u glavi sve spremio i očo na predikalnicu da predikuje. Sve bi bilo lepo da nije zapo za stepenicu — najedared ko da se sve iz glave prosulo.

Al' kad je već očo na predikalnicu da predikuje nešto veliko on će i predikovat.

Kaže on:

— Vi dragi ljuđi, da znadete: bio jedan velhi človek, jedno velho drevo, jedna velha sekira i jedna velha voda. Vi dragi ljuđi, da znadete: kad bi svi ljuđi bili jedan človek to bi bio jedan velhi, velhi človek. Kad bi sva dreva bila jedno drevo to bi bilo jedno velho, velho drevo. Kad bi sve sekire bile jedna sekira to bi bila jedna velha, velha sekira. Kad bi sve vode bile jedna voda to bi bila jedna velha, velha voda. Kad bi taj velhi, velhi človek s tom velhom, velhom sekirom otseko to velho, velho drevo ono bi palo u tu velhu, velhu vodu pa bi bilo pluskanje, pluskanje a zapluskanje, pa da se ta velha, velha voda u vino pretvori lud bio ko o'ma ne blagoslovi — amen!

zkvh.org.rs

KAKO JE VINO

Bio jedan gazda opasnik, đavolast, kad on izađe na šor tude nijedna duša ne ostane nesatr'ena od njegovi' šala. Još kad skrka u sebe vina izbekeljio bi se i na samog cara — gotova gibanica od svakog ko mu dođe šaka.

E, došo Cigan kod gazde. Cigan celog života na tuđem banku sedi, slobodan je, taj bi valjda caru vrata otvaro, kršan ko da vatru jede. Kaže gazdi:

— Daj da malo popijemo vina.

Gazda ništom ćuti, a Cigan jedno te jedno:

— Adet je da se gosti ponudu, dok ja ištem malo vina a ti ćutiš ko smršnjena šteta od proletos.

Ondak će gazda:

— Mož' al' pazi: ako budeš kazo da je vino dobro ne'š nikad više piti kod mene, ako budeš kudio bićeš i bijen, ako potrefiš mišljenje imaš pravo uvek piti.

Cigan pristaje:

— Mož'. Daj ti sad vino a ja kažem: blagoslovi, bože, piće ko telo moje, kad budem pogađo, dakle radio, ondak ću: pomozi, bože!

Gazda donese bokal vina. Kad su popili on odma' pita:

— Kako je?

— A si ti nestrpljen! Što ti znam kaz'ti od jednog bokala?!

Dobro, biće i drugi. Kad popili i taj bokal gazda opet pita:

— Kako je vino?

Cigan ga samo pogledo:

— Gazda, ti ne znaš?! Kako je u prvom bokalu tako je i u drugom.

B O G J E R E K O . . .

Bude godina da je vina i vina u Sremu pa nije čudo što je ovde bio i jedan pop što je volo piti. Nije se on ugibo ispred čaše ni kad je moro u crkvu. Begeniše čašu da bi valjda u njoj gnjizdo savio, a srce mu se udrveni kad je mora ostaviti.

Tako jedared došo pijan da s većeg odsluži misu pa što brže natrag na vino. Čovek se spremio da čita jevanđelje pa obeležio slamom stranicu, brže poso da ide, da ne traži ko kaki paor. Onako spreman i onako pijan do'vati jevanđelje i kaže:

— Ljudi, danaske ćemo čitati to i to.

Dobro. Da se čuje. A on:

— Bog je reko . . .

Kad tamo ne nađe stranicu. On će potražiti al' kaže opeta:

— Bog je reko, bog je reko . . . — pa lista a ne mož' da kaže šta!

Lista i samo tera:

— Bog je reko, bog je reko . . .

Ondak jedared samo vidi da slame nema pa:

— Bog je reko . . . — i vuri knjiga — da đavo nosi mamu onom ko je ukro slamu!

zkvh.org.rs

T R I L I N A S I N A

Bio jedan kralj sa zdravo malo kraljevine a po bogatstvu zdravo siroma'. A bio taki da je voljio da svit ne trpi žeđi i glada; da bude lakše. On bi da svaki iđe na niki rad, nek zemlju riva, nek traje dok je svita i vika sam' da je lakše. Eto, bio on taki čovek. Mora taki bit' kad je u njegove kraljevine bogat ko iđe u čorapa a ne bos.

E, sade taki jedan čovek č'o da o'ma za čoškem iza njegove kuće jedan dada ima tri sina pa lina što samo spavaju. Njima oroz nikad ne kukuriče. Stalno mu ljudi dolazu i kažu:

— U ovo malo parče države o'š ti trpit tako što?! Tima da je samo patoke, vina ko vatra, sve možu pojisti, a još ni jedan na leđi nije teret nosio ni br'o kukuruza.

Eto, mož on doć da vidi, njima je već dosadilo da slušu kako se pati dada ti' momaka. Kako li je i njemu?! Siroma' dada pita jednoga:

— Pa ku' ćemo, šta ćemo ovako?!

Ništa onaj ne odgovoriva.

Pita drugog — ništa onaj ne odgovoriva, ništa ni treći. Da iđe prid njima na noga i ruk'a — oni ništa, samo da je njima pojist, popit i spavat. Ništa ni ne divanu.

Sluša to kraljica pa potrkala.

— Šta 'š? — pita kralj.

Ona latila sukalo:

— Sa' ću ja nje po leđi!

A kralj:

— Nikad se neka nadat da 'š sukalom pravit čoveka.

I reko on:

— Ljudi, dovedite samo vi nje kod mene u dvor. Oće ljudi, kad ne zn'u šta bi s tri lina.

On njima napravio jednu kolebu malu, d'o bašću, sve što triba za nji' tri.

— Da vidim — kaže — šta će da radu.

Trišnje baš iscvale, triba bašću plivit, lozu dizat na lomaču, navući vode dva-tri kabla — baš da vidi šta će da radu nji' tri. D'o im ženu da sprima i nosi 'ranu.

Žena ta sprimi 'ranu, kolebu rasprimi, pa nogaj tamo nogaj otale, a oni pojidu sve i o'ma' legnu. Tako uvik. Kralj jedared pita te ženske:

— Šta bar radu?!

— Ništa! Ni ne divanu! Nekate mi reć to da više iđem k njima, ja tako što ne možem više da gledim.

— Ni ne divanu?

— Ni da otvore oče!

Kraljica sluša pa:

— Sa' ću ja to sve iskršit, iskidat!

A kralj se smije:

— Čekaj, čekaj maličko. Lakše ću ja njima bućur rasprimit.

— Ta kako 'š drugače brez sukala.

Ona bi sam' sukalom po leđi'. Kralj misli drugače. Lipo on zapaljio kolebu da vidi šta će sade oni radit. Upaljila se vatra, koleba već plamti, onda će jedan od trojice:

— To kanda gori!

Al' oče ni onda ne otvori i opet ćuti.

A drugi će:

— Ajde, ne mrzi ti divanit!

A treći:

— Ako komu tribamo doće nas izbavit.

zkvh.org.rs

KOVAČ BRIJE GROFA

Na jednom spailuku biće svečana večera, dolaze gospoda svitla i sveta, sve sami hercegi, grofovi i baruni, popovske glavešine i sve sorte i fele salotresa i božjidankradeža. Prid sam mrak evo jednog vuče se ko klečka na keru, al' ne ulazi u kaštel već se u potaji raspitiva kod sluga da l' u majuru ima koji berber. Mora da se gospodar digod danima zapio el zakarto — šta drugo znadu te bangalole — pa zarutavio i zakrmeljavio.

— Baš pravoga berbera nemamo — kaže jedan sluga — al' kovač Miško nas dobro posluži, za nevolju zna i obrijat.

Oće kovač kako ne bi obrijo gospodara a kad je čuo još da je grof 'oće kovač gosta njegovog gazde obrijat ako triba i dvaput jedno za drugim. O'ma' grofa posio na nakovanj i šegrtu viče:

— Palčo, da si takim dono gospodaru grofu brijačke gaće!

— Imam ja gaće na sebi! — šta će ti to?! — grof se uzbunio i uzjogunio.

A kovač Miško lipo:

— Pokorno molim, gospodar-grofe, ta niko ne kaže da ste vi i gaće prokartali, božesačuvaj da bi ja o vama to pomislio makar ste zavunatili ko ker zapušteni, al' ja ne bi želio da čerez ti' vaši' jedni' gaća ne budnete na svečanoj večeri el nedajbože da morate ić brez gaća. Već ovako: što je cigurno to je cigurno — lipo vi vaše gaće skinite a brijačke gaće obučite pa da počnemo poso.

— Al' zašto da se prisvlačim kad sam jutros uzo čiste gaće?! — grofu još ne puca prid očima.

Rastolmačiće njemu onaj sluga što ga je dovo.

— Gospodar-grofe, znate naš kovač Miško nije da nema laku ruku na brijaču al' dok on ne obrije događa se da od čovika budne svašta. Tako bio tu niki čoban što se bucko ne samo sa ovnovima već i s bikovima — ruši čelom sve ko zrile kruške — al' kad ga Miško prvi put brijo siroma šegrt s jednim brijačkim gaćama nije ni stigo već je moro trčat rad' drugi'. Ako ste daklem baš jutros uzeli čiste gaće bolje vi nji' samo čuvajte za nevolju.

Kovač dotle spremio alat: brijač i ćup s vrućom vodom metio na nakovanj, livom rukom zgrabio sapun desnom niku guščiju perušku od po riva.

— Sad pomozi, bože i svi sveci, podupirite, — prikrsti se Miško pa će sapunat.

Lipo pljunio na komadinu crnog sapuna pa će s onom guščijom perušketinom mazat gospodara grofa po obrazu.

— Jesi l' ti pri pameti?! — grof skočio. — Na sapun pljuješ, i to meni isprid nosa — mene sotim da mažeš?!

Kovač se začudio, sav oči iskokoštio pa će onda umirivat grofa:

— Gospodaru grofe, ja to samo iz česti naspram vama, jel da ste mi pajtaš odud iz majura onda bi vam upravo na bradu pljunio pa bi tako sapuno.

Kad je to čuo grofu najedared dosta brijanja i svečane večere. Razgoropadio se ko bisan pa u budžaku skida brijačke gaće. Kad tamo zid provaljen, do kovačnice košara i volarica, pa kroz tu jamu na zidu poviriva nika čudna uvata glava, prava magarećija samo na njoj nema ni dlačice, a sjaji se od nike masti.

Uzbunio se grof al' se uzbunio sad i kovač Miško: ta niko njeg još nije osramotio da je očo neobrijan!

— Gospodaru, nećete od sramote otići ovako neobrijan nuz mene živog?! Ta ne bojte se, što sam danas udesio brijač to nikad nisam. Evo vidite ovog magarca — taj je čukljikav da je sav zid probio kad ga je čoban samo prstom čačnio, a gledajte ga sad: marvenski doktor priporučio da ga svega obrijem pa da ga tako namaženu s nikom likovitom maśćom, jel je siroma' magarac za-

zkvh.org.rs

šugavio. Virujte bogu pa meni kad sam jutros udesio brijač ne da je magarac bio miran već mi još ruku liže čak i kad sam ga brijo ispod repa. A taki čukljikav!

Kovač Miško fali svoj alat i znanje al' grof iskočio iz brijački' gaća pa biž' iz kovačnice. On biž a kovač Miško za rukav vuče:

— Gospodar-grofe, ta vratite se! Virujte bogu pa meni magarca sam baš dobro obrijo a ni sapuno ga nisam — ta ko će bog napljuvat čitavu magarcovu kožu — a vas bi još i nasapuno ko malog boga i obrijo tako da bi čerez tog magarac cilog života bio zloban na vas!

DVI KUME NA MATUTINI

Kaže — još prija dvi stotine godina je to bilo u Baču su služili matutinu stari fratri. To je kao ponoćka, a matutin bude od Miolja do Đurđeva dok su noći dužje. To sam tako slušala od moga dide.

Bile su tude dvi kume, skuvaju lučenje, imaju šta za pojist danima, pa one uvik po toj tami idu na matutinu. Jedna brez druge nećedu već su uvik jedna s drugom ošle u samostansku crkvu dok jedared jedna razboli se i umre. Ova što je ostala živa svaku noć je i dalje išla na matutinu. Tako sidi ona u crkvi, jedared pogledi, kao da vriž nje vičnjo svitlo počelo je tinjati. Ništom ona okrene se a nuz nju u pokrovu zagrnita kuma baš kao da je sad ustala iz kusturnice i pod pazuvom drži čabricu punu uzvršato.

— Faljen Isus, kumo.

— Uvik faljen, — živa će ništom tišje.

— Kumo, evo sam ti donela ovu čabricu kravljeg masla, al' to nije milošća već to ujutro odnesi pater gvardijanu i nek za mene kaže jednu misu.

Ni začetka ni kraja ne kaže zašto gvardijan da kaže misu pa se živa kuma odmakne malo dalje, a ona druga iza pazuva čabricu i:

— Zbogom, kumo.

Tako je ošla kao da je nije bilo. Živa kuma vidi da je ona druga sumarna al' kad ništa ne kaže šta će i ona bućkat već ujutro hajd ona u sakrištiju:

— Faljen Isus, oče gvardijane.

— Uvik faljen, dobra dušo. Šta si ti meni dobro došla na uranak?

Kaže ona:

— Evo sam donela jednu čabricu kravljeg masla.

zkvh.org.rs

— O, pa fala ti, dobra dušo.

— Al' moram reć otkale je to maslo, pater gvardijane. Moja kuma ta što je umrla prija par dana, noćos mi je donela čabricu kad sam bila na matutini i rekla mi da za nju svetu misu kažete.

Kad je ona sve ispripovidila a pater gvardijan okrene rič:

— E, draga dušo, to ne mož da bude. Ti ne znaš otkale je ona to maslo skupila. Tuđe je krave muzla svoj brk mastila a dotle su sušili oni koji su krave 'ranili.

— Jao, naopako, šta da učinem?!

Kuma išče savit kao da je ona rđavu zaprigu zaprižovala a pater gvardijan lipo:

— Ništa, draga dušo, već ti tu čabricu odnesi tamo 'di si je dobila a ona će doć po nju.

Kako je naredio tako kuma i uradi. I zbiljom sutra pod matutinom opet evo je kuma zagrnita pod bilim pokrovom.

— Faljen Isus, kumo, jel' nije uzo pater gvardijan?

— Znaš ti da nije.

— Je l' šta reko?

— Gorje nije mogo! Reko da si ti tuđe krave muzla svoj brk mastila. Već ti uzmi čabricu i nosi je.

Kuma čabricu pod pazuvo i kaže:

— Ja je, kumo, onda moram nositi do skončanja svita.

Ona će otić al' živa kuma zaplače:

— Teško meni, kumo!

— Što, kumo? Nećeš ti čabricu nositi!

— Čabricu neću al' noćas kad sam išla s matutine ja na kola krala drva iz šume.

D I D A I K R A L J

Ide jedared jedan kralj, al' tajno, da vidi kako ljudi živu i uživu u njegove kraljevine. Naide na jedne što kaldrmom luplju kamen.

— El vam se bar dobro plati?

Jedan dida će reć:

— I dobro i nije.

— Kako to?

— Zaradim tri groša. Da smo ja i baka bilo bi dobro, imali bi i domački kruv i krvenice, a nije dobro jel tri sina učim na visoke škule.

Kralj zna novac kad je njegov — zna da je malo.

— A koje škule? — pita.

— E, jednoga učim za prosjaka, jednoga za lopova, jednoga za šintera.

— Ti se buneš, stari. U naše škule se tako šta ne uči.

— E, uči se, samo ti to nisi č'o — stari će protuslovit, kad ne zna da je to kralj.

— Kad nisam č'o ti kaži.

— E neću kazat.

— Ti to mene kaži daću ti dukat.

I da.

— Kad si mi d'o sa' ću ti reć. Sin koji je prosjak uči za fratera.

— A lopov — šta se on uči?!

— To će bit advokat. Šta je drugo već lopov kad advokati mor'u slagat, privarit.

— A šinter?!

— Veterinar.

— Evo dukat ne jedan već tri kad imaš tri sina. I da znaš: ovo neka reć nikom dok mene ne vidiš tristo put, jel ti ode glava. Ja sam kralj.

zkvh.org.rs

Stari ode vesel doma, ošo doma i kralj. Sazove svoje velikaše i pita znadu li škule u koje se uči za prosjake, lopove i šintere.

Ne — niko nije č'o ni zn'o a baš i velike knjige čit'u. Nema u njegove države tako što.

— E, ima.

— Nekate mi, svitla kruno, zamirat al' to nije moguće — jedan glavešina će protuslovit.

— E, moguće je samo vi ne znate za te škule nit ćete doznat dok vam ne kažem, a ko pogodi sam dobija velik dar.

Sa' će trojica poć po kraljevine da vidu šta to mož bit. Idu, idu i jedared naidu n' ote radnike što luplju kamen. Tude je i dida.

— Možete l' stari?

— Moram, sinko, patiti se.

— Da nisi stradalac?!

— Ne bi bio da ja samo mene i bake zarađujem, al' ja učim tri sina na visoke škule: jednoga za prosjaka, drugoga za lopova, trećega za šintera.

Kad su oni to čuli već su znali da je i kralj tude bio, pa će didu ispitivat na oto.

E, al' stari zna kako mu se kralj zapritio.

Ovi navalu, a dida onda:

— Izbrojite vi mene tristo dukata onda ću vam kazat.

Oni izbroje.

— Al' sad nam točno kaži kake su to škule.

— 'Oću. Eto, jednoga sina učim za fratera. Naši fratrovi živu što naprose od naroda. Šta je frater već prosjak. Drugoga učim za advokata. Oni velu da moru lagat, privarit, ne mogu drugače. Advokat šta je drugo već lopov. Treći je veterinar. Oni iskasapu marvinče, gledu komad po komad — eto šinter.

E, velikaši sad znadu te škule i pođu doma. Prid kralja idu i kažu te škule.

— To ste vi naišli na takog i takog didu.

— Jesmo.

— Glava dole dide!

Kralj naredi da se pohrli po njega.

Dida već zna zašto ga zove kralj. Dođe on lipo a kralj će:

— Je li stari, jesam tebe zapritio?! Ti znaš da si zaslužio: glava dole!

— Ne znam.

— Kako da ne znaš?! A znaš kako sam se zapritio?!

— Znam, al' ti ne znaš ovo.

Dida broji dukat za dukatom sve do tri sto — na svakom dukatu kraljeva glava.

— Jesam te vidio tri sto put?! Dok mene nisu ovako izbrojili ja nisam 'tio reć.

Svi oči da isklištu kako je dida bistrouman. Kralju to nije pravo pa misli: čekaj, čekaj, doj ću ja do tebe, pa kad onda zadrmljem! To misli a metne didu od sebe na livu stranu. Sa' će svi 'ist pit, a onda će pripovidat. Svaki će po jednu pripovićku. Prvo je kralj pripovido. Kad je završio on desnoga do sebe ćuši.

— Sad ti daj pripovićku, a zatim podaj dalje. Svaki će zaćušit onoga čiji bude red.

Tako jedared dođe red do dide. Kako će on ćušit kralja?! Baciće ga u tamnicu, biće: glava dole! Zna dida šta kralj 'oće.

Šta će već pripovida. Kad je bio mlad bilo nji' dečaka i dečaka. Jedared se vrać'u iz šume, a on zašo.

— Idem — veli — idem, a nikad kraja. Bilo otoka, pijem vode, nisam žedan kad sam već gladan, pa opet idem i idem sve naprid, kad jedared planina! Visoko, strmeno! Dosad sam sve naprid, sve naprid — šta ću sad?!

— Valjda natrag! — onaj do njega će.

— Tako da!

Pljune dida u šaku pa onog ćuši.

Kad je kralj to vidio najedared je posto vesel.

— Evo tebe još tristo dukata da me u zlatu ćušiš kadgod 'oćeš!

zkvh.org.rs

NIŠTA — LASNO SE PLAĆA

Tude u Sonte bila birtašica — udovica. Još kokoše čeprk'u na đubretu kod nje banda već svira. Ko projde ona ga zove:

— 'Ote gosti moji, 'ote!

Na jeziku bratoljubiva, gostoprimiva, a koga lati tog ne ispušća. Nikad da će reć:

— Neka pit, dosta je!

E, al' jedared se dogovoru sami grabijanti da će it k njoj. Novaca ni u jednoga.

— 'Ote, gosti moji, 'ote gosti moji! — zove ona.

A oni u sebe:

— Zaključaj vrata, imaćeš više sriće.

— 'Ote, gosti moji! Šta željite, šta voljite?!

— Pit i trošit ćemo. Ti samo piši, na kraju ćemo platit sve šo je na table.

I:

— Banda — sviraj! Nije još očev križ sp'o!

Zovu rundov pa rundov, birtašica samo nosi — i piše. Banda svira, grabijanti ko grabijanti: jedan igra, drugi lati šaku i po svi čaša' udari — birtašica obide pa obide — i samo piše!

Svak je vesel, birtašica najveselija — dok tabla nije b'la puna. Jedan grabijant će onda:

— Banda! Božju diku! Kolo, sviraj kolo!

A birtašica:

— Ju, kako moji gosti znadu igrat!

I znadu. Prevrndaju sve tako igraju, a kolo ide sve do zida. Kako koji dojde do table on leđima po njoj. Taru leđima tablu, taru i kad je b'la sva trisana jedan grabijant će birtašice:

— Voljili bi platiti. Sve što je na table!
Birtašica leti al' se tamo sva nakečila:
— Groznica vas po'vatala — šta je ovo?!
— Račun.
— Na table nema ništa!
— Toliko ćemo lasno platit.

zkvh.org.rs

M U D R A D I V O J K A

Jedna divojka baš bila sama kod kuće kad joj crko ker. Zakopala strvinu, u tome se i raščupala, pa se baš latila češljanja kad evo jednog momka, vodi ga mater. Divojka je znala zašto su došli, jel je o tom već bilo razgovora.

»Lip« momak kad ga mater vodi da isprosi divojku! Baš i nije ružan, nije ni glupav samo je stisnit, pomalo stidan.

— Faljen Isus!

— Amen uvik!

— Šta radiš, divojko? — momkova mater će zavesti razgovor.

— Eto radim: mrtvo neoglasito.

Gosti samo zinili. Momak još i zaboravio zatvoriti usta. Zaćutili al' kad su već zamutili, mater će opet načet divan.

— A 'di ti je baćo?

— Očo u šumu da lovi.

— Šta, bože?!

— E, šta ubije to ostavi u šumi, šta bidne živo to će donet kući.

Gosti se opet zblenili. Ko je još čuo da se ostavlja ono što se u lovu ubije a živo da se donosi?! Zanimili gosti, divojka dotle kosu uredila pa će i' nudit:

— Si'te, si'te, da nam ne odnesete san. Si'te, dok vam ne spremim malo ručka. Je l' volite iz gujce slasno izmeđ nogu masno?!

No, samo je još to tribalo ponudit gostima! Momkova mater sila i brez nuđenja, a momak se sad već zapravo ustravio od divojke, sve mu kosa raste. Kako i ne bi kad i on dobro zna zašto ga je mater dovela.

Divojki ništa. Posluje ona i jedared samo odvali jedno krupno pa se nasmije:

— Uhm — uhm!

Ono dvoje ni živi ni mrtvi. Nisu se ni zagrijali ni o'ladili kad divojka prde još krupnije i sva se isprsi:

— Hm-hm! — Hm-hm!

Gosti se baš spremali da pobignu kad evo baće, nosi niku šugavu opakliju.

— O, gosti moji, koja dobra srića?!

Pravi se ko da ne zna za čega su došli — taki je red kad se divojka prosi. I momkova mater se pravi, pa pita:

— A otkud vas?!

— Ta eto opaklija se napunila ušima, pa nisam 'tio pravit strv kod kuće, već sam je odno u šumu da poubijam uši.

— I šta je ubio to je ostalo u šumi a žive uši je dono natrag u opakliji — kaže divojka.

Gosti sad vide da taj divojkin divan ima forme, pa se momkova mater okuražila i zapita za ono mrtvo neoglasito.

— Crko mi ker baš kad ste dolazili. Njeg ne oglašavaju zvona. Eto, sad znate. A da ste javili da dolazite ne bi me našli raščupanu.

— A ono za ručak?

— Jaja na maslu. Kokoška snese jaja na gujcu, a maslo je od mlika, muzi se između nogu.

Gosti sad još više vide da taj divan ima početka i kraja, ima da, al' šta je s onim odvaljivanjem?!

— A, pa to je bar lako odgonetat — divojka se sva razveselila. — Moja guza pita 'oće l' mi ovaj momak bit đuvegija, a ja velim: bome 'oće!

— I 'oće — istrčalo i momku.

Okuražio se i on kad je vidio kaku mudru ženu će imat.

— A ono drugi put?! — mater je ljubopitljiva još i na to.

— Bože, nane, ni to ne znate? Guza me pita: a 'oće l' te svekrova voliti?! A ja njoj: no, to bi još tribalo da ovaku snaju ne voli!

zkvh.org.rs

PRIDOMISLILA SE

Jedna majka ni za mladosti nije volila poso, a pod starost se sasvim odularila. Nek padne priko metle ne saginje se da je digne. Nek ko kaže da se samo podvori majka već uzdiše:

— Šta me bog već ne uzme da ne patim toliko!

Ukućanima dosadilo. Uto crko pućak. Majka imala unuka momka. On ociko krila crknutog pućka, vezo na sebe, umoto se u bili čaršap i u mrak bubne:

— Majko, ja sam anđo božji. Bog otac me poslo rad vas.

— A je l' dragi bog tebi naredio da me baš moraš uzet?!

— E, nije. Reko mi samo da svratim kad me put nanese. Ne mož' već slušat kako patite.

— Iđi ti, sinko, tvojim poslom, a dragom bogu kaži da me nisi našo kod kuće.

KAĆMARSKO I SUBATIČKO PROŠTENJE

Subačani bili u Kaćmaru na proštenju. Kaćmarci dočekali goste da se pamti i pripovida. Ta i sažvakali bi njim svaki zalogaj samo da ugode gostima.

E, kad su se Kaćmarci pokazali ni Subačani se ne dadu. Navalili:

— Dođite vi samo u Subaticu pa da vidite šta niste vidili!

'Oće Kaćmarci, 'oće drage volje, al' Subačani i' još i čvrste:

— To da nikako niste uradili da nam ne dođete. Dođite svakako!

Prošlo vrime došlo i subatičko proštenje. Kaćmarcima se zdesilo i nisu mogli doći.

Sad vrime prolazi i evo Subačana opet u Kaćmaru. Sirotim Kaćmarcima i žao a još više sramota što nisu bili na subatičkom proštenju. Dali se u navolju:

— Prašćajte al' da smo kako 'tili nismo mogli. Nikako! A cigurno ste imali lipo proštenje.

— Ko nikad! Ni jedan gost nam nije došo na vrat!

zkvh.org.rs

E N E B I' . . .

Ne zn'u drugi sveci što zna sveti Grgo! Kad on otrese bradu tude je vitra i vitra.

Na svetog Grgu jedni išli skelom priko Dunava. Vitar duše strašni! Talasi ko da Grgo na volova ore po vode. U skeli sve stisnito. Ni konj da zavišći. Niko rič da će reć. Samo misle: sad će privrnit, sad će otit dole!

Niko rič reć, niko, al' kako skelu nakrivi jedan zagrmi:

— E, ne bi'! . . . E, ne bi'! . . .

Duše, sad će skela otit — a onaj opet:

— E, ne bi'! . . . E, ne bi'! . . .

— A šta ne bi'?! — ljudima dosadilo.

— E ne bi', pa ne bi'! . . .

Tako do obale. Kako prva ljopa dovatila zemlje on skreše:

— E, ne bi ni jednog Grgom krstio da mi se sto dice rodi!

N E M E Š — N E M A Š

Naši Hrvati u Boku svi su bili nemeši. Jedan bio bogat i bogat, nos nosio gore: da mu prst meteš pod njeg ne vidi čoveka. Bogat, imo svega izobilja pa misli da ga svi kitu božurom ko mi na Dove kuće. A najvole da se fali kako je nemeš. Uvek se čuje:

— Ja nemeš pa nemeš.

Što on kaže — misli — tu ne mož' dati utok.

Došo on jednom i u Perlez pa:

— Ja nemeš pa nemeš.

Jedan naš siroma' Šokac ga dočeko:

— Jesi ti baš nemeš?!

A on ko da grom puca:

— To ćeš čuti da kuda kreneš.

— Znam to i ja.

— Zašto me ondak pitaš?

— Da bi' te i drugom prilikom mogo zapitati.

On to samo onako kazo a ni ne zna da predviđa sudbinu. Vreme prolazi i nemeš posto pijanac, umešo se u prave opirače, dotero do onog: u ribare mokre gaće za večeru ne zna šta će. Oblačivo se u svake krpe, same neke poderancije i drozdine, a spavo među svinje. Prava istina, propo tolko da već nije 'teo da spava u sobu.

I sad sretio našeg Šokca tu u Perlez. Ovaj ga gledi očima ne veruje, samo gledi i ćuti. A Bokinčan jedared:

— Što ne pričaš da čujem i tvoj pisak?!

— Dobro. Kaži — jesi ti baš onaj nemeš?!

— Ne — sad sam nemaš!

zkvh.org.rs

KAD CIGO IŠTE

Bio cigo, pravi bik od ljudi, al' da radi volo re. Opruži se na suncu — pitaš ga šta radi, a on:

— Gledim kako mi kosa rasti gore.

A još tuđeg truda ne preznaje, al' kad mu šta nestre on ipak kod jednog kod drugog komšije — ište. Alni ondak ne ište ko čeljade.

Nosi štranjku a kaže:

—O'š mi dati vedro vode?!

— Šta za vodu pitaš — ona se bar ne plaća.

Cigo gledi pa sve od dole, vedro ne dira nego dje divani:

— Komšija moj, taki smo mi: s poštenjom živin i drugačije ne znamo. Jedan drugog pomažemo.

— Pomažeš ti men' da imadem manje.

— Nemoj, komšija, pošteni ljudi ne volu taki dim, ne volu, a nit dadu da komšiji kuća bidne opadnta.

On krpi divan i samo krpi a komšiji dojadilo:

— Ti misliš da i ja imam kade?!

Cigo samo polako:

— Ti si uvek umo razlikovati ludaje od ćureći' ja, ćurka od morčana.

— Kaži već šta bi?!

— Komšija, baš ne znaš?! Kvočku imam, 'teo b da joj pravim gnjizdo. Ne udarila ti crkavica, daj malo slame.

Dono štranjku — a traži slame malo!

Nek ga hala nosi! Ako ne dadeš odneće noći.

Isko malo a u štranjku veziva celi handać. Vezo pa vezo samo da već ode — al' on seo na handać i gledi u vetar.

Komšija plane:

— Dobio si, uzo si, šta još čekaš?!

— Palicu, komšija, palicu da imam na čemu nositi.

zkvh.org.rs

LOPINA U NAZARENCIMA

Bila dva komšije, obadva obični razbojnici i lopine. Oni imali njivu do njive. Noći radidu s familijama. Znadu jedni a znadu i drugi da kradu, al' jedni u druge neće dirati. Zajutra porane pa u tuđe njive, to najvoliju.

Krade se al' jedan na sitno drugi na krupno.

Posle se poverili baš oni što su radili na krupno. Nakrali se, prešli u nazarence te prestali krasti. Oni drugi ostali jedini lopine u selo pa se mislidu: je l' to baš istina?!

Te jeseni u novog nazarenca bile velike ludaje. Komšija izišo rano da bere svoje kukuruze pa misli: da baš vidi je l' peto posto ždral?! Šta će nego pokupi novom nazarencu najveće ludaje. Baš da vidi šta će on raditi?!

Nakon tog došo veran na svoju njivu — gledi, gledi! A komšija samo bere kukuruze ko da ni ne vidi vernog. I onaj ko da ne vidi komšiju — a znade da mu je ovaj pokupio ludaje — dok jedared nije došo na samu među i ko sebi kaže al' da i onaj čuje:

— Komšija, komšija, nemoj da me teraš da obučem stari kožu' — jel ću te ondak veran ne veran pojem u samu prežganu čorbu.

DEDA UBIO TABANE

Bio tu u Perlez jedan deda stare graničarske grane, koji je još detetom naučio da puca. Uvek bio jager, al' zdravo ozbiljan! Šišo se u celi vek krecavo, onako na bunjevac, mete pušku na rame, pa da l' za koga rođava ili ne rođava divlja patka, krdža ili ždral, al' on uvek iz lova pune torbe.

Dok jedared nije ostario, sedamdeseta godina mu se penje na leđa. Ondak samo vidiš dedu — sve ide od kočine do kotarke, na utrine skuplja čapurje, samo da mu je ludajnice — za pušku više ne mari, manio se lova.

— Deda, jesi ti još dobro tubiv?! — mlađi jageri će ga bockati.

— Zašto pitaš za oto?

— Da kažeš: šta radi jager kad ostari?!

— Uči kera lajati.

Ne da se deda. Drugo jutro mete pušku na rame i ode u ričine. Deca ga ispratu, pa divanidu:

— Na šta deda očo?!

— Na srne.

Drugi kaže:

— Nije — na ždralove.

— Nije — na krdže.

Uveče ide, deca trču pred n eg:

— Deda, šta si ubio?

— Tabane!

zkvh.org.rs

ŠTO KAŽE SVE LAŽE

Kadgodar bio u Čonaplji jedan koji je živio od tog što mu drugi pružidu. Dođe u kuću, stane, zagovori se po cio dan, a šta kaže sve laže. Dočeka ručak — kako će ga otirat kad sidne za astal — na drugom mistu zasidne, laže do užine, na trećem do večere, tako napuni crivo — i kom se smrkne kom svane al' njemu uvik svanjiva.

Jedared se tako navadio na komšije, dva brata u jednoj kući, pa njim laže.

— Kad sam ja bio soldat, da ste vidili našu kasarnu! Sva kasarna na dudu.

— Kako je to drvo bilo?!

— Visoko — široko, s neba gledaš ne sagledaš. Od kraja do kraja — nikad kraja.

— A kad duše vitar — kako ste onda na drvetu?!

— Zubima se držimo za vitar — niko da spadne s duda. Kako bi i mogo kad smo tako čvrsto prikopčani.

Drugi dan evo njeg opet kod komšija.

— Jeste l' poranili?

— Već se i naradili.

— Ništa to nije što se radi danas! Kadgodar se radilo. Znam ja, bio tu čivutin što trguje s živinom i perjom. Dovučedu mu kokošaka, kreka, pućaka — svega. Otkaleg su bile guske, niko ne zna, a da ste vidili kad se one čupadu! Po pet ljudi uvatidu gusku za svako krilo — ona nji' otrese; triba još po pet ljudi za svako krilo, tolike su bile te guske.

— Otkaleg ti baš znaš to?!

— Tamo su me naputili kad sam tražio posla. Na čupanju ti' gusaka sam se i naučito radit i patit.

Komšijama već dosadi pa dogovoridu se da ga i oni dočekadu kako priliči. Dan-dva ga nema, kad jedared evo ga: bedan, jadan, valjda je svud osto gladan.

— 'Di si — kako te nema?!

— Ne pitajte. Naputio me jedan, pa sam zapatio sedam mačaka, al' ne ma kaki'!

— Ne divani! Da i' ne gojiš?!

— Još veća briga. Moje mačke učidu trombetat. Imaću bandu. Samo pravite svatove — svirku dajem ja.

— Veliš, imaš sedam mačaka — braća će. — Baš dobro: daj nam jednu.

— Ne možem: faliće mi u bandi.

— Daj nam tu jednu, mi nemamo mačke.

— Kako nemate?! Imali ste.

— Ubili smo je.

— Zašto, ljudi?!

— Još pitaš?! Noćas nam se krava otelila — dva lipa teleta. Ušli mi sad da pogledamo kako su, kad vidimo: naša mačka pojila obadva teleta!

— Kad je već i kod vas tako onda ja već i iđem.

Ode onaj i nikad više da navrati na čašu laži.

zkvh.org.rs

KRMAČA U BUNDEVI

Slušajte sad ovo. Naš lažov jednog jutra poranio, evo ga kod drugog komšije.

— Čiča, kod mene nije dobro. Nestala mi krmača.

Slipac božji, nikad nije ni imo krmače. Komšija zna, komšija sluša, gleda pa će jedared:

— Ja l' — jesi l' ti ručo 'digod?

— 'Di bi od nevolje?!

— E, ako je tvoja krmača i nestala ručak kod mene nije.

— Onda nema nevolje.

Drugi dan evo njeg opet:

— Čiča, našla se moja krmača. Šta veliš na to?

— Uozbilj?!

— Ta kad ja kažem!

— 'Di je bila?

— Dono ja bundevu u avliju, krmača je progrizla i ušla u nju. Šta vidim jutros?! Krmača se oprasila u bundevi — izvela devet prasica.

— Kolika je to bundeva?!

— Ako kažem nećete virovat — tolika je.

— Kako si je dotovario s njive?! Je l' je stala na kola?

— Ni divana. Ko će taj teret dizati?! Upregli mi četir vola pa vuci bundevu. Ni pomaknit. Daj još četir vola i jedva! Teško al' srićno došli do kapije. Kad su je dovukli do posrnjača tu bundeva zapne i odvali joj se držak.

— Šta si radio s njim?

— Odno kod kolara. On izdio iz njeg šest pari lotara.

Komšija sluša, gleda, pa će jedared:

— Samo toliko?!

— Tebi je to malo?!

— Kako da nije kad je kolar samo iz iverja tog drška meni napravio sto kola. Eno, baš sad se cilo selo latilo da na njima odnese kudgod tvoje laži.

zkvh.org.rs

NADGOVORIO KRALJEVU DIVOJKU

U jednoga kralja bila divojka lipa i bistroumna da je za pripovićku. Kralj navistio da će je udati za onoga ko je može nadgovorit. Daje joj i pola kraljevine.

U jednoga dade bila tri sina.

— Dado — velu dva starija, — mi iđemo nadgovorit kraljevu divojku.

— Ajd, ajd, pa da viđemo koji će se ozetit kod kralja — pristaje dada.

— Idem i ja da viđem divojku, — oće i najmlađi.

— Šta ćeš ti — ti si luckast! Ko će čuvat svinje i redit kočake?! — braća će.

A dada:

— Tebi tribu kucenji — ne divojka.

Divanili oni ovo, divanili ono on će se sprimit.

— Nisam ja gorji, nemam ni ja bundivu misto glave.

— Ti ćeš tamo smaštati i što je istina i što nije.

— Nisam ja gorji od vas — luckasti se ne da.

Dva starija ošli nadgovorit divojku, on za njima. Stariji ne tiru svoje svinje, al' on da! Ona dva pohitali naprid al' nisu dobro ni ušli već su od divojke i ošli.

Kralj i kraljica stoju napolju kad evo luckastoga.

— 'Oćeš i ti nadgovorit našu divojku?

— Samo ako 'oćete moje svinje čuvat.

'Oće kralj, 'oće i kraljica.

Luckasti ošo kod divojke, a ona u kumašnom vezitu, sprimila se u lipo naglavalo. Luckasti će:

— Faljen Isus!

— Rižem kupus.

— Moj otac od jedne glavice nariže sto akova.

— To je dobro.

— Nije dobro: sav nam potrunio.

— To nije dobro.
— Dobro je. Mi nađubrili našu zemlju.
— To je dobro.
— Nije dobro: mi se zabunili pa pođubrili tuđu.
— To nije dobro.
— Ta dobro je: ja i otac jedan na jedan kraj drugi na drugi, pa digli zemlju i đubre pritresli na našu.
— Pa onda je to dobro.
— Nije. Mi posijali žito pa ponikla sama gorušica.
— To onda nije dobro.
— E, dobro je: 'čele se navadile pa vuci med sa te gorušice — puna nam kuča meda.
— To je dobro.
— Nije. Navadio se jedan šantavi patak pa svaku noć nam pojide sav med.
— To nije dobro.
— E, dobro je. Ja i moj otac se sprimili pa ćemo ulovit tog patka. Uzeli puške, sili pa ga čekamo. Kad je došo mi ga ubijemo, a iz patkove guzice ispadne knjižica i kaže, da tvoj dada i tvoja mama čuv'u moje svinje.
— To nije istina! — divojka će drečat.
— Ajde pa ćeš viditi.

Kad su ošli do kralja i kraljice divojka viđe da je to tako, da je ovaj nadgovorio. Viđu sad i kralj i kraljica da ovaj nije luckast, a najviše viđe to divojka, pa se sva užgala od dragosti, a kraljev zet još više.

zkvh.org.rs

S A I B I J I N A Z E M L J A

Kraj jedne šume sigralo se dite. Naiđe tuda jedan siroma' čovik i šta vidi: kurjak vreba dite.

— Biž, dete, vreba te kurjak!

Dite pobigne kući, čovik ode svojim putom. Učinio bi svakom — kako da dite ne bi otkupio od nemile smrti — čovik na to i ne misli, kad drugi dan evo njemu jednog dide s bilom bradom i štakom u ruki.

— Šta želiš što si mi sina izbavio — dite od kurjaka spasio?

— Šta ću želit?! Ništa.

— Ne mož to tako — išti štogod što ti srce želi.

— Baš ništa. Imam salaš, kruva koliko triba, zdravlja zadosta — šta bi još želio?!

Čovik s bilom bradom sluša, ne misli se već kaže:

— Sve je to istina, imaš kuću imaš, al' na rđavom mistu — nemaš sriće u njoj. Ja ću ti pokazat 'di će se tvoja kuća pravit.

'Di bi se pravila kad je napravita — misli onaj siromašak, al' i dida misli što misli. Pođe po okopu i jedared štakom zalupa po zemlji:

— Saibija, kolko išteš kirije da o'de kuću napravim?

Ispod zemlje odgovara glas:

— Gazdu i gazdaricu!

— E — veli — ne dam toliko.

Ode on po okopu dalje i jedared opet štakom zalupa po zemlji:

— Saibija, kolko išteš da o'de kuću napravim?

Ispod zemlje glas odgovara:

— Štogod bude živog u kući — od svačeg!

— E — veli — ne dam toliko.

Siromašak samo gleda a dida s bilom bradom ode dalje po okupu i opet zalupa po zemlji:

— Saibija, kolko išteš da o'de kuću napravim?

Ispod zemlje glas odgovara:

— Kad se ko rodi — ćupicu znoja, kad ko umre — ćupicu znoja. Rogato i repato kad se okoti, krilato izleže — ćup suza, kad se zakolje — ćup suza.

— E — veli — ne dam.

Siromašak samo sluša i gleda pa ne zna ni šta bi ni šta ne bi, a dida s bilom bradom samo ode dalje i opet štakom lupa po okopu:

— Saibija, kolko išteš da o'de kuću napravim?

Ispod zemlje glas odgovara:

— Od sna i veselja uvik bar polak.

— E — veli — ne dam.

Dida opet dalje i lupa po okopu:

— Saibija, kolko išteš da o'de kuću napravim?

— Od svačeg ular, od svačeg ključ!

— E — veli — ne dam.

Opet dida lupa štakom po okopu, al' sad već oštro i oštrije:

— Saibija, kolko išteš da o'de kuću napravim?

— Četir naprstka masti: svinjske, guščije, pačije i zečije.

— E — veli — ne dam toliko.

Ode dida dalje po okopu i opet lupa štakom po zemlji:

— Saibija, Saibija, kolko išteš da o'de kuću napravim?

Glas ispod zemlje:

— Kvočku i piliće.

— E — veli — ne dam.

Ode dida i opet lupa po zemlji:

— Saibija, Saibija, Saibija, kolko išteš da o'de kuću napravim?

— Glavicu luka.

— E — veli — ne dam ni to.

Leti dida, brada ga jedva stiže i već lupa po zemlji:

— Saibija, Saibija, Saibija, kolko išteš da baš o'de kuću napravim?

zkvh.org.rs

— Ništa ne tražim. Ništa! Još ti dajem od svakog priplotka!

— E, tude je tvoja kuća — dida s bilom bradom kaže siromašku i nestane.

Nesto dida ko da ga nikad nije bilo. Siromašak se obazro livo, obrazro se desno — nigdi dide ni didinog traga, al' kad se okrenio tamo nov salaš, a stari nesto ko i dida. Siromašak se uselio pod novo slime i dobro se nije ni sitio od njeg posto čovik da je za privovitku. Nikad srićnijeg čovika. Čega se lati dvostruko se isplati.

PUTOVANJE DO NEBA

Ja se rodio ujutru a moja treća mater u podne. Jedva sam dočeko da se i ona rodi pa da me povije u pelene i počne dadijat, da mi da malo čaje od titrice el makovine kad ne možem spavat, a ona ko gazda na slugu:

— Šta si urasto u postelju?! Ustaj, prosjak već stigo do sedmog sela, ti se još protežeš. Preži sve volove i takim da si krenio na nebo. Uveče će ti se rodit baćo, donesi mu zlamenja.

Mi bili bogati, imali smo šest volova, osim tog jednu drvenu kašiku, polak čitave klompe i jednu rascipljenu, i slame na kojoj smo spavali obaško od volova. Upregnem ja volove — kako mater ne bi' poslušo — pa ajdac na nebo. Al' kako ću?! Češem se po kosi pa mi ispadne slamka — volovsko perje iz naše perine. Jedared gledam — slamka dorasla do neba. E, sad ja odem pivajuć po toj slamki. Moji' šest volova ne moram ni tirat, raduju se što će jedared i volovi dospit u raj, pa spavam u zakošu. 'Digod na polak puta trgnem se iza sna — vitrićak dunio pa prilomio moju slamku. Sva srića što su volovi baš onda koracili na Kumovu Slamu. Putujem sad po Kumovoj Slami ko da sam u rođenoj kolivki dok se jedared nisam zaželio lule. Kad je umro prvi otac od njeg mi ostala u tal lipa stiva lula, a od drugog duvankesa i koštak. Zapalim, a Kumova Slama već i planila. Da volovi nisu baš onda stigli na rajska vrata moglo je bit i veće nevolje.

— Šta ćeš ti tu tako opaljeni' brkova?!

Sveti Pere nije me baš lipo dočeko makar smo se zajedno sigrali po pravu. Kažem da se rodila moja

zkvh.org

treća mater pa ću ređat dalje, al' on ne da do riči doći već zaprznio na mene ko da lažem:

— To znam da mož' imat više otaca al' da kogod ima više matera za to se čak ni kod nas u raju nije čulo, a tu baš ima čuda i čuda.

Kad on tako sa mnom neću ni ja s njim lipče, pa se iskosirim:

— A kako ti možeš imat bravu na uzicu kad su ovo rajska vrata?!

Da ste ga onda vidili — poćulio se pa sve šaplje:

— Ćuti, da bog otac ne čuje, jel ako mu dopre do ušiju o'ma' ću izgubit kruv, a bar nas dvojca moramo čuvat jedan drugog kad smo u jednom sokaku rasli.

— No dobro, al' kaži šta si naorco?!

— Naorco bi i ti samo da si tolike godine o'de! Kojem redovnom čoviku ne bi dosadio ovaj raj?! Izbigo ja malo na zemlju, sašo u našu pudarinu, a znaš da sam uvik volio tamburat i u kolo se vaćat pa kad sam se zadziko do zore — ja izgubio ključ. Lud bio ko bi ga vratio kad je zlatan. Sad moram držat ovu bravu na uzicu, ne možem prstom zaključavat i otključavat vrata.

— O, ljudi, a ja mislio da tu u raju mož' stvorit svašta. Ko ne bi virovo kad po zemlji svaka čudesa pripovidaju o raju.

Sveti Petar samo odmanio:

— Lako je pripovidat ma šta o onom što ne vidiš. Pitaj ti od ti' doli koji je od nji' bio o'de u raju kad tako dobro zna šta se tu događa.

Sad smo mi opet svoji pa će mi on još i pomoć da natovarim puna kola zlamenja samo da prvo spremi večeru bogu ocu. Krenemo mi, kad pogledam, u raju lito —tamo nikad nema zime — a moj sveti Pere u klompama. Doduše čorapa nema, al' klompe na nogama.

— Ti, Pere kaki je to sad adet da liti nosiš klompe?!

— E, da ti radiš poso što ga ja radim volio bi' ja vidit da l' bi smio imat kaljave noge. A bolje je i klompe nosit nego svako veče prat noge. Ajde pa ćeš vidit taj poso.

Došli mi do čopora ovaca a na ledini sidi bog otac, sprema se za večeru. Prid njim šavolj kiseline, pa bog otac drobi kruv u šavolj, a sveti Pere iskočio iz klompa pa u šavolj. Bog otac drobi a sveti Pere gazi — gazi u dubak.

Kad je nagazio onda će sa mnom da tovarimo zlamenje. Usput naiđemo na jednu baku što prodaje veliku rpu lubenica.

— Ajd, da te počastim bar s jednom lubenicom kad već nemam troška na drugo. Znaš, na zemlji sam se istrošio — kaže moj sveti Pere.

— Ne divani kojišta — ti bar imaš bogatog gazdu!

Sveti Pere odmane:

— Kurtala ga bilo! Otkad je na svitu nastalo više sirotinje neg što je bog otac stvorio i on je posto taki tvrdac da se svakog Đurđeva jedva pogodim — cinkamo se ko dva čergaša.

Kad sam ja to čuo i ja odmanem:

— Bolje da ti mene ne častiš s lubenicama.

Al' na to đipila baba i rondza:

— Kaki da ne časti?! Otkad se naš rajski kapidžija namečio na ucanje po zemlji osim huncuta i bećara drugog ni ne pušta u raj, pa mi samo kradu lubenice — niko da kupuje. E, bar nek on plati. A ti još ni tako nisi 'io ovaki' lubenica — u njima nema špica.

U raju sam — tu mož' bit svašta — al' ja opet ne virujem.

— Babo, pa iz čega onda sadiš lubenice kad u njima nema špica?!

— Sinko, nije da špica nema al' na svakoj špici urasla buva, pa čim rasičeš lubenicu buve poiskaču a s njima i špice.

Ja biž kad sam to čuo.

— Nisam ja došo čak u raj da se cilog puta češem i otresam od buva ko ker.

— Ne boj se — baka viče za mnom. — Evo ja do Đurđeva ne ubijem ni jednu buvu pa ni brige, jel ako do Đurđeva ubiješ buvu onda sve druge dođu onoj na

zkvh.org.rs

poduše. A ti se jutros rodio, cigurno nisi još ni jednu ubio.

— Iđi ti, bako, s tvojom vračkom do kera! Ne virujem ja ni tebi — i tebe je sveti Pere puštio u raj.

U tom bižanju natrčem ja na nika stražnja vrata raja. Tamo od konca zlatno-g-uzica visi. Daj ja po njoj iz raja. Sveti Pere se sapleo u klompama, ne može me stignit pa viče za mnom:

— Nećeš nosit ocu zlamenja?!

— Ako on još ima volju da dođe na ovaj svit na kojem je i raj ovaki šugav nek se sam postara za se.

Bižim ja doli po toj od konca zlatno-g-uzici a onaj još dovikiva:

— Nećeš uzet bar tvoje volove?!

— Na čast ti bili — i tako sam i' od blata pravio ko bog otac Adama.

— Ta nemoj se srdit na mene, mi smo bar svoji — sveti Pere nikako da me se okane — već poslušaj: po toj od konca zlatno-g-uzici nećeš otić daleko, moraš se vratit ovamo.

Vidim ja to i sam — došo sam do kraja — al' se ne dam. Izvučem iz gaća ugaćnjak, iscipam, iznadovežem ga i spuštam se dalje. Muka je samo što jednom rukom moram gaće držat.

— Izgubićeš gaće! — sveti Pere ni sad da me se okane.

Sad sam se već uozbilj rasrdio na njeg.

— Glavno da iz nji' ne izgubim moj ključ od rajski' vrata ko što si ti!

Al' zato sam ga malo poslušo, stego sam čvršće gaće da i' kako ne izgubim pa da kogod ne misli da sam ja onaj Andrija-zavezanija svezo gaće ne zna šta će!

Spuštam se tako iz raja, ne brojim ni dane ni noći, jedared samo ostim: kurjaka bi po'io taki sam gladan. Pogledam: prid nosom mi selo. Šta na mom ugaćnjaku još neće rodit?! Požurim, kad pod samim selom stoji jedan. Čovik bi pomislio da je njegova sva varoška kuća tako je nakrivio šešir, a ovamo tanucak, blid — da samo vitrićak dune dušu bi izduvo iz njeg.

— Ko si ti?

— Knez sela bogatog kakog nać nećeš da iz svita izađeš!

— Mani ti izlaženja iz svita, ja jedva čekam da se vratim u njeg.

A još više mi se žuri kad sam čuo kako je to selo bogato, pa ni ne gledam kako je knezu potekla pljuvaka na usta kad mi je iz torbe ispala jedna mrvica. Nit gledam nit šta dalje pitam već daj što brže do prve kuće. Ja na vrata — tamo nikog živog, al' ni da ker lane. Tako na drugim, na trećim i šta ja znam već na kojim vratacima kad jedared evo jedne divojke od devedeset i koje godinice, baš take ko što će biti ova moja baba za jedno dvadesetak godinica.

— Kad već svit nije kod kuće, al' 'di su vam kerovi?! — ja se zapravo rasrdio.

A divojka meni lipo:

— Jesenas smo i' sve potrošili za pečenicu — svatkovo naš knez.

— Bogato selo! A niste imali bar jednu ovcu?!

Onda vidim i jednog momka, jedva dvi-tri godinice stariji od ove divojke, u jendeku dere kožu s nike krastave žapčine. Kad ja spomenio ovce onaj skočio iz jendeka, od ona dva krnjetka u vilici ispljunio jedan — tako je pobisnio na mene — pa meni maše pod nosom:

— Ti ćeš kazat za nas da nemamo ni ovaca?! Imamo mi svi birke i birke da ne znamo šta ćemo s njima!

— Dobro, a 'di pasu kod i' ja ne vidim?!

— Na Time-planini i na Košulj-gaće ledini.

Sad lud bio ko ne vidio da je ovo selo zapravo bogato pa još samo zapitam šta će mu žapčija koža.

— Vrime je da se već oženim s ovom mojom divojkom.

— Momče, a ko kaže da nije?!

— Pa kad jeste šta bi ti?! Valjda da bos vodim divojku na vinčanje?! Moram stvorit kožu za svečane opanke!

Mladoženja sav zapinušio pa vidim: dobro će bit krajčit. Kako kerova nemadu mož me ovaj ugrist s onim

zkvh.org.rs

krnjetkom Gladan sam al' niki mislim: tu nemoj ni lipo zaiskat, možeš dobit žapčije pečenice. Al' kad sam našo živog stvora moram pitat.

— Vidim, svi ste bogati al' koji je najveći gazda u selu?

— Evo mu kuća — knezov čakundida.

Daj ja tamo. Vidim, prava gazdačka kuća — ima slugu. Vidim o'ma' da je sluga i da nije zinio, jel je knez nuz njeg pravo ugojeno krmče, a kad sam došo on baš domaćini:

— Gazda, daj bar jedan klin u plaću.

— Klin tebi šta će?!

— Da zakujem gaće.

— Čovče, zašto?!

— Na toj 'rani spašće.

Čovik bi gaće zakivo za krste da ne ostane go kad je već gladan, al' kad je gazda čuo zašto sam ja došo, on na sirotog slugu:

— Takim da si se čistio odud. To mi je fala što te držim, kruvarim i ruvarim, da me tarmaš prid čovikom. Biž, jel ako te udarim jedno uvo će ti na drugo izavrit.

Dok su se oni tu računali pogledam ja 'di je to selo? U nikom kupusištu ocikli glavicu kupusa, osto samo koren s dva tri okrzana lista — na tom kupusovom korenu cilo selo. U taj par me uštine buva.

— O, pa tu je ko u raju!

Uvatim ja buvu pa med dva nokta da joj sudim kad začujem niki tanucak glas:

— Kako imaš srce i dušu da utamaniš naše krmče?! Čime ćemo onda mastit i od čega krvavicom zasladit ovaj silni kupus?!

Ima l' na svitu i takog stvora za kojeg je buva krmče?!

Ima! Na noktu mi stvor, ta na buvi bi mogo jašit, a prave čovčije oblike — zapravo čovik samo tako malecan.

— Da ovo kupusište nije tvoje?!

— »Ne«, neg je valjda tvoje i tvog baće, a nemaš ni ugaćnjaka da vežeš gaće. Najlakše je napravit se lud.

Bolje daj mog 'ranjenika i iđi s milim bogom otkud si i došo.

O, kupus mu njegov, ovo je još gore neg u raju. Mali a oštar, prava paprika, a ne nudi ni one lubenice s kojim me sveti Pere 'tio častit. Vidim tu ništa neće bit od 'ila. Da mu bar na riči ne ostanem dužan — ta rič se bar ne kupuje za novce — pa i ja njemu u brk:

— Dobro bi ti i bilo da imam ugaćnjak pa da iz njeg nacidiš masti za sav tvoj kupus!

— Dobar bi on bio i tebi, a ovako razbijaj glavu kako ćeš se spuštiti na zemlju ako nećeš da se vratiš u nebo po ugaćnjaku i od konca zlatno-g-uzici.

O, svetnjaču mu rasušenu, ovaj divani štogod! Pogledam, a ono zapravo nema dalje mog ugaćnjaka, stigo ja do samog čvora. Baš mislim kako ću doli kad evo nevolje i od gori. Po onoj od konca zlatno-g-uzici biži jedan moj vo a siva, grmi, tuču gromovi.

— Da i ti ne bižiš iz raja?!

Vo ćuti al' nikud sa njegove stražnje strane čujem čovčiji glas:

— O, moj sinko rođeni, ne biži on već ja. Bižeć otud uzjašio sam na ovog vola i sva srića što sam bio tako pametan.

Pa to je moj baćo rođeni! Al' di je kad ga ne vidim?!

— Tu sam, sinko, tu — sakrio se volu ispod repa da se sklonim od gromova.

— Di ste baš tamo otkud tuku?!

Izvučem ja mog baću rođenog, pa mu kažem:

— Valjda ste naprkosili svetom Iliji kad tolike gromove šalje za vama.

— O, još i ti me karaš a ja sradam tražeć tebe. Bolje mi daj da štogod prizalogajim. U raju same duše, niko ne 'ide pa ni nema nikake 'rane. Dotužilo mi gladovanje pa sam se već 'tio obisiti na ugaćnjak. Onda sam se i posvađo sa svetim Ilijom. Istiro me napolje, kaže: ne znaš ti, magarče božiji, da u raju nema mista za one koji se višaju! A ja onda njemu: no i ti si zaslužio da budeš svetac a ovamo po svitu gromovima spaljivaš kuće, ljude i marvu ubijaš!

zkvh.org.rs

Udario baćo u pripovidanje al' kad sam ja čuo za ugaćnjak ja njeg istrgo iz baćini' gaća, daj cipaj i nadovezivaj. Tako mi srićno po ugaćnjaku dođemo kući. Kad smo stigli a kod naše kuće svatovi. Nikad lipče! Mislimo: nana se udala. Ja i baćo nasrnili na astal ko strmoglavci, ta zaslipili već od gladi, a moja mater đipi na mene:

— Pa 'di si ti, momče nanin?! Mi te već oženili triba ić na vinčanje a tebe ni od korova.

Ja i baćo nit vidimo nit čujemo, samo se batakova mašamo i u tom zaboravili da držimo gaće pa nam spale. Kad smo osvanili onako ko od majke rođeni naša nana prakljaču i udri nas po krstima:

— Napolje, sramote jedne! To ste naučili u raju?!

Istirala me iz moji' rođeni' svatova. Sva je srića što se tu svatkovalo onako gazdački da su i kerovi iz tanjira 'ili, pa ja i baćo odešmo pod slamu među vaške i daj glabaj što se od kerova dalo otet. Eto, tako prođe čovik kad krene u nebo svom rođenom ocu rad zlamenja. Al' se ja dositim, pa ću nani pritit:

— Dobro, dobro, al' da vidim kako ćete od sramote brez đuvegije ić na vinčanje i ko će snašu dočekat kad nemate ni svekra?!

A nana samo odmanila:

— Nemamo mi brige za to dok još imamo dvi čutke: jedna će bit misto đuvegije druga misto svekra.

Poklem smo mi imali veliku njivu na kojoj su rodila baš dva klipa kukuruza na sriću se i našle dvi čutke. Na moju sriću, jel mož'te mislit kako pametna je bila ta divojka koja se za mene udala. A na sriću i kum dono u dar jednu čutku, a stari svat drugu, pa svatovci te čutke turili baći i meni tamo 'di se čutke živom stvoru moždu turit. Čutke turili pa zavrnili — i gotova pripovitka i moje putovanje na nebo.

ŽANDAR NAD ŽANDARIMA

Za mladosti mog pramdide svita još nije bilo nagusto ko sad. Manje zemlje se oralo — jedan tal se ore a tri se tala odmara —salaši bili nanitko, a više atova, šuma i dolova. Onda nije bilo teško bit pustahija. Ko će pustahiju nać a kamo l' uvatiti u gustim atovima i ritovima?! Marva, svinji, ovce, konji — sve je to od prolića do sniga po atovima, pa pustahije otiraju da ni traga ne ostane.

Trgovci i majstori nikad da sami krenu na vašar već se zgomba i po stotinak kola, a ljudi svi nose koji pušku, koji pištolj i nadžak. Al' šta to pomaže?! To se pripovidalo i pripovidalo kako je desetak pustahija zaustavilo priko tri stotine kolija što su išli s bajskog vašara. Svaki vašardžija nosi pušku al' ni u jednog srca da prvi pukne kad su pustahije nikli iz šume ko iz zemlje i harambaša poviko:

— Ko se makne više se maknit neće — zaradio je tane u čelo!

Novce sve torbom kupe i odu — niko živ da prstom makne od toliki' silni' vašardžija i njevi momaka. Ko će kad je put još dalek, a ne znaš koliko pustahija još čeka u šumi.

Pripovidalo se i za nikog Maksima iz Sombora. Čuda radi — Maksimu niko da naškodi el Maksima da uvati. Dicu plaše s Maksimom, uveče se mole da i' bog od Maksima sačuva. Jedared — kažu jedna majka išla sama priko polja. Žuri — makar su joj točkovi već rasušeni — ne bira put nego iđe popriko po strnjikama. Jedared evo jednog iz kukuruza:

— Kud bogdaš, majko ?! Šta ti tako žuriš?!

zkvh.org.rs

Lipo pita pa sirota majkica misli da je naiš na dobrog čovička i kaže po duši:

— Sinko, žurim da kako ne sustrijem Masima bog da ga ubije tamo 'di je !

Onaj nju uvuko u kukuruze, pete joj natuko inci-ma za papuče, lipo majkicu potkovo.

— Kad ti mene tako častiš evo ti uspomen od Maksima!

Šta da ređam — bilo je tog svudan. U Subati po-slidnji je bio Pere Morokvaša — i pisma je osta iza njega -— tu u Keru su ga dokrajčili kad je pijan o da porobi Handzokove.

Ni panduri ni katane nikako da iskorene puahije i šta će na kraju bit?! Glavešine izmisle da se uvec žan-dari. Al' kako ?! Prve žandare će pokupit baš od usta-hija. Dobro i' obukli, dali njim one šešire s perjaicom od pivčijeg repa, dobro i' platili, što je najglavni dali njim sloboštinu da tuku koga 'di stignu. Šta će sa bit?! Prava istina — ovi žandari ufriško stali na kr pu-stahijama.

Jedared uvatili cilu bandu s harambašom zædno, pa će sve redom višat. Skupilo se svita, a čak i Pešte došo i niki glavati gospodar pa će on razgaljivat i up-ravljat višanjem. Dono on i niku veliku kesu s medali-jama pa prid svitom najveću prišio žandarskom stare-šini na prsa. Održo još i pridiku ko popo:

— Narode, ovo car i kralj daje ovom poštenm čo-viku što je bio tako kuražan i oslobodio vas l ove napasti i nevolje.

Još se i rukovo s njim i poljubio ga — jeda taki glavat gospodar! Tu je i ojerin, al' kad je žandar dobio medaliju on se zasuko pa će ojerinu:

— Dalje! Nemaš ti tu posla — ja sam ove pvaćo, mojom rukom ću sve i povišat.

A onaj glavti gospodar njeg opet cmok! i jo jednu medaliju vadi iz torbe.

— Narode, to je naš spasitelj i otkupitelj! N bojte se pustahija dok ovako čestiti' i pošteni' ljudi imamo!

Žandar sve raste. Sam nosi štrange za višanje. Svakom pustahiji daje po jednu ko popo oštiju na pričesti. Svakom pustahiji naminio lipu novu štrangu da lipču ne rož zamisliti a harambaši dono niku staru ko da je šgava.

— Ovu za te sam skinio s crknutog kera!

— Zašto baš meni ne daš da umrem pošteno ko noji pajtaši — siroma' harambaša se skoro zaplako ko mlo dite.

Onaj glavati gospodar se utrče u rič:

— E, mora da se ovaj pošten čovik čerez čega zavo rasrdio na tebe.

A žandar bome srdito harambaši kaže:

— Još ti pitaš a niko živ mi nije nano toliku sramotu i tako s opankama zagazio u moje poštenje ko ti!

Glavati gospodar se začudi:

— Pa ti njeg poznaješ isprija?!

— Ta niko živ u njegovoj bandi — žandar se onda potuži gospodaru — nije od mene bolje krao, pa seova drtina bojala da ću ja postat harambaša. Izbacio m iz bande samo zato što sam zaboravio ponet jednu čapu dukata kad smo, gospodaru, vaš kaštel porobili.

zkvh.org.rs

D O N E B A D R V O

Ajd da složimo još jednu!

E, kaže, sirota žena rodila sina — izgubila čovika. Zasuči se za sa'ranjivanje još više se zasuči za od'ranjivanje. Stala za tuđe kor'to, radi svašta da sina podigne na noge, čovika stvori.

Šta će se dogodit te godine kad je udovicin sin uradio prvi ris, zaradio prvi godišnji kruv. Kraljevu ćer jedinicu ukro zmaj. Puko glas: ko je spasi, od zmajevske sile otkupi, tog kralj uzima za zeta i još mu daje polak dvora i polak kraljevine. Nije šala što kralj daje — još manje je šala krenit na zmaja, a nije mala nevolja ni do njeg doć jel se on ugnjizdio na drvetu što do neba raste.

Popni se tamo ako 'tica nisi!

Čuo to i momčuljak, udovicin sin. Čuo i materi kaže:

— Nane moja slatka i rođena, godišnji kruv sam zaradio gladni biti nećete. Iđem ja na zmaja. Nuz ovo malo pameti nek bude i malo sriće ni vi nećete ostat brez svilene uzgljance.

Odio brodio, napatio se i napito se, a još više naslušo al' dugo ni čuo nije za drvo što do neba raste. Osto već i brez kruva i brez ruva, još ranije brez opanaka, kad jedared naiđe na mačka što lovi šantavog vrepca.

— Vidi poganca nikakog, ni' te sram i stid bogalju stat na vrat!

Mačka bičom tira, vrepca spašava, a vrebac njemu progovara ko čovik:

— Ne pitaj ništa već me uzmi u torbu i samo iđi. Kad se oglasim jedared ti na desno, kad se oglasim dvared ti na livo.

— Nećeš ti meni zagadit torbu?! — momčuljak se šali.

— Ako bude srićno i na tom ćeš mi zafalit.

Tri dana šantavi vrebac se 'rani mrvicama iz momkove torbe kad zapita:

— Jesmo l' sad kod jednog potoka što teče izmeđ dva duda?

— Otkud znaš da smo baš tamo?!

— Ne pitaj već me iz torbe puštaj. Sav sam već ko šugav, dosta je bilo robovanja u ovom mraku, moram se okupat.

Ni' se dobro ni zamočio već je prnio momku na dlan. Ovaj samo zinio: vrebac zlatan.

— Pogledaj vodu!

Momak onda vidi da se i potok pozlatio. Vrebac mu kaže nek gazi priko potoka pa zatim ni desno ni livo neg samo za nosom. Kazo i prnio.

Momak priko potoka, zamočio noge: voda više nije zlatna. Šta je to?! Koga ćeš pitat kad vrepca nema?!

Išo dan išo dva, kad treći dan prid njim osvanila crna planina sva pod bilom šumom. Opet dan opet dva — ni 'ticu da sustrije — kad treći dan vidi staru majku, nosi velik snop granja. Ne pita je l' teško već snop majki skida sebi na rame meće.

— Otkud tebe, sinko, ovamo 'di ni svaka 'tica ne doliće?!

Tako i tako, kaže majki sve od rođenja.

— Tako?! A je l' tebi mater kadgod pripovidala kako ti se otac oprostio od ovog svita?! — majka će kad je čula otkud je i čiji je.

— Kako da nije. Kad sam se ja rađo baš su se ziđali kraljevski dvori, — momak će počet pripovidat.

— Možda baš za tebe!

— Kako, kako?!

— Samo ti kaži.

Dobro, momak kaže. Njegov otac nadničio kod kralja, cipo zanoktice ko i drugi siromak. Kad su baš uzvlačili veliko slime naišla jedna stara majka.

— Nije l' i ta nosila snop granja ko i ja?!

zkvh.org.rs

— Baš tako, baš tako!

— I slime se omaklo pa će na nju a tvoj otac skočio, majku otrgo a po nesrići slime njeg ubilo.

— Majko, otkud vi znate sve to?!

— E, ta majka sam glavom ja, a onaj šantavi vrebac je moj sin jedinak.

— Šta kažete?!

— To da ti je otac spasio moju glavu, ti glavu mog sina jel znaj da onaj mačak nije niko drugi već glavom zmaj što ga tražiš. Al' kad ga se ni sam nisi bojo sad ga se još manje boj jel ćemo ti mi pomoći.

Zviždne majka ko momak a ždribac već rže u šumi. Grivom mane — varnice lete, kopitom udari — plamen za njim vije.

— Jaši, ne čekaj da ne bude kasno za divojku. Ne odmaraj konja makar sve meso skinio s njeg. On zna put do drveta što do neba raste.

To kazala i nestala. Momak jašio najašio se; jašio — prijašio se a sve kroz bilu šumu po crnoj planini. Nebo od šume ne vidi ne zna el' bili dan el' crna noć. S konja skinio bar polak mesa sa sebe ispostio još i više kad jedared majka zviždne iz šume.

I bilo je vrime. Ždribac je baš duračan da tak'og nema al' sad nije tribalo skakat s njega. Kojikako došo. do majke al' onda kleko, snage više nema.

— Otkud vas, majko, brže ovamo?! Niste valjda na krilima doletili?! — momak se samo čudi.

A ona se nasmijala:

— Vidi, vidi kako ti pogađaš?! Samo nisam na mojim — doneli me vrepci, društvo mog sina.

Momak bi napitivo al' majka kaže da nije vrime za pripovidanje već za poso. Zgrabila ždripca onako iznemoglog, nosi ga u rukama ko da dite dadija. Nek se momak čudi — majka sve po tri panja priskače i dok dlanom o dlan evo nji' na vr' crne planine.

Nema tu bile šume al' se nebo opet ne vidi. Kako bi se i vidilo kad je tamo drvo što do neba raste.

— I priko neba — kaže majka al' to je sve što je izustila.

Nit pušta da se momak čudi nit da više pita već gazi priko žila tog drveta. Nije šala prić priko nji' jel kad se na koju popneš ko da si na brigu. Išli tako na žilu — sa žile, priko jedne pa na drugu sve oko drvetovog deblja dok sunce nije došlo zaodu. Pod jednom čvorugom majka stala. Tu kamen crven ko pupa u žitu, velik ko volovska kola. Majka jednom rukom drži ždripca, maše s njim ko sa strukom žita, livom rukom podigla kamen ko da je oturila bundevinu špicu.

— Ulazi, — požuriva momka.

Ovaj sad samo vidi da su se ispod kamena ukazala vrata. Doli prava kuća. Majka legla ždripca na čistu slamu a iz nje se kruni zob. Zrno ko krupan ora'. Kako ždribac uzo u usta prvo zrno skoči, sav se propinje od snage. Momak bi se opet čudio i udario u razgovor, al' majka na astal metnila kruva, sira i luka, dobre 'ladne vode, a posli večere:

— Sad u spavinjak! 'Vaćaj snage — tribaće ti.

Kad se momak probudio majka već uveliko radi. Momak sad samo vidi da je u ćoši i nika kovačnica, a iz zida 'ladna voda teče. Majka jednom rukom grije u vatri nika klišta, drugom sve jedne za drugim iskiva paroške vile, a mišinom duše ko, bože, — već glavom štantavi vrebac.

— Ti sad ručaj — majka upućiva momka — dok se okripiš mi ćemo poso uradit i kazat šta triba da znaš.

Dobro. Momak se slatko naručo, oni dotle svršili poso i majka onda kaže šta je i kako je bilo. Nije ova planina uvik bila crna nit je šuma tako bila nikla. Sve se to ovako stvorilo kad je zmaj savio sebi gnjizdo na drvetu što do neba raste. Onda je planina pocrnila, a šuma pobilila ko sid dida.

Majka i njezin dida su tu imali kolibu. Ranije nije bilo božjeg blagosova koji tu ne bi rasto. Na drveću bile same božje 'tice. Pisma od zore do mraka. Nema simena na svitu koje 'tice nisu donele ovamo. Veselje je tu za majku i njezinog didu a još njevog sina! 'Tice ga nose na krilima.

zkvh.org.rs

Zmaj je crn pa plainna pocrnila kad je prviput obletio i ošinio njegovim vitrom. Rastiro sve 'tice pa je od tog vrimena planina ogluvila. Samo se čuje uka i buka kad on leti iz grada el u grad koji je napravio na drvetu što do neba raste. Rastiro sve 'tice pivačice al' je jednu i zarobio. Ta 'tica je bila zlatna. Crni zmaj nju zatvorio u škrljetku. Kad je zatvaro 'tici kanila jedna suza.

— Kako visoko je zmajov grad to možeš znat kad ti kažem da je ta suza padala sedam puni' godina — majka kaže momku.

— Pošten komadić puta i po zemlji a još lipči za penjanje — momak se počešo i 'di ga ne svrbi kad je to čuo.

— Ne boj se ti od penjanja — 'rabri ga majka i kaže dalje šta je bilo.

Ta suza pala na dlan njezinog sina. On je baš onda navršio sedamnajstu godinu. Ona i dida nisu ni klapili kako mogućstvo je u toj suzi, al' su doznali čim je momčuljak zatrčo se priko potoka. Kako je stao u njeg a potokom poteklo zlato. Momčuljak ni ne gleda — njegova pamet na drugo misli — a oni potrč u čudu za njim i kako nogu zamočili potokom opet teče bistra voda.

Sad su se oni ustravili! Iznad nji' snaga crnog zmaja, a tom ne triba ni cviće ni 'tičija pisma, taj je jedino gladan na zlato. To dobro znadu kad je zmaj rastiro sve 'tice a zarobio jedino zlatnu. Paze momčuljka, ne puštadu ga s očiju al' taj se još nije rodio ko bi mlado srce i suzu mogo zadržat. Nit se rodio ko će vrepca zauzdat! Zmajevska sila otirala sve 'tice al' koga se vrebac boji?! Očli vrepci, ne kaže da nisu, al' njima u krvi da prkose i da isprid nosa odnesu mrvicu. Zaliću se oni u šumu i jedared tako došli i naspram njeve kolibe. Momčuljak se obradovo vrepcima, nosi njim pune šake rane, a kad su pošli on potrč za njima i tako negleduš gazi priko svi' potoka. Majka i dida trču

za njim al' dok oni njegov zlatan trag zataškaju na jednom potoku on dotle tri druga pozlati. Tako je dotrčo i prid zmajove oči.

Jedva oni sina vratili do kolibe kad evo zmaja.

— Ovamo s tim deranom!

Koja mater, koji otac bi dao rođeno dite i čestitom čoviku a kamo l' takoj poganoj sili?! Dida đipio na zmaja i pokavgo se s njim al' 'di će stara kost sa silom crnog zmaja?! Otac brani sina, sin će branit oca, a zmaj momčuljku stao na nogu da ne pobigne, didu samo zvrcnio noktom da je odletio ko perce al' od te zvrcke siroma' pao na onaj kamen i svega ga okrvavio.

— Neću te usmrtit al' neću ni da mi više smetaš — kaže zmaj pa didu dovati onako krvavog i baci ga gori na drvo što do neba raste.

Dok se bavio s didom koracio momku s noge. Momak ni da se makne kad mu je nogu ubogaljio al' u taj ma' naleti čopor vrebaca. Zgrabili momka, koji u kljun gaće, koji kožuvčić, koji za kosu — ta 'dikoji je valjda i trepavicu ščepo u kljun — i odlete s momkom. Zmaj će za njima al' 'di će on kroz granje i šipražje kudan se huncut vrebac zavuče i provuče?!

— Ja ostala brez čovika i brez sina — kaže dalje majka — pa samo sidim na tom kamenu i plačem.

Tako ona tu žali sedam dana i noćiju kad jedared s drveta padne jedan velik list. Na njemu kap krvi. E, sad je znala da je to od njezinog dide. Kad još ima krvi onda je još i živ. To je nju malo obradovalo al' još veća je radost bila kad je u prvi mrak čula 'di doliće čopor vrebaca. Doneli njezinog sina, šantav je i sad, al' je veso. Puna mu nidra vrepčiji' jaja.

— To smo kupili sedam dana — kaže jedan mator vrepčekanja.

A sin kaže materi da ga svega umaže žumancima, a biljanca nek sebi ispeče na kajganu. Kako ga primazala momčuljak se pritvori u vrepca pa skoči materi u krilo. Ona se navečerala kajgane od vrepčiji' biljanaca pa se samo začudila: osti snagu ko da bi se mogla sa zmajom trljat.

zkvh.org.rs

Sad oni tu side na tom kamenu i čekaju oće l' još koji list past s drveta i kad prošlo sedam dana ono zapravo evo još jednog lista. Na njemu sad suza al' mutna. E, sad vide da su didi već i rane zarasle jel nema krvi, samo mora da mu je teško kad je suza mutna. Još se oni ne miču otud. Kad prošlo i treći' sedam dana evo još jedan list pada s drveta. Na njemu suza al' sad već bistra.

— E, naš baćo se čemugod već i obradovo — baba kaže sinu, šantavom vrepcu.

Znadu sad i to da dida nije baš tako strašno visoko odletio kad list za sedam dana sliće, pa će se sad već sklonit u njevu kolibu. U taj ma' evo iznenada jedne švrake, leti s drveta.

— Ne u kolibu — progovara ko čeljade — već ti, majko, odigni taj kamen.

Ta ni sto volova ne bi lako pomaklo taj kamen! Majka će to kazat al' švrake već nema. Šta će majka već u'vati kamen a on ode ko da je prazna lupinja od jajeta.

— Nane, — šantavi vrebac se na to nasmijo — vi ste zaboravili da ste prija tri nedilje večerali kajgane od vrepčiji' biljanaca.

Sad oni samo vide šta je pod tim kamenom, kuća i usele se tamo. Šta je s dide to ne znadu al' da je živ to je cigurno jel je švraka još jedared dolićala i kazala šta triba da ponese onaj koji će tisnit na zmaja i kad će šantavi vrebac krenit u zmajevski grad, i da se dobro pazi jel je zmaj kakogod dozno da se momčuljak pritvorio u vrepca, a poznaće ga po tom što je šantav.

Majka momku kaže još sve što triba pa ona užarena klišta umota u jedan velik zelen list. Momak nikad nije mogo ni pomislit da na kojem drvetu taki list raste.

— Na ovom je došla ona bistra suza mog dide — kaže majka. — U njemu te klište neće peći nit će se oladiti dok i' ne budeš tribo.

Ne radi majka samo to već sve one vile natiče na nike čudne vilištane.

— Ova sapišta su od mrtve kosti — kaže momku.

U nidra mu sasula one zobi što je ždribac 'io.

— To ti je 'rana.

Vile i klišta spremila mu u torbu i:

— Sad u srići i u zdravlju da nam se vratiš.

Momak se penjo do podne kad najedared posusto, ne mož dalje, noge drću od gladi. Uzme jedno zrno one zobi — kako ga na jezik metio on ne da nije više sustanut već bi letio na drvo. Tako se zauko kad jedared čuje uku i buku. Leti zmaj, njuška svud oko drveta, daklem nanjušio je da se kogod penje. Nek njuši! 'Di će momka nać kad je kora drveta taka da se momak u puklotinama izgubi ko mrav.

Tako sad iz dana u dan pa već prošlo vrimena i vrimena, momak zemlju već ne vidi, samo ko kroz maglu, a najdoljnje grane drveta još ni kroz maglu. Jedno jutro baš poručo zrno zobi pa se zauko kad vidi s drveta pada štogod tanko, tanucko, crno a svitli se na suncu ko da je u srebro zamočeno. U'vatio on to pa vidi da je ženska kosa.

— Je l' to možda baš iz glave moje divojke — divani sam sa sobom.

Omoto on tu kosu oko desne ruke pa će se penjat dalje. O kad je onda krenio! Kako ruku pruži ko da leti po drvetu. Ni sitio se nije kad je prošo sedme oblake i najedared se do'vatio prvi' rašalja. Lišće tu ko ponjava za šatru. Jedva on razgrnio dva-tri lista kad na jednoj grani ugleda nikog didu. Grančice mu prorasle kroz dlanove pa s njima ko zaklinčen, pravo razapet na grani. Momku nije tribalo kazat da je to otac šantavog vrepca.

— Otkud, sinko, tebe ovamo 'di ni svaka 'tica ne doliće?! — dida ćve plače od dragosti.

Momak njemu pokaže onaj velik list u koji su umotana vrila klišta. Dobro je što didi srce nije pripuklo od dragosti kad je čuo da zmaj nije zarobio njegovog sina i da je i majka živa i zdrava. Onda i dida kaže kako se tu provodi otkad je brez krila doletio ovamo. Kad ga zmaj bacio on pao na ovu granu. Dlanovima poklopio

zkvh.org.rs

po jedan pup. Dok se on sedmi dan osvistio iz pupova izbili litorasti i prorasli mu kroz dlanove. Tako odud ni da makne.

— Sinko, to je čudno drvo. Grizo sam te grančice, grizo — zube lomio al' nikako grančice da prigrizem.

— Dida moj slatki i rođeni, kako si onda živ osto za toliko vrimena.

Kaže dida: nika švraka mu donosila 'ranu u kljunu — iz kljuna ga i rosom pojila.

— Znam ja za tu švraku — na to će momak i kaže didi kake poruke je ona majki donosila.

Dok je momak još bio u riči evo švrake glavom. Kako stala na granu progovorila momku ko čeljade:

— Ded-ded, ti ove grančice s tom divojačkom kosom!

Kako momak dlakom privuko tako grančice i prisiko ko da brijačom siče dlačicu. Dida ljubi momka, ljubi švraku, a još više i' grli. Kako ne bi kad su mu ruke sad slobodne.

— Sinko moj, to ne mož' bit drugo već samo kosa iz glave tvoje divojke. Mora da je ositila da si krenio rad nje pa ti poslala znamenje.

— Ako je divojka lipa ko kosa samo nek me jedared poljubi ja ću zmaja šakama davit! — momak sad već gori ko vatra.

Sad bi tu još bilo divana i divana al' iz ocičeni' grančica udare suze ko kad orizana loza u proliće suzi. Dida žedan pa licka te suze i najedared se samo oraspoložio i od dragosti udario momka po ramenu.

— Hej, momče, nemoj zaboravit za me ako ti tribo kum na vinčanju.

Dida tako momak gotovo zajauko:

— Hej, dida, nemoj po glavi — ostaću brez nje!

Sad oni samo vide da se dida nije samo oraspoložio već se sav prominio, pomladio i ojačio se. Kad je švraka to vidila ona navalila pa pije i samo pije te suze iz grančice. I najedared samo prnila pa dida i momak nek se čude: švraka se u taj ma' pritvorila u orlova, al'

velikog kakog oni ni u snu nisu vidili. Prouštio orlov oko tog velikog deblja ko da nebo siva, pa stao na granu i kaže onoj dvojci:

— Od rašalja do rašalja dan gledanja a koliko je još penjanja?! Al' sve to nije ništa kad sam ja dobio prava krila! Sidajte na moj rep da ne smetate krilima — i dobro se držte!

— Čekaj da i' ja liznem koju kap da se čvršće možem držati — momak se nasmije.

— Lizni, lizni, tribaće tebi snaga i za klište, a još za kojičega — nasmije se i orlov.

Kad su sili na rep orlov ošinio krilima pa nek se dida i momak 'vaćaju za uši da ne ogluve — tako orlov ušti gori. Al' nisu još stigli ni do drugi' rašalja kad se odozgor začuje strašna buka. Ne samo da bući i grmi već se sve lome one velike grane tako crni zmaj siva doli.

— Ima dobar nos — orlov se nasmije — nanjušio da mu dolaze nemili gosti.

A dida će:

— Da je pošten bio bi dobar za pulina, nanjušio bi lopove i kurjake.

Al' nema vrimena za pripovidanje — zmaj je već tu. Kad je došo iznad nji' najedared se ošinio ko buzdovan, zaokružio oko drveta pa sve okolo zavio u gust plamen — ko veli: odud ćete samo pečeni pobić.

A momak mu vikne:

— Luda glavo šta podgrijavaš — moj alat se nije o'ladio!

— O'ladiće se tebi i srce, škembo jedan, kad te istresem iz gaća pa dam mojim kerovima za ručak — zmaj se priti — jel taku šugavu gnjidu od čovika neću ni na zub uzet!

— Ni nećeš — na to drekne orlov.

Al' zmaj ne samo da se priti već i leti u kob. Zinio onim strašnim žvalama pa će i' progunit sve s orlovom zajedno. Kad bi to bilo samo tako kako on želi, al' kako on zinio momak već izvuko jedne vile. Kad je zmaj vidio čitav snop on zarepusio ko pivac pa će u prdačenje:

zkvh.org.rs

— Ti se spremaš za vridnog slugu al' ja nemam toliko svinjaka ni košara da bi sve te vile tribale za izbacivanje đubreta. Bolje ću ja tebe pritvorit u đubre.

A momak njemu:

— Ove vile češ ti po'ist pa ću tako svit počistit od tebe. Nije šuma za stvrinu već za tice da se site napivaju, za ljude da se 'lada nauživaju.

Kad je zmaj to čuo crna krv mu udarila u oči.

— Ogladnio si na kraljevinu, svinjaru jedan krmeljavi i žvalavi!

— Ako ja budem kralj kraljevine onda će svaki čovik bit kralj u svojoj kući, a ti kaki si — plakaće ti mater ako sad ne pogineš — momak njemu u brkove.

Zmaju ne triba dalje papriti ni zapapriti. Samo dunio vatru i zaurliko:

— Sad ću ja tebi dat tvoju kraljevinu!

On iz žvala vatru momak njemu u žvale vile. Paroške se zabole u jezik a mrtva kost u nepce. Zmaj o'ma' guta vatru, zakašljava se, kija i ziva. Orlov samo šiša isprid njegovi' žvala i momku udešava poso da po zmajevskom jeziku sadi vile. Momak nazadivo sav snop vila s mrtvom košćom, kad najedared iza leđa začuje glas šantavog vrepca:

— Samo mu zmijske zube polomi a na zemlji će se već vidit za koga je perje!

Kad pogledali a ono oblak vrebaca leti s drveta, nose dvi divojke — jedna ima kosu crnu ko crna kumaša, drugoj kosa zlatna, a među njima šantavi vrebac. Prolete oni doli dok se zmaj nije ni razbudio, a šantavi vrebac još dovikne momku:

— Klišta!

Momak već i skočio u raspete žvale zmaja pa užarene klište vadi. Alaj dobro što su žvale velike pa vilama raspete, a momak mali. Trči on kroz ta potpačila i kako naiđe na crn zub on upre užarenim klištima. Ne znam šta bi radio da nji' nema jel je svaki zmajov zub ko dva momka, al' kako kojeg klištima do'vati taj je već i sažežen. Crni zubiju bilo svega sedam. Baš je bilo vrime da momak biži iz žvala jel kako sedmi zub uništio zmaj

sve vile proklamo, pa da ne bi gubio vrime ne iskašljava se više već sve vile guta. Guto bi on i momka al' ovaj ne čeka već orlovu na rep iskočio, a orlov se ošine doli za šantavim vrepcom.

Sad već svi znadu da je šantavi vrebac oslobodio divojke iz zmajevskog grada dok su oni zmaja tu zabavili. Momak po kosi zna da je ona crna kraljeva ćer, a ko njegova divojka, samo ne zna ko je i otkud se tamo stvorila divojka zlatne kose.

— Da ti kažem kad već ne pogađaš — orlov se nasmijo al' onako od dragosti — to je divojka šantavog vrepca, a sve dosad je bila ona zlatna tica što je zmaj zarobio u škrljetki, a meni je to opet jedina sestra.

— Šta kažeš?! — momak zinio od čuda.

A orlov se opet nasmijo:

— Pazi, pazi da ne proguneš zmaja kako si zinio! Bolje se zasuči za kavgu jel će sad doć do pravog mejdana, al' ni brige kad su otrovni zubi polomljeni a divojke spašene.

Još kaže koga zmaj tim crnim zubima samo zagrebe tog je već i usmrtio. Momak bi još pito al' uto orlov dotako zemlju kod krvavog kamena. On sletio, onaj oblak tica sletio. Zemlje se dotako — od orlova posto krasan momak. Šantavi vrebac streso perje pa evo krasne momčine. Majka već nosi tri sabljetine. Sirota sva pokisla od znoja, sad je sablje iskivala, još su užarene. Ne triba kazat kome nosi — momci sablje uzimaju. I vrime je — i zmaj se lupa o zemlju.

— Da ovaj neće za tamburaša u svatove?! — majka ga ruga.

Dida njoj:

— Ta ne bi valjda takog pogodila — ovaj samo u metlu svira a sad će svoje i otpivati.

Zmaju su i dosad oči zakrvavile a sad ona crna krv sve vreje u očima i kad je lupio repom sva je srića što je do'vatio samo onaj okrvavljeni kamen. U brašno ga sameljo! Momci divojke i starce otisnili u kuću pa ne čekaju već orlov navali prvi. Ne čeka ni zmaj. Maznio orlova, sabio ga u zemlju do kolina. Sad će mu kidat

zkvh.org.rs

glavu samo da siromaškov sin, ko već kraljevski zet, nije brži. Zmaj zamanio a kraljevski zet njemu sabljom po sridnjoj glavi, zasiko ga usrid čela. Misliš — sto bisni bikova bembuče a to zmaj zaurliko. Imo je i zašto, jel kako mu momak čelo rasiko sa zmaja se zderala cila koža. Spala koža ko da je zmaj iskočio iz džaka. Ode koža jedna al' momci onda vide da je na njemu još jedna čitava koža. Nek je, jel kako ga kraljevski zet istreso iz jedne kože tako orlov iskočio iz zemlje.

Zmaj sad sunio na kraljevskog zeta, iznebua ga maznio do pojasa u zemlju sabio. Nek sabija ako će i do vrata jel sa druge strane na zmaja tiska šantavi vrebac. Sad već i on zna biligu. Kako zmaju rasiko čelo sa zlotvora se zderala još jedan a koža. Koža spala — kraljevski zet iskočio iz zemlje.

Zmaj će sad na šantavog vrepca al' kraljevski zet i orlov na njeg ko jedan:

— Nećeš ti našeg pobratima, njemu si jedared već stao na nogu!

Kad su ga ova dvojca sabljama načeli a šantavi vrebac još i podupro najedared sve tri sablje došle do kosti. Ode treća koža sa zmaja ko da su ga vrilom vodom operušali. Ostalo golo meso zmaj najedared klonio. Sramota el nije zlotvor bi se sad krilima pomago, bižo bi. On bi al' kako će krilom zamaniti krilo i otpadne jel ga tri momka trončiraju sabljama. Ni glave mu nisu žalili. Kad su došli do poslidnje otac šantavog vrepca podvikne:

— Tu jednu mu ostavite da vidi otić do pakla.

Al' momci se zaukali pa će strvinu sameljat za divenice, samo do tog nije došlo, jel kako zmaju ocikli i poslidnju glavu on najedared plane, planu i sve tri kože, plane i na drvu zmajevski grad — i sve to nestane.

— Baš šteta — majka podvikne — čula sam da su se i vragovi u paklu počeli umivat, koliko sapuna bi mogli iskuvat od tolike strvine!

Istrčali sad iz kuće majka, dida i divojke i daj mi te dragosti, a još kad su pogledali kako je šuma sva

prozelenila i tice doliću sa svi' strana onda veselju nije bilo kraja. Tu se grli, tu se ljubi, pripovida i onda dida i majka doznadu da je orlov sa sestrom imo kolibicu s onu stranu drveta što do neba raste. Starci se čude kako oni dosad nisu znali za to.

— Pa vaš momak vam nije pripovido o tom?! On je svaki dan dotrčavo kod moje sestre.

— Vidi ti njega, a mi mislimo — deranac trče za ticama.

Momak-orlov se moro nasmijat:

— Dobro ste i mislili. Je l' moja sestra bila zlatna tica el nije?! A i ja sam bio nika švraka i orlov.

Kaže on još da mu je od oca ostalo mogućstvo da pritvara u 'tice.

— Tako sam ja kad je zmajevska sila zaprznila sebe pritvorio u švraku, ovog mog suđenog šogora u vrepca, a sestru u zlatnu 'ticu. Kod sestre sam pogrišio jel sam tribo znat da će zmaja zabolit zub na taku 'ticu a' srcu nisam mogo odolit da moju sestru pritvorim u zlatnu 'ticu kad je tako lipa.

Sad bi tu još bilo pripovidanja i pripovidanja al' jedared se dida uzvrtio, sav se niki ustravio:

— Nigdi je nema — 'di je nestala moja baba?

— Evo me! Ne misliš valjda da me mrtva snaga zmaja stamanila kad se ni žive nismo uplašili.

Iđe ona iz šume, smije se, al' ne iđe sama ni pišice. Jaše na ždripcu a prid njom sidi kraljevskog zeta otac.

— Baćo moj rođeni, ta je l' to moguće da ste vi oživili?!

Momak ga skoro u pete ljubi a ni ne mož' u ruke kad ga u obadve ljubi kraljevska ćer, siromakova snaja. A šantavog vrepca mater će od dragosti momku:

— Eto šta je mlado pa zeleno — ti, sinko, misliš da majka ne zna ništa drugo skupljat po šumi osim suvog granja, a majka sakrila u snop živu travu. Ne misliš ti valjda da sam ja zaboravila na onog ko je izgubio glavu da moju spase — spremila majka žive trave za tvog oca.

zkvh.org.rs

A šta je još bilo dragosti i veselja kad su otrčali do momkove matere i kraljevski' dvorac?! Ta veselje nije ni pristalo jel su to o'ma' bili dvostruki svatovi, tu se vinčo i šantavi vrebac, i ja sam u tim svatovima bio i ne samo vino pio neg kad su čuli da sam trščar o'ma' sam mladima kuće pokrivo sa trskom. Otud ja i znam za ovu pripovitku, samo je — izgleda — taj kralj za mene zaboravio pa sam zato cilog vika osto siroma'.

ZANAT ZA GLUPAVE

Siromašak imo tušta dica, a sva krupna, jedra i pametna da i' je milina pogledat, samo nevolja je što to malo zemljice ne mož istenjat toliko života. Siromašak mora dicu rasut jel je u kući ko ono: sedam braće jedne gaće. Jedva dočeko da prvi doraste i dao ga za šegrta u varoš.

Šegrta svi čuškajedu i u njeg zapinjedu, a još kad je dite salašarsko onda varoščani svaku šalu istresadu na njim. Još gore će proć siromaškov sin. Što vidi on bi da nauči pa majstoru posto mrzak već prvog dana.

— Ti baš na svakom loncu moraš bit zaklopac! — otresa se na derana.

Drugu noć čađom nabrašnavili derana, a on ne ćuti.

— Nisam ja došo da od mene majmuna pravite već da naučim kruv zarađivat.

Deran obilio zube, majstor će se latit ćušanja. Deran bio jaki, imo i srca, pa pukac! Ne vraća ćušku, majstora šakom krne u nos. Vidi majstor dobro biti neće, tu se ćuške ne moždedu samo dilit već za bubatke minjat. Taki zalogaj nije pod majstorov zub, zove siromaka da vodi sina. Ocu neće kazat istinu već izmislit štogod. On neće al' je deran ocu poručio o čim se radi pa siromak kaže u sebi:

— Sinko, samo tako! Ako smo siroti nismo još kerovi.

Kad otac došo majstor će se ko potužit:

— Ne možem koristiti derana. Znaš ti da je on taki glupav da većma ne mož bit?!

Siromašak ga dočeko:

— Meni 'što kazat?! Da je bio za pametniji ja ga ne bi ni dao na tvoj zanat.

zkvh.org.rs

S I L N I V A Š A R

Išo cigo od kuće do kuće da prosi. U jednoj kući izašo prid njeg starac:

— Šta 'oćeš?

— Udili mi, gazda, štogod.

— Zašto da ti udilim?! Mlad si, možeš raditi — što se ne pogodiš služiti?!

— Kako ću kad niko neće da me pogodi?!

— Zašto neće?

— Kažu da kradem, a kako bi' ja krao?! Tako mi boga ne bi ništa uzo. Eto metite pod vašu kapiju kesu sa sto dukata, ne vidili moje oči ako ja uzmem.

— E, uzo bi ti samo da ja metnem.

— Tako mi boga, gazda, ne vidio ja ni vas ni kapiju ako ja budem uzo.

Gazda misli: probaće ga. Metio kesu sa sto dukata pod kapiju pa očo u sobu, a cigo čim je izvrebo da ga nema već i spopo dukate i biž! u ravno polje, u njegovu čergu. Kad je gazda vidio da dukata nema on hajd kod cige pod čergu.

— Cigo, zašto si uzo moji' sto dukata?!

— Nisam ja tako što ni vidio.

— Ne divani! Ja metio pod kapiju.

— Kazo sam vam, tako mi boga da neću vidit ni kapiju ni vas.

— Cigo, daj moje sto dukata lipim načinom, jel ću te tužit.

— Pa tužite me.

Gazda tuži cigu, pošalju mu poziv da dođe na sud. Kad je došlo vrime gazda očo na sud a cige nema. Sudija kaže:

— 'Di ti je cigo?
— Nije došo.
— Onda iđi ti rad njeg.
Gazda očo:
— Šta ti ne dođeš na sud?!
A cigo ga dočeko:
— Jesi slip?! Ne vidiš da ležim go, nemam šta obuć. Daj mi čizme, kaput i čakšire pa ću onda otić i prid cara.
Šta će gazda već mu donese sve:
— Hajde sad sa mnom.
Kad su došli sudija već s praga kara cigu:
— Šta si ti uzo sto dukata od ovog čovika?
— Nisam ga ni vidio.
— On kaže da je sto dukata metio pod kapiju.
— Lagat mož sta 'oće. Jezik nema kosti da se slomije od laži.
— Al' on čvrsti rič da je metio.
Cigo samo odmanjiva:
— Ajte, gospodaru, 'di sti vi vidili da pametan čovik pod kapiju meće sto dukata?! Virujte bogu — kaki je — ovaj će bit u stanju kasti da su njegove i ove čizme što su na meni.
A gazda grakne:
— Jesu, pa dada jesu! I kaput i čakšire!
Cigo samo širi ruke:
— No, šta sam vam kazo?!
Sudija se rasrdio:
— Napolje al' obadva, a ti, gazda, plati sud!
E, sad se gazda po selu svakom tuži kako je prošo. Čuo to i jedan trgovac. Pomisli: ima cigo sto dukata, sad ću ja njeg privarit. Ode on pod čergu:
— Cigo, ne bi ti bio moj ortak?
— Zašto ne bi?
— Imaš novaca da kupiš konja?
— Imam da!
— Ja imam kola i konja čilaša, ti kupi vranca pa ćemo sprezat i ić po vašarima.

zkvh.org.rs

Upregli čilaša i vranca, trgovac natovario kovčege s čipkama, cigo njegove klince i stočiće i ajd! oni na vašar. Iđu putom, iđu, zanošili u jednoj šumi. Konje puštili da pasu a oni legli pod kola — u tvrdi grad. Jedared trgovac kaže:

— Tribalo bi konje čuvat, jel će doć kurjaci.

A cigo njemu:

— Moj je crn, neće ga vidit, ti čuvaj tvog jel je bili.

Trgovac cilu noć sidi pa čuva konja a cigo spava. Ujtru krenili a trgovac se misli: to tako nije dobro. Kaže on:

— Cigo, hajde da se pozarimo — nek je tvoj bili konj a moj crni.

— Pa hajde, nek je.

Opet putuju i putuju, opet naišli na šumu i tu će zanoćit. Trgovac kaže:

— Sad ti čuvaj konje, ti si noćos spavo.

— Ajak, neću ja čuvat. Moj konj je bili, ja njeg vidim i u mraku, čuvaj ti tvog da se tako crn ne zagubi.

Nisu znali dobro put, zabasali, dugo išli i dok su stigli u varoš vašar se već svršio, sav svit se razišo, samo ostali kerovi i glabaju kosti. Trgovcu ni brige, čim su stilgi on o'ma' raspakiva kovčege, razmišća čipke ne bi l' još u'vatio rep od vašara. A cigo već vidi da su nakasali, pa se latio da bar štogod u'vati od vašara. Ode on u jendek da pokupi stare gvožđušine, da bar ima šta za kovanje, a pono i veliku batinu da rastira kerove. Trgovac se ne obazire, već udara koce još i za šatru i samo viče:

— Hajte, žene, jeptine čipke, hajte jeptine čipke!

— Kome vičeš kad osim kerova nema nikog?! — cigo se već srdi.

Nek nema nikog trgovac samo tira, viče iz sveg glasa:

— Hajte žene, jeptine čipk, jeptine čipke!

Cigi jedared dosadilo pa se lagano došuljo iza ortaka, pljunio u šake pa pu! trgovca batinom priko leđa. Ortak pao pa u dreku:

— A joj, šta se ti udaraš?!

— 'Di bi ja udaro mog ortaka?! — cigo se pravi nevišt.

— Da ko je onda?!

— A ko to mož znat ko te je udario u ovom silnom vašaru!

zkvh.org.rs

ŽENIDBA OD BISA

Bili dida i unuk, imali kolibicu, mačkicu, kericu i pivčića. Zemlja sva u avliji a ta avlija od praga do uloka. Didin unuk rodio se u petak, u subatu našo kuma i starog svata, u nedilju:

— Dida, u ovako punoj kući ne znam šta bi od bisa — ženi ti mene: Jutros pivčić piva; kukuriku, dižem lipu. To meni piva.

Da kome bi kad pivčić nema kokice — neće valjda didi — a dva su momka u kući: pivčić i didin unuk. Dida isprosi divojku, turskog cara jedinicu. Silni svatovi, koji na konji koji na karucama iđu rad divojke, đuvegiju nose u kolivki. U svatovi svi veseli samo snaša ljulja đuvegiju a on nikako da zaspe. Jedared će snaša:

— Buji-baji, đuvegijo mili, jel ako te iz ljubavi maznem nikad više snašu ni klapiti nećeš.

A đuvegija kmeči iz kolivke:

— Snašo moja, daj mi prvo suve pelene i usta nagni da te izljubim, pa me onda ljuljaj šakom i nožurdom, ja ću tebe čizmom i mamuzom.

Svatovi prošli, triba sad postarat se za život. Nije red da dida i dalje prosi, carskog zeta iz prosjačke torbe rani. Unuk vidi da svit ore pa već u ponediljak:

— Dida, i ja bi oro.

Dida napravio plug od rasušene slanice i izgriženog kamiša, uprego mačkicu i kericu pa digo orača i plug na tavan. Šta će drugo orat?! Ako avliju ore — velika je od uloka do zida — razoraće kolibine temelje. Đuvegija ore, mlada konje vodi, ore, ore sve oko odžaka. Njegovi konji vuku da se prikinu — svaki na svoju stranu — i jedared izorali velik kovčeg. U kovčegu miš, u miša

kratak rep. Da je miš imo duglji rep duglja bi bila i pripovitka. Ovako unuk didi ruku ljubi što je zapatio miša:

— Dida moj, fala na pomoći a ti se ne boj života kad sam već prvog dana kako sam ženjen ovako bogato počo teći.

»SEVER«
INDUSTRIJA ELEKTRIČNIH STROJEVA
SUBOTICA

zkvh.org.rs

POGOVOR

Ne može se dati slika usmene književnosti pojedinih naroda bez pomena o zajedničkim elementima usmenih književnosti naroda svijeta.

Čovjek, društveno biće, nosi breme i sreću u nagonskom imperativu da progovori okolini. Ta klica bubri, klija i raste u njemu od trenutka kad se počeo oplemenjivati kroz rad. U samoj mladosti homo sapiens se nije zadovoljio golom željom da se izrazi. Potreba izraza i odraza prosočila je krv ritmom, umekšavala i usklađivala pokrete, podarila jeziku gipkost, oblinu i mekotu. Želja za kvalitetnim usponom javlja se rano. Porast ukusa zahtijeva uglačanije oblike — pali buktinju nove socijalne pojave, umjetnosti.

Aktivnost ljudskog duha obuhvaćena pojmom umjetnosti je plemenit odliv stvaralaštva, star koliko i društvo; plod želje za ovjekovečenjem proljeća, plesa mladosti, sklada zvukova — rođen u naporu da čovjek nađe svoje mjesto u prirodi i društvu. Uklopljena u okvire umjetnosti narodna pripovijetka ima primarno mjesto, koje joj osigurava živa riječ, sveopći i najrazvijeniji instrument čovjekova izražavanja, kao i njena odlika da je neumrli pratilac mladosti i duhom mladih.

Oduzeti čovjeku djetinjstvo — treba li okrutnije i poraznije misli!

Perspektiva je uvijek bremenita dilemama bar koliko i nadama. Možda će sutrašnjica skratiti djetinjstvo čovjeka, ali neću i ne želim povjerovati da će ga potpuno zbrisati. Bilo je i bit će pojedinaca bez doživljena djetinjstva. Čovječanstvo ne smije izvesti smjene generacija bez djetinjstva, jer prva mladost spada u rijetke konstantne sreće čovječanstva.

Narodna pripovijetka je ogromnim svojim dijelom produkt i bitni sastojak tog stanja sreće. Sjajna, čipkama sna i duge protkana projekcija djetinjstva po duhu i dobu, a ujedno, po nekom čarobnom kontrastu, vjekovna je riznica jednostavnih ali preciznih opservacija, iskristaliziranih iskustava doradivanih i glačanih s koljena na koljeno. Jedna od tajni i draži njene besmrtnosti fundirana je baš u tome.

Sva podneblja svijeta, sve epohe u određenim sredinama i uvjetima bile su za nju plodno tlo. Začudno je kako ona u raznim, daljinama razdvojenim mjestima, pa i u prehistoričkim i historičkim vremenima, ponekad cvjeta gotovo istim bojama, istim mirisima. U njoj se nerijetko susreće glas nama sasvim bliskog čovjeka sa glasom čovjekove pradavnine.

Odakle ta crta?! Pojedine naučne ispitivače postanka narodnih pripovijedaka najviše je uzbuđivalo baš to pitanje.

Pokušamo li problem svesti na moguće najjednostavniji odgovor, mislim da nećemo pogriješiti ako zaključimo: ono što u pojedinim narodnim pripovijetkama povezuje stoljeća i narode ne može biti drugo nego pronađena općečovječanska nit. Čovjek visoke kulture utrošio je, a pogotovu sad troši, maksimalne napore u cilju otklanjanja antagonizma, da zatre najtragičniji paradoks, koji leži u tome, da čovjek ne poznaje strahovitijeg neprijatelja od čovjeka i od moći koju je vlastitom snagom oteo od prirode. U takvoj situaciji svaka nit koja objedinjuje, približava čovječanstvo, predstavlja neizmjernu dragocjenost. Narodna pripovijetka ima u sebi dosta takvih obilježja, zahvaljujući baš tom da se u njoj kristaliziralo nešto nesalomivo općečovječansko.

Šta je kamen temeljac te čarobne zgrade koju su gradili ljudi svih vremena, sa svih strana svijeta, i u kojoj svi oni imaju svoje mjesto.

Mirne duše možemo reći da je čovjek počevši se diviti svojim stvaralačkim rukama ispjevao o njima i svoju prvu pjesmu, ispleo o njima svoju prvu priču. Otada pa

zkvh.org.rs

do danas narodne umotvorine, pa među njima i narodne pripovijetke, bile su u svojoj osnovi svojina radnog naroda.

Maksim Gorki nije jedini, koji je o tome dao neoborivu konstataciju, rekavši da je folklor tvorevina radnog naroda. Ta konstatacija nužno se rađa u samoj materiji, jer je prava riznica predaje uvijek u rukama radnih masa. Zadivljen onim što mu je pružio život u narodu Kriza János, tvorac kapitalnog djela madžarske narodne književnosti Vadrózsák (Divlje ruže) koje je izdao 1863. godine u Kolozsvár-u, ističe u svojoj biografiji: »Za vrijeme mog boravka u Sekeljštini (Székely földön) slučajno sam došao do zapažanja koliko mnogo blaga leži — ni od koga nezapaženo — u nižim slojevima naroda« ... Koristeći frazu »u nižim slojevima« Kriza je mislio na radne slojeve naroda. U tome da je čovek započeo svoju prvu priču diveći se stvaralačkoj ruci da je on priču ispredao dalje promatrajući plodove svog rada i njihovu raspodjelu tražeći za sebe mjesto u životu, možda leži odgovor: odakle snaga narodnim pripovijetkama da stoljećima budu aktuelno adekvatne u bujici najšarolikijih zbivanja, da budu nepresušivo klasične. Po tome, što je ta umjetnost bila i ostala svojina radnog naroda zagarantirana joj je osobina naprednosti i slobodarstva. Sve što je lijepoga i plemenitoga u životnom putu čovjeka, počev od samog čovjeka, stvoreno je kroz rad. Sve snage i vrednote rada crpene su iz radnog naroda, neiscrpne riznice napretka. U njedrima takve stvaralačke snage narodne umotvorine nužno nisu mogle dobiti drugačiji pečat no što ga je udahnuo u njih njihov tvorac.

Čovjek u dimenzijama i trajanju — nazivam to imenom: život. Kažem: čovjek — mislim: čovječanstvo.

Čovjek čini sve, do poslijednje iskre svoje energije, da nađe svoje mjesto u životu. Određeno, sigurno, i — ako je moguće — udobno, bezbrióno mjesto. Sve je u njega napor da to mjesto nađe u prirodi i društvu, da nađe harmoniju u disharmoniji trajanja. I ništa težega no uvjerenje da se to mjesto nije našlo. Ne bude li ga moguće

naći u stvarnosti, često se traži izlaz u snovima, u raspla-msanim ljepotama uobrazilje. Nepobitno je da taj put ne vodi do ostvarenja želja kao što je nepobitno da ipak rađa trenutke sreće, da je to ipak put. A putem se ide, ide, ide... — ipak naprijed u traženju.

Narodna pripovijetka je u ogromnoj mjeri rođena u tom traženju. Sasvim je vjerojatno da je ona jedan od stožernih instrumenata kojima je radni čovjek u mraku minulih stoljeća umjetničkim sredstvima tražio i predskazivao svoje zasluženo mjesto. Zato njoj nikad nije nedostajala napredna i slobodarska srž i suštinska realnost, ma sve to bilo često zaodjeveno u ruho čarobnih zbivanja i zakučastih simbola.

I baš zato u njenom jezgru svaka iskra, u bujici svaki biser pjene, osvjetljavaju i zrcale lik čovjeka. Rođena željom da pomogne pronalaženju puta ka sreći radnog čovjeka, da ga dočara u snoviđenjima, nju tokom dugih stoljeća povezuje neprekidna nit: uvijek se njena porođajna iskra pali u čovjeku, uvijek su njeni snopovi svijetla upereni na tog čovjeka. Po tome je ona u osnovi neprekidno humanistička.

Promatramo li je tako postaje nam jasno zašto je mogla biti kalup prikladan na situacije prostorom i vremenom razdvojene, kapa pristala glavama šarolikih stoljeća. Drugačije to nije moguće. Nju je stvarao radni čovjek, koji je probleme gledao izbliza, uprošćavajući ih na samo jezgro i okosnice — i rješavao ih je tako postavljenim i dostignutim metama. Usmena književnost stekla je posebnu prednost baš time što uprkos duga životna puta nikad nije gubila to humaništičko jezgro. To pak svojstvo podarilo joj je moć da je sačuvala nešto besmrtno od svoje pramladosti.

Sveukupnost tih značajki narodne proze opravdavaju tvrdnju, da ona nije slučajno napajala nadahnućima i velike stvaraoce, kad su svoj istraživački pogled upravili na čovjeka, počev od Bocachio-a, Cervantesa, Rabelais-a, Shakespeare-a do Puškina i Gorkog, a možda i do današnjih dana.

zkvh.org.rs

Nije slučajno ona bila prva ruka, koja je čovjeku u cvijetu, djeci, otvarala oči i uši za užitak u umjetničkoj riječi, u književnosti.

★

Ogromna većina hrvatske narodne proze spasena je od zaborava i kao tekovina narodne kulture ostavljena budućim pokoljenjima, ali se odmah mora dodati da njeni životni sokovi nisu presahli.

Kod nas još imamo slojeva u kojima književnost živi samo ili u znatnijem dijelu u usmenoj predaji. Pogotovu je to bio slučaj u prošlosti, kad je i pored nadrastanja pisane usmena književnost gotovo jedina bila pristupačna širokim slojevima. Možda je i to jedan od razloga sa kojih je ona kod naših naroda dobila naziv: narodna književnost. To nije slučaj kod svih naroda, nego samo kod onih koji su imali u tom pogledu slične prilike sa našima. Kod nas je taj naziv adekvatan ne samo po suštini materije, nego i poradi formalnih značajki. U pojedinim periodima usmena i pisana književnost išle su u raskorak po pitanju samog izražajnog sredstva: dok je pisana znala odlutati sa tla narodnog jezika, usmena je neprekidno ostala na njemu. Ona je time dala svoj doprinos za njegovu konačnu afirmaciju. Već po tom je ta književnost nužno dobila ime: narodna.

Možda bi danas već bilo oportuno razmisliti o promjeni ove oznake. Usmena proza ušla je u sklop naše književnosti kao određena vrednota i spomenik kulture, pa i hrvatska narodna pripovijetka u objavljenom i zapisanom obliku ima svoje određeno mjesto.

Zanimljivije pitanje je: u kojoj mjeri je ona samonikla, svojina hrvatskog naroda. Dijelom je odgovor dat već ranije kada je istaknuto da je narodna pripovijetka po izvjesnim značajkama opća svojina čovječanstva. Za živu riječ nisu pronađene granice. Opravdano joj je narod pripisao nenadmašnu brzinu. U prikladnoj i slikovitoj komparaciji narod je izrazio svoje poimanje o brzini riječi, kad veli za nekoga: ide brzo — riječ ga ne može

stići! Nošena na takvim krilima narodna pripovijetka se brzo širila preko međa i granica. Cijeli narodi su ponekad bili releji za prenošenje narodnih pripovijedaka. One su odlazile ponekad munjevitom brzinom iz rodnog zavičaja, krstarile i vraćale se obogaćene. Zato su one po mnogome internacionalne.

To ne isključuje s druge strane i obilježje sredine u kojoj su nađene, i da nema pripovjedaka koje pripadaju samo pojedinim narodima. Naprotiv, znatan dio i hrvatskih narodnih pripovjedaka nosi na sebi žig samoniklosti, a i one koje su nesumnjivo došle k nama iz međunarodnog kolanja dobile su posvema sigurno određeni žig naše sredine. Narodne pripovjetke nužno izražavaju shvaćanje, duh i prilike naroda u kojem su živjele u usmenoj predaji, ma one bile i pozajmljene.

Da vidimo kako su na to gledali značajniji teoretičari postanka narodne pripovjetke. Braća Grimm su autori takozvane mitološke teorije, koja je bila stanovišta da sve pripovjetke imadu jedan izvor u ostacima prastare mitologije zajedničke narodima istog podrijetla.

T. Benfey, njemački profesor sanskrita, ubrzo se oborio na ovu teoriju. Godine 1859. izdao je prijevodno djelo »Pantschatantra: Fünf Bücher indischer Fabeln, Märchen u. Erzehlungen«. Ta godina se s pravom smatra godinom rođenja realnijeg, naučnijeg ispitivanja postanka narodnih pripovjedaka. Po Benfeyevoj teoriji, koja se naziva i migracionom, domovina pripovjedaka je Indija. Iz nje su one neposrednim i posrednim putevima došle u Evropu negdje u X—XI stoljeću, a kasnije pak i kroz samu evropsku književnost. On dozvoljava predaju i preuzimanje pripovijedaka putem usmenog i literarnog prenosa. Literarni prenosioci su bila ova djela: — Boccaccio: »Decamerone« (1471), Giovani Francesco Straparola de Caravaggi: »Le piacevoli notti« odnosno kasniji naslov »Trećici piacevoli notti« (1550—54) — Giambattista Basile: »Pentamerone« (1637), te još druga. Kada je, proučavajući dijelom uspio dokazati, a dijelom učiniti vjerojatnim neposredni indijski utjecaj na djela Basile-a, Straparole i Perault-a, Benfey je došao do konačnog uvjerenja da sve evropske pri-

zkvh.org.rs

povijetke vode podrijetlo iz Indije. On je svoju teoriju izgradio sa zavidnom intuicijom i prodornim smislom za vješte kombinacije, međutim u jednom ipak nije ostao doslijedan: kao domovinu pripovijedaka o životinjama označio je Grčku, iz koje su po njemu prešle u Indiju, i otuda evropskim narodima.

U šezdesetim i sedamdesetim godinama, kako su istraživaći vjerovali, sve novi i novi dokazi su prikupljani za osnovanost ove teorije. Doduše, kasniji istraživači su odstupili od jednostrane ukočenosti Benfeyeve teorije, ali nisu odstupali od osnovne misli. Reinhold Köhler, knjižničar u Weimaru bio je mišljenja da je već kod tako brojnih pripovjedaka dokazano indijsko podrijetlo da je neoportuno ne predpostaviti ga kod bilokoje pripovijetke. Francuz Cosquin se ponadao da će se vremenom dokazati ovo podrijelo kod svih varijanti evropskih pripovijedaka.

Nagomilavanjem novog naučnog materijala iz ove oblasti nužno se rađa nova teorija, koja se suprotstavlja Benfeyevoj. Pokazalo se da postoje sličnosti među pripovijetkama udaljenih naroda.

Bedier, nastojeći da poljulja migracionu teoriju u samoj srži, postavlja pitanje: zašto bi baš Indusi i samo oni posjedovali dar za stvaranje pripovjedaka?! Na osnovu izučavanja Fabliaux-a iz XIII i XIV stoljeća dokazuje da je za pripovijedačko blago Francuza nemoguće ustvrditi da mu je domovina Indija, jer od oko 400 priča jedva ako je 13 sličnih sa istočnjačkim.

Novi rezultati istraživača prijete staroj teoriji. Njemački antropolog i istraživač Bastian je prvi izrekao da postoje izvjesne elementarne misli, kako on veli „direkte Stimmen der Natur in der Form des Menschseins" i otuda i u pripovijetkama susrećemo pojavu općeljudskih misli, motiva i formula. Stvara se antropološka teorija, koju su u pojedinostima, polazeći svaki sa svoje polazne točke, razvili E. B. Tylor i A. Lang. Ova teorija polazi sa stanovišta da su se motivi pripovijedaka posvuda stvarali, i to slični ukoliko su postojali slični fizički i psihički preduvjeti. Do tog višestrukog stvaranja, polige-

neze pripovijedaka — kako je naziva Bedier — dolazi, jer su narodi daleke prošlosti živjeli u sličnim uvjetima.

Razmatrajući samo ove tri najglavnije teorije, mora se doći do zaključka da su one u sklopu istine, da su joj dale doprinos, ali nijedna posebice nije postavila isključive istine. Postoji u pripovijetkama svakako ostataka mitološkog, postoji migracije i poligeneze, ali nemoguće je prihvatiti stanovište, da su sve pripovijetke samo ostaci jedne mitologije, odnosno da su sve tvorevina jednog naroda, odnosno da su sve nastale poligenezom. Sasvim je izvjesno da je postojala kombinacija ovih metoda, i još drugih, koje će nauka budućnosti osvijetliti, kao što je izvjesno da pripovijetka ima dah podneblja i sredine u kojoj smo je zaustavili u hodu u momentu zapisivanja, tj. konzerviranja za budućnost. Ma bila i pozajmljena iz druge sredine ona je, živeći u sredini u kojoj je zapisana, aklimatizirana. Za stručno ispitivanje taj momenat je od prvenstvene važnosti.

Mi danas imamo nepobitno dokaza, da su izvjesne pripovijetke najnovijeg podrijetla. To su one sa tematikom iz gazdaških odnosa, dakle tematikom iz vremena procvata kapitalizma kao i pripovijetke u kojima kazivač govori u prvom licu i obično unosi asocijativne konkretume iz suvremenog zbivanja, zatim pripovijetke vezane za ličnosti iz suvremenog života ili nedavne prošlosti, pogotovu anegdote i narodne novelete sa tematikom koja još nije dobila patinu vremenske distance, koje još odišu svježinom nedodisanog daha. U njima osjeća se nazočnost ili bliskost stvaraoca. Primjera za to pruža nam i ova zbirka, pogotovu u kazivanju Petra Gajdasića iz Kukujevaca. Moguće da taj kazivač nije identičan sa autorom ali nije isključena ni mogućnost da jeste, no ukoliko i nije tvorac pripovijedaka koje je kazivao on je svakako blizak tvorcu. Motivi možda potječu iz dalekih stoljeća, ali baš uslijed aklimatizacije ipak dobijamo jednu noviju, sasvim svježu sliku. Slično tome možemo promatrati proces preuzimanja građe na etnografskim međama, pa ćemo vidjeti da prilikom preuzimanja u

zkvh.org.rs

usmenoj predaji ne dolazi do prijevoda, nego samo do preuzimanja osnovne građe, možda skeleta, a tkivo u njega upliće sama sredina koja je to preuzela.

Baš zato, kroz opus hrvatske narodne proze upotpunjena je slika našeg čovjeka, bliže se upoznajemo sa životom, stradanjima i nadanjima našeg naroda, iako se ta pripovijetka razvijala na pravoj ukrsnici upliva. Na zapadnoj strani imamo talijanski, na sjevernoj njemački i madžarski, a preko Bosne i Hercegovine upliv Orijenta. Razlučiti u svemu šta je u pripovijetkama naše, a što nam je došlo sa strane, prava je nemogućnost. Nema ni potrebe, jer se tu radi o uzajamnom doprinosu: dobili smo i dali smo, a kroz djelo tako stvoreno ocrtava se duh i lik našeg čovjeka, fundiran na općečovječanskim crtama.

★

Pripovijetka je poetski produkt. Imamo ti to u vidu, bit će nam jasno da pripovijetku ne može svatko kazivati, a još manje svatko stvarati.

Narodna pripovijetka sakuplja i proučava se kod nas već preko sto godina. Sa mnogih strana, iscrpno je osvijetljena kao završni proces jedne aktivnosti duha, međutim se ne može to isto reći i za same pripovjedače narodnih pripovijedaka. U prošlosti nije dosta pažnje poklonjeno baš onima, koji su u pripovijetke unosili stvaralački napor, a u najmanju ruku nastojanje da se ona svježa održi u životu.

Narodna pripovijetka bila je neizostavni sastojak života našeg naroda. Na radu čim je duži zastanak, na posijelu, oko ognja u duge zimske večeri, u služinskoj prostoriji na gospodarstvima, po seoskim svratištima, sajmovima i hanovima, ona je na ustima dobrih pripovjedača. U nekim krajevima bilo je uobičajeno da se u svadbi oko pola noći obavi pravo malo natjecanje u pripovijedanju kraćih pripovijedaka. Taj običaj je prestao ali se pominje u predaji među Hrvatima subotičkog kraja i u Srijemu. Za vrijeme cvjetanja narodnih pripovjedaka

u Vojvodini vrsne pripovjedače bi preko zime pozivali u kuće i gostili. Bivalo je to obično o prelu, kad bi se u domaćinovoj kući okupila sva uža rodbina u posjeti na nekoliko dana.

Tko su bili ti pripovjedači, kakav je bio njihov odnos prema pripovijetkama — o tome negdje imamo a negdje nemamo iscrpnih podataka. U novije vrijeme ima izvjesnih nastojanja da se osvijetli ponaosob lik svakog pripovjedača. Važno je znati kojem društvenom sloju pripada, kakvi su mu bili životni uvjeti, naobrazba i pogledi na svijet. Sve to doprinosi podrobnijem proučavanju samih pripovijedaka.

Pripovijedač narodnih pripovijedaka ne može biti svatko. Nije svaki obdaren lijepim i skladnim govorom, a to je najmanje što dobar kazivač mora posjedovati. Uz to se mora imati na umu, da je kazivač ponekad identičan sa tvorcem pripovijetke, ili je u najmanju ruku dostvaralac. Dotičući ovo pitanje, mislim da nećemo pogriješiti ako ustvrdimo da su stvaraoci svakako bili pojedinci. Posebno je pitanje svakog konkretnog slučaja da li se radi o anonimnom piscu čije djelo je ušlo u narod ili o anonimnom usmenom stvaraocu, spontanom umjetniku, ako bismo ga mogli tako nazvati. Svakako to je morao biti pojedinac, jer je riječ o poetskom djelu. Dostvaraoci, posvema sigurno u čitavom nizu, glačaju oblikuju materiju sa istančanijim ukusom, ili sa suprotnim rezultatima, ali originalni tvorac je svakako jedan.

Neosporivo je da u tom stvaranju još više u održavanju ima vidnog udjela i kolektiv, no ta uloga kolektiva je više u formi jednog aktivnog odraza, vazda budnog reagiranja na životnu liniju pripovijetke, nego li u procesu ulaženja u suštinu unutrašnjeg života pripovijetke. Kolektiv nije izražajni organ pripovijetke nego samo njen nosilac u svijesti. Ona u konturama ulazi u svijest kolektiva i kad je to postignuto, može se reći da je pripovijetka postala svojina naroda. Kazivač je onaj koji je pozvan da ispred i za kolektiv interpretira tu u svijesti nošenu pripovijetku. Poradi toga je sredinom izdignut,

zkvh.org.rs

ili joj se svojom sposobnošću nametnuo za vršenje te uloge.

Moguć je slučaj da izvjestan kazivač objektivno ne spada u red vrsnih kazivača — što je najveća šteta za samu pripovijetku — ali je on u svojoj sredini relativno uvijek najjači nosilac dara za izražavanje. Nema li tamo boljeg — ostaje on najbolji. Logično je da su takve osobe pripovjedači, jer je njihova uloga u suštini vršenje jedne vrste umjetničke funkcije. Otuda su to osobe poznate u svojoj okolini. Zna ih konstantan krug slušalaca, a znaju se i međusobno. Dešava se da se spontano izgrađuje o njima izvjesna ranglista, domen popularnosti, pa baš uslijed toga oni ponekad nisu imuni ni od umjetničke ambicioznosti. Doista, dobar kazivač pripovijetke je umjetnik svoje vrste — umjetnik samouk. Posebnim darom je uvjetovano da neobrazovan čovjek tokom večeri u stilu izloži materijal ponekad u opsegu cijele knjige. Kod punokrvnog pripovjedača ne biva to bez umjetničkog napora. Daroviti pripovjedači raspolažu sočnom dikcijom, utančanim nervom za ritam i gradaciju, a što je još najvažnije, za vještinu kompozicije. Nije rijedak slučaj — što sam uočio u sakupljačkoj praksi — da se na pripovjedaču prije svake pripovijetke ogleda napor koncentracije.

Sve to ne da se protumačiti drugim nego da on u najmanju ruku spontano, u podsvijesti ima osjećaj odgovornosti prema zadatku, da je svijestan općeg nadzora auditorija i težine da sugestivno premosti kontakt sa okolinom.

Jedan od kamena temeljca narodne pripovijetke leži u njenom nesalomivom životnom optimizmu. Čini mi se da dijete u svojoj mašti ne može proživljavati potresnu sliku smrti. Potresnu i poraznu. Ako je tako ogromna je to sreća. Mladalačka crta narodne pripovijetke nosi u sebi sličnu neumrlu nadu u bolju budućnost. Evocirati i stalno podržavati kod auditorija samo to osjećanje, dočarati kad skladno izvedenim raspletima, kad humorom, vedri optimizam — svakako nije lak zadatak. Pripovjedač nužno osjeća da je izraz svoje okoline da mu je po-

vjereno sažimanje, bistrenje i zaobljavanje svega onog od čega će se sve oči nadom i zadovoljstvom zažariti.

Ako ne zbog drugog važno je upoznati kazivača pripovijetke već poradi toga da bi se znalo je li dao adekvatan izraz svoje sredine. U praksi imao sam prilike da vidim kako slušaoci ne prihvataju, odnosno ispravljaju pripovjedača koji se pokušava odvojiti od svoje sredine. Želi li da bude njen pripovjedač ne smije biti ni iznad ni ispod nje.

U narodnim pripovijetkama je od primarne važnosti što se kazuje a ne tko kazuje. Anonimnost je najljepši dokaz za to. Umjetnik, dao on pisanu ili usmenu tvorevinu utopio je nesebično sebe u nju, u samo kazivanje. Zadovoljio se da pusti u život živu riječ, koja sadrži u sebi izraz sredine u kojoj je nikla, ili koja ju je prihvatila i usvojila. Mora se podvući da ta anonimnost u narodnim pripovijetkama nije slučajna, nego je posljedica određenih uvjeta. U ovom slučaju najstkriktnije tvorac ne govori sebe radi nego sredine radi. Ono što se ima reći sredina je nametnula pojedincu. On je pozvan da izmisli, oformi to u najprikladnijem vidu, probranijim jezikom, sintezom izvučenom i uobličenom sadržinom.

Druga, u mnogom slična strana medalje je sakupljač. On nikako nije i ne smije biti običan zapisivač. Preuzimajući na sebe tu dužnost primio je na sebe teret da fiksira nešto odabrano, najbolje. Na njemu je da prikaže istinsku stvaralačku snagu i sliku jedne sredine. Da bi to mogao postići na prvom mjestu mora u tančine poznavati sredinu u kojoj radi, da se najintimnije spusti i priibliži toj sredini.

Na sakupljaču je da otvori svoju dušu i da se duše pred njim otvore, dok ne postigne uzajamnu zadojenost ljubavlju. On prikuplja iz naroda da sve to vrati u narod. Taj momenat se ne smije gubiti iz vida.

U praksi naišao sam na kaživače, koji su gotovo bez izuzetka bili rasni, vrsni izdanci radnog naroda. Svaki na svoj način — bili su vjerni tumači svoje sredine. U pripovijedanju česte su njihove digresije u svakodnevna životna zbivanja. I to odaje njihovu svijest da je pripovijetka

zkvh.org.hr

funkcionalni sastojak njihova života. Nije drugačije ni sa slušaocima: oni također upliću životne komentare. Primjerice tako pripovijetka počinje o siromašnom momku, koji polazi u svijet da nađe dobrog gazdu, a traži ga uzalud. Pripovjedač upliće životno iskustvo i sentencu svoje sredine: „kao što se dobar gazda nikad nije rodio", i slično. Opisi o patnjama sluga, svinjara, govedara itd. ponekad zanesu kazivača na uštrb dinamike same pripovijetke, ali su oni organski tako vezani za materiju, toliko sočni izljevi duševne konstitucije, nabijeni idejnim koloritom, da se ne smiju mimoići. I baš to kroz usta ovih pripovjedača govori o novim pomlađivačkim sokovima pripovjetke, o tome da je ona išla ukorak sa životnim promjenama.

Posvema sigurno kroz njihova usta pripovijetka je bila odgojna snaga, izvor za nova nadanja i pregnuća, često jedino slobodan ventil za opravdani bunt. Naravno, oni su te pripovijetke tako obojili samo u svojoj sredini. Primjer za to su pripovjedači pozivani u imućnije, gazdaške domove. Neshvatljivo bi bilo da pripovjedač tamo izražava stav sebe i svoje sredine protiv onih, koji su ga pozvali da ih zabavi. Posvema sigurno prije sto godina on nije tako slobodno iznosio misao već tada oformljenu u obliku u kojem je kazuje danas.

Zato, da bi sakupljač obavio svoj zadatak, on mora ne samo u tančine poznavati sredinu i pripovjedače, nego nastojati da se uklopi u nju, da pripada njoj. Inače je pripovijedanje podešeno prema prizmi kroz koju pripovjedač i sredina vide sakupljača.

Sakupljačev zadatak je dalekosežan. Probrati, sintezom objediniti, adekvatno tipizirati materiju — sve to čeka njega. Da bi to postigao on mora izvući oplemenjenu materiju kakva živi u usmenoj predaji. Što to znači? Napomenuto je da narodne pripovijetke postanu svojinom određene sredine kad u vidu koncepcije uđu u svijest te sredine. U njoj one žive svijetle, pročišćene, u treptavim, žarkim bojama. Da li je sve to u stanju dati u svojoj interpretaciji pripovjedač? Naravno — nije svaki.

Na sakupljaču je da pronađe najprikladnijeg pripovjedača, ili ukoliko se tokom vremena ta građa rasitnila, dijelom zamaglila, izgubila pojedine kamične sjajnog mozaika — da sve to potraga, provjeri i opet salije u skladnu cjelinu. Sakupljač ne samo da ima na to pravo, nego je njegova obaveza, jer je primio teret na pruži istinsku stvaralačku sliku jedne sredine. Dužnost mu je da pronađe najboljeg pripovjedača da sluša istu građu od desetine njih, ili najbolju građu u više pripovjedača. Ne smije se zadovoljiti slušanjem i bilježenjem pripovijedaka od bilo kojeg pripovjedača. On nužno obrađuje materiju. Ne čini li to — izvrgava se ponekad opasnosti da postane običan zapisivač, naturalistički arhivar možda lošeg pripovijedanja.

Mora se biti načisto da već i sam pripovjedač zajedno sa slušaocima vrši odbir. Svaki od njih pojedine točke svog repertoara klasificira. Uporedo s njim svaki sakupljač, ako ništa drugo, odbacuje skaredne fraze i organski nepovezane izlete u toku pripovijedanja. Sakupljač se dakle nužno mora unositi u materiju, sudjelovati u toj vrsti narodne poetske djelatnosti, naravno do prikladne granice.

Sakupljač građe za „Kalevalu" i njen sastavljač Lönnrot polazio je sa stanovišta da mu nije zabranjeno da uđe u nivo narodnog pjesnika. Još više je koristio taj put sakupljač i sastavljač „Kalevipoeg"-a Kreutzwald (Ristmets). Naravno, pitanje je umjetničke sreće, da li će se taj nivo pogoditi ili će se otići ispod, odnosno iznad njega. Nadalje, stanovište pomenutih autora podložno je kritici, jer je pod njihovim rukama bila materija vezanog oblika, stih. Kod narodne proze svakako od sretne ruke sakupljača zavisi da li ćemo dobiti stvar umjetnički živu, kroz knjige vraćenu narodu, ili arhivski materijal za proučavanje u druge svrhe.

Najprikladnije, naravno u granicama svojih sposobnosti i mogućnosti, sakupljač obavlja svoj zadatak, ako bude dugo, vazda otvorenog uha i osjetljivog takta za puls terena, uporno pretraživao sredinu s kojom se srodio, i koja ga prima kao svog. Pripovjedači i sakupljač

zkvh.org.rs

moraju biti vazda povezani, jer su oni dva osnovna elementa od kojih se zahtijeva da budu dvije kongruentne strane medalje.

★

U sistemi proučavanja narodnih pripovjedaka vršena su grupiranja po vrstama i rodovima. Ne dotičući se tog naučnog klasificiranja, poznatog u stručnoj literaturi, saopćit ću neka klasificiranja koja je vjerojatno izvršio sam pripovjedački kadar i njegov auditorij, dakle klasificiranja koja žive u narodu. Naravno da se ovo odnosi na područje mog bilježenja.

U Čonoplji narodne pripovijetke nose opći naziv „bakice". Preciznije i restinktivno misli se na pripovjetke sa fantastičnom sadržinom, ispred svega na bajke, ali se uopćeno govori za pripovijetke da su to „bakice". U Kukujevcima susreće se isti naziv, ali je on u upotrebi za jednu vrstu pripovjedaka, tojest za fantastične. Tu imamo podjelu još na „pudarske, baščarske i svinjarske" pripovijetke. U subotičkoj okolici koriste se termini „svinjarske, preljske i vilovite". Po svim vojvođanskim terenima poznata je još podjela na „šale" i „šarene". I „šale" i „šarene" su šaljive pripovijetke, sa fantastičnom ili realističnom sadržinom, duže ili kraće, sve do anegdote sa najekonomičnijom izražajnom aparaturom; razlika je što u prvima sadržina i izraz ostaje u domenu pristojnoga dok su „šarene" mahom erotične sa tvrdoćom vulgarnosti u izražaju. Mora se apostrofirati da cilj ni ovima nije pornografski efekat, naprotiv, cijeli raspon od prve iskre do poslijednjeg razbuktaja usmjeren je jedino na smijeh. One su često briljantne u praskavim obrtima humorističnog dometa. Ta činjenica nameće pitanje sticanja prava građanstva ovih pripovjedaka u zbirkama.

Sami nazivi ukazuju na postanak. Njih je rodilo tijesno, blisko uočavanje i izrazita linija ekonomičnosti u izražavanju priprostog čovjeka. Nepretenciozno, jezikom golih činjenica izvršena je citirana podjela. Nameće se zaključak da su „bakice" dobile ime ne po suštini nego

po osobi kazivača, jer fantastične pripovijetke vrlo često bake, bakice pripovijedaju unučadi. U obitelji zemljoradničkog tipa bake su osobe koje se najviše bave oko djece, pogotovu u večernje sate kada su za rad sposobni članovi obitelji zauzeti još oko stoke, bake su dokone da u dugim zimskim danima dočaraju djeci priču, bake i djedovi su osobe koje u sebi nose pečat prošlosti, davnine. Iz njihovih usta djeci izgleda uvjerljivo sve ono što je u nazočnom životu nedokazivo, jer bakice i djedovi su bili svjedoci onoga što se desilo dok auditorij — unučad — još nije bio na svijetu Izlazi da su pripovijetke bile rekvizit baka i bakica pa se po njima rodio i naziv „bakice".

„Svijarske, pudarske, baščarske i preljske" pripovijetke nedvojbeno su dobile naziv po prigodama u kojima su kazivane. Još ranije sam naveo da je nepobitno postojao običaj da se u svadbama izvede pravo malo nadmetanje u pripovijedanju. Postojanje tog običaja u prošlosti da se zaključci iz pojedinih pripovjedaka i digresionih opaski pojedinih kazivača, unatoč toga danas se ne susreće naziv „svatovskih" pripovjedaka. Svakako je tog naziva nestalo sa samim nestankom običaja kojeg je vjerojatno potisnulo nazdravičarsvo.

„Šale, šarene i vilovite" pripovijetke dobile su naziv po sadržini. Nužno je apostrofirati da „vilovite" nisu po sadržini isključivo iz vilovskog carstva nego označavaju općenito pripovijetke sa fantastičnim zbivanjima. Naveo sam da se pod nazivom „bakice" u Čonoplji restinktivno misli na fantastične pripovijetke, ispred svega bajke, u Kukujevcima pak to su isključivo bajke. To i nehotice dovodi na misao da je njihov naziv moguće nastao ne po osobi kazivača, nego od same bajke, bajkice, koja je metamorfozirala u „bakicu". Manje vjerojatna verzija hipoteze o nastanku naziva ali moguća.

★

Među ostalima zapisana narodna pripovijetka ima odliku da pruža fiksiranje jednog dijela jezičnog fonda

zkvh.org.rs

u stanju u kojem se on nalazi u momentu bilježenja. Ta okolnost podaruje joj značajku (skromnog a ponekad i dragocjenog) spomenika jedne etape u razvitku ili odumiranju govornog jezika konkretne sredine, ujedno i indikacije, putokaza i traga ranijih etapa. Posebno kod govornih područja koja su bila podložna unificiranju metodom utapanja u susjedno govorno područje i kad o ranijim tokovima jezičnih zbivanja nije ostalo vrlo malo zapisa. Pri utapanju, urastanju jednog govora u drugi unificiranje u svakom slučaju iziskuje permanentniji tok, a govor koji se utapa zadržava izvjesnih tragova, čak i presađuje ponešto. Baš ti tragovi — ako nema pisanih nepobitno upućuju na postojanje ranijeg govora. Konkretni slučaj pružaju nam Hrvati u većini mjesta istočnog Srijema i u Banatu, osim banatskih kajkavaca. U tim mjestima prešlo se na ekavski govor no ostaci ikavskog govora još su nazočni, doduše u skromnog opsegu.

Mogla bi se nametnuti dilema: da to nisu možda natruhe iz susjednih ikavačkih područja a da je govorni jezik i ranije bio ekavski. Usmena svjedočanstva i malobrojni pisani spomenici govore suprotno, govore da se desilo utapanje, prijelaz sa ikavskog na ekavski govor. U Starčevu se još i danas sjećaju na nekoliko obitelji u kojima su stariji članovi još prije tridesetak godina govorili ikavicom. U Petrovaradinu (Majuru) također još žive u sjećanju pojedini djedovi i bake — pominje se to već kao era anahronizma — koji su se još držali ikavskog govora kad su novije generacije već široko bile zahvaćene prijelazom na ekavski govor. Usmenom svjedočanstvu dalo bi se prići sa rezervom no in concreto rezervu isključuju ostaci pisanih spomenika koji nepobitno potvrđuju ta usmena svjedočanstva.

Krstarenjem po dva groblja u Petrovaradinu (u Novom i Starom Majuru) nalazimo najbolju potvrdu da je ikavski govor bio u upotrebi još krajem prošlog stoljeća. Ispred crkve u Novom Majuru na križu stoji napis koji se završava sa „uvike amen" datiran 1882. godine. Iza crkve je groblje. Među starijim nadgrobnim spomenici-

ma našao sam natpise koji svjedoče o ikavici, pokazuju prijelaze na ekavicu, ponegdje se pak miješa ijekavica. Na najstarijem koji još postoji čitamo slijedeće: „Ovdi odpocsiva Ivan Gregorics svoie starosti ..... umro ..... bra 1821. uspomena njegove DICE (točkama označena mjesta su uslijed oštećenja nečitljiva). Drugi spomenik: „Ovdi ieschi moi priljubljeni koga vidit mojim oku vech vische nestoi kom krschteno ime biasche Stipa a prizime slavno Ugrinovich neka pocsiva u miru Xivio 35 godina a umro dana 5. septembra 1841.". Na Spomeniku Stipe Mallina, građanina, čitamo da je umro u 36 godini dana 4. februara 1849. godine i: „Pokoj wicsni daruj mu Gospodine switlost wicsna switila nemu" ... Na spomeniku Katarine Zarin, koja je umrla u 29. godini života, čitamo da je smrt uslijedila »1. Sična 1873. godine«. Na slijedećem spomeniku zapisano je: »Owdi pocsiva Maria Dumich umerla je 27 godine 13. septembera 84. i uspomena njezinog druga Joze Dumicha i njene deche pokoi darui njoi gospodine i switlost wicsnja switila njoi« ... Dakle u ovom natpisu susrećemo već i jednu riječ ekavicom, tojest »deche«. Najkasniji spomenik koji se da pronaći sa ikavicom datira iz 1894. godine, a u njemu susrećemo već i jednu riječ ijekavicom. To je spomenik sa slijedećim natpisom: »Ovdje pocsiva Stipan Georgijević umro XXI aprila 1894. u dobi XV godina daj mu bože pokoj vični« ... To je slučaj i sa spomenikom na groblju u Starom Majuru koji glasi: »Ovdi odpočiva Stipan Rogović koji je preminuo 12 kolovoza 1882. u svojoj mladosti 20. godini daruj mu bože svitlost vječnu«. Spomenik njegovog imenjaka glasi: »Ovdi opočiva Stipan Rogović koji je prominuo s ovog svita 17 tog Prosinca 1963. Godine u svojoj dobi 25. Godina. Jedina uspomena njegove matere. Daruj mu Bože Slavu i Svitlost vičnju neka opocsiva u miru Amen.« Ikavicu nalazimo i na spomeniku Stipana Paniana i još drugih iz tog vremena. Prema tome je nedvojbeno da je ikavski govor još postojao u poslijednjoj deceniji prošlog stoljeća, a kod pojedinaca i kasnije, jer — kako sam naveo — živi svjedoci još pamte njegovu upotrebu.

zkvh.org.rs

Takve ostatke ranijeg govornog jezika sporadično fiksiraju i pojedine zabilježene narodne pripovijetke. Njih crpemo iz kazivanja, dakle govornog jezika starijih osoba sa kojima će nestati i ti elementi ranijeg govornog jezika, jer su oni već danas rustikalnog obilježja. Samo obavezno školovanje, ispred ostalih faktora, donosi i određeni govorni jezik. Imao sam prilike nebrojeno puta slušati kako školarci ispravljaju svoje starije ukućane u govoru, navodeći im da to i to ne treba reći tako nego na način koji su naučili u školi. U eri audiovizuelnih komunikacija tekovine kulture i civilizacije rapidno se brišu nekadanje krute međe grada i sela. Tome doprinosi i obostrano fluktuiranje urbanog i rustikalnog stanovništva. Ritam razbaštinjenja od starog načina života ne samo da je upravo ubrzan, on je nekako za naše prilike hipertoničan i sa značajkom nekog masovnog temperamenta. On zna hodati samo krupnim, odlučnim korakom zapretavajući nostalgiju za starinama. Time nije rečeno da se negiraju zdrave tradicije, ali se ispred svega prirodnim tokom utire trag, postamentiraju nove, buduće tradicije. Ne dolazi se ni do radikalnog sječenja stabla iz korijena, ali mladike ponikle na starom panju sve bujnije ga prekrivaju i natkriljuju.

Signal je to za skupljača, crven, užaren, plamsajući i sirenaški da ubrzano konzervira, fiksira i arhivira sve duhovne i materijalne vrednote narodnog stvaralaštva nastalog u prošlosti, da ga zaustavi u hodu kojim je krenuo nizbrdicom zaborava, da se obavi taj primarni zadataka i stvori što bogatiji fond za kasnije izučavanje,

Komponirajući ovu zbirku imao sam pred očima čitaoca. To me je ponukalo da raspored pripovjedaka ne vršim po vrstama, da pripovijetke sa istim motivima iz usta raznih kazivača ne donosim jedne za drugima, (osim u dva slučaja kada je to funkcionalna veza imperativno nalagala) jer sam nastojao da pružim šarolikost uvjeren da smjena žanrova i motiva u većoj mjeri djeluje osvježujuće no raspored podvrgnut studijskim pravilima. Dužnost mi je saopćiti da u tome nisam ori-

ginalan, kopirao sam kazivače. Pri kazivanju dužih kao predah i osvježenje oni obično ubacuju kraće, vedre pripovijetke. Na čitaocima je da prosude da li sam uspio u nastojanjima.

Balint Vujkov

»SEVER«
INDUSTRIJA ELEKTRIČNIH MAŠINA
SUBOTICA

zkvh.org.rs

RIJEČNIK MANJE POZNATIH, STRANIH RIJEČI I FRAZA

adet = običaj
ajtaš = vodenično kolo
alov = ribarska mreža
arište = zatvor
asna = korist
baglama = dio brave
baljezgati = nesuvislo govoriti, dosađivati
baskija = daska
bećar = odmetnik, hajduk, lukavac, raspusnik
birka = na madžarskom jeziku znači ovcu, u okolici Subotice hrvatski živalj ovim izrazom u prijenosnom smislu označava uš (U gaćama i košulji birke u njeg ko natučene, a u kosi birke napravile pravi vršaj.)
bogdati = ići (Ovaj kovanički glagol ponikao je iz pitanja koje se koristi zbog sujevjerja. Po sujevjerju ne valja nekoga izravno pitati kamo ide, jer tada upitani neće imati sreće na poslu kojim je pošao, nego se pita: kud bog da — kud bogdaš — kud bogdate — kud bogdaju? Prema tome ovaj glagol je nastao iz pitanja: kud bog da? — koje tri riječi se pri izgovoru slivaju ujedno.)
bogmati se = kleti se bogom (Bogame sam to uradio.)
bondža = velik, salašarski pas
brbljača = rakija
bublja = kod gradnje zemljanih peći koriste se bublje koje se prave tako da se slama i pljeva miješa sa blatom i formira se kao uže, omjera oko 10 cm, te se to zove bublja, koje se zatim slažu jedne na druge u obliku kakav se želi dobiti, ponajviše u izduženi oblik kupole. Ima nečeg sličnog u ovoj metodi gradnje sa gradnjom lastavičjeg gnijezda. U drugom značenju se koristi imenica bublja kao oznaka količine, recimo bublja sira. To je umiješen sir, kao jupka kod tijesta.
bubljiti, zabubljiti = graditi sa bubljama

bućur = zavežljaj sa stvarima (Kupi bućur pa iđi iz kuće.)
burlati = rovati, preturati (Svinji su izburlali sav obor. Priburlo je svu kuću.)
buzalica = žitko blato na tlu stvoreno uslijed padavina ili drugim slivom tekućine

cubati = zibati, ljuljati
ćućav = nesnalažljiv, smušen
čapur = korijen kukuruzove stabljike koji ostaje nakon što se stabljika posiječe o berbi
čast = svadba
čauš = časnik u svadbi
čilaš = konj bijelac
činiti se nevišt = činiti se da ne opaža
čok = komina od kukuruza, ono što ostaje kada se kukuruz okruni sa klipa
čukljikati = škakljati
čupezan = glinena posuda za vodu
čutka = komina kukuruza

dada = otac
dekati = upravljati konjima koji su upregnuti u kola
divenica = kobasa

el = ili
egzekutor = izvršni organ
enga = pratilica nevjeste
espap = trgovačka roba

fićok = bočica za rakiju od pola decilitra
fišer = ribar
fraklić = isto što i fićok
frntav = prćav

globura = oglodana kost
goropadan = osoran, naprasit

hrdati = lupati, podizati buku udaranjem ili preturanjem predmeta
hrnjaga = gomila
huljav = bolešljiv, slab

intov = kočija
ispreklisati = ispreplesti
iža = kuća
japundžija = krznom postavljeni ogrtač

kandžijati = šibati kandžijom

zkvh.org.hr

ker = pas
kerećiji = pasji
kezit csókolom = na madžarskom jeziku »ljubim ruke«
kezičokolomovati = učestano na madžarskom jeziku govoriti »ljubim ruke«
kočak = svinjac
kolarin = okovratnik
kolište = mjesto na kojem se igra kolo
komin = dimnjak
kompa = skela
koršov, krošov = krčag
krajčiti = bježati, sklanjati se s puta

lala = otac
lojtra = ljestve
lubura = izdužena košara, pletena od slame ili pruća, služi za smještaj brašna ili jaja
ludaja = bundeva
ludajnica = bundevara, kolač sa nadjevom od bundeve
ljubopitljiv = znatiželjan

makula = mrvica, najsitnija jedinka količine
marva = krupna rogata stoka
maškarati se = neukusno se odjenuti, nakrabuljiti se
medljati = govoriti uljepšavajući stvari
medra = njedra
metljica = vrsta ribarske mreže
milošća = ponuda, prigodni dar u znak pažnje
mlaviti = tući, halapljivo jesti (Momci mlave komšiju. — Onako gladan mlavi kruv.)

nabijač = naboj (Kuća od nabijača.)
nadotaliti = navaliti, insistirati
negleduš = ne gledajući
nedočuvan = kreten, sulud
nemtisati se = odbijati neku tvrdnju od sebe, pravdati se da se nešto nije učinilo
nogati = brzo ići, hitati
notaroš, nataroš = općinski bilježnik
novalija = nevjesta, nova mlada u kući

oberbiti = obaviti berbu
ocik = strmi odsjek zemlje
ognjuština = vrućica, temperatura
oroz = pijteao
ojerin = izvršilac smrtne kazne

pajvan = debelo uže
placa = pijaca

pladanj = tanjur
pamta = pamćenje
paor = seljak
parasnik = seljak
patoka = rakija od prvog pečenja
pito = pijetao
pogniven = pognut
poklem = pošto
popremiti = popraviti, dovesti u red (Triba kuću popremit.)
poša = kravata
porcijaš = poreski organ
pozariti = mijenjati (Pozario konja za vola.)
pož = puž
pramba = prababa
pramda = pradjed
prakatur = crkvenjak
prckar = kukavica, strašljivac
prekrljati = prelomiti
prit = prijatelj, govori se kao pridjevak uz osobno ime (Prit Mišo, zovu te.)
prckator = odvjetnik
prosika = prosjek u šumi
proštiti = pročitati
puce = dugme
pudariti = obrađivati, paziti vinograd
pulin = ovčarski pas
pustoljina = siledžija, razbojnik
puž = pramac ribarskog čamca

ranjenik = tovljenik
rabadžija = radnik
radosnica = kolačić koji se pri miješenju kolača peče od okrajaka tijesta, te se on na brzinu ispeče ispred ostalog kolača i daje djeci, što izaziva radost

ris = žetva, žetvena zarada u naturi
risar = najmljeni žetelac koji zaradu prima u dijelu ploda

sabor = skup na ulici sela kada se okupi na razgovor
sič = kostobolja
sik = ograda kopanog bunara
sklad = međa (Pokupovao njive sve sklad do sklada.)
skrnjivati = sasijecati (Skrnjiva lastar u vinogradu.)
sukalo = oklagija
svetaljka, svetaonica = posuda za posvećenu vodu u crkvi ili kući

zkvh.org.rs

svatovčan = uzvanik u svadbi

šantav = invalid na nogu
šipka = viseći dio đerma na koji je obješeno vedro
špica = koščata ili rožasta sjemenka voća i povrća, a u točku pak žbica
šturma = juriš

takim = odmah, ovog trena
točkolom = unazađivač, onaj koji koči napredak
trbuk = vrsta ribarske mreže
trice = mekinje
trojanice = tri čaše vezane ujedno po sistemi spojenih sudova koje se koriste pri nazdravljanju u svadbama
tuluzina = kukuruzova stabljika
tušta = mnogo

uvoda = uhoda
uzgljanca = jastuk

valjak = nepečena cigla, opeka
vaške = psi
vezano na šeput = vezano na zamku
vezano na kukalj = vezano na zamku
verugati = vijugati (Cesta veruga.)
vig = zamka za lov
vika boga amena = vazda, stalno
vincilir = čuvar vinograda
vokš = glas pri izboru, od latinske imenice vox, vocis
vokšovati = glasati na izboru
vrška = vrsta ribarske mreže
vuriti = baciti, gurnuti
vrvast = šiljat

zaćoriti = obmanuti
zagedžaviti = zakržljati
Zagrad = dio Starog Slankamena, ribarsko naselje na sjeveru od ostataka rimske utvrde
zaguš = astma, sipljivost
zakiljivati = nalaziti zamjerke, prigovarati
zaklinčiti = zakovati
zakuvavati = mijesiti tijesto
zaod = zapadna strana svijeta
zohlen = od njemačkog glagola zahlen, tj. platiti
žagre = naprava iznad jasala u koju se stavlja sijeno te ga stoka jede otuda
žeža = kopriva
žmara = čvarak

BIBLIOTECA CROATICA
ZKVH SUBOTICA

BILJEŠKE O KAZIVAČIMA

Andrašić Losko — Bukvać, 67. g., nepismen, nadničar i sluga (30).
Bartulin Marija — Bački Brijeg, 59. g., domaćica, pismena (5).
Beširović Antun — podaci u ranjim zbirkama (94).
Blanar Karlo — Perlez, r. 1887. g., ribar (80, 111, 114).
Bonus Đura — Stari Slankamen, Zagrad, r. 1886. g., zemljoradnik (35, 67).
Bonus Maca — Stari Slankamen, Zagrad, r. 1888. g., domaćica (25).
Brajac Miša — Starčevo, zemljoradnik, r. 1900. g., odličan znalac prilika u mjestu, voli čitati (23, 77, 113).
Brajkov Mita — Perlez, 74. g., sitan zemljoradnik, pismen (12, 89, 97, 112).
Bratić Igac — Opovo, 79. g., bivši kočijaš, najamni poljoprivredni radnik, nepismen (53).
Čačić Ferdo — Sr. Karlovci, 74. g., nadničar, poljar (85).
Čik Eva r. Vujkov — Tavankut, 55. g., zemljoradnica (108).
Čurčić Stipan — Vajska, r. 1914. g., zemljoradnik (43, 47).
Dalmacki Pere — Subotica, oko 45. g., bliži podaci nepoznati jer je kazivanje bilo pri slučajnom susretu. Po izgledu urbanizirani seljak (48).
Ferenc Joca-Šaran — Stari Slankamen, Zagrad, r. 1912. g., ribar (45).
Fratić r. Budinčević Marija — Sombor, r. 1908. g., zemljoradnica, a ranije seoska gostioničarka (1, 36, 56, 58, 96).
Gabrić Nikola — podaci u ranijim zbirkama (103).
Gajdašić Ivana Petar — Kukujevci, r. 1894. g., zemljoradnik, vinogradar (19, 31, 33, 91, 98).
Gurinović Stipan — Tavankut, 74. g., seoski svirač, nepismen (66.)
Hlovaček Iva — Opovo, 64. g., zemljoradnik (41).
Ilijević Števo-Dekić — podaci u ranijim zbirkama (14).
Ivanković r. Vujević Luca — Svetozar Miletić, r. 1894. g., domaćica (68).
Jurčak r. Lebović Tona — podaci u ranijim zbirkama (64, 76, 84).
Kaić Ana — Bajmok, 50. g., domaćica (107).
Kavedžić r. Filipović Ana — Plavna, 72. g., domaćica (104).
Knjur Joso — podaci u ranijim zbirkama (4).
Kopilović Aleksandar — Tavankut, 60. g., sitan zemljoradnik (78).
Kovačević Stipa — Golubinci, srednjih godina, zemljoradnik (100).
Križanović Lazo — podaci u ranijim zbirkama (22. 121).
Krmpotić Bartul — Kelebija, 84. g., čoban, nepismen (32).
Kubatović Ivan — Čonoplja, r. 1900. g., zemljoradnik (24, 115, 116).

zkvh.org.rs

Ladžik Ilija — Sr. Kamenica, r. 1905. g., vinogradar (87, 101).
Lipušinović Roko — Šupljak, 67. g., čobanin, nepismen (71).
Marjanović Adam-Braco — Bački Monoštor, r. 1911. g., sitan zemljoradnik (21, 55, 59, 63, 102).
Matin Stipan — Sonta, 68. g., zemljoradnik (105).
Milanković Grša — podaci u ranijim zbirkama (69).
Milanković Martin — Verušić, 65. g., zemljoradnik (86).
Milunović Krista — Subotica, r. 1901. g., domaćica (8, 82).
Mišković Grgo — Radanovac, 71. g., čobanin, nepismen (44).
Nikolin Aga r. Ižipac — Bački Brijeg, 63. g., domaćica (117).
Nimak Joza — Sonta, zemljoradnik, 71. g., (93, 110).
Orešković Đuro — Starčevo, 83. g., sitan zemljoradnik (9, 83).
Pašić Marin — Bački Monoštor, r. 1892. g., sitan zemljoradnik (17).
Pekanović r. Beretić Antona — Sombor, 58. g., domaćica (95).
Peršić Toma — Golubinci, zemljoradnik, 35. g. (29).
Pletikosić Jašo — podaci u ranijim zbirkama (28, 61, 62).
Pletikapić Viktor — Petrovaradin, r. 1891. g., sitan vinogradar (72, 99).
Poljaković-Kovačev Stipan — podaci u ranijim zbirkama (57).
Poljaković-Kovačev Pere — podaci u ranijim zbirkama (26, 120).
Posavac Ivica — Sr. Kamenica, 55. g., prekrupar (70).
Radić Andrija — Starčevo, r. 1874. g., zemljoradnik (27, 39).
Radenić Anica — Stari Slankamen, Zagrad, r. 1943. g., zemljoradnica, pripovijetke slušala od babe Žarak Teze (2, 50, 65).
Radočaj Mata — Starčevo, r. 1889. g., zemljoradnik (52).
Rudić Vranić Martin — Šupljak, 62. g., nadničar, nepismen (13, 38).
Rudić Pavle — Golubinci, zemljoradnik (37).
Saboljev Josip — Vajska, r. 1883. g., seoski krznar, posjetilac bezbrojnih sajmova (10, 81).
Stantić Roko — podaci u ranijim zbirkama (40, 74, 122).
Šarčević Mate — Mala Bosna, 50. g., zemljoradnik (34).
Šević Joca (Jozefina) — podaci u ranijim zbirkama (15).
Šević Stipe — podaci u ranijim zbirkama (16, 73, 119).
Šujić Emerka — Radanovac, r. 1884. g., gospodarska radnica, pralja, nepismena (46, 124).
Ubrekić Stipa — Gibarac, r. 1912. g., sitan zemljoradnik (7).
Vojnić Hajduk Ruža — Subotica, 43. g., domaćica (92).
Vojnić Purčar Marko — podaci u ranijim zbirkama (11, 18).
Vujkov Matija — Subotica, rođ. 1912. g., samouka krojačica (109).
Vujković Cvijin Teza r. Vojnić Purčar — Subotica, 60. g., domaćica (54, 79, 123).
Vulić Joza — Sonta, 70. g., zemljoradnik (60, 106).
Zelić Bara r. Kujundžić — Subotica, r. 1894. g., domaćica (6, 20, 51, 88, 90).
Zelić Miško — podaci u ranijim zbirkama (49).
Žuljević Kata — Sombor, Džine, zemljoradnica, 78. godina (118).

NAPOMENA: brojevi uz imena označavaju pripovijetke koje je kazivao navedeni pripovjedač.

S A Đ R Ž A J

1. Gladni Matija — — — — — — — — — — — — — — — 5
2. Kako su napajali vrbu — — — — — — — — — — — — 9
3. Kandžija kaže — — — — — — — — — — — — — — 10
4. Lako je tuđu kožu nosit na vašar — — — — — — — — — 12
5. Zmijajle Mijajle — — — — — — — — — — — — — — 14
6. Cigo na nauku — — — — — — — — — — — — — — 22
7. Zahajdučio se u kudelji — — — — — — — — — — — — 24
8. Vilovsko kolo — — — — — — — — — — — — — — 26
9. Sad ću i tebe da pojem — — — — — — — — — — — — 29
10. Glavno je da čuje — — — — — — — — — — — — — 30
11. Šest stotina ovaca i jedan ovan — — — — — — — — — — 31
12. Nema mu smrti — — — — — — — — — — — — — 39
13. Teško je pogoditi otkale novci — — — — — — — — — — 41
14. Gazdinska udovca i majstor — — — — — — — — — — — 45
15. Vrebac, vo i mačak — — — — — — — — — — — — 46
16. Morsko grožđe od bubašvabe — — — — — — — — — — — 49
17. Ti ćeš kazat kako ja — — — — — — — — — — — — 51
18. Starac Petar — — — — — — — — — — — — — — 52
19. Istiro prase iz krompira — — — — — — — — — — — — 63
20. Postanak Bajmak—varoši — — — — — — — — — — — — 65
21. Kako li je ne poznaje — — — — — — — — — — — — 67
22. Zmajevska krv — — — — — — — — — — — — — — 68
23. Zla žena — — — — — — — — — — — — — — — 111
24. Spavajuć' čuva žito — — — — — — — — — — — — — 112
25. Da se ne bi vratio iz groba — — — — — — — — — — — 113
26. Zašto se dim ne kliza kroz odžak — — — — — — — — — — 114
27. Prvo čalabrkni — — — — — — — — — — — — — 116
28. Zapećko — — — — — — — — — — — — — — — 118
29. Sita je gostiju — — — — — — — — — — — — — — 135
30. Ko se štrange laća od štrange će i poginiti — — — — — — — — 136
31. Višalcova ocičena ruka — — — — — — — — — — — — 137
32. Ključ od čerge — — — — — — — — — — — — — 140
33. Zbog zakona ode masna večera — — — — — — — — — — — 141
34. Ko zapovida u kući — — — — — — — — — — — — 142
35. Trgovci — peto i bravac — — — — — — — — — — — — 144
36. Crkvenjak pijandura — — — — — — — — — — — — — 146
37. O vukodlaku — — — — — — — — — — — — — — 147
38. Tvorovska pšenica — — — — — — — — — — — — — 148
39. Kako kosim da kosim glavno da forintu nosim — — — — — — — — 151
40. Mačkov i hrčkov ortakluk — — — — — — — — — — — — 153
41. Naselenje Opavčana — — — — — — — — — — — — — 157
42. Dica zlatne kose — — — — — — — — — — — — — — 159
43. Zagorena zapriga — — — — — — — — — — — — — — 168
44. Haramijina ispovid — — — — — — — — — — — — — — 169
45. Čuva se vode — — — — — — — — — — — — — — 170
46. Lisica stanarac u guskovim svatovima — — — — — — — — — — 171
47. Ne traži gorje — — — — — — — — — — — — — — 174
48. Kako je postalo ime Dalmacki — — — — — — — — — — — 176
49. Mudri čoban — — — — — — — — — — — — — — 177
50. Bandala ne bandala deveta je — — — — — — — — — — — 184

zkvh.org.rs

51. Dvi jetrove — — — — — — — — — — — — — — — — 185
52. Sve lenštine 'ranit i bogu je teško — — — — — — — — — — 188
53. Ćuprija od slame — — — — — — — — — — — — — — 190
54. Po'io začep — — — — — — — — — — — — — — 191
55. Lako s kerom — — — — — — — — — — — — — — 193
56. Zmija Jela — — — — — — — — — — — — — — 194
57. Ive Troćkoš u ritu — — — — — — — — — — — — — 196
58. Ponoćno kolo na raskršću — — — — — — — — — — — 197
59. Ne volji slanine — — — — — — — — — — — — — 198
60. Kompir-glava — — — — — — — — — — — — — — 199
61. Ljubim ruke — — — — — — — — — — — — — — 202
62. »Gospodar doktor« u nadnici — — — — — — — — — — — 203
63. Kum je rđavo sanjao — — — — — — — — — — — — 205
64. Lisica čisti kokoš od ušiju — — — — — — — — — — — 207
65. Baća Šmrkina mlada — — — — — — — — — — — — 211
66. Svinjsko dobro i svinjsko zlo — — — — — — — — — — 212
67. Popa bez glave — — — — — — — — — — — — — — 213
68. I ja — — — — — — — — — — — — — — — — 217
69. Čovik brez glave — — — — — — — — — — — — — — 219
70. Ne vrača se navek dobro za dobro — — — — — — — — — — 221
71. Traži nos i uši — — — — — — — — — — — — — — 223
72. Da ne opeče gubicu — — — — — — — — — — — — — 225
73. Grof i katana podilili ručak — — — — — — — — — — — 227
74. Pun džak obećanja — — — — — — — — — — — — — 230
75. Tri odbijalice — — — — — — — — — — — — — — 231
76. Šta je kome napolju — — — — — — — — — — — — — 233
77. Knez i tele — — — — — — — — — — — — — — — 234
78. Ode voz oko salaša — — — — — — — — — — — — — 235
79. Traži pravdu — — — — — — — — — — — — — — — 237
80. Bokinčani gasili mesec — — — — — — — — — — — — 240
81. Ode kuma za kumom u vodu — — — — — — — — — — — 242
82. Zlatna usta njegova — ništa nisam razumila — — — — — — — — 246
83. Nek bik pase na toranj — — — — — — — — — — — — 247
84. Skender-baba — — — — — — — — — — — — — — 248
85. Trgovac od kuće do crkve — — — — — — — — — — — 250
86. Cigo se boji na ne pocrni — — — — — — — — — — — — 253
87. Upozno krnavu nušku — — — — — — — — — — — — 257
88. Snaša ne odaje imena — — — — — — — — — — — — 258
89. Šturma na lepinju — — — — — — — — — — — — — 259
90. Stipan Bubica — — — — — — — — — — — — — — 262
91. Kvočka nadojila piliće — — — — — — — — — — — — 264
92. Ćelav, šugav i šmrcav — — — — — — — — — — — — 267
93. Didak i baba — — — — — — — — — — — — — — 269
94. Našo džak zakrpu — — — — — — — — — — — — — 272
95. Toda i lopovi — — — — — — — — — — — — — — 280
96. Velišmarta — — — — — — — — — — — — — — — 282
97. Da su rakiji oči izbili — — — — — — — — — — — — 283
98. Kurjakov rep u buretu — — — — — — — — — — — — 285
99. Kad bi se sve vode pretvorile u vino — — — — — — — — — 287
100. Kako je vino — — — — — — — — — — — — — — 287
101. Bog je reko . . . — — — — — — — — — — — — — 289
102. Tri lina sina — — — — — — — — — — — — — — 290
103. Kovač brije grofa — — — — — — — — — — — — — 292
104. Dvi kume na matutini — — — — — — — — — — — — 295
105. Dida i kralj — — — — — — — — — — — — — — 297
106. Ništa — lasno se plaća — — — — — — — — — — — — 300
107. Mudra divojka — — — — — — — — — — — — — — 302
108. Pridomislila se — — — — — — — — — — — — — — 304
109. Kaćmarsko i subatičko proštoenje — — — — — — — — — — 305
110. E ne bi' . . . — — — — — — — — — — — — — — 306
111. Nemeš — nemaš — — — — — — — — — — — — — — 307
112. Kad cigo ište — — — — — — — — — — — — — — 308
113. Lopina u nazarencima — — — — — — — — — — — — — 310
114. Deda ubio tabane — — — — — — — — — — — — — — 311

115. Što kaže sve laže — — — — — — — — — — — — — — — — 312
116. Krmača u bundevi — — — — — — — — — — — — — — — 314
117. Nadgovorio kraljevu divojku — — — — — — — — — — — — 316
118. Saibijina zemlja — — — — — — — — — — — — — — — 318
119. Putovanje do neba — — — — — — — — — — — — — — 321
120. Žandar nad Žandarima — — — — — — — — — — — — — 329
121. Do neba drvo — — — — — — — — — — — — — — — — 332
122. Zanat za glupave — — — — — — — — — — — — — — — 347
123. Silni vašar — — — — — — — — — — — — — — — — 348
124. Ženidba od bisa — — — — — — — — — — — — — — — 352
Pogovor — — — — — — — — — — — — — — — — — 354
Manje poznate, strane riječi i fraze — — — — — — — — — 374
Bilješke o kazivačima — — — — — — — — — — — — — — 179

zkvh.org.rs

Balint Vujkov

DO NEBA DRVO

Izdanje
»OSVIT«, SUBOTICA
Put Braće Radića 1

Za izdavača
RADOVAN ŽDRALE

Korektor
BALINT VUJKOV

Štampa
GRAFIČKI ZAVOD
»PANONIJA«, SUBOTICA
Nušićeva br. 2. 63-3702

Tiraž: 1.500 kom.

zkvh.org.ua

CROATICA
BIBLIOTECA
ZKVH SUBOTICA
K
VUJ
d